ALTERNATİF
FAİZSİZ
BANKA
SELEM VE KREDİLEŞME
SÜLEYMAN KARAGÜLLE
İZ YAYINCILIK

SÜLEYMAN KARAGÜLLE

Yayına hazırlayan:
Reşat Nuri EROL

İZ YAYINCILIK: 21
İnceleme-araştırma dizisi: 6
İstanbul, 1993

SÜLEYMAN KARAGÜLLE, ***1928yılında Artvin-Borçka'da doğdu. 1955yılında İTÜ'den elektrik yüksek mühendisi olarak mezun oldu. Ondört yıl süren kamu hizmetlerinden, çalışmalarını bağımsız olarak yürütebilmek amacıyla ayrıldı. 1967 yılında Akevler Kooperatifini kurdu. MNP ve MSPnin İzmir ve Ege Bölgesi kuruluş çalışmalarına katkıda bulundu.*** **Akevler Dergisi, Gurbet Dergisi, Tekyol Dergisi, Millî Gazete** ***ve*** **Zaman'da** ***günlük yazıları ve yüz kadar makalesi yayınlandı. Yazarın yayınlanmış eserleri:*** **İslâmiyet ve Ekonomik Doktrinler, islâmiyet ve Günümüzün Meseleleri, İslâm'da Denge I/Para.** ***Yazarın yayınlanmaya hazır çok sayıda eseri de bulunuyor.***

İZ YAYINCILIK: 21
İnceleme-araştırma dizisi: 6
İstanbul, 1993

2. Baskı

ISBN 975-355-059-6

dizgi, iç düzen:
İz Yayıncılık
kapak: İzgraf
baskı, kapak baskısı, cilt:
Eramat, 506 71 25

ALTERNATiF
FAiZSiZ BANKA
SELEM VE KREDİLEŞME

SÜLEYMAN KARAGÜLLE

Yayına hazırlayan:
Reşat Nuri EROL

İZ YAYINCILIK
Keresteciler Sitesi, Selvi Sok., No: 19
Tel: 557 69 44 - 575 67 90
Merter, İstanbul

İÇİNDEKİLER

TAKDİM xi
KİTAP HAKKINDA xv
FAİZSİZ KREDİLEŞME KURULUŞLARI 1
BİRİNCİ BÖLÜM: KAVRAMLAR 3
I. TANIMLAR 5
II. SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR 6
III. AYNÎ VE ZİMMET HAKLARI 8
IV. DEYN VE EMANETLER 9
V. FAİZ 10
VI. FAİZİN ÇEŞİTLERİ 12
VII. FAİZ-TİCARET FARKI 13
VIII. FAİZ-KİRA FARKI 16
DL FAİZ-SELEM FARKI 18
X. FAİZ YERİNE KARŞILIKLI KREDİ 21
XI. VERGİ-FAİZ 23
XII. KREDİ-VAKF 24
XIII. KREDİ-EMEK 26
XIV. KREDİYİ İSTİHKAK KRİTERLERİ 28
XV. FAİZSİZ SİSTEMDE İHALE 29
XVI. BANKA BİR ARACIDIR 31

İKİNCİ BÖLÜM: SERMAYE VE KURULUŞ 35
I. KURUCULAR 37
II. KURUCU VE TÜZEL KİŞİLERİN ÖZELLİKLERİ .38
III. ORTAKLARIN ÇIKARLARI 40
IV. SERMAYE 42
V. SERMAYENİN CİNSİ 43

VI. TÜZEL KİŞİLERİN ORTAKLIĞI..... 45
VII. SERMAYE BİRİKİMİ 47
VIII. GENEL HİZMETLER 48
IX. GENEL HİZMETLERİN ÇEŞİTLERİ 50
X. GENEL HİZMETLERİN GÖRÜLMESİ.... 55
XI. GENEL HİZMETLERİN ÜCRETLERİ..... 56
XII. GENEL HİZMETLERİN KARŞILIĞI..... 58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TEŞKİLÂT..... 63
I. İLÇE KREDİLEŞME ŞUBELERİ..... 65
II. ŞUBELER 68
III. BÖLGE DAYANIŞMA ŞUBELERİ..... 70
IV. BÖLGE DAYANIŞMA ŞUBELERİNİN HİZMETLERİ..... 72
V. KREDİLEŞME MERKEZİ 75
VI. BANKA MERKEZİNİN KURULUŞU 78
VII. TEMSİLCİLER 80
VIII. MERKEZ ŞUBELERİNDE TEMSİLCİLER 82
IX. BANKA TEMSİLCİLERİ 84
X. GENEL İSTİŞARE..... 86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: SENETLER 93
I. DEĞERLER..... 95
II. TAŞINIR DEĞERLER..... 98
III. ÜLKE TOPRAKLARININ BÖLÜŞÜLMESİ.. 101
IV. ÜCRET..... 105
V. ÜCRET FARKLARININ BELİRLENMESİ. 109
VI. TOPRAK SENEDİ 112
VII. TOPRAK SENEDİNİN FONKSİYONU 114
VIII. DEMİR (MALZEME) SENEDİ..... 116
IX. DEMİR SENEDİNİN FONKSİYONU..... 119
X. BUĞDAY (MAL) SENEDİ..... 123
XI. BUĞDAY SENEDİNİN FONKSİYONU.... 126
XII. ALTIN (NAKİT) SENEDİ 130

XIII. ALTIN SENEDİNİN FONKSİYONU... 134
XIV. SİTE SENETLERİ 137
XV. SİTE SENETLERİNİN FONKSİYONU .. 140
XVI. MAL SENETLERİ..... 143
XVII. MAL SENETLERİNİN FONKSİYONU... 146
XVIII. İŞLETME SENETLERİ 150
XIX. İŞLETME SENETLERİNİN FONKSİYONU. 153
XX. İSTİHKAK SENETLERİ..... 156
XXI. İSTİHKAK SENETLERİNİN FONKSİYONU. 160
XXII. SENETLERLE KREDİLEŞME..... 163
XXIII. DÖRDÜNCÜ HİZMET: MEVDUAT..... 167

BEŞİNCİ BÖLÜM: MEVDUAT VE KREDİLEŞME 171
I. AYNÎ MEVDUAT 173
II. SENETLERİN KARŞILIKLARI..... 176
III. SENET MUKAVELELERİ..... 181
IV. SENETLERİN ŞEKLİ 185
V. SENET MEVDUATI 188
VI. SENET İKRAZI..... 191
VII. DEĞİŞİK SENETLERLE İKRAZ 194
VIII. SİTELERDE GENEL HİZMET PAYLARI 197
IX. İNŞAAT KREDİSİ..... 200
X. SANAYİ KREDİSİ..... 203
XI. ZİRAÎ KREDİ..... 207
XII. TİCARÎ KREDİ 210

ALTINCI BÖLÜM: GENEL HİZMETLER 215
I. HİZMETLİLERİN MESULİYETİ 217
II. MUTEMETLER 220
III. SENETLERİN SATIŞI..... 223
IV. SENETLERİN DEĞİŞTİRİLMESİ 227
V. DEĞERLER 230
VI. ALTININ SAKLANMASI 233
VII. TAŞINMAZLARDA YEDİEMİNLER..... 236

VIII. ANBARLARDA YEDİEMİNLER 240
IX. ORTAK ANBARLAR..... 243
X. ANBARLARIN ÜRETİMDEKİ YERLERİ. 247
XI. ANBARLARIN STANDARTLAŞMADAKİ ÖNEMİ... 250

YEDİNCİ BÖLÜM: MUHASEBE 255
I. HESAPLAR..,..... 257
II. HESAP SAHİPLERİ..... 260
III. HESAP ÇEŞİTLERİ 267
IV. VADELİ VE VADESİZ HESAPLAR..... 272
V. MUHASEBE ÇEŞİTLERİ 281
VI. MAL MUHASEBESİ 286
VII. NAKİT MUHASEBESİ 289
VIII. SENET MUHASEBESİ..... 292
IX. TAAHHÜT MUHASEBESİ. 295
X. TAAHHÜT HESAPLARININ ÇEŞİTLERİ 298
XI. DEFTERLER 301
XII. DEVİR SENETLERİ..... 305
XIII. YEVMİYE DEFTERLERİ..... 308
XIV. HESAP KARTLARI 309
XV. ENVANTER DEFTERLERİ..... 311
XVI. MUHASİPLER..... 313

SEKİZİNCİ BÖLÜM: FİYAT..... 321
I. FİYATLARIN TESBİTİ..... 323
II. ARZ VE TALEP DENGESİ..... 324
III LİBERALİZİM İŞLEYİŞİ..... 327
IV FAİZSİZ BANKANIN İKSİRLERİ 330
V DENGE FİYATININ HESAPLANMASI ... 333

DOKUZUNCU BÖLÜM: SENETLERİN TEMİNATLARI 341
I. SENETLERİN KARŞILIKLARI..... 343
II. NAKLİYEYE TEMİNAT 346
III. İHRACATA TEMİNAT..... 348

IV. SENETLERİN KARŞILIKLARI 349
V. SENETLERİN TESCİLİ 354
VI. SENETLERİN TASFİYESİ ..... 355.

ONUNCU BÖLÜM: KARARLAR 357
I. KARAR ÇEŞİTLERİ 359
II. YETKİLERİN VERİLMESİ 362
III. İÇTİHATLAR 368
IV. İCMALAR 371
V. ADEDÎ KARARLAR 375
VI. SIRALAMA 376
VII. DERECELEME 378
VIII. İSABET DERECESİ 380
IX. ORTA DEĞER 381
X. BÖLÜŞME 383
XI. DAĞITMA 384
XII. ARTTIRMA VE EKSİLTME 386
XIII. SENETLERİN KOLLEKTİF KARARLARA YARDIMI 388

TAKDİM

Çağımızda mal ve hizmet akımının yanında sembolik değerler akımının giderek önem kazanması, iktisadî faaliyetlerin yönünün ve yoğunluğunun sembolik değerler akımınca belirlenmesi, banka ve kredileşme kurumlarının iktisadî faaliyetlerin temel kurumları haline gelmelerine yol açmıştır. Günümüzde karşılaşılan iktisadî sorunların önemli bir bölümü, başta para olmak üzere sembolik değerler akımında meydana gelen aksamalardan kaynaklanmaktadır.

Enflasyon ve deflasyon gibi sorunlar, parasal yönleri ağır basan sorunlar olduğu gibi; gelir dağılımının dengesizleşmesi ve tekelleşme olgusunun cari kredileşme sistemiyle yakın ilişkisi olduğu ileri sürülebilir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında Amerikan dolarının dünyada egemen para olması ve 1967 yılından itibaren ABD dolan ile altın arasındaki ilişkiye son verilmesi, uluslararası para sisteminin sarsılmasına yol açmıştır. ABD'nin dünya ticaretindeki payının %15'in altında olmasına rağmen doların evrensel para olarak kullanılması, klasik para teorilerinin geçerliliğim tartışmalı hale getirmiştir.

Öte yandan üretimde gerçekleştirilen artışla bağımlı olmayan ve çoğu kez artışın üzerinde seyreden faiz oranları ülke içindeki ekonomik dengesizlikleri artırmaktadır. Özellikle az gelişmiş ülkelerin dış borç yükünün iki trilyon milyar dolara

doğru hızla yükselmesi, mevcut para ve banka sisteminin teorik temellerinin tekrar gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır.

Tarih boyunca insanlar, karşılaştıkları meseleleri çözmek amacıyla yeni çözümler aramışlar ve farklı teoriler geliştirmişlerdir. Mevcut kurumların karşılaşılan sorunların çözümünde yetersiz kalması, yeni kurumların kurulmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Günümüzde karşılaşılan iktisadî sorunların önemli-bir bölümünün, yukarıda da işaret edildiği gibi, mevcut banka ye kredileşme sisteminden kaynaklandığım hemen herkesin kabul etmesi, bu alanda alternatif çözümlerin ortaya konmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Elinizdeki bu eser, bu doğrultuda sarfedilen yoğun gayretlerin bir ürünü ve sorunların çözümüne yönelik atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir.

Elinizdeki eserde tartışılan konular, daha önce İstanbul'da İslâmî Dünler Araştırma Vakfi'nca düzenlenen iki günlük bir seminerde, tartışmalı ilim toplantı olarak on tebliğ halinde bilim dünyasına arz edilmişti. “Yeni Bir Faizsiz Banka Modeli” adıyla yayınlanan bu tebliğler, yurt içinde ve yurt dışında "faizsiz kredileşme sistemini gündeme getirmiş ve bu alanda yapılacak çalışmalara sınırlı da olsa teorik temeller oluşturmuştur.

Yurt içinde ve yurt dışında yoğun tartışmalara konu olan "faizsiz kredileşme sistemi", tamamen farklı bir dünya görüşünden hareketle geliştirilen bir sistemdir. Mevcut para- kredi kurumları, çıkar çatışmasına dayalı "kuvveti üstün tutan bir dünya görüşüne göre geliştirilmiş olmasına rağmen; faizsiz kredileşme sisteminin teorik temellerine önemli katkılar sağlayacağına inandığımız bu eser, çıkar paralelliği esasına dayanan ve "hakkı" üstün tutan bir dünya görüşüne göre kaleme alınmıştır. Bundan dolayı olaylara Batılı yaklaşımlar çerçevesinde çözüm arayanlara ilk bakışta eser çok farklı gelebilir.

Günümüzün meselelerine çözüm arayan ve özellikle ulu-

sal ve uluslararası düzeyde yaygınlaşan ekonomik sorunların olumsuz etkilerim azaltmak isteyenlere bu eseri dikkatle okumalarını tavsiye ederiz. Akdeniz Bilimsel Araştırma Merkezi'nin kurucularından olan ve bu merkezce yapılan çalışmalara aktif olarak katılan yazar, bilim çevrelerince esere yöneltilecek eleştirileri ve katkıları memnuniyetle karşılayacaktır. **Eserin yazarı sadece konuyu teorik olarak ele alan bir bilim adamı değildir. Küçük çapta da olsa teorilerini izmir'de yirmi yıldan fazla bir süreden beri faaliyet gösteren S.S. Akevler Hizmet ve Kooperatifi bünyesinde uygulamaya çalışmıştır.**

Merkezimiz, bu çalışmayı bilim dünyasına arzetmekten mutluluk duymakta ve bu ciddi adımın ileride yapılacak çalışmalara ışık tutacağını ümit etmektedir.

Doç, Dr. ARİF ERSOY

Akevler Akdeniz Bilimsel Araştırma Merkezi Başkanı

KİTAP HAKKINDA

İnsanlık, değişik ekonomi ve medeniyet merhaleleri geçirmiştir. Başlangıç asırlarındaki "toplayıcılık, avcılık, çobanlık ve çiftçilik" dönemlerinde insanlar, kendi ürettikleri malları tüketiyorlardı. Daha sonra gelen "pazar ve tüccar mübadelesi" dönemlerinde ise ürettikleri malları satıyor ve elde ettikleri gelirlerle kendilerine gerekli olan malları satın alıyorlardı.

İslâm Medeniyeti "tüccar mübadelesi" döneminde ortaya çıktı ve çağının bütün iktisadî, siyasî ve sosyal problemlerini çözerek insanlığı saadete kavuşturdu. Tüccar mübadelesi merhalesinde gelen İslâm'ın Peygamberi Hz. Muhammed'in (sav) mesleği de "tüccarlık* idi. Mesleği ticaret olan İslâm Peygamberinin bu özelliği, bir bakıma kuracağı medeniyetin "ekonomi" ağırlıklı olacağım; yine artık peygamber gelmeyecek sonraki çağlarda kurulacak medeniyetlerin de ekonomik özellikleri ile öne çıkabileceğinin göstergesidir. Nitekim Vedâ Hutbesinde de önemle vurgulandığı üzere, İslâmiyet'in gerçekleştirdiği en büyük değişim, birçok ekonomik ve sosyal hastalığın sebebi olan "faiz"i kaldırmak ve yasaklamak olmuştur.

Çağının çıkar, çatışma ve kuvvete dayalı medeniyet temsilcileri ve süper güçleri olan Bizans ve Pers'i (İran) kısa zamanda mağlub eden İslâm, insanlığı her açıdan saadete kavuşturan çıkar paralelliği, adalet ve hakka dayalı bir medeniyetin kuruluşunu gerçekleştirdi. Ayrıca Yunan, Bizans, İran ve Hindistan'da kurulan medeniyetlerdeki ilim ve kültür değerleri-

nin yok olmasını önledi. Bu değerleri İslâm'ın îman ve akıl yani naklî ve aklî deliller potasında eriterek, menfî yönlerini bir yana bırakıp sadece insanlığın yararına olabilecek müsbet yönlerini aldı. Girdiği her ülkede kendinden önceki medeniyetleri-tahrip ederek yok eden Batı gibi *"kuvvet"e* dayalı medeniyetlerin aksine davranan İslâm, önceki medeniyetlerde bulunan insanlığın ortak değerlerini de koruyarak *"hakka"* dayalı büyük bir medeniyet kurdu. Bütün insanlığı saadete kavuşturdu.

Kültürler binlerce yıl yaşayabilirler, ama medeniyetlerin ömrü birkaç yüz yılı aşmaz; insanlar gibi doğar, gelişir ve ölürler. Medeniyet, bir kültür vetiresinin en son merhalesidir. Nitekim I. İslâm Medeniyeti de kuruluşundan birkaç asır sonra "ictihad" kapısının kapandığının iddia edilmesiyle durgunluk ve taklid asırlarım yaşamaya başladı. İman ve ictihad, çağdaş problemlere çözüm getirme boyutunu kaybedince, kaçınılmaz çöküş ve yıkılış başladı. I. İslâm Medeniyetini kuracak gerçek îman ve ictihad ehli insanları beklemektedir.

FAİZLİ İŞÇİLİK DÖNEMİ VE FAİZSİZ ORTAKLIK DÖNEMİ

I. İslâm Medeniyetinin çökmeye başladığı asırlarda, iktisadî açıdan "emek mübadelesi" dönemi başlamıştır. Batı Medeniyeti'ni Dünya hakimi yapan "büyük sanayi inkılâbı" büyük sermaye birikimini gerektirmiştir. Batı, büyük sanayi hamlesini gerçekleştirebilmek için Doğu'yu ve bütün Dünyayı sömürürken, diğer taraftan "faizin meşruiyetine yönelik sistemler gehştirmiştir. Bütün bunları yaparken de Dünyanın doğu ve batısında girdiği her ülkede acımasızca ve barbarca, insanları ve eski medeniyet kalıntılarını katledip yok etmiştir. Batı Medeniyetinin geliştirdiği faizli sömürü sistemleri beraberinde çok büyük dinî, ilmî, iktisadî, idarî ve sosyal problemler getirmiştir.

KOMÜNİZM ÇÖKTÜ, KAPİTALİZM DE ÇÖKÜYOR

Bu kitabın yayın hazırlıklarının devam ettiği günlerde Fransa'da yayınlanan L'événement Du Jeudi dergisinin Tarin, Kapitalizm krizi" başlıklı yazısında şöyle yazıyor:

> "**Komünizm, 20. yüzyılda doğdu ve yetmiş yıl süreyle uygulandığı ülkelere sefaletten başka bir şey getirmediği için sahneden çekilip gitti. Şimdi sosyal refahı bütün kitlelere yayma iddiasında olan Kapitalizm, bir kriz öncesinde bulunuyor... Büyük şirketlerin iflâsları günlük normal olaylar haline geldi. Kapitalizmin de sosyal adaleti sağlayamaması halinde, yaşaması çok zordur. Kapitalizm sistemi de kısa bir süre sonra iflâs edecektir. İnsanlar yeni bir sisteme yönelecektir ki; o da İslâmi-yet'ten başkası değildir...**"

Fourier: ***"Medeniyet, iki sütun üzerinde yükselir: Süngü ve açlık. Dolandırıcılarla namussuzların gönlüne göre bir düzen. Hakim-i mutlak: Para..."diyor.***

Emperyalizm enflasyon, sömürü, kuvvet, şiddet, çıkar çatışması, sınıf kavgaları, uluslararası şirketler, ülkelerarası savaşlar, banka, para, faiz ve çağdaş kölelik olan işçilik sistemi...

İşte Batı Medeniyeti'ni özetleyen kelimeler...

Bir şairimiz diyor ki:

"Zebunküş Avrupa, bir hak bilir ki o da kuvvettir!"

İşte ikiyüz yıldan beri karasevdalısı, kurbanı ve kölesi olduğumuz, Kapitalizm ve Komünizmi ile Batı Medeniyeti budur! Batı'yı, Dünyanın efendisi ve kendi sistemlerinin kölesi yapan Komünizm çöktü; Kapitalizm de çöküyor...

Peki, bundan sonra ne olacaktır?

ALTERNATİF ÇÖZÜM

Önce teori olarak bir alternatif sistemi ortaya koymak mecburiyeti vardır. İnsanlığın bütün çağdaş problemlerini çö-

zecek orta ve mutedil, hakka ve adalete dayalı yeni bir medeniyetin müjdecisi olacak bir sistem. Batı'nın sebebiyet verdiği sömürülen dünya, kirlenen çevre, zehirlenen hava, kısırlaşan toprak, tükenen enerji, israf edilen kaynaklar,, bozulan bütün iktisadî ve sosyal dengeler... Velhasıl Batı'nın çıkmaza girdiği her konuda alternatif getirme; bu alternatif sistemin uygulandığı takdirde başarılı olma mecburiyeti vardır. Bu alternatif sistemde teori ve pratik, bir arada olmalı ve birlikte yürümelidir.

Batı'ya bütünüyle meydan okumak demek, üstün ve uygulanabilir alternatiflerin takdim edilebilmesi demektir. Düşünce, fikir, bilgi ve medeniyet alanlarında alternatiflerin ortaya konması demektir. Bu fikir ve düşüncelerin onlar aracılığı ile gerçekleşeceği kuruluş, düzen ve sistemlerin geliştirilmesi demektir.

İnşam insan yapan meleke ve yetenekleri olan fikir, his, irade ve ünsiyet; sağlıklı ve sağlam bir şekilde ilim, din, iktisat ve idare kurumlarım yeniden adil bir yapılanmaya uygun olarak kurmadıkça; topyekün hayatın her alamnı kapsayacak kültür ve medeniyeti gerçekleştirebilecek sistemlerin varolmasına imkân sağlanmadıkça; düşünce ve eğitim kurumları da bu kültür ve sistemlere göre yeniden yapılanmadıkça; çağın, Dünyanın ve Türkiye'nin çağdaş bütün ilmî, dinî, iktisadî, idarî ve sosyal problemleri çözümsüz kalmaya devam edecektir.

Bu kitap, bu problemlerin çözümü için atılmış önemli bir adımdır.

Reşat Nuri EROL

FAİZSİZ KREDİLEŞME KURULUŞLARI

- **MADDE 1**: Bu metin faizsiz kredileşmeyi düzenler. Bu maksatla kurulacak vakıf veya kooperatif veya anonim şirket bu kredileşmeye aracı olur.
- **MADDE 2**: Kredileşme vakfını sermaye şirketi olmayan tüzel kişiler kurarlar. Kredileşmeden yararlanmak isteyen üye veya ortaklar, bu maksatla karz olarak topladıkları birer cumhuriyet altınlarını bu vakfa sermaye olarak koyarlar. Bu kurucu tüzel kişiler faizsiz olarak kredi alan teşebbüslerin genel hizmetlerini görürler ve bunlardan hasıla veya cirolarıyla mütenasip genel hizmet payını alırlar.
- **MADDE 3**: Kredileşme vakfı şube, merkez şube ve genel merkez olarak teşkilâtlanır. Bunların kuracakları anonim şirketler bankaları kurarlar. Bu vakfı sermaye mukrizi ortakların temsilcileri yönetir.
- **MADDE 4**: Kredileşme kuruluşu nakit, mal, taşınmaz ve emek karşılığı çıkaracağı senetleri mevduat olarak kabul eder ve bunları ortaklarına ikraz eder.
- **MADDE 5**: Herkes mevduatı veya geçmiş yıllarda ödedikleri genel hizmet payı nispetinde krediyi istihkak eder.
- **MADDE 6**: Kredileşme vakfı mudi ve müstakrizlerle ilişkisini mutemetler aracılığıyla sağlar ve değerler yedieminlerde bulunur.

- **MADDE 7**: Her kişinin veya ortaklığın, her yerin veya mal topluluğunun, her türlü senedin vadeli veya vadesiz, deyn veya emanet, borç ve alacakların hesapları ayrı ayrı tutulur. Taşınmazların, malların, nakdin, emeğin, senetlerin, envanter ve zimmet muhasebeleri ayrı ayrıdır.
- Muamele teslimat senetleriyle yapılır. Bunlara dayanılarak devir senetleri tanzim edilir. Devir senetleri yevmiyeye işlenir. Sonra defteri kebir mahiyetinde olan kartlara işlenir. Her hesap sahibinin kendisinin seçtiği bir muhasibi vardır. Devir senetlerini bunlar tanzim eder. Verenin muhasibi tescil ettirdikten sonra devir senedini saklar.
- **MADDE 8**: Senetler o esnada hangi değerle alınıyorsa ancak o değerle satılabilir. Cari değer arz ve talep dengesine göre ayarlanır. Senetleri banka malikleri adına alıp satar. Kredileşmede de teminat değerleri vardır. Bunlarda arz ve talebe göre ayarlanır.
- **MADDE 9**: Karşılıksız senet çıkarılamaz. Altın senedi dışında nakit karşılığı senet çıkarılamaz. Senetlerin taşınmaz teminatları dışında dayanışma ortaklıklarının da teminatları vardır. Kredileşme kuruluşu da kefildir. Defterlere işlenmeyen senetler geçersizdir.
- **MADDE 10**: Kararlar temsilcilerin ittifakı ile alınır. Değerlendirmeler orta değer bulunarak yapılır. İttifakla yetkili kılınan kimsenin yetkili kılındığı konuda istişareden sonra aldığı karar topluluğun kararıdır. Herkes kendi ictihadına göre ilzâm olunur. İstişaresiz karar istisnadır.

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMLAR

MADDE 1

Bu metin faizsiz kredileşmeyi düzenler. Bu maksatla kurulacak vakıf veya kooperatif veya anonim şirket bu kredileşmeye aracı olur.

I. TANIMLAR ... 5

II. SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR ...6

III. AYNİ VE ZİMMET HAKLARI .. 8

IV. DEYN VE EMANETLER .. 9

V. FAİZ 10

VI. FAİZİN ÇEŞİTLERİ 12

VII. FAİZ-TİCARET FARKI 13

VIII. FAİZ-KİRA FARKI 16

IX. FAİZ-SELEM FARKI 18

X. FAİZ YERİNE KARŞILIKLI KREDİ 21

XI. VERGİ-FAİZ 23

XII. KREDİ-VAKF 24

XIII. KREDİ-EMEK 26

XIV. KREDİYİ İSTİHKAK KRİTERLERİ 28

XV. FAİZSİZ SİSTEMDE İHALE 29

XVI. BANKA BİR ARACIDIR 31

I. TANIMLAR

a. İNSAN BORÇLU VE ALACAĞI OLABİLENDİR

Canlılarda dayanışma vardır. Arı çiçeklerden bal alırken onlara eşleşmelerini ve döllenmelerini sağlamak için yardım etmektedir. Erkek hücrelerini alıp dişi organlara götürmektedir. Vücut içindeki her hücre de diğer komşu hücre ile bu tür alış verişler yapmaktadır. Ancak bu alışverişler peşin olmakta ve bir ölçüye dayanmamaktadır. İnsanlarda da bu tür alışverişler vardır. Diğer canlılardan farklı olarak bu alışverişte bir ölçü mevcuttur. Verdiği çoksa aldığı da o kadar çok olmaktadır. Bunun dışında bu alışverişler hemen peşin olmamakta, hafızaya alınan verilecek şey ileride gerektiği zaman verilmektedir. Bu verilecek şeye hak denilmektedir. Kendisine hakkın verileceği kimseye alacaklı, hakkı verecek kimseye de borçlu adı verilmektedir.

b. İNSAN TOPLULUĞU DA BORÇLU VE ALACAKL1 OLABİLİR

Bundan dolayıdır ki, hak sahibi yalnız insandır. Hak sahibi olmak demek kişilik sahibi olmak demektir. Borçlu olabilmek, aynı zamanda alacaklı olabilmek demektir. Davacı olmak da davalı olabilmek demektir. Bu hak ve vecibeler bir ferde taalluk edebileceği gibi bazen birkaç ferdi bir arada borçlu ve alacaklı hale getirebilir. Buna ortak haklar denilmektedir. Bu ortak hakların bir kısmı kollektif hale gelmekte ve tüzel kişiler oluşmaktadır. Tüzel kişilerde hak ve vazifeler sadece toplulu

ğun olmakta, içindeki fertleri ayrı ayrı ilzâm etmemektedir. Böylece kollektif haklar doğmaktadır.

c. TOPLULUKLAR HAKLARIN1 YETKİLİ TEMSİLCİLER ARACILIĞI İLE KULLANIR

Topluluklar bu haklarını organize olarak kullanmaktadır. Burada fert topluluk adına hareket etmekte ve topluluğu temsil etmektedir. Konan kaide ve usullere uyulmak şartı ile topluluğun fertleri topluluk adına hareket etmektedir. Biri diğerinden bir hakkı yüklendiği zaman topluluğa karşı yüklenmiş olmakta, diğeri de topluluktan alacaklı hale gelmiş olmaktadır.

d. BANKA BORÇ VE ALACAKLARI ORGANİZE EDER

Konumuz, bu hak vazifelerin yüklenmesi ile ilgili olup, bunların yerine getirilmesi ile ilgili hükümleri ve organizasyonu ele almaktadır.

II. SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR.

a. SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR VARDIR

İnsan eşyadan yararlanarak hayatını sürdürmektedir ve bu hayat kendi bedeni ile ilgilidir. Doğacak haklar, bedeni ilgilendirebilir. Mesela, bir doktorun bir hastayı tedavi etmesi görevi bedeni haklardandır. Bunlara sosyal haklar demekteyiz. Bir kısım haklar ise eşya ile ilgilidir. Mesela, bir kimsenin başka birine bir kilo buğday borçlu olması ekonomik haklardandır.

b. SOSYAL HAKLARIN BİR KISMI EKONOMİK HAKLARA DÖNÜŞÜR

Sosyal haklarda ölçü zordur. Genellikle bütün canlılarda mevcut olan karşılıklı alışveriş türündendir. Bu hakların çoğu akrabalık haklarıdır. Eşlerin birbirlerine karşı hak ve vazifele

ri, çocukların ebeveynlerine karşı hak ve vazifeleri, yakınların birbirlerine karşı hak ve vazifeleri bu türdendir. Bunların içinden bir kısmının kaynağı sosyal olmakla beraber, sonunda ekonomik haklara dönüşmektedir. Nafaka ve miras bu tür haklardandır.

c. SOSYAL HAKLARIN BİR KISM1 EKONOMİK HAKLARLA ÖLÇÜLÜR

Sosyal haklardan bir kısmı da seçme ve seçilme, görev ve yetki haklarıdır. Topluluğun oluşması ve devam edebilmesi için birtakım görev, yetki, mesuliyet ve ücret düzenlemelerine ihtiyaç vardır. Böylece karşılıklı haklar doğmaktadır. Ancak bu hakların çoğu ölçülemez türdendir ve malî değildir. Bu haklardan olan ücret; sonunda ekonomik hak olarak görünmektedir.

d. GELİŞME ÖLÇEBİLME İLE SAĞLANIR

Ekonomik hakların en büyük özelliği, bir değerle ifade edilebilmesidir. Bugün bu değer bir birimle ölçülmektedir. Bu birim paradır. Demek ki, bir şeyi fiyatlandırabiliyorsak ve karşılığında nakit koyabiliyorsak, bu ekonomik hak demektir. İnsanların gelişmesi sosyal hakların yerine ekonomik hakların ikame edilebilmesi şeklinde görülür. Bütün sosyal hakların ekonomik haklara dönüştürülmesi mümkün değildir. Böyle bir değişme para cezalarının dışında bütün cezaların kaldırılması ve evlilik müessesesinin yok edilmesi anlamına gelir ki, insanın tabiatı bana müsait değildir. Bununla beraber evlilikte nafaka ve mehir müesseseleri, cezada tazminat, sosyal hakların ekonomik haklara dönüştürülmesi anlamındadır ve bir gelişmeyi ifade etmektedir.

e. BANKANIN KONUSU EKONOMİK HAKLARDIR

Konumuz sosyal haklar olmayıp ekonomik haklardır.

III. AYNİ VE ZİMMET HAKLARI

a. HAKLAR AYNÎ VE ZİMMET ŞEKLİNDE OLABİLİR

Ekonomik haklarda doğan hak bir eşya ile ilgilidir. Biri diğerine bir eşyayı vermeyi taahhüt etmektedir. Diğer bir deyişle birinin eşyası diğerinin yanında bulunmaktadır. Bu alınacak eşyanın kendisi olabilir. Buna aynî haklar denilmektedir. Belli ve bilinen bir eşya üzerinde, o eşyayı elinde bulunduranın dışında birisinin hak sahibi olmasıdır. Birçok durumlarda ise eşyanın kendisi değil de benzeri üzerinde haklar doğar. Borçlu herhangi belli bir malı değil, benzerini vermekle yükümlüdür. Bunlara zimmet hakları denilmektedir.

b. KİŞİNİN ÜZERİNDE ALACAK HAKKI DOĞMAZ

Eski çağlarda bir kişinin diğer kişi üzerinde haklarının doğmasını meşru saymışlar, borcunu ödeyemeyen kimseyi hapsetmek veya esir edip satmak hükümlerini uygulamışlardır. İslâm Hukuku ve Modern Hukuk, kişinin üzerinde ekonomik hakların doğmasını ortadan kaldırmış ve bunun yerine kişinin malları üzerinde ekonomik hakların doğmasını teşri etmiştir. Ancak bu gelişme alacakların emniyetini ortadan kaldırmıştır. Bundan dolayıdır ki, borç ve alacakları şahsî ve aynî teminatlara tabi tutmak sistemi geliştirilmiştir.

c. ALACAKLAR AYNİ VE ŞAHSİ TEMİNATA BAĞLANMAKTADIR

Zimmet haklarında alacaklıların mağdur olmaması için, merkezî borçlanma sistemi geliştirilmiştir. Kişiler artık ikili olarak birbirleriyle borçlu ve alacaklı hale gelmemekte, bunun yerine kişiler kurdukları ortak müesseseye borçlu veya alacaklı olmaktadırlar. Malları olmadığı için borcunu eda edemeyen kimsenin alacaklısı mağdur olmamakta, bunun yerine kollektif olarak bu mağduriyet paylaşılmaktadır.

d. AYNİ TEMİNAT DAHA KUVVETLİDİR

Aynî haklar üzerinde alacaklı daha emin bir durumdadır. Kötüye kullanma söz konusu olmadığı taktirde, aynı elde mevcut olduğundan her zaman hakkını alma imkânı vardır. Kötüye kullanılması hali ise bir ekonomik olay değil, bir sosyal olaydır. Onun hükümleri sosyal kanunlarla tespit edilmiştir.

e. SAHSÎ TEMİNAT DA FERDÎ VEYA İÇTİMAÎDİR

Konumuz, aynî haklarla ilgili değil, zimmet hakları ile ilgilidir. Kuracağımız müessese bu zimmet haklarının işleyebilmesi için bir merkez hizmeti görecektir. Zimmet haklarının kalbi olacaktır.

IV. DEYN VE EMANETLER

a. BORÇTA HASAR KİME AİTTİR?

İlk bakışta aynî haklarda artıp eksilme alacaklıya, zimmet haklarında artıp eksilme borçluya ait olması gerekir gibi görünürse de; artıp eksilmenin kime ait olduğunun tespiti hususu en girift ve önemli bir meseledir. Bir kimse arkadaşının arabasını almış ve gideceği yere gidip geriye dönmüştür. Bura da önemli bir olay olmamıştır. Ne var ki, yolda bu arabanın kaza yapıp parçalandığını kabul edelim. Şimdi çok önemli bir olay ortaya çıkmıştır. Bu durumda kaza yapan arabayı ödemek zorunda mıdır? Yoksa araba arabayı sürenin teaddisi ile parçalanmadığına göre, mal sahibinin malı parçalanmış ve arabayı sürene bir külfet yüklenmemiş mi olur? Bütün ekonomik haklarda buna benzer bir soru ortaya çıkar ve bu sorunun cevabı büyük bir önem taşır.

b. ZÎMMET KAR VE ZARAR KİME AİTTİR?

Zimmet haklarında da benzer problemler vardır. Bir ortaklık kurulmuştur. Birisi sermaye koymuş, diğeri ise onunla iş yapmaktadır. Sonunda sermaye kâr etmiş veya zarar etmiştir. Şimdi bu kâr veya zarar kime aittir. Sermaye koyana mı, yoksa onunla iş yapana mı? Burada her iki halde de geriye verilecek ayn değil, misl'dir. Söz konusu olan ihtilaf, artan veya eksilen miktar üzerindedir.

c. EMANETTE ARTIP EKSİLME ALACAKLIYA AİTTİR

İşte bu önemli meselenin çözümü anlaşmaya terkedilmiştir. Baştan yapılan anlaşmada artıp eksilmenin alacaklıya ait olması kabul edilmişse, bu tür haklara emanetler diyoruz. Eğer araba emanet ise arabayı verenin arabası parçalanmıştır. Kullananın herhangi bir mesuliyeti yoktur. İşte buna benzer şekil de verilen sermaye emanet ise artıp eksilme de alacaklıya ait olup, iş yapan sadece ücret istihkak eder. Bu ücret kârdan bir pay olarak da tespit edilebilir. Ancak zarar olması halinde iş yapan bu zarara katılmaz, sadece kendisi ücret almamakla çalışmasından zarar etmiş olur. Çünkü o da emeğini emanet olarak koymuştur.

c. BORÇLANMADA A.RTIP EKSİLME BORÇLUYA AİTTİR

Baştan yapılan anlaşmada artıp eksilme borçluya ait olacak şekilde ise artık onun hükümleri uygulanır. Bu taktirde arabayı tazmin eder ve doğacak kâr ve zararlara borçlu sahibi olur. Karşılıksız araba kullanma halinde bu hüküm uygulanır. Kredilerde de bu hüküm uygulanır. Bunlara "deyn"ler diyoruz.

Konumuz `emanet' hakları değil, `deynlerdir. Müessesemiz, `deynlere merkez olacak ve onlara aracılık yapacaktır.

V. FAİZ

a. FAİZ, ARTMANIN BİR TARAFA EKSİLMENİN DE BİR TARAFA YÜKLENMESİDİR

Emanetlerde artıp eksilmenin alacaklıya, deynde artıp eksilmenin borçluya ait olduğunu daha önce görmüştük. Bu tür anlaşmaların dışında artmanın bir tarafa, eksilmenin de diğer tarafa ait olması şeklinde bir anlaşma da düşünülebilir. İşte böyle anlaşmalara faizli anlaşmalar denilmektedir. Bu durumun bir diğer ifade şekli de, kazançla rizikonun aynı tarafta olmamasıdır. Yani borç alan kimsenin, kazansın veya kaybetsin alacaklıya kâr vermesidir.

b. FAİZ, SERMAYE TERAKÜMÜNÜ SAĞLAR VE SOSYAL YAPIYI ÇÖKERTİR

Sermayenin kazançtan hiçbir payı olmadığını iddia eden sosyalistlerin yanında, sermayenin riziko taşımadan da hak sahibi olacağını iddia eden kapitalistlerin görüşleri; İslâmiyet tarafından ve bütün eski çağların din ve düşünürleri tarafından reddedilmiştir. Sermaye terakümüne hizmet ediyor diye son iki-üç asır içinde meşru sayılmaya başlanmıştır. Faiz sermaye terakümüne hizmet etmiş ise de, sosyal dengeyi bozduğu için çağımız bir ihtilaller ve isyanlar çağı olmuştur.

c. SOSYALİZM TİCARETİ DE YASAKLAR

Zamanla faizin, zararları ve kötülükleri anlaşılmış ve bu duruma tepki olarak ticareti de yasaklayan komünizm rejimi doğmuştur. Ne var ki faizi ortadan kaldırmak, çağımızın ihtiyacı olan büyük sermaye hareketlerini de aksatacağından, kolay olmamaktadır. Çağımızın çözmesi gereken en önemli problemi, faiz dışında büyük sermaye hareketlerini gerçekleştire-cek faizsiz bir sistemin bulunmasıdır.

d. FAİZ TEKELİ OLUŞTURUR

Faizin ortadan kalkması demek, sermayenin tekellerde toplanmaması veya toplanmasının önlenmesi demektir. Faizin en büyük zararı tekel oluşturmasıdır. Faiz bir tarafı devamlı kazandıran kumara benzer. Bunun sonucu, ülke içindeki bütün sermayenin bir elde toplanması anlamındadır. Böylece Sermaye Devleti oluşur ve bütün sosyal müesseselere sermayedarlar sahip olur. Halbuki sermaye sahipleri rahata alışmış ve savaşma kabiliyetini kaybetmiş kimselerdir. Bu durumda da Devletin siyasî ve askerî gücünü yitirmiş olması anlamını taşır. Dolayısıyla Devlet otoritesi zaafa uğrar, isyan ve ihtilaller olur. Tüm mülkiyet elden gider. İşte bundan dolayıdır ki, ülkenin refahı ve güvenliği serbest rekabetin ve yaygın sermayenin oluşturduğu düzen içindedir.

Konumuz, tekelleşmeden büyük sermaye hareketlerini düzenleyen ve serbest rekabeti koruyan bir ekonomik düzene hizmet edecek

müesseseleri kurmaktır.

VI. FAİZİN ÇEŞİTLERİ

a. FAİZ KÂRDAN FARKLIDIR

Faiz, ticaretten farklıdır. Çünkü ticarette riziko kime aitse kazanç da o kişiye aittir. Sermayeye kâr tanınması muhtemel rizikoların karşılanmasını sağlayabilmek içindir. Ona malik olanın değil, o sermayenin hakkıdır. Sermayenin sahibi malın mutlak maliki değildir. Sermaye mallarını topluluk adına yönetecek bir görevli durumundadır. Topluluk adına alır ve topluluk adına satar. Sermayesini topluluğun yararına kullanmak durumundadır. Çıkar paralelliği sağlanmıştır. Serbest rekabetle makroda denge kurulmuştur. Kendi mülkü imiş gibi tasarruf yetkisi verilmekle mikroda denge de sağlanmıştır.

b. FAİZ MÜDAHALEYİ ZORUNLU KILAR

Kazanmakla tüccarın görev yetkisi artmış, kaybetmekle de görev yetkisi azalmış olur. Böylece bir görevlinin müdahalesi olmaksızın özgürlük içinde adil ekonomik düzen kurulmuş olur. Topluluk da çok büyük faydalar elde eder. Faizli ekonomi ise makro ve mikro dengelere sahip değildir ve mutlak mülkiyeti esas almakla topluluk hayatı inkâr edilmiş olmaktadır.

c. FAİZ FİYAT ANARŞİSİ DOĞURUR

Kiralar da faizden farklıdır. Zira taşınmazlar yıpranmaktadır. Dolayısıyla ondan yaralanan kimselerin buna katılmaları gerekmektedir. Sonra kiralanacak şeylerin inşaatla artırılması mümkündür. Halbuki nakdin, enflasyon yapmaksızın artırılması mümkün değildir. Enflasyon ise fertlerin mallarını masa başında çalmaktan ibarettir. Dolayısıyla adil düzen için en tehlikeli bir unsurdur. Sosyal düzeni bozmakla kalmayıp ekonomide fiyat anarşisini de doğuracağı için aynı derecede zararlı ve tehlikelidir. Enflasyonsuz faiz beslenemez.

d. ÖNCEDEN ÖDEME FARKI FAİZ DEĞİLDİR

Faiz bir zaman içinde artmamakla beraber, bir muamele de sağlanmış olan rizikosuz kazançtır. Bu ticarete benzeyen faizdir. Fıkıhçılar buna faizi fazl demişlerdir. Bu tür zamanla artmayan fazlalıkları meşru gören fıkıhçılar vardır. Buradaki bu fazlalığın veresiye satışından mı, yoksa paranın önceden ödenmesiyle siparişten mi ileri geldiği, yani geç ödemenin malda mı, yoksa parada mı olduğu hususu İslâm fıkhında önemli ayırıcı bir faktör olmuştur. Ödemede gecikme halinde fazlalık faiz sayılmış, teslimdeki gecikme halinde fazlalık meşru sayılmıştır. Buna "selem akitleri" denilmekte ve selemde fark meşru sayılmaktadır.

e. FAİZ ZAMANLA ARTAN BORÇTUR

Faizin ikinci çeşidi, zamanla bir borcun geç ödenmesinden dolayı artan değerdir. Fıkıhçılar buna "faizi nesei" diyorlar. Ki raya benzemektedir. Yıpranması olmadığı için gayri meşru kabul edilmiştir. Konumuz, selem dışındaki bütün faizleri devre dışı bırakan ve büyük sermaye hareketlerini gerçekleştiren bir müesseseyi kurmaktır.

VII. FAİZ-TİCARET FARKI

Faizi meşrulaştırmak isteyenler, faizle ticaretin aynı şey olduğunu, dolayısıyla ticaretin meşru olması gibi faizin de meşru olması gerektiğini

ileri sürüyor ve sadece faizi yasaklamanın bir izahı olmadığını iddia ediyorlar.
Halbuki faizle ticaret arasında temelden farklar vardır Bunları şöylece sıralayabiliriz:
a. TİCARETTE RİZİKO VAR
Ticarette alışveriş üç kişi arasında ve iki muamelede olmaktadır. Faiz ise iki kişi arasında ve bir muamelede olmaktadır. Dolayısıyla ticaret rizikolu olduğu halde faiz rizikosuzdur.
b. TİCARETTE SERBEST REKABET VAR
Ticarette alan ve satan varlık sahibidir ve değiştirmek suretiyle iki tarafında rantı artmaktadır. Kredide ise, biri varlıklı diğeri muhtaç durumdadır. Eşit şartlarda pazarlık imkanı yoktur. Ticarette olduğu gibi serbestlik tanınamaz. Nitekim her ülkede faiz sınırlandırılmış bulunmaktadır.
c. TİCARET MALDA ARTIŞTIR
Ticaret malda artışı sağlamaktadır. Tüccar satar ve elde ettiği nakitle daha fazla mal alır. Bu suretle mağazasındaki stoku arttırmış olur. Üretimin artması ile bu mümkündür. Üreticilere de yararı vardır. Faiz ise nakti çoğaltır. Nakit üretilebilen birşey olmadığından ancak başkalarının naktini azaltmakla çoğaltılabilir. Sonunda enflasyonu doğurur.
d. TİCARET ENFLASYONA SEBEP OLMAZ
Ticarette mal artışı söz konusu olduğundan dolayı hayali artışlar ve kazançlar mümkün değildir. Halbuki kredide reel olarak paranın varlığına bile ihtiyaç duyulmadan zimmette borç arttınlabilir. Dolayısıyla faiz de arttırılabilir. Böylece hayalî sermaye, hayalî kârlar sağlamış olur. Mürekkep faiz bunun tipik misalidir. Bu reel nakti de muallel hale getirir.
e. TİCARETTE MARJİNAL FAYDA ARTAR
Ticaret iki taraf için rantı arttırır. Kredi de ilk anda rantı arttırmış görünür. Ancak sonunda faizden dolayı rantı düşük olan tarafa yığma yapar. Nakit, onu kullanamayan, dolayısıyla rantı düşük olan bir yerden, onu kullanabilen dolayısıyla rantı yüksek olan bir yere gitmesi gerekirken faiz dolayısıyla tersi olmaktadır. Halbuki ticarette mal ve nakit rantı yüksek olan yerlere gitmektedir.
f. KAR RİZİKO KARŞILIĞIDIR
Ticarette riziko vardır ve bu rizikoyu karşılayacak bir payın konması gerekir. Bu da kârdır. Zarar ihtimaline karşıdır. Kredide ise riziko borçluya ait olduğundan sermaye sahibine ayrılacak bir pay yoktur.
g. TİCARETTE SERMAYE VERGİSİYLE RİZİKO SAĞLANIR
Ticarette sermaye vergisi ile azalan verimler kanununun bir gereği olarak tekelleşme önlenebilir. Böylece serbest rekabet sistemi korunmuş olur. Halbuki faizde gelir vergisi uygulama zorunluluğu vardır. Zira, faiz vergiden küçük tutulduğu taktirde azalan verim söz konusu olmadığından denge sağlanamaz. Faizli sistem tekele gider ve denge bozulur.
h. MALLA.RDA DOYMA VA.RDIR
Mallarda doyma vardır. Dolayısıyla arz ve talep kanunları cereyan eder. Fiyat üretici ile tüketici arasında bir şifre hizmetini görür. İnsanın ihtiyaçlarında ise doyma yoktur. Toptan ihtiyaç sonsuzdur. Para, bütün

ihtiyaçlara cevap verdiği için, parada doyma yoktur. Dolayısıyla faiz, herhangi bir denge unsuru olmaktan uzaktır.

i. FAİZ PARA MİKTARINI FRENLER

Kâr üretici ile tüketici arasını bulmakta, böylece hem üreticilere hem de tüketicilere yardım etmekte ve ekonomiyi canlı tutmaktadır. Faiz ise faizsiz krediyi önlediği için kredileşmeye yardım edeceğine, gerçekte frenlemektedir. Nakti olanın parasının kullanmayacağı miktarını başkasına vermekte bir zararı olmayacaktır. Eğer faizi beklemiyorsa kullandıracaktır. Faizi bekliyorsa daha yüksek faiz gelinceye kadar bekleyecektir. Bu ise sirkülasyonu azaltacak veya yavaşlatacaktır.

j. FAİZ OLMAYANI TÜKETMEKTEDİR

Faiz veresiye satışlan teşvik eder. Bu üretilmeden tüketilme anlamına gelmektedir ki, yoktan bir şeyi var edememe kaidesine aykırıdır. Ticaret ise malların tüccar nezdinde depolanması anlamındadır ki, tüketimi erteleme manasını taşır. Bu da ülke için yedek stoku sağlar.

Görülüyor ki, faiz ile ticaret birbirlerinden tamamen farklı iki vetiredir. Bunların aynı olduğunu iddia edenler ya bütün insanlan bilmez sanmaktadırlar veya kendileri bilmemektedirler.

VIII. FAİZ-KİRA FARKI

Faizin ticarete benzerliğinden çok kiraya benzerliği vardır. Taşınmaz bir malın başkasına kullandırılması sonunda alınan kira gibi taşınan bir malın kullandınlmasından alınan faiz benzer görünür ve ikisinin meşru veya gayri meşru olmasına hükmedilebilir. Ne var ki, tabiatta hep böyle iyi şeylerle kötü şeyler ilk bakışta birbirine benzer gözükür. Sirkenin şaraba benzemesi gibi. Düşünüldüğü zaman faydalı ile zararlı birbirinden ayrılır ve insana düşünme kabiliyetinin bu sebeple verildiği anlaşılır.

Faizle kira birbirinden farklıdır:

a. KİRADA YIPRANMA VARDIR

Kirada verilen aynen geri alınmaktadır. Dolayısıyla yıpranmıştır. Faizde ise verilen mislen geri alınmıştır. Dolayısıyla yıpranma yoktur.

b. KİRADA İSTİSMAR YOKTUR

Kirada şartlar esittir. Halbuki faizde borçlu muhtaç durumdadır. Zira kiraya veren de gayrimenkulün giderlerini karşılayabilmek için kiralamak zorundadır.

c. KİRADA MENFAAT NAKLİ VARDIR

Kiralamada gerçekleşmiş bir menfaatin nakli vardır. Faizde ise muhtemel bir kazancın sağlanması söz konusudur. Hatta faizle para alanın zarar etmesi ihtimali de vardır.

d. KİRADA HASAR ALACAKLIYA AİTTİR

Kirada kiralanmış bulunan taşınmazda meydana gelmiş bulunan hasar ve koruma masrafları mal sahibine aittir. Dolayısıyla bu rizikodan dolayı kirayı istihkak eder. Halbuki, faizde hasar ve koruma külfeti borçluya aittir. Faizin istihkak sebebi yoktur.

e. KİRA HAYALEN ÇOĞALTILAMAZ

Kiralanan şey reeldir, hayalen çoğaltılamaz. Ayna müteallik haktır. Kredi zimmete taalluk eder, hayalen çoğaltılabilir.

f. KİRADA MARJİNAL FAYDA ARTAR

Kirada iki taraf yararlanmaktadır. Birinde eksiltme yerine ikisinde de artma vardır. Ancak bu kiralamanın da faize doğru dönüşmemesi için kiralama tüketim araçlarından çok üretim araçlarında olmalı ve kira hasılaya iştirak şeklinde alınmalıdır.

g. KİRALANACAKLARDA DOYMA VARDIR

Kiralanacak şeylerin kullanılmasında doyma vardır. Halbuki nakitte doyma yoktur.

h. KİRALAR YATIRIMLA DENGELENİR

Uzun dönemde taşınmazlarda belli tedbirler alınarak denge kurmak mümkündür. Faiz ise dengesizlik esasına dayandığı için kendisinde denge kurulamaz.

i. KİRALARDA DENGE SAĞLANMAKTADIR

Faizin zararları giderilememektedir. Halbuki kiranın zararları hasıladan kirayı takdir etmek ve faizsiz mesken kredisini tanımak suretiyle giderilebilmektedir.

j. KİRA RANTI ARTTIRIR

Faiz rantı azaltıcı bir harekete sahiptir. Kira rantı arttırıcıdır.

IX. FAİZ VE SELEM FARKI

a. EKONOMİ EŞYANIN FAYDASINI ARTTIRMADIR

Ekonomi, eşyanın insana sağladığı faydaları konu alan bir müessesedir. İlk bakışta konusu sadece eşya imiş gibi görünür. Ancak konusu sadece eşya olmayıp, aynı zamanda eşyadan sağlanan faydadır. Bazı kimseler eşyanın dışında insanlardan sağlanan faydayı da ekonominin konusu yapmakta iseler de, bunlar daha ziyade sosyal haklarla ilgilidir, ekonomik hakların içine girmez. Emeğin ekonomik haklar içinde yer almasının sebebi ise, eşyanın faydasını arttırıcı bir faktör olmasından dolayıdır.

b. FAYDA DEĞİŞİKLİKLE ARTAR

Eşyanın faydası eşya üzerinde yapılan değişiklikle, eşyanın yeri değişmekle, eşyanın maliki değişmekle ve eşyanın zamanı değişmekle değişir. Birçok hallerde eşyanın faydası, onu kullanma süresi ile de ilgilidir. Taşınmazlar ile nakitte fayda, süreye bağlıdır.

c. EKONOMİDE BORÇLANMA ZORUNLUDUR

Topluluk içinde yapılan muamelelerin zamana göre ve malike göre en faydalı bir şekilde değerlendirilebilmesi için borçlanmaların olması zaruridir. Ne var ki, bu durum bazı rizikolar taşımaktadır. Fertlerin bu rizikoyu güven altına almaları mümkün değildir. Bunun topluluk tarafından güven altına alınması zarureti vardır. Kredileşme bu sayede mümkün olabilmektedir. Bundan dolayıdır ki, kredileşmeden doğan rant da topluluğun olmalıdır.

d. KREDİLEŞME VERİMİ ARTTIRIR

Kredileşme müessesesi büyük bir rant doğurmaktadır. Bu rant kredinin miktarı ile beraber zamanla da orantılıdır. 1.000 TL. bir ayda ne iş görür ise 500 TL. da iki ayda aynı işi görür. Böylece ekonominin değerleri arasına sermaye anlayışı yanında sermaye hacmi anlayışının da ithal edilmesi gerekmektedir.

e. RANT KREDİLEŞME İLE BÖLÜŞÜLÜR

Hacim değerin zamanla çarpımıdır. Kira değerle orantılı değil hacimle

orantılı olarak takdir edilir. Naktin veya diğer malların da böyle hacimleriyle ölçülen faydaları vardır. Bu fayda topluluğa mâl edildiği ve genel ekonominin düzenlenmesinde kullanıldığı takdirde buna "selem farkı" denilmektedir. Nakit veya misliyattan olan malların değerleri yerine hacimleri gözönüne alınıp krediden dolayı kişilere ranttan pay verilirse bu faiz olur.

f. SELEM NEGATİF FAİZDİR

Faizle selemi birbirinden iyice ayırabilmemiz için şu kriteri getirmekteyiz. Faiz önce malı teslim edip parasını geç almadan dolayı bedeline ilave edilen farktır. Selem ise parayı önce verip malı geç aldığından dolayı bedelinde yapılan tenzilattır.

g. SELEM FİYATLARI DÜŞÜRÜR

Görülüyor ki, selem fiyatlan düşürmekte, faiz ise fiyatları yükseltmektedir. Bu selem ile faiz arasındaki en önemli farklardan biridir.

h. SELEM ARTTIRMAYI TEŞVİK EDER

Diğer taraftan alıcının malı geç teslim almasından dolayı, selemde tasarruf teşvik edilmektedir. Yani para sahibi parayı şimdi kullandırmakta, fakat ortak mallardan harcama yapmaktan şimdilik feragat etmektedir. Buna karşılık ileride elde edeceği paraya mukabil şimdi malı almaktadır. Selem böylece topluluk içinde daha çok üretime yardım etmekte ve özendirmektedir. Faizde ise kişi ileride elde edeceği paraya mukabil şimdi malı alıp tüketmekte ve bir kısım malı tüketmekten feragat etmektedir. Böylece üretimin azalmasına sebep olmaktadır. Yani üretmeden-tüketme çelişkisine doğru sürüklenilmektedir.

i. SELEM SENEDİ MAL SENEDİDİR

Selem senetleri (sipariş senetleri) topluluk tarafından teminat altına alınmakta ve likidite kazanabilmektedir. Böylece senet bir mal gibi alınıp satılmakta ve aynen ticarette olduğu gibi selem farkı iki kişi arasında değil üç kişi arasında doğmaktadır. Böylece selem farkı alan kimse onun rizikosunu da yüklenmiş bulunmaktadır. Şöyle ki, Devlet vadeli buğday senedi çıkarıyor, çiftçilere bunu kredi olarak veriyor. Çiftçi bu senedi borsada satıyor. Tüccar bu senedi borsadan satın alıyor ve un değirmenine satıyor. Hasat mevsimi sonunda çiftçi buğdayı devlet ofisine teslim ediyor. Değirmen sahibi de senetle bu ofisten buğdayı çekiyor. Görülüyor ki, burada nakit kredi yerine buğday senedi kredisi verildiği için herhangi bir enflasyona sebebiyet verilmemektedir. Diğer taraftan senet piyasada ucuz veya pahalı satılmak suretiyle rantı ve rizikosu birlikte paylaşılmaktadır. Serbest rekabeti engellememekte, aksine gerçekleşmesini sağlamaktadır. Halbuki faizli kredi piyasaya karşılıksız paranın sürülmesi şeklinde gerçekleştiği için enflasyona da sebep olmaktadır.

j. SELEM İLE NAKİT KÜLFETİ AZALIR

Diğer taraftan selemsiz mallarda her hukukî statünün değişmesi mallardaki fizikî statünün de değişmesini gerektirmektedir. Mal satıcının ambarından alıcının ambarına taşınmak zorundadır. Selem sayesinde ise mal fızikî statüsünü değiştirmeden hukukî statüsünü rahatça değiştirebilmektedir ve böylece rant çok ucuz bir şekilde azamiye çıkarılabilmektedir.

k. SELEM FARKI FAİZİN FONKSİYONUNU YÜKLENİR

Selem de faiz de hacme dayandığı için fonksiyon bakımından ikisi arasında hiçbir fark yoktur. Faizsiz sistemde faiz yerine selem farkı ikame edilecektir. Bütün hesaplar ve değerlendirmeler bu esas içerisinde yapılacaktır.

X. FAİZ YERİNE KARŞILIKLI KREDİ

a. FAİZ ARTTIRMAYA ETKEN OLMAZ

Kredinin topluluk içinde ticaret kadar önemli bir yeri olduğu daha önce belirtilmişti. Kredi, topluluğun tasarrufuna dayanan bir olaydır. Yani halkın bir kısmı tüketmeyi erteleyecek ve bu suretle ortaya çıkan değer (bu değer nakit olmayacak) başkaları tarafından tüketilecektir. Kredi olayı budur. Böyle olunca topluluğu tasarrufa götürecek bir etkenin mevcut olması gerekir. Faizi savunanlar bu etkeni ileri sürmektedirler. Oysa faiz ilk anda böyle bir tasarrufun amili görünür ise de faizi almaya başlayınca, kolay kazandığını kolay sarfedeceği için tasarrufa değil, aksine israfa neden olur. Demek ki, faiz tasarrufa götürmez. Ancak insanları tasarrufa götürecek başka bir yolun bulunması da gerekir.

b. MEVDUAT MUHAFAZA KÜLFETİNDEN KURTARIR

Halkı tasarrufa zorlayan bir etken olarak ileride kendisinin alacağı kredi ikame edilebilir. Esasen tasarruf günlük ihtiyaçlarını kısma şeklinde değil, günlük ihtiyaçlarını giderdikten sonra artan gelirlerini dayanıklı mallar edinmek için biriktirme şeklinde olur. Bu insan tabiatında mevcuttur. Ancak dayanıklı malın bedelini biriktirerek ödemek zorundadır. Para biriktirmeyi kendi cebinde veya evinde yapmış olabilir. Bu kendisine bir yarar sağlamadığı gibi, kendisine koruma gibi bir külfet de yüklemektedir. Bundan dolayıdır ki güvenilir yer bulunca zaten oraya emanet edecektir. Dolayısıyla ayrıca faiz gibi bir teşvik ediciye gerek yoktur.

c. MEVDUAT KREDİYE DÖNÜŞMEZSE ENFLASYONA SEBEP OLUR

Bununla beraber, bu biriken değerler boş bırakılıp üreticiye kredi olarak verilmezse, sonunda üretim yapılmadığı için tasarrufeden ihtiyacı olan dayanıklı malı bulamaz. Bu sebeple, bu toplanan tasarrufların belli kimselere verilmesi gerekmektedir. Bu da toplulukta serbest rekabeti ortadan kaldırmakta, bazı kimselerin kredi yoluyla haksız olarak zengin yapılması ve sömürü düzeninin doğmasına sebep olmaktadır. İşte bunu önlemek için üreticiye doğrudan kredi verme yerine tüketici aracılığı ile selem kullanarak kredi verme sistemi geliştirilmelidir.

c. FAİZ YERİNE MEVDUAT KADAR KREDİ SİSTEMİ

Buzdolabı almak isteyen kimse önce bankaya taksitleri yatırmaya başlıyor. Buzdolabı değerinin yarısını doldurduğun da kendisine buzdolabının tamamının parası veriliyor ve peşin parayla buzdolabını istediği fırmadan alıyor. Böylece kendi parasını kullanmış oluyor. Fabrika da peşin elde etme imkânı bulduğu için küçük bir sermaye ile işletmesine devam edebiliyor. Böylece faizin yerine karşılıklı kredi sistemi ikame ediliyor, faizin mahzurlarının tamamı ortadan kalkıyor ve tasarruf da son derece teşvik edilmiş oluyor.

XI. VERGİ-FAİZ

a. FAİZ KİMİN HAKKIDIR?

Kredinin bir rantı vardır. Kredi alan bu rantı kendisine geçirmiş bulunmaktadır. Dolayısıyla bunun karşılığında faizi vermiş olması tamamen haksızlık değildir. Mahzurları giderildikten sonra kullandığı kredinin faizini ödemesi meşru sayılabilir. Ancak burada faizin kime verilmesi gerektiği hususunun belirtilmesi gerekir. Krediyi alan faizi verecektir ama kime verecektir? Faiz almak kimin hakkıdır? Bunun tespit edilmesi ve meşru bir temele oturtulması gerekir.

b. KREDİ TEMİNATTIR

Kredi teminattan başka bir şey değildir. Diyelim ki bir işçi başkasının yanında çalışıyor, ücretini alıyor ve aldığı bu ücreti iki gün sonra harcıyor. Bu işçi bu ücreti iki ay sonra alsaydı işçi için hiçbir değişiklik olmayacaktı. Ancak iki ay sonra alamaması ihtimali olduğu için peşin almayı tercih etmektedir. Ama devlet ona kefil olursa artık alamama ihtimali ortadan kalktığı için parayı peşin alacağı yerde iki ay sonra alması onun için daha iyi olacaktır. Çünkü muhafaza külfeti söz konusudur.

c. VERGİ DEVLETİN ALDIĞI FAİZ OLARAK DÜŞÜNÜLEBİLİR

Buradan anlaşılıyor ki krediyi sağlayan, tasarruf eden kimse değil teminatı veren devlettir. Öyleyse kredinin karşılığı olan faiz de tasarruf edenlerin hakkı değil, kredi güvenliğini temin eden devletin hakkıdır. Böylece kredi istihkakı ile vergi arasında bir irtibat kurulabilir. Vergi, devletin sağladığı krediye karşılık aldığı faiz olarak düşünülebilir. Ancak faizin zararlarını taşımaması için bazı tedbirlerin alınmış olması gerekir.

d. KREDİ ÖDENMİŞ VERGİ KARŞILIĞI OLMALIDIR

Bir nevi önceden ödenmiş faiz olan verginin miktarı, alacağı kredi ile orantılı olup kendi yararına olmalıdır. Yani fazla vergi ödeyen fazla kredi istihkak etmeli, az vergi ödeyen az kredi istihkak etmelidir. Böylece vatandaşın zor duruma düşmesi önlenmiş olur.

e. VERGİNİN KARŞILIĞI BELLİ OLMALIDIR

Faiz kesin olarak belli olmalı, hükümet veya yöneticiler arttırıp eksiltmemelidirler. Yani devlete vergi olarak faizi ödeyen vatandaş gelecek yıl alabileceği krediyi kesin olarak bilmelidir. Bunda değişiklik olmamalıdır.

f. VERGİYE KARŞI KREDİ GETİRİLMELİDİR

Faiz önce ödenmeli, sonra kredi alınmalıdır. Geçmiş yıllarda kazançların vergisini devlete vermekle gelecek yıllarda kredi istihkak etmelidir. Yani krediye karşı vergi değil, vergiye karşı kredi sistemi plânlanmalıdır. Selem farkıyla kıyas edebiliriz.

g. GEÇMİŞ YILLARIN VERGİLERİ BİRDEN DEĞERLENDİRİLMELİDİR

Geçmiş bir yılın vergisi yerine geçmiş yılların vergisi göz önünde tutulmalıdır. Ziraî kredilerde geçmiş on yılın toplam vergisi kadar, ticari kredilerde geçen yılın vergisinin kırk katı kadar kredi verilmelidir.

XII. KREDİ-VAKIF

a. VAKIFLARDA TASARRUF MEVKUFTUR

Devlete ait hakların kullanılmasında görev bazen hükümetlere verilmiştir. Hükümetler burada yetkilerini kendi mülklerinde olduğu gibi serbest tasarrufla veya meclislere onaylattıkları bütçelerle yerine getirirler. Bu da amme mülkü üzerinde, özel mülk üzerinde yapılana benzer tasarruflardır.

Devlete ait bir kısım haklar vardır ki bunlar üzerinde tasarruf daha önce belirlenmiştir. Onu yönetenler sadece belirtilmiş işlemleri yapmakla görevli olup, kendilerinin herhangi bir şekil de serbestçe karar alma yetkileri yoktur. Yani burada da mülkiyet üzerindeki tasarruf durdurulmuştur, mevkuftur. Böyle tesislere İslâm hukukunda vakıf denmektedir. Batı hukukun da vakf'ın karşılığı olan tesislerde yöneticilerin serbest tasarruf hakları olduğu halde, vakıflarda böyle bir tasarruf yetkisi yoktur. Bundan dolayıdır ki tesislerin tüzel kişiliği vardır, vakıfların ise böyle bir kişiliği yoktur. Mevkuf olan mallarda intifa hakları vardır, anamal üzerinde ise hiç kimsenin hakkı doğamaz.

b. KAMU HAKKI OLAN KREDİYİ KİM DAĞITACAK

Kredinin bir devlet işi olduğu daha önce belirtilmişti. Kredi bir sanattır ve teminatı yalnız Devlet verebilir. Zira onun gücü vardır ve otoriter tekliği esastır. Başkasının kredi vermesi Devletin hükümranlık haklarına rakip olması anlamına gelir. İslâm devletler hukukunda para basma, istiklâlini kazanma anlamına geliyordu. Şimdi devlete ait olan kredi ve mevduat alma hakkı nasıl kullanılacaktır? Hükümete mi tevdi edilecek? Yoksa vakıflar yoluyla mı yönetilecektir?

c. KREDİ BİR HAK OLARAK VERİLMELİDİR

Kredide topluluk hakları söz konusu olduğu gibi fertlerin de hakları vardır. Bir yer üzerinde yürümek, bir mabede girmek, bir sokakta ticaret yapmak, bir meraya malları salmak, nasıl topluluk içinde ferdin haklarından sayılıyorsa, beytü'1 male emaneti tevdi etmek ve beytü'1-maldan istikrazda bulunmak da fertlerin haklarındandır. Bu tür fertleri ilgilendiren devlet görevlerinde yöneticilere takdir hakkı tanımak , haksızlıklara ve idarenin bozulmasına sebep olur. Bu nedenledir ki bu görevler bu amaçla kurulan özel vakıflarla yerine getirilir. Kredileşmeyi sağlayan bankalar da (faizsiz) birer vakıf olmalıdır. Krediler verilirken onları istihkak eden herkese vakıfnamede belirtildiği gibi verilmesine dikkat edilmeli ve bu hususta neticeye herhangi bir takdir hakkı karıştırılmamalıdır.

d. FAİZSİZ BANKA ADİL KREDİ DAĞITMA KURULUŞUDUR

Faizsiz bankayı tesis etmek demek, ekonomik gereklerine, sosyal hak tevezzüüne ve adalete uygun kredi dağıtımı mekanizmasını kurmak demektir. Yoksa faizsiz de olsa toplanan mevduatlar yöneticinin takdiriyle bir tarafa ikraz edilebiliyorsa, sonuçları yine faizli bankanın sonuçlarının aynıdır. Çünkü faizin en büyük kötülüğü tekel meydana getirmesidir. Banka da mevduatı toplamakla bu tekeli oluşturmuş olmaktadır. Diğer taraftan faiz almayan bir müessesenin giderlerini karşılamak için de o müessesenin bir vakıf olarak teşkilâtlandınlmasında zaruret vardır.

XIII. KREDİ-EMEK

a. SERMAYE EMEĞİN VERİMİNİ ARTTIRIR

Üretme esasta emeğe dayanmaktadır. Emeğin bulunmadığı yerde istihsal yoktur. Esasen istihsal insan için yapılmaktadır. İnsan gayedir. Eşya dolayısıyla hasılanın tamamı emeğe aittir. Emeğin dışındakilere bir pay vermek yaradılışın hikmetine aykırıdır. Bununla beraber emeğin verimi, başkalarının emekleri birikimi olan sermaye ile birleştiği zaman çok fazla artmaktadır. Meselâ tohumu parmağıyla toprağa gömen, çubuğu ile

gömen, çapası ile gömen, pulluğu ile gömen ve nihayet tohumu traktör ile toprağa gömen insanın elde ettiği hasıla çok farklıdır. Bu arada işte bu başkasının emeğine de pay ayırmak gerekir. Buna sermaye payı denmektedir. Sermaye, bu payı yıpranması karşılığı kira veya riziko karşılığı olarak kâr şeklinde almaktadır.

b. FAİZ ZARARLIDIR

Faizi meşru görenler, sermayenin hapsolması karşılığı olarak meşru görmektedirler. Halbuki riziko taşımadığından muhafaza ücreti şeklinde bir ödeme düşünülebilir. Faizin başka zararları olduğu için meşru görülmemiştir.

c. KREDİ TAM İSTİHDAMI SAĞLAR

Kullanılmayan emek boşa akıp gitmiş olacaktır. Hem emek sahibi hem topluluk zarar edecektir. Halbuki kullanılan emek üretim yapacak, sonunda üretilen mallar topluluğa arz olunacaktır. Böylece topluluğun mal ihtiyacı karşılanmış olacak ve arzedilen mallar uzun vadede toplumun mal ihtiyacını giderecektir. Bundan dolayı kredi istihsale yönelik olmalıdır. Topluluk üreticiye kredi vermekle istihsal siparişini yapmış olur. Üreticiyi kredisiz bırakmakla ilerisi için kendisini açlığa ve yoksulluğa mahkum etmiş olur.

d. PARA DEVLETİN TEMİNAT MEKTUBUDUR

Üretmede esas faktörün emek olduğu gerçeğini kabul ettiğimize göre kredinin emeğe verilmesi de tabiî olmaktadır. Öyleyse biz krediyi çalışana vermezsek, yani çalışanın emeğinin karşılığını hemen ödeme imkânına sahip değilsek; o zaman çalışana hakkının karşılığını ilerde kendisine verileceği garantisini devlet vermelidir. Esasen para böyle bir karşılık garantisi olarak düşünülebilir.

e. KREDİ EMEK MÜBADELESİNİ GERÇEKLEŞTİRİR

Çalışan ya mal üretecek ve malı piyasada kendisi pazarlayacak, yani bize emeğini değil malı satacaktır. Eski devirlerde ekonomiye hakim bu tür bir üretimdi. Yahutta bize emeğini verip üretilen malı ise başkasına satacaktır. Kollektif üretmeler de, bilhassa yatırımlarda başka yol yoktur. Çağımız bu tür mübadeleye sahne olmaktadır. Yani kişi artık malı değil emeği satmaktadır.

f. KREDİ İŞE VERİLMELİDİR

Faizsiz bankanın temel fonksiyonu tam istihdamı sağla maktır. Bunun için her çalışana kredi verecektir ve kredi istih kakının temel faktörü çalışan olacaktır. Bu çalışmada birliğin sağlanması için kredinin ayrı ayrı çalışanlara değil, işyerine verilmesi gerekmektedir.

XIV. KREDİYİ İSTİHKAK KR,İTERLERİ

a. KREDİ KRİTERLERE GÖRE VERİLİR

Faizsiz bankanın mevduatı toplamaktan çok krediyi dağıtma ile ilgili meseleleri çözmesi gerektiğini belirtmiştik. Çünkü kredi alanlara büyük yararlar sağlamaktadır. Bu yararlar faizli kredilerde kendi içinden alınan faizle karşılanmaktadır. Faizi yükseltip düşürmekle zahirde belli ölçüde haksızlıkların önlenmesine çalışabilir. Halbuki faizsiz kredide faiz olmadığı için krediyi verdiğimiz kimseyi büsbütün zengin etmiş ve ekonomik dengeyi, bunun sonucunda sosyal dengeyi bozmuş oluruz. Bu nedenledir

ki faizsiz bankayı tesis edecekler kredi istihkak kriterlerini baştan bulup tespit etmek zorundadırlar. Bunu yapmadan faizsiz bankayı kurmaya kalkışanlar, faizli bankalardan daha büyük bir sömürme canavarını kurmuş olurlar.

b. KARŞILIKLI KREDİLEŞME KRİTERİ

Herkese mevduatı hacminde ve mevduatı limitinde kredi verme esası birinci kriterdir. Böylece herkesin sermayesi iki misline çıkmış ve üretim de en az iki katı artmış olur.

c. VERGİ KARŞILIĞI KREDİ KRİTERİ

Vergi, elde edilen hasıladan topluluğun ayrılan payıdır. İyi üretim yapmış yani sermayeyi ve emeği iyi değerlendirmiş kimse fazla vergi ödeyecek demektir. Dolayısıyla bu kimsenin kredi kullanma hakkı da diğerlerinden fazla olacaktır. Bu kimseye geçmiş yıllarda ödediği vergiler nisbetinde kredi vermek kredi istihkakı kriterinin ikincisidir. Topluluk giderlerine katkısı nispetinde topluluğun gelirlerinden yararlandınlması kadar tabiî bir şey olamaz.

d. ÇALIŞANA KREDİ KRİTERİ

Kredi boşa akıp gidecek veya verimsiz çalışacak emeği değerlendirme anlamındadır. Böylece topluluğun emek gücünü geleceğin istihsali için kredi aracılığı ile organize etmiş oluyoruz. Bütün gaye kemiyet ve keyfıyet itibariyle tam istihsali gerçekleştirmektir. Bu da her çalışana yevmiyesi nispetinde çalıştığı günler kadar kredi vermek suretiyle gerçekleştirilebilir. Kredi istihkakında üçüncü temel kriter, çalışana çalıştığı kadar kredidir. Bu hem tam istihdamı sağlar, hem de karşılıklı olarak paranın piyasaya sürülmesine sebep olmayacağından enflasyonu doğurmaz.

e. BAŞARANA KREDİ KRİTERİ

Kredi alan kimse bize ya bir mal, veya bir gayrimenkul teslim etmeyi taahhüt edecektir. Taahhüdünü yerine getirmeyen müteahhide gecikme cezası verilemez. Zira bu faiz olur. Müeyyidesi, kredi istihkakını artırıp eksiltme olabilir. Eski taahhütlerini yerine getiremeyen veya kredisini kapatamayan (geç kapatan)ın kredi istihkakları düşürülür. Taahhütleri yerine getirenlerin veya kredi borçlarını önce kapatanların kredi istihkakları artınlır. Bu dördüncü kriterdir.

XV. FAİZSİZ SfSTEMDE İHALE

a. GECİKME CEZASI FAİZDİR

Faizli sistemlerde herhangi bir taahhüdün yerine getirilememesi halinde gecikme cezası verilmektedir. Bu eda edilmeyen bir borcun arttırılması demektir. Faizin en ağır şeklidir. Kişi borcunu eda edemiyor, yardım edileceği yerde daha fazla kendisine yük tahmil ediliyor. Bu kapitalist düzenin zayıfları eleme ve tekele gitme sistemine çok uygun ise de, faizsiz düzenin dengeli yaygın sermaye sistemine uygun düşmez.

b. FAİZSİZ SİSTEMDE GECİKME CEZASI YOKTUR

Faizsiz kredileşme müessesesini getirdiklerini iddia edenler bu gecikme cezasını ortadan kaldırmak zorundadırlar. Hayat çelişkiyi kabul etmez. Faizli düzende pek geçerli olan bir kaide, faizsiz düzende de korunursa o kaide faizsiz düzeni bozar. Böylece faizsiz düzenin çalışmaz olduğu izlenimini ortaya koyar. Bu da bu düzene yapılacak kötülüklerin en

büyüğüdür.

c. FAİZSİZ SİSTEMDE GECİKME, KREDİ LİMİTİNİ DÜŞÜRMEKLE CEZALANDIRILIR

Faizsiz düzende taahhütlerin yerine getirilmemesi halinde, gecikme cezası yerine taahhüt belgesinin derecesini düşürme veya iptal etme olduğu, kredi istihkak kriterleri arasında görülmüştür. Bunu burada biraz daha açıklayalım.

d. SELEM SENETLERİ TEMİNATLIDIR

Faizsiz sistemde taahhütler ya inşaat üzerinde olur veya mal üzerinde olur. Mal üzerindeki taahhütler selem senedi ile düzenlenir. Vakıf (banka) bir malın vadeli selem senedini çıkanr, bunu senet olarak üreticiye kredi verir. Üretici bu krediyi geçmiş yıllardaki vergisi ile orantılı olarak alır. Günü gelince mal olarak teslim eder. Üretim yapamamış ve taahhüdünü mal olarak yerine getirememişse, piyasadan o malın selem senedini satın alır ve senet olarak borcunu kapatır. Buna da gücü yetmezse, bu senet karşılığı gösterilen gayrimenkule el konulur ve satılarak borcu kapatılır. Bu da mümkün olmazsa, borçlunun mesleki akilesine gidilir. Bu da yoksa, vakıf zararı tazmin eder. Alacaklı her durumda alacağını almış olur. Bütün bunlar olurken üreticinin alacağı kredi nispeti de düşürülür veya tamamen ortadan kaldırılır.

e. İNŞAATTA KREDİ BLOKE OLUR

İnşaatlarda kredi alan müteahhit yapıyı bitirdikten sonra dairelerini satar, işyeri ise paylarını satar ve kredisini kapatır. Arttınlmış olarak yeni kredi alır. Satamazsa kredisini yenileyemez. Yapı vakfa kalır. Vakıf onu kiralayarak yararlanır. Burada da borcun ifa edilememesi halinde yani dairelerin satılamaması halinde gecikme cezası yerine kredi alma yetkisi düşürülmüş oluyor. İnşaatı bitirememesi halinde ise müteahhitlik belgesi elinden alınır.

XVI. BANKA BİR ARACIDIR,

a. SOSYAL YAPI ARACILIĞI ZORUNLU KILAR

Topluluğun oluşmasında insanların birbirleriyle ilişki kurmaları gerekmektedir. Ancak bunun için çevre ilişkisi yeterli değildir. Birbirini tanımayan veya birbirinden uzak kimseler arasında da sosyal ve ekonomik ilişkilerin kurulması zaruridir. Birinin muhtaç olduğu bir bilgiyi bilen kimse kendi çevresinde bulunmayabilir. Uzaktan bu bileni bulma işi için bir mekanın topluluk içinde kurulmuş olması gerekmektedir. Bir kimsenin muhtaç olduğu bir malı çevresinde bulması mümkün olmayabilir. Uzaktan bu malı temin edecek bir kuruluşun mevcut olması gerekir.

b. MALLARDA ARACI TÜCCARDIR

Taşınabilir mallar için bu müessese ticaret müessesesidir. Tüccar uzaklardan malları satın alır, getirir ve yakındaki muhtaçlara satar veya aksine komşuların mallarını alır. Uzak diyarlara götürüp satar. Bu arada birkaç tüccar devreye girmiş ve mal birkaç el değiştirmiş olabilir.

c. TİCARETTE ARTIP EKSİLME TÜCCARA AİTTİR

Ticarette en önemli husus, tüccarın mesuliyeti ve rizikoyu yüklenmiş olmasıdır. Yani malın ister kendisinde ister başkasında olması

merhalesinde malda herhangi bir değişme olduğu takdirde, bu artma ve eksilme tüccara ait olup alıcı ve satıcıyı bu değişme etkilemez. Bundan dolayıdır ki tüccarlar sadece aracı değildirler. Rizikoyu taşıdıklan için bir tür üreticidirler ve kâr istihkak ederler.

d. TAŞINMAZLARDA ARACI KOMİSYONCUDUR

Taşınmaz malların alış ve satışı ise kabz ve teslim fiilen mümkün olmadığı için genellikle komisyoncular tarafından organize edilir. Komisyoncu da tüccar gibidir. Buluşturma hizmetini görür. Ne var ki, burada taşınmazdaki değişme komisyoncuyu ilgilendirmez. Duruma göre alıcı veya satıcıya aittir. Komisyoncunun burada sadece hizmetinden dolayı ücret hakkı vardır. Komisyonculuk sadece taşınmaz mallarda yapılmış olmaz. Taşınır mallar da komisyon sıfatı ile alınıp satılabilir. Ne var ki, alıcıdan hangi sıfatla alınmışsa satıcıya da aynı sıfatla intikal etmiş olur. Yani malın üzerindeki kusurlar ile alacaklıların iddiaları ona göre belirlenir.

e. ORTAKLIK YETERLİ SERMAYE TERAKÜMÜNÜ SAĞLAMAZ

Sermayenin terakkümünde de aracılar mevcut olmalıdır. Bu ortak bulma şeklinde olur. Herkes birisine sermayesini vererek bir sermaye ortaklığını kurarlar. Sermaye ortaklığını idare eden kimse bu sermayeyi kullanacaklara ortak olur. Böylece ortaklık şeklinde bir sermaye hareketi sağlanabilir. Bunun gayrimeşruluğu yoktur. Ne var ki, sermayenin kullanılması birtakım rizikoları taşımaktadır ve kararların cesaretle alınması gerekmektedir. Bu durumda alınan kararların sonuçlarına tahammül edilmelidir. Halbuki insan psikolojisi ya başkalarının malları üzerinde cesaretle karar almaktan kaçınır veya tamamen pervasızca hareket eder. Bu da her iki halde sermaye sahibini mağdur eder. Sermaye sahibinin ise bundan dolayı bu tür şirketlere güveni yoktur. Yine insan psikolojisi sermayesine daima büyük kazançlar tahayyül eder ve ortağı ne kadar iyi iş yapmış olursa olsun daha fazlasını beklediği için memnun olmaz. Bu sebepledir ki, şirketi mudarebeler ancak küçük çapta ve iki kişi arasında işleyebilmektedir.

f. ŞİRKETİ MUDAREBE BANKA DEĞİLDİR

Faizsiz banka adı ile ortaya çıkan birtakım fınans kurumları aslında büyütülmüş bir şirketi mudarebedir. Kademeli şirketi mudarebe başarısız olmakta, ancak suni beslenme yolları ile gerçek faizsiz bankanın doğuşunu önlemek için yaşatılmakta veya faizin haramlığı inanışı istismar edilmektedir.

g. FAİZSİZ SİSTEMDE SERMAYE TERAKÜMÜ SELEM VE HİSSE SENETLERİ İLE OLUR

Sermayenin ortaklık şeklinde terakümü için yine aracıların kâr ve zarara katılmadan, şirketlerin selem veya hisse senetlerini alıp satmaları şeklinde gerçekleştirilir. Böylece hisse senedi alan veya selem senedi alan kimse rizikosunu kendisi düşünerek yüklenmiş olur ve sonunda senedi seçerken yaptığı hatadan dolayı kendi kendisini suçlar. Sonra senedin çeşidini değiştirmek suretiyle yeni kazanç yollarını arar. Her an senet alıp satabildiği için şirkete girme ve çıkma kimsenin kefaletinde ve zamana bağlı olmaksızın vuku bulur. Ne var ki, senetlerin kolayca alınıp

satılabilmesi için bu şirketlerin bankalar tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla faizsiz bankayı kurmadan, bu tür hisse ve selem senetlerini faiz esasına dayandırmaksızın çalışır hale getirmek mümkün değildir.

h. MEVDUAT İŞTİRAKE DÖNÜŞTÜRÜLEMEZ

Faizsiz banka mevduatı toplar ve kredi olarak müstakrizlere intikal ettirir. Mevduatı veren emanet değil karz vermiştir. Yani artma ve eksilemeyi bankaya bırakmıştır. Banka da bunu, bu sıfatla müstakrize intikal ettirecektir. Yani artma ve eksilme müstakrize ait olacaktır ve banka sadece aracıdır. Komisyoncudur, tüccar değildir. Doğrudan doğruya riziko taşımaz. Sadece taahhütlerin yerine getirilmemesi sonucu bir zarar doğarsa, bunu kefıl olarak banka tazmin eder. Hatta bu tazminatı kendisi değil, müstakrizler akilesine rücu ederek tazmin eder. Banka hiç bir suretle mevduatı şirketi mudarebe şeklinde değerlendiremez. Böyle yapan bankanın kötülüğü, faizli bankadan az değildir.

İKİNCİ BÖLÜM
SERMAYE VE KURULUŞ

MADDE 2

Kredileşme vakfını sermaye şirketi olmayan tüzel kişiler kurarlar. Kredileşmeden yararlanmak isteyen üye veya ortaklar, bu maksatla karz olarak topladıkları birer cumhuriyet altınlarını bu vakfa sermaye olarak koyarlar. Bu kurucu tüzel kişiler faizsiz olarak kredi alan teşebbüslerin genel hizmetlerini görürler ve bunlardan hasıla veya cirolarıyla mütenasip genel hizmet payını alırlar.

I. KURUCULAR
II. KURUCU VE TÜZEL KİŞİLERİN ÖZELLİKI.ERİ
III. ORTAKLARIN ÇIKARLARI
IV. SERMAYE
V. SERMAYENİN CİNSİ
VI. TÜZEL KİŞİLERİN ORTAKLIĞI
VII. SERMAYE BİRİKİMİ
VIII. GENEL HİZMETLER
IX. GENEL HİZMETLERİN ÇEŞİTLERİ
X. GENEL HİZMETLERİN GÖRÜLMESİ
XI. GENEL HİZMEfiLERİN KARŞILIĞI

I. KURUCULAR

a. KREDİ KAMU İŞİDİR

Daha önceki açıklamalarımızda bankanın bir kredi işi olduğunu ve kâr işi olmadığını, krediden doğan rantın topluluğa ait olması gerektiğini, bu rantın sağlanan güvenlikten ileri geldiğini ve bundan dolayı güvenliği sağlayana ait olmasının tabiî olacağını belirtmiştik. Esasen faizsiz olan bir sistemde bunun serbest müteşebbislerce yürütülmesinin zorluğu aşikârdır. Bu sebepledir ki, kredi devlet işidir, bütçe işidir.

b. İSLAMİYET'TE BANKA GİDERLERİ ZEKATTAN KARŞILANIR

İslâmiyet'te faiz yasaklanmış, banka devletin görevleri arasına ithal edilmiş ve bütçeden banka için tahsisat ayrılmış tır. "Allah bey'i helal, ribayı haram etmiştir." (2/275) "Allah'a kârz-ı hasen ikraz ediniz." (73/20) "Sadakalar fakirlerin, yoksulların, sadaka üzerinde çalışanların, kalpleri müellef olanların, köleler ile borçluların, vakıflarla buralarda çalışanların hakkıdır." (9/60) Son âyette borçluların bütçeden pay alacakları belirtilmiştir. Bu pay borçlarını eda edemeyen müstakrizlere verilecektir. Böylece banka bütçeden pay alınca bütçe üzerinde kurulmuş olan bir vakıf faslından pay alır. Aynca çalışanlar faslandan da gerekli payı alır.

c. LAİK DEVLETTE FAİZSİZ BANKA ANCAK VAKIF OLABİLİR

Günümüzün İslâmî olmayan devletleri (halen İslâmî bir devlet olduğunu bilmiyoruz) bankayı devlet işi değil de bir şirket yani ortaklık olarak kabul etmektedir. Batıda bu şirketlerin anonim veya kooperatif şirketleri olması zorunlu görülmektedir. Türkiye'de ise kooperatif bankalar da yoktur. Bu şartlar altında faizsiz bankanın ancak bir vakıf olarak tesis edilebileceğini daha yukarıda belirtmiştik. Bu durumda, ya mevzuatın tadili ile böyle bir vakfın kurulmasına izin verilir, ya da Vakıflar Bankası gibi bir vakfın kurduğu bir anonim ortaklık şeklinde banka olur. Her iki halde de kurulacak bankanın ülke çapında bir büyüklüğe sahip olması, belli zümre ve kişilerin bankaya hakim olmaması zaruridir. Aksi taktirde banka gayesinden sapmış olarak ülkede devlet içinde devlet olur. Bu sebepledir ki, biz bankanın kurucuları olarak gerçek kişiler yerine tüzel kişileri teklif ediyoruz. Bu tüzel kişilerden anonim şirketi gibi sermaye ortaklıkları da yer almamalıdır. Devlet kuruluşlarından büyük teşekküller de yer almamalıdır. Daha çok köy, belediye, kredi kooperatifleri, cami ve okul dernekleri gibi ülke çapında teşkilatı olmayan ve ilk kademede halkla temasta olan tüzel kişiler kurucular arasında yer almalıdır.

II. KURUCU TÜZEL KİŞİLERİN ÖZELLİKLERİ

a. BÜYÜK TEŞEBBÜSLER BANKA KURUCUSU OLAMAZLAR

Kurucu tüzel kişiler ortakları arasında özel menfaatler yerine genel olarak ortak menfaatleri gözetleyen kuruluşlar olmalıdır. Bunlar bir apartman yönetimi veya bir köy, bir belde şeklinde ortaya çıkmış olabilir. Bunun dışında belli ortak hizmetlerin görülmesi için bugünkü statüde dernek denilen ama aslında birer vakıf olan kuruluşlar devreye girebilir. Bilhassa okul ve cami dernekleri Türkiye'de bu şekliyle pek yaygındır. Mesleki teşekküller, siyasi partiler ve dini teşekküller ise ülke çapında teşkilatlanmaya sahiptirler. Dolayısıyla bunların bu teşekkül içinde yer almamaları gerekir.

b. DEMOKRATİK OLMAYAN KURULUŞLAR FAİZSİZ BANKAYA KATILAMAZLAR

Bu tüzel kişilerin demokratik esaslarla yönetilmiş olmaları gerekir. Halkı temsil etmeli ve kuruluşu başka bir istikamete çevirmeye yetkili olmamalıdır. Şirketlerden sadece kooperatif şirketleri, o da kâr amacı gütmeyen kooperatif şirketleri yer alabilir. Tüzükleri demokratik yönetime uygun olmayan tüzel kişiler bu kuruluşa katılamadıkları gibi, sonradan uygulamada demokratik yönetimden sapmış olanlar bu kurucular

arasından hakemler kararı ile çıkarılabilmelidir.

c. BANKA İDEOLOJİK OLMAMALIDIR

Tüzel kişiler belli sınıf ve gruplara, mezhep ve ideolojilere de dayanmamalıdır. Bu tür kuruluşların kendilerine göre kredi anlayışları vardır ve bankayı bu istikamete sürüklemeye ça lışırlar. Bu durum da bankanın içinde defı kabil olmayan huzursuzlukları doğurur. Bununla beraber, mesela bir tarikat mensuplarının kurduğu bir kredi ve yardımlaşma kooperatifinin, bu kurucular arasında yer almaması için hiçbir sebep yok tur. Tüzel kişilerde sözleşme ve fiili yönetim esastır. Yoksa üyelerinin bir yere mensup olmaları nazarı itibara alındığı takdirde üyelerin siyasi ve medenî haklarını kısma şeklinde bir şey ortaya çıkar ki, bu durum tehlike arzeder. Bir derneğe veya bir kooparetife girmiş olan bir kimseden, herhangi bir hak ve hukukunu terketmesi istenemez. Herkes bulunduğu yerdeki davranışlarından sorumludur. Oradan ayrıldıktan sonra yaptıklarından dolayı katıldığı tüzel kişilere hesap vermek zorunda değildir ve tüzel kişiler de üyelerinin hariçte yaptıkları faaliyetlerinden dolayı sorumlu değildir. Bir parti üyesinin parti dışında suç işlemesi partiyi ilzâm etmez.

İlkel cemiyetlerde kollektif suç anlayışı içinde bu tür düşünceler yer almıştır. Maalesef bugün ülkemizde anayasalara da benzer düşünceler geçmekte ve onların şahsiliği ilkesi ihlal edilmektedir. Suçlular tecziye edilemediği için toplulukların tecziyesi cihetine gidilmektedir. Bundan dolayıdır ki biz, kurucular arasına girecek tüzel kişiler üzerinde fazla kayıtlar konulmamasından yanayız.

III. ORTAKLARIN ÇIKARLARI

a. KURUCULARIN ÇIKARI NEDİR?

Faizsiz bankayı kuracak tüzel kişiler buraya bir sermaye koyacaklar ve rizikoya gireceklerdir. Bu rizikonun kendilerine bir fayda sağlamış olması gerekir. Faizli düzende bu fayda, bankanın verdiği faizle aldığı faiz arasındaki farktan doğan kârın teminidir. Faizsiz düzende ise böyle bir kâr mevcut degildir. Bunun yerine bir menfaat ikame edilmesi gerekir.

b. BANKA KARA DAYANMAZ

Faizsiz bankayı bir şirket şeklinde kurmayı düşünenler, halktan topladıklan mevduatı mudarebe şeklinde işleterek ortaklara kârlarını dağıtmayı düşünmektedirler. Bu düşüncenin mevduat ile iştirak arasındaki cins değişmesinden dolayı caiz olmadığını daha önce belirtmiştik. Çünkü mevduat alırken artma ve eksilme borçluya yani bankaya ait iken; iştirak ederken artma ve eksilme alacaklıya yani yine bankaya ait olacaktır. Yani tüm riziko bankada toplanacak ve bu ya sermaye olmayışından dolayı bu rizikoyu taşıyamıyacak durumda olacak, veya bankada büyük sermaye terakümü meydana gelecek ve yaygın ekonomi yerine inhisar ekonomisi doğacaktır. Bundan dolayı şirketi mudarebedeki kâr banka ortaklığı için meşru olmayacaktır. Banka ortaklarına meşru bir çıkar temin edilemeyecektir.

c. GENEL HİZMEK ORTAK ÇIKAR OLMALIDIR

Bizim banka ortağı olarak önerdiğimiz tüzel kişiler, topluluğa genel hizmet götüren tüzel kişilerdir. Burada genel hizmetin tarif edilmesi gerekir.

Genel Hizmet: Üyelerin kendi özel çalışma ve yaşama varlıklarını devam ettirdikleri halde, müşterek olan bir hizmetler grubunun da mevcut olması ve bu hizmetlerin ortak mal ve emeklerle karşılanmasıdır. Devlet içinde buna vergi ve askerlik hizmetleri denilmektedir. Kapitalist düzende, devlet tüzel kişiliği olan bir şirket (işletme) kabul edilmekte, aldığı vergi (ücret) karşılığı genel hizmet adı verilen hizmetler görmektedir. Sosyalist düzende ise bütün gelirler ve emekler devletin olmakta, devlet onu ihtiyaca göre ve karşılıksız dağıtmaktadır. Karma düzende her ikisi bir arada uygulanmaktadır.

d. FAİZSİZ BANKA KAMU SEKTÖRÜDÜR

Bizim benimsediğimiz faizsiz düzende ise her iki sistem aralarında iş bölümü ve işbirliği yaparak adil düzeni birlikte uygulamaktadırlar. Bu düzenin karma ekonomiden büyük bir farkı vardır. Karma ekonomi düzeninde bir konu ile hem devlet hem de özel sektör ilgilenebildiği halde, faizsiz adil düzende özel sektör bu alanlara giremez. Meselâ, faizsiz adil düzende ticaret işleri özel sektöre aittir; devlet bankası bu alana giremez. Kredi dağıtılması devlete ait bir alandır ve özel sektörün buraya girmesi yasaktır.

e.GENEL HİZMET PAYI BAŞTAN BELİRTİLMELİDİR

Faizsiz sistemde ortaklığa katılanların katkıları baştan belirlenmiştir. Alacakları pay da belirlidir. Bunlar katkıları nispetinde pay alırlar. Genel hizmetten yararlanma ise katkıları nispetinde değil, ihtiyaçları nispetinde olacaktır. Dolayısıyla maliyete akisleri iştiraktaki gibi olmayacaktır.

f. BANKA GENEL HİZMET GÖRECEKTİR

Bu hizmetlerin devlet çapında olanlan yanında il, belediye ve bucak çapında olanları vardır. Hatta çağımızda oluşan apartmanların böyle özel ihtiyaç ve hizmetleri vardır. Ayrıca oluşturulacak mesken ve iş siteleri kooperatif şeklinde teşkilatlanmaktadır. Halk genel hizmetlerini kendi üye olduğu dernek, vakıf ve teşekküllere yaptırmaktadır. İşte bizim bankamız buralarda mahalli genel hizmetleri yapan kuruluşların yani tüzel kişilerin kredi hizmetlerini karşılamak amacıyla kurulmuştur. Tüzel kişiler yüklenmiş oldukları genel hizmetlerin bir kısmını bu bankaya gördüreceklerdir. İşte tüzel kişilerin ortak menfaatleri buradadır.

g. BANKA GİDERLERİ VAKIFLARLA KARŞILANIR

Tüzel kişiler kendi gelirlerinin bir kısmına bankayı ortak edecekler ve banka bu payın karşılığı genel hizmetlerden kendisini ilgilendiren kısmını karşılıksız yapacaktır. Herşeyi bedel mukabili yapmayı zımmen kabul eden kapitalist düşüncedekiler her hizmet için bir bedel aramaktadırlar ve bedel olmayınca bu nasıl çalışacak demektedirler. Halbuki bugün her devlette karşılıksız genel hizmetler vardır ve bunlar kaynaklarını bulmaktadırlar. Kaynak genel bütçe veya vakıftır. Adil düzen bu düzenlemeyi gerçekleştirir.

IV. SERMAYE

a. TİCARETTE KREDİ MEŞRU DEĞİLDİR

Kâr amacıyla kurulmuş teşebbüslerde sermaye hem ilk hareketi sağlamakta, hem de doğacak rizikoları karşılamakta dır. Tüccar mal alıp satacaktır. Bunun için bir devir yaptıracak kadar sermaye ihtiyacı vardır.

Bu sermaye pompaya konan ilk suya benzer. Böylece bir hareket başladıktan sonra artık sermayesiz bile çalışma devam edebilir. Avans veya veresiye alınabilir. Sermayeye gerek kalmaz. Faizli düzende bu tür çalışma pek revaçtadır. Ancak bunun iki büyük mahzuru vardır. Bunlardan birincisi, zararları karşılayacak bir yedek akçenin ortada bulunmayışıdır. Zarar ettiği zaman alacaklılar borçlu görünen kimsede alacakları mal bulamayacakları için alacaklılar mağdur olurlar. Müteşebbis, halkı kandırmak için yani büyük sermayedarlara paravana olmak üzere ortaya çıkar. Kazanırsa kârını faiz olarak paralarına aktanr. Kaybederse kendisi kaybetmiş, kendisinin sermayesi kalmadığı için iflas etmiş ve zararı halka yüklenmiş olur. Bu nedenledir ki ticareti herkes kendi sermayesiyle yapacak ve genel tasarruflardan ticari kredi verilmeyecektir.

b. TİCARİ KREDİ DENGEYİ BOZAR

Sermayesiz ticaretin ikinci bir mahzuru da görünmeyen bir nakdi üretmesidir. Topluluk içinde nakit arz edilen mala eşittir. Böylece fiyat ögesi kurulmaktadır. Bir mal çoğaldığı zaman onu satın alacak nakit artacağından fiyatı düşecek, azaldığı zaman ise ona tahsis edilen mal miktarı yeterli olmadığından fiyatı yükselecektir. Bu da üreticiyle tüketici arasında bir mesaj rolünü oynayacaktır. Fiyat yükseldiği zaman tüketiciler üreticilere "mala ihtiyacımız var üret" haberini göndermiş olacaklardır. Fiyat düşmesin diye "yeter mal var, üretimi yavaşlat" haberini göndermiş olacaklardır. Veresiye alış ve satışlar da ise yeni nakit üretilmektedir ve bu naktin üretilmesi üretim ve tüketimle ilgili değildir. Fiyatlardaki dengeyi bozar. Dolayısıyla ekonomik denge bozulur. Sermayenin meşruluğu ve kârın sermayeye ait olması bu sebeplerdendir.

c. KAR EKONOMİK RİZİKO KARŞILIĞIDIR

Bankaya konacak sermayenin fonksiyonu ise sadece ilk hareketi sağlamaktır. Yani değerlere likidite kazandırmaktır. Bankalarda da sermaye bulunacak ancak bu sermayenin görevi riziko taşıma yerine mudilere ödettikleri takdirde nakitlerini iade edebilmeyi sağlamaktır. Riziko kredisi yoktur. Çünkü kredi aracı olan banka rizikoyu üstüne almamakta müstakrıza aktarmaktadır. Bankanın kâr ve zaran söz konusu değildir. Bununla beraber aktin yerine getirilmemesinde riziko vardır ve bu hukukî riziko olup ekonomik riziko değildir. Kâr hukukî rizikoya değil ekonomik rizikoya tanınmaktadır. Faizdeki riziko hukuki rizikodur. Bankada sermaye terakümü de bu statü içinde olmalıdır.

V. SERMAYENİN CİNSİ

a. SERMAYE EMEK OLARAK TERAKÜM ETMİŞSE İŞTİRAK EDİLEBİLİR

Faizli sistem ile faizsiz sistem arasında mevcut en büyük fark, faizli sistemde emanetlerle deynler arasında mevcut riziko olma farkının faizsiz sistemde belirli olmasıdır. Faiz, riziko ile kazancın aynı yerde toplanmamış olmasıdır. Halbuki faizsiz sistemde artma kime aitse eksilme de ona aittir. Artma ve eksilme borçluya aitse deyn, alacaklıya aitse emanet olur. Bankanın deyn olarak topladığını emanet olarak, emanet olarak topladığını deyn olarak veremeyeceğini daha önce açıklamıştık. Banka deynin, şirket ise emanetin merkezi olup; banka

emanetlerle, şirket de deynlerle uğraşamaz.

b. BANKA SERMAYEYİ DEYNE GÖRE YAPAR

Benzer düşüncelerle banka sermayesini emanet esasına göre toplamakta, deyn esasına göre arz etmektedir. Finans kuruluşları şirket olup banka değildir. Ne var ki, şirketler mal üretimi, tüketimi ve değiştirilmesini konu almaları gerekirken, bu kuruluşlar nakit üretmeyi esas almışlardır. Böylece banka hizmetini görmektedirler. Oysa faizsiz bankanın deyn ile mevduatı toplayıp yine deynle ikraz etmesi gerekir. Bu işlemler faizsiz olmalıdır.

c. BANKA SERMAYESİ KARZI HASENDİR

Bankanın ilk sermayesi ortaklardan toplanacak vadeli karz-ı hasen olacak ve buraya sermaye koyanlar koydukları sermayeyi emanet olarak değil deyn olarak koyacaklardır. Yani artma ve eksilme kendilerine değil bankaya ait olacaktır. Ekonomik rizikoyu taşımayacaktır. Bu sermayenin taşıdığı riziko hukukî rizikodur. Yani bankanın acziyete düşmesi halinde bu sermaye mevduatın eksikliğini karşılayacaktır. Yoksa banka ekonomik riziko taşımadığı için bunların ekonomik rizikoya iştirakleri söz konusu olamaz. Esasen bunlara faiz benzeri ekonomik kazanç da tanınmamıştır. Dolayısıyla böyle bir rizikoya girmiş olmaları makbul değildir.

d. İŞTİRAKLE BANKA KURULAMAZ

Bu izahlardan krediyle ticaret yapılamayacağı gibi iştirakle teraküm edecek bir sermaye ile de banka kurulamaz. Banka karz şeklinde sermaye ile oluşur.

e. BANKA SERMAYESİ MÜECCEL BORÇLARDAN OLUŞUR

Mevduat sahipleri bankaya kâr ortağı olarak katılmaktadır. Bankanın ortakları da kâr esasına göre katıldıklarına göre, mevduat sahipleri ile aralarında ne fark vardır? Burada deyn ile kârı da birbirinden tarif olarak ayırmamız gerekmektedir. Deyn müeccel bir alacaktır, günü gelmeden alacaklı talep hakkına sahip değildir ve devletin hukuki teminatı altındadır. Deynde devletin ekonomik teminatı yoktur. Kâr ise vadesi konmuş olsa dahi günü gelmeden talep edilebilir. Kârda devletin hem hukuki hem de ekonomik teminatı vardır. Bankaya mevduatlarıyla katılanlar bankadan kâr alacaklısıdırlar. Halbuki bankaya sermayeleriyle katılanlar bankadan müeccel deyn alacaklısıdırlar ve bunlar (deynler) devletin ekonomik teminatına sahip değildirler.

f. BANKAYA İŞTİRAK EDENLER KREDİ ALABİLİR

Bankanın deyn ortakları rizikoya girdiklerine göre bankaya ortak olmaları karşılığında kendilerinin de bir çıkarı olması gerekir. Faizsiz banka sisteminde bu menfaat, deyn ortaklarının kredi alabilme hakkıdır. Yani aralarında kredileşmeyi taahhüt edenler önce bankanın ilk sermayesini müeccel deyn olarak koyuyorlar ve pompayı çalıştırıyorlar. Sonra çekilen sudan herkes yararlanıyor.

VI. TÜZEL KİŞİLERİN ORTAKLIĞI

a. TÜZEL KİŞİLER ARACIDIR

Faizsiz Bankanın tüzel kişi ortakları, banka kurmak maksadıyla kurulmamışlardır. Dolayısıyla bunların bankaya koyacak sermayeleri yoktur. Kendi bütçelerinden bankaya katılmaları halinde sermaye yine

cinsini değiştirmiş olacaktır. Bundan dolayıdır ki, bu tüzel kişiler bankaya katacakları meblağları ayrı bir fasıldan temin etmek durumundadırlar. Üye veya ortaklarından aldıkları kârı bankaya intikal ettireceklerdir. Bu tüzel kişiler de asıl sermaye sahibi olmayıp sadece sermaye gruplarının temsilcileridirler. Bu tüzel kişilerin aracılığı ile ortak edilmelerinin sebebi, gruplanma ve oto kontrolün gerçekleşmesini sağlamaktan ibarettir.

b. KURUCU TÜZEL KİŞİLER KREDİYİ KULLANAMAZLAR

Faizsiz bankanın esası karşılıklı kredileşmedir. Kurucu tüzel kişiler, kendileri ortak olurlarsa kredi almayı istihdaf etmiş olacaklardır ki, bu konuları dışındadır. Bundan dolayı kurucu tüzel kişilerin kendileri değil de, ortak veya üyelerini bankaya ortak etmiş olacaklardır. Ortaklarına hizmet de, konuları içindedir.

c. SERMAYEDE TÜZEL KİŞİLER CİNSİNİ DEĞİŞTİREMEZLER

Bir belediye, köy, okul derneği veya cami derneği, kendi üyelerine veya sakinlerine bankaya katılmak üzere kendisine faizsiz ve vadesiz olarak borç vermelerini isteyecektir. Halk da bu tüzel kişilere borç verecek ve toplanmış olan bu meblağ o tüzel kişi tarafından kurulacak olan bankaya sermaye olarak konacaktır. Kurulacak olan bu banka VAKIF olmalıdır. Ancak Tüirkiye'de bankanın vakıf olarak kurulması teşri edilmediğinden, bu bankanın Anonim Şirket şeklinde kurulması gerekecektir. Bu anonim ortaklık doğrudan doğruya tüzel kişilerin katıldığı bir anonim ortaklık veya bu tüzel kişilerin,bu maksatla kurdukları bir vakfın kurduğu bir Anonim Şirket olabilir. Mevzuat değişikliği yapılarak vakıfların banka olarak çalışmalarına izin verilebilir. Adil Düzen bunu gerçekleştirecektir.

d. TÜZEL KİŞİLER DAYANIŞMA ORTAKLIĞI OLUR

Gerçek ortakların aracı tüzel kişilere verdikleri kârın karşılığında bir çıkar temin etmeleri gerekir. Faizsiz sistemde bu çıkar faiz olamıyacağına göre, bunun yerine başka bir çıkar ikame edilmelidir. Bu çıkar bankadan kredi alabilme hakkıdır. Ortak olsun olmasın mevduatını koyabilecektir. Ancak bankadan kredi alabilmek için bir tüzel kişinin kefil olması şartı koşulacaktır. Bu şartı sağlayan tüzel kişi ortağından böyle kârın kendisine verilmesini şart koşacaktır. Bankanın alacağı genel hizmet payından bir kısmını bu tüzel kişilere vermek suretiyle bu istekler karşılanacaktır. Aynı tüzel kişi aracılığı ile ortak olanlar biribirinin kefili olmuş olacaklardır.

VII. SERMAYE BİRİKİMİ

a. AYRILANLARA BANKA İADE EDER

Gerçek ortaklar üyelerine aldıkları karz karşılığı nama yazılmış tüzel kişiye ait borç senedine sahip olacaklardır. Bu senet üzerinde verdikleri borç miktarı yazılı olacaktır. Ayrılmak isteyen ortak tüzel kişiye başvurmaya gerek kalmaksızın bankaya başvurarak ortaklıktan ayrılabilecektir. Bunun için altı aylık bir bekleme söz konusudur. Yani bankaya yapılmış iştiraklerin vadesi altı aydır. Talep tarihinden itibaren altı ay içinde banka veya şubesi iflas etmezse ortağa yatırdığı meblağ aynen iade edilecektir.

b. PARA ALTIN VE G ÜMÜŞ SENEDÎDİR

Ortakların koyacakları karz miktarı zamanla ve ülkeler arası değişmeyecek para birimine dayanmalıdır. Tarih boyunca altın, para olarak hizmet görmüştür ve bundan sonra da görmeye devam edecektir.

Bugünkü gidiş bunun aksini ortaya koyacak bir belirti taşımamaktadır. Altın yerine doların ikame edilmesi çabaları yarım asır içinde kıymetini kaybetmiştir. Yeni bir para birimi tarifine gidilmektedir. Bu gelişmenin de yarım asırlık bile ömrü olmayacaktır. Altın ise doların mevcut olduğu tarihlerde bile para olma özelliğini kaybetmemiştir. Esasen faizsiz ekonomik adil düzenlerini kuran yahudilik, hıristiyanlık ve müslümanlık gibi dinler, para birimi olarak dinar ve dirhemi kabul etmişlerdir. Dinar altın para, dirhem de gümüş paradır.

d. HER ÜLKEDE O ÜLKENİN ALTINI KULLANILMALIDIR

Üye veya ortakların tüzel kişilere verecekleri borç altın şeklinde olacaktır. Altında esas saf altın ağırlığıdır. Gram olarak ifade edilmesi gerekir. Ancak halk içinde işlerlik kazandırabilmek için birim olarak o ülkenin devletince sikke haline getirilmiş altının tarif edilmesi ve o altın birimi üzerine ortaklık payları çıkanlması gerekir. Herhangi bir sebeple o altının gram değeri ile kendi değeri arasında 1/5' ten fazla fiyat farkı doğarsa o zaman gram esasına dönülmelidir veya banka o altınları arada fiyat farkı koymaksızın gram değeri ile alıp satmalıdır. İlk baskı parasını banka kredisi karşılayabilir. Bu kanuni mecburiyet haline de getirilebilir. Yani o devletin kanunları ilk sermayenin bankaya altın olarak konmasını şart koşabilir. Sonra da her banka bu altınları fark almaksızın değiştirmeye icbar edilebilir. Böylece o devletin altınları tam nakdiyet kazanır.

VIII. GENEL HİZMETLER

a. GENEL HİZMETLER OLUŞTURULMALIDIR

Teşebbüsler belli bir çevre içinde gelişir ve yaşarlar. Diğer teşebbüsler içinde birlikte yaşamak zorundadırlar ve bu teşebbüslerin ortak ihtiyaçları vardır. Başlıca ihtiyaçlar altyapı olarak ortaya çıkmaktadır. Bugün bu hizmetleri belediyeler yapmakta ise de yeterli olmamakta ve belediyelere ağır yük getirmekte, ayrıca bu hizmetler kamu sektörü olarak çok pahalıya mal olmaktadır. Teşebbüslerin bir site oluşturmaları ve kendi iç ihtiyaçlarını kendilerinin ortaklaşa gidermeleri gerekmektedir. Böylece belediyelerin çağın gelişmesine uymayan hizmetleri yerine, çağın ihtiyaçlarına uyan gelişmiş hizmetler ikame edilmiş olur.

b. GENEL HİZMETLER TEKELİ ÖNLER

Altyapı hizmetleri yanında sosyal hizmetler de mevcuttur. Bu hizmetlerin de yine teşebbüsler tarafından ortaklaşa giderilmesi gerekir. Hizmet teşebbüslerinin bu hizmetleri ortaklaşa gideremmemeleri halinde küçük ve orta teşebbüsler ortadan kalkar ve yerlerini büyük teşebbüsler alır. Bu da tekele sebep olarak ekonomik dengeyi bozar.

c. GENEL HİZMET BASKI ARACI OLMAMALIDIR

Çağın bu sosyal ve altyapı genel hizmetlerini karşılamak için birtakım müesseseler kurulmuştur. Köy ve belde resmi kuruluşlan yanında, vakıf ve kooperatif kuruluşları vardır. Bu kuruluşlar teşebbüslerin öz teşebbüs kabiliyetlerini zedelemeden ve her müteşebbisi kendi teşebbüsünde tamamen serbest bırakmakla beraber; onların teşebbüsle doğrudan doğruya ilgili olmayan ihtiyaçlarını ortaklaşa ve birlikte giderme işini bu kuruluşlar yüklenmişlerdir.

d. BANKA KEFALET GENEL HİZMETİNİ GÖRÜR

Bu genel hizmetlerin başında kefalet ve kredileşme hizmetleri gelmektedir. Kredisiz hiç bir iş yürütülemez. Peşin alış verişlerde bile ya paranın önce ödenmesi veya malın önce teslimi söz konusudur. Biri diğerine gövenmek zorundadır. Kaldı ki alış verişlerin çoğu peşin ödemelerle yapılmaktadır. Işçinin ücretini çalıştığı anda almasına imkan yoktur. Evin kirasını saat saat alamazsınız. Ya kiracı veya kiralayan borçlu kalmak durumundadır. Bütün bunlar karşılıklı güvene dayanır. Esasen para bir güvenceden başka bir şey değildir. Bugün paranın satıştaki önemini herkes bilmektedir. Öyleyse kredi, genel hizmetin başında gelmektedir. Banka işte bu önemli genel hizmeti yüklenen bir vakıf kuruluşudur.

e. BANKA İLK ANLAŞMASINI KOOPARATİF VEYA VAKIF GİBİ TÜZEL KİŞİLERLE YAPACAKTIR

Banka bu genel hizmetini teşebbüslere yapacaktır. Ancak banka ilk anlaşmasını bu genel hizmeti taahhüt eden kooperatif veya vakıf gibi tüzel kişiliği olan ortaklan ile yapacaktır.

IX. GENEL HİZMETLERİN ÇEŞİTLERİ

Genel hizmetleri topluluğun esas yapısı içerisinde toplayabiliriz. Bunun esas kısmını vergi karşılığı olarak Devlet yerine getirecektir. Bir kısmını il idaresi, bir kısmını da belde veya köy kuruluşları yerine getirmektedir. Bunun için kurulmuş kamu kuruluşları vardır. Vakıflar vardır. Ancak teşebbüs bunlara dağınık ve ayrı ayrı muhatap olmamalıdır. Teşebbüsler bir tüzel kişiye kendi genel hizmetlerini ihale etmeli ve diğerleri ile bu tüzel kişi muhatap olmalıdır. Genel hizmetleri aşağıdaki şekilde tasnif edebiliriz.

a. BAŞKANLIK HİZMETLERİ

Her topluluğun bir yöneticiye ihtiyacı vardır ve bu yönetici son olarak bir başta düğümlenir. Genel hizmetlerinde bir başı olması gerekir.

b. TEMSİLCİLİK HİZMETLERİ

Ortak işlerde herkes yönetime katılır. Bunun için ortaklar kendi temsilcilerini seçerler ve bunlar ortak adına işleri yürütürler.

c. SORUMLULUK HİZMETLERİ

Ortak işlerde işin yürütülmesi bir görevliye yüklenir ve bu işten o sorumlu tutulur. Dolayısıyla tüm yetki onda toplanır.

d. TESCİL HİZMETLERİ

Ortaklık işlerinde tüm faaliyetlerin kayıttan geçirilmesi zaruridir. Görev, yetki, mesuliyet ve ücret hep bu kayıtlara göre değerlendirilecektir.

e. ÖĞRETME HİZMETLERİ

Ortak işler ancak ortak bilgilerle yürütülebilir. Ortakların ve görevlilerin bu maksatla yetiştirilmeleri gerekir.

f. EĞİTME HİZMETLERİ

Ortak işler ancak ortaklığa inanan ve samimiyetle ona bağlanan kimseler tarafından yürütülebilir. Üyelerin ve görevlilerin devamlı olarak irşad edilerek ortaklığa bağlanmaları sağlanmalıdır.

g. MESLEKÎ EĞİTİM HİZMETLERİ

Hizmetlerin görülebilmesi ve teşebbüslerin başarılı olabilmesi için müteşebbislerin yalnız bilmeleri yeterli olmayıp meslek ve sanatta da

mahir olmaları gerekir. Bu maharet, mümarese ile mesleki eğitimde kazanılır.

h. BEDENİ EĞİTİM HİZMETLERİ

Genel hizmetlerin bir çoğu ücret mukabilinde başkalarına yaptırılabilir. Bazı genel hizmetler vardır ki onların ücretle yaptırılması mümkün değildir. Fertlerin doğrudan doğruya kendilerinin katılması gerekir. Tabii afet ve saldırı hareketlerine bizzat bütün halkın karşı koyması gerekir. Bu hizmetlerin içine sivil savunma hizmetleri de girer. Bunun için ortakların ve görevlilerin eğitilmesi gerekmektedir.

i. HABER ALMA HİZMETLERİ

Teşebbüslerin yaptıkları işler dışa karşıdır. Yani sonunda bu hizmetler piyasada değerlenecektir. Piyasada mevcut şartlar ve bilgi birikimi müteşebbisin yönünü tayin edecektir. Müteşebbis bunu genel hizmetin içinde mütalaa etmek zorundadır.

j. DUYURMA HİZMETLERİ

Müteşebbis ihtiyacı olan malları satacağı firmalara ve ürettiği malları da alacaklara duyurmak zorundadır. Bu hizmeti de bağlı bulunduğu tüzel kişi yapar.

k. DEPOLAMA VE NAKLİYE HİZMETLERI

Teşebbüsler yedek stok bulundurmak zorundadırlar ve bunları gerekli yerlere nakletmek ihtiyacındadırlar. Bunların münferiden yapılması çok pahalıya mal olmaktadır. Depo ve nakliye hizmetlerinin de genel hizmetler meyanında zikredilmesi gerekir.

l. BANKA VE KREDİ HIZMETLERİ

Teşebbüslerin iş görebilmeleri için paraya ve krediye ihtiyaçları vardır. Bunu sağlayan müessese bankadır ve bu hizmet de genel hizmet meyanındadır.

m. ARŞİV VE NEŞRİYAT HİZMETLERİ

Tüm topluluk faaliyetleri insandaki hafızaya benzer, yazılı belgelere dayanmak zorundadır. Bunlar da kütüphane ve arşiv şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bir genel hizmettir.

n. FİLM VE SAHNE HİZMETLERİ

Kişilerin eğlenmeleri ve eğitilmeleri için dinlenme saatlerini dolduracak sanat hizmetlerine ihtiyaçları vardır. Bunun için sahne, bant, galeri... gibi sanat yerleri ve araçları temin etmek de genel hizmetlerdendir.

o. STANDARTLAŞMA HİZMETLERİ

Teşebbüslerin ayrı ayrı müstakilen faaliyette bulunabil meleri için işlerin standardize edilmesi şarttır. Standartlara uyan parçalar ayrı birer mal halini alır ve piyasada serbestçe satılır. Bu küçük müteşebbislerin büyük işler başarmalarını sağlar. Standartlara uymayan parçalar ise ancak büyük teşebbüslerce birleştirilerek değerlendirilebilir. Bu da tekele götürür. Standardizasyonun sağlanması için genel hizmetin bunu ele alması zorunludur.

p. SPOR VE YARIŞ HİZMETLERİ

Toplulukların maşeri bir birliğe ulaşabilmeleri için toplu hareketlerin yapılması gerekir. Bunlar ibadet ve yarışma hareketleridir. Bütün halkın fiilen veya seyirci olarak katılacağı yarışmaları düzenlenmelidir. Bu

yarışmalar da genel hizmet tarafından düzenlenir ve imkanlar sağlanır.

r. MUHASEBE VE PLANLAMA HİZMETLERİ

Topluca yapılan işlerde herkes ne yapacağını plân ve projeden öğrenir. Plân ve proje faaliyette birliği sağlar. Bu sayede parça parça yapılan işler birleşip tek bir iş haline gelir. Ayrıca topluca yapılan işlerde herkes topluluğa bir şey verir ve karşılığını alacağı olarak zimmete geçer. Sonra karşılığını başka yerden alır ve borca zimmet geçer. Bu ortaklar için böyle olduğu gibi teşebbüsler için de varittir. Bütün bunların tespiti ise muhasebe ile mümkündür ve muhasebede hatanın olmaması için devamlı olarak denge kontrolleri yapılmalıdır. Bu hizmetleri yapan da genel hizmettir.

s. İAŞE VE SAĞLIK HİZMETLERİ

Topluluk içinde yaşayan fertlerin esas gayeleri kendi sağlıkları ile geçinmelerini sağlamaktır. Sağlığın korunması bugün büyük bilgi ve tesis birikimine ihtiyaç göstermektedir. Bunu tek başına ferdin yerine getirmesi mümkün değildir. Dolayısıyla sağlık hizmetlerinin de genel hizmetler arasında yapılması zaruridir.

t. BAKIM HİZMETLERİ

İnsan sağlığı gibi araç ve tesislerin de tamir ve bakımı vardır. Bunlar da bilgi ve tesis birikimine ihtiyaç gösterir. Bu hizmetlerin de tek başına yapılması mümkün değildir. Genel hizmetler arasında yer alması zaruridir. Altyapı hizmetleri de buraya girer.

u. KORUMA HİZMETLERİ

İnsanlar ve eşyalar daima başka insanların, diğer canlıların ve tabiatın saldırısına uğramak tehlikesi ile karşı karşıyadır. En büyük tehlike bu saldırının habersiz olarak gelmiş olmasıdır. İşte böyle bir saldırıyı anında haber verebilmek için bir kuruluşa ihtiyaç vardır. Buna koruma veya bekçilik demekteyiz. Ülke içinde bunu genel güvenlik görevlileri ve ordu gerçekleştirmektedir.

v. ANLAŞMA HİZMETLERİ

Topluluk içinde devamlı olarak birlikte kararlar alınmaktadır. Bu kararlar anlaşmalar yoluyla sağlanmaktadır. Ne var ki bu anlaşmaların eksiksiz olması ve yazıya tam geçmesi gerekmektedir. Bu da bir ihtisas işidir. Genel hizmet meyanında mütalaa edilmelidir.

y. KONTROL HİZMETLERI

Üretilen malların standartlara uygun olup olmadığının meçhul alıcılar adına tespit edilmesi gerekir. Bu hizmetleri eksperler yaparlar ve genel hizmetlerden olması zorunludur.

z. TAHKİKAT HİZMETLERİ

Nizaların halledilmesi için olayların nasıl cereyan ettiğini deliller toplayarak tespit etmek gerekir. Bu ihtisas işidir. Gerektiğinde bunu yapacak hizmetlilerin bulunması gerekir ve bu hizmet de genel hizmetlerdendir.

x. HAKEMLİK HİZMETLERİ

Çıkan nizaların giderilmesi için tarafların seçecekleri hakemlere ihtiyaç vardır. Bu da ihtisas işidir ve genel hizmetlerdendir.

X. GENEL HİZMETLERİN GÖRÜLMESİ

a. GENEL HİZMET, HİZMET ORTAKLIKLARINCA YAPILACAKTIR

Tüzel kişiler bu genel hizmetlerin görülmesi için hizmet ortaklıkları kuracaklardır. Bu hizmetleri bu ortaklıklar görecektir. Hizmet ortakları mesleki ehliyete sahip olan kimseler olacaktır. Tüzel kişiler bu ortakların ehliyetli olup olmadıklarını tespit edecek ve teşebbüslere bu hizmetleri bunlara yaptırabilirsiniz diyecektir.

b. HİZMETLER DAYANIŞMA ORTAKLIKLARINCA TEMİNATA ALINACAKTIR

Tüzel kişiler hizmetlilere ehliyetleri tevcihe kefil olacak tır. Herhangi bir şekilde hizmetin eksik veya hatalı yapılmış olması sebebiyle yeni bir zarar doğarsa bu zarar bu tüzel kişi tarafından tazmin edilecektir. Yani hizmetler teminatlı olacaktır. Böylece ortak hizmetliyi seçerken aldatılmış olmak tehlikesi ile karşılaşmayacaktır.

c. TEMİNAT ŞAHSÎ KEFALET ŞEKLİNDEDİR

Tüzel kişinin ortaklara bu teminatı verebilmesi için kendisinin hizmetlerden teminat alması gerekir. Ne var ki hizmetliler sermaye sahibi olmadıklarından dolayı böyle bir zararın ortaya çıkması halinde tüzel kişiler bunlardan bir şey alamayacaktır. Yani bu teminat mali olamaz. Teminatın şahsi olması gerekir.

d. ŞAHSİ TEMİNAT HİZMETLİLERİN DAYANIŞMASI ŞEKLİNDEDİR

Hizmetleri gören kimselerin bu hizmetleri yapabilmeleri için birtakım bilgi ve teminata ihtiyaçları vardır. Bunun için kendi aralarında bir mesleki dayanışma ortaklığını kurmuş olmaları gerekir. Aralarından biri mesleki hata işlediği zaman sebebiyet verdiği zararlar ortaklaşarak taksit taksit ödenecektir. Böylece hem bunlara kefil olan tüzel kişi kendisini emniyete almış olacak, hem de çalışanlar daha güvenli olarak hizmet etme imkânı bulacaklardır.

e. TEMİNAT DENGELİ KONTROLÜ GETİRİR

Hizmetlerin kontrol edilmesi gerekir. Dayanışma ortakları bu kontrolü de oto-kontrol olarak gerçekleştirmiş olacaktır. Hizmeti iyi görmeyen hizmetlinin sebebiyet verdiği zararları dayanışma ortaklığı ödeyecektir. Bu yüzden dayanışma ortaklığı ortağını kontrol altında tutmak zorundadır. Ortağı fazla da sıkamaz. Bu taktirde hizmetli başka dayanışma ortaklığına katılmış olur. Böylece kontrol dengesi de tesis edilir.

f. HİZMETLİYİ SEÇME SERBESTTİR

Ortaklar hizmetliyi kendileri seçeceklerdir. Hangi dayanışma ortaklığından hizmetliyi seçmişlerse o dayanışma ortaklığını desteklemiş olurlar. Bu uygulama ile halk da bu hizmetleri denetlemek imkânına sahip olur. Böylece hizmet dengesi de kurulmuş olur.

XI. GENEL HİZMETLERİN ÜCRETLERİ

a. HİZMETLERDE ARZ TALEP KANUNLARI ÇALIŞMAZ

Fert ve topluluk çıkarları arasında paralellik sağlanmalıdır. Mallarda bu paralellik serbest piyasa ile temin edilmektedir. Piyasaya arz edilen mal ne kadar iyi kalitede ve ucuz ise topluluk çıkarıda o kadar fazladır. Burda ferdin çıkarı da sağlanmış olur. Çünkü fert müşterisini kendisi bulmuş olur. Mallar objektif olarak kontrol edilip değerlendirilebildikleri için bu uygulama kolay gerçekleştirilmektedir. Halbuki hizmetlerin böyle bir şansı yoktur. Dolayısıyla serbest arz ve talep kanunları ile bu fert-topluluk çıkar

paralelliği sağlanamaz.

b. HİZMETTE İŞİN AZ OLMASI İSTENİR

Mallarda üretim fazlalığı topluluk yararınadır. Çok çalışan topluluğa daha çok faydalı olmuş olur. Genel hizmetlerde ise işin çokluğu değil azlığı istenir ki nizalar olmasın, avukatlar ve hakimler boş kalsın. İstenir ki, araba bozulmasın ve tamirciler boş kalsın. İstenir ki savaş olmasın ve askerler boş otursun. İşte bu çelişki, serbest arz ve talep kanunları ile ücret dengesinin kurulmasına mani olmaktadır. Ücret dengesinin sağlanması için yeni bir mekanizmanın geliştirilmesi gerekmektedir.

c. HİZMETTE ÜCRET MESULİYET KARŞILIĞIDIR

Genel hizmetlerde ücretler yapılan hizmet karşılığı değil, yüklenilen mesuliyet karşılığı olmalıdır. Doktor, hastayı iyi ettiği için değil, kişinin sağlığını iyi koruduğu için ücret almalıdır. Askerler çok savaştıkları için değil, savaşa mani oldukları için ücret almalıdırlar. Hakimler ve avukatlar çok davalara baktıkları için değil, nizaların çıkmasına engel oldukları için ücret almalıdırlar. Böylece yeni bir ücret sisteminin geliştirilmesi zorunludur.

d. HİZMETLİYİ KİŞİ SEÇER, EHLİYET VE ÜCRET TOPLULUĞA AİTTİR

Hizmetlilerin ehliyetini topluluk verecektir ve ona dayanışma ortaklıkları içinde kefıl olacaktır. Hizmetliyi ise kişiler seçecektir. Herkes kendi hizmetlisini kendisi seçecek ve hizmetliye ücreti kendisini seçenler nisbetinde verilecektir. Böylece kendisini seçenler çoğaldıkça hizmetlinin ücreti artmış olacaktır. Seçenlerin çoğalması ise istenen hizmetin iyi yapılması ile olur. Doktor da hastaların az olmasını ister. Çünkü işi azalır, ücreti ise hep aynı kalır. Bunu bütün hizmetlere teşmil edebiliriz. Bu suretle ücrette fert-topluluk çıkar dengesi sağlanmış olur.

e. ÜCRETLERİ TÜZEL KİŞİLER PAYLAŞTIRIR

Teşebbüslerden alınan genel hizmet paylan bu genel hizmeti yapanlar arasında yüklendikleri mesuliyet nisbetinde paylaştırılacaktır. Tüzel kişiler bu hizmetleri yapanlara bu payları paylaştırmakla görevli olup, tüzel kişilerin bu hizmetleri kazanç aracı yapmaları caiz değildir.

XII. GENEL HİZMETLERİN KARŞILIĞI

a. VERGİ GENEL HİZMET PAYIDIR

İstihsal topluca olmaktadır. Fertlerin parça parça çalışmaları ve mali katkıları ile ürün meydana gelmektedir. Yaşamak da topluluğun içinde gerçekleşmektedir. Tek başına insan ne bir üretim yapabilmekte, ne de kendi başına yaşayabilmektedir. Bu görüşten hareket eden Marx fert mülkiyetini tamamen inkâr etmiştir. Biz üretimin topluluk içinde yapıldığını kabul ediyoruz. Ancak ferdin de buraya iştiraki olduğu ve iştiraki nispetinde üretmenin gerçekleştiği de kimsenin inkâr edemeyeceği bir gerçektir. Bunun sonucu olarak üründen topluluk da payını almalıdır. Buna vergi diyoruz.

b. HİZMETLER KARŞILIKSIZDIR

Topluluk payı artık o vergiyi verenlerin değil, bütün fertlerin ortak malıdır. Bütün fertler bundan bir karşılık ödemek sizin yararlanmak hakkına sahiptirler. Topluluğun payı ile inşa edilmiş bulunan bir yol üzerinden geçen fertten bir ücret talep edilemez. Yani genel hizmetler teşebbüslerin

ödedikleri genel hizmet payları karşılığı olup, ayrıca bir ücrete tabi değildir. Yukarda saydığımız (24) hizmet ortaklara başka bir ücret istenmeksizin yapılacaktır.

c. GENEL HİZMET PAYLARI DEĞİŞTİRİLEMEZ

Genel hizmet payları üretimde elde edilen hasıladan bir pay şeklinde mütalaa edilecektir. Bu payların tespiti genel hizmet yapan tüzel kişilerin ana sözleşmelerinde yer almalıdır ve sonra değiştirme imkanı bulunmamalıdır. Zira bu ortaklığın esas maddesidir. Genel olarak bu nispetler için şunları söyleyebiliriz.

ca. SANAYİ SEKTÖRÜNDE GENEL HİZMET PAYI 1/5 OLABİLİR

Madenler gibi kaynakların sınırlı olup üretimle tükenmeye mahkum ilk maddeleri kullanarak üretim yapan teşebbüslerden hasılanın 1/5'i alınacaktır. Şu kadar var ki, bunun istihsalinde alt yapı hizmetleri çok fazla ise, mesela ortaklık fırınlarında izabe ediliyorsa bu nispet yarıya kadar yükseltilebilir. Fabrikaya 2 (iki) tonluk demir filizi getiren, l (bir) tonunu alıp götürür ve 1(bir) ton da genel hizmet payı olarak kalır. Burada önemli olan nokta, genel hizmet payının sadece bir safhada alınması ve diğer safhaların bundan muaf olmasıdır. Üretim akışında bu safhanın hangi safha olacağı genel hizmet mukavelesinde belirtilir. Yine ikinci önemli nokta da, hangi safhada genel hizmet payı alınıyorsa kredi de o safhada verilecek, diğerleri ikinci elden krediden yararlanacaktır.

cb. ZİRAİ SEKTÖRDE GENEL HİZMET PAYI 1/10 OLABİLİR

Kaynakları sınırlı olmakla beraber, toprak gibi üretimde tükenmeyen şeylerden yararlanılarak istihsal yapılıyorsa, bu teşebbüsler hasılanın 1/10 unu genel hizmet payı olarak verirler. Bu pay altyapı hizmetlerinin azlığı veya çokluğuna göre arttırılıp eksiltilir.

cc. TİCARÎ SEKTÖRDE GENEL HİZMET PAYI CİRONUN 1/20' Sİ OLABİLİR

Ticari faaliyetlerde ise bu pay cirodan ödenir ve 1/20 olur. Bu nispet içinde ticaret yerinin kirası da dahildir.

cd. İNŞAAT SEKTÖRÜNDE ARSA BEDELİ OLARAK ALINIR

İnşaatta ise genel hizmet payı arsa payı olarak alınır ve yapının 1/5'i değerindedir. Bunlar yapı olarak alınır ve kiraya verilerek genel hizmete gelir sağlanabilir.

d. GENEL HİZMET PAYININ YARISI İŞLETME HİZMETLİLERİNE AİTTİR

Böylece toplanmış bulunan genel hizmet payları iki şekilde değerlendirilir. Yarısı o teşebbüse genel hizmeti götüren hizmetliler arasında bölüştürülür. Hizmetler arasındaki nispet ise o teşebbüsün mukavelesinde tespit edilmiş olur. Aynı hizmeti birden fazla kimseler görüyorsa, çalışma saatleri ve mesleki dereceleri nispetinde aralarında bölüşürler.

e. GENEL HİZMET PAYININ YARISI ORTAK FONDA TOPLANIR

Teşebbüslerden alınan genel hizmet paylarının yarıları bir fonda toplanır ve bu fonda toplanan ortakların genel hizmetlerini yapanlara paylaştırılır. Bu paylaşma genel hizmeti görülen ortakların sayısına göre bölüştürülür. Genel hizmetliyi seçme ortaklara ait olduğundan, hizmetliler bu ortakların onları seçmeleri nispetinde ücret olarak paylarını alacaklardır. Bu da yukarda zikrettiğimiz gibi oto kontrolü (demokrasiyi ve rekabeti)

sağlayacaktır.
f. TEMİNAT ORTA, YÜKSEK VE ÜSTÜN EHLİYETLİLER ARASINDA OLUR
Hizmetliler üç derecede ehliyetli olacaklardır. Ehliyetliler veya orta ehliyetliler fiilen hizmeti gören kimselerdir. Bunların üstünde yüksek ehliyetliler bunların müşaviri ve yardımcıları olacaktır. Her yüksek ehliyetli hizmetlerini ifa ederken bir üstün ehliyetlinin görüşlerine ve içtihatlarına göre hizmeti yapacaktır.
g. YÜKSEK EHLİYET İHTİSAS EHLİYETİDİR
Hizmetin ifa edilebilmesi için orta ehliyetliler yeteri sayıda ihtisas sahibi yüksek ehliyetliye bağlanmak zorundadırlar. Her yüksek ehliyetli de ihtisasında bir üstün ehliyetliye bağlanmak zorundadır. Aynı ehliyetliye bağlı olanlar bir dayanışma ortaklığı oluşturmuş olurlar.
h. ORTA VE YÜKSEK EHLİYETLİLER 1/5 İLE ÜSTLERİNİ ORTAK EDERLER
Her orta ehliyetli gerek teşebbüslerden, gerekse ortaklara hizmetten temin ettiği gelirin l/5' ini bağlı bulunduğu yüksek ehliyetlilere paylaştırmak zorundadır. Her yüksek ehliyetli de elde ettiği hizmet gelirlerinin 1/5' ini bağlı bulunduğu üstün ehliyetli ile paylaşmak zorundadır.
i. ÇIKAR PARALELLİĞÎ SAĞLANIR
Böylece ücret çıkar paralelliğine göre bir sistem içinde paylaşılma imkânını bulmuş olur ve ortaklara bütün genel hizmetler karşılıksız yapılmış olur.
j. BANKA DA BİR GENEL HİZMET KURULUŞUDUR
Banka bu genel hizmetlerin kefalet ve duyurma kısmını yüklenmiş olacaktır. Genel hizmet gören tüzel kişilerden payını alacak ve kendi personeline aynı esaslar içinde ücret olarak dağıtacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TEŞKİLÂT

MADDE 3
Kredileşme vakfı şube, merkez şube ve genel merkez olarak teşkilâtlanır. Bunların kuracakları anonim şirketler bankaları kurarlar. Bu vakfı sermaye mukrizi ortakların temsilcileri yönetir.

I.İLÇE KREDİLEŞME ŞUBELERİ
II.ŞUBELER
III. BÖLGE DAYANIŞMA ŞUBELERİ
IV. BÖLGE DAYANIŞMA ŞUBELERİNİN HİZMETLERİ
V. KREDİLEŞME MERKEZİ
VI. BANKA MERKEZİNİN KURULUŞU
VII. TEMSİLCİLER
VIII. MERKEZ ŞUBELERİNDE TEMSİLCİLER
IX. BANKA TEMSİLCİLERİ
X. GENEL İSTİŞARE

I. İLÇE KREDİLEŞME ŞUBELERİ

a. FAİZSİZ BANKALAR MİLLİDİR

Bankalar millîdir. Her banka kendi ülkesi içinde faaliyet gösterir. Zira banka demek kredi demektir. Kredi ise teminattır. Teminatın kaynağı da Devlettir. Uluslararası savaş dışı bir teminat söz konusu olmadığına göre uluslararası bir bankanın oluşmasına bir dayanak yoktur. Bununla beraber bankaların uluslararası ilişkiler kurmaları ve karşılıklı dayanışma esasına göre tüm dünyanın bir ekonomik çevre halinde oluşması tabiidir.

b. YABANCI BANKALAR ANCAK KREDİ TRANSFERİ YAPABİLİRLER

Bankaların millî olmasının diğer bir sebebi de, bankaların belli bir para birimini esas almak mecburiyetinde olmasıdır. Her ülkenin ayrı parası olduğuna göre, ve bu ayrı para ayrı devleti tanımladığına göre bankaların da o paraya göre kurulmuş olması zaruridir. Yabancı sermaye ile bir bankanın kurulması mümkün olabilir. Ama bu banka da faaliyetini millî banka olarak sürdürmek durumundadır. Faizsiz bankalar kâr esasına göre kurulmayacaklarından, sermaye kârı transferi diye bir şey söz konusu olmayacaktır. Olsa olsa kredi transferi söz konusu olacaktır.

c. BANKALAR YEDİ İLE YİRMİ ARASINDA OLMALIDIR

Hizmetlerde oto kontrolün sağlanabilmesi, makro ve mikro dengelerin kurulabilmesi, hizmette yarışın gerçekleşebilmesi için tek banka yerine çok sayıda bankanın bulunması gerekir. Genel denge kanunlarından bu sayının yediden az olmaması gerekir. Bankaların çoğalıp fonksiyonlarını yitirmemeleri için de sayılarının yirmiden çok olmaması gerekir.

d. FAİZSİZ BANKA FAİZLİ BANKALARLA REKABET İÇİNDE OLMALIDIR

Faizli faaliyete de izin verilen ülkelerde bankaların bir kısmı faiz esasına, bir kısmı da kredileşme esasına dayandırılmış olacaktır. Sistemler meşru yollardan birbirleriyle yarışacaktır. Sonunda bir sistem diğer sistemden daha üstün olacağı için biri diğerini ortadan kaldıracaktır. Bu durum sistemlerin birbirine olan üstünlüklerini ortaya çıkaracaktır. Yalnız bu karşılaşmanın eşit şartlar içinde olması zaruridir.

e. FAİZSİZ SİSTEM ÖZEL HİMAYE İSTEMEMELİDİR

Faizsiz sistemin çalışmadığını ve başarılı olamayacağını ileri sürenler, kanunlarla faizli sistemin korunmasını istemektedirler. Bu durum onların da faizsiz sistemin kendi sistemlerinden üstün olmadığını ve bu sisteme karşı özel bir himayeye muhtaç olmadıklarını ifade etme anlamındadır. Her ne olursa olsun, faizsiz sistemi savunanlar hiç bir özel himayeye mazhar olmadan sistemlerini faizli sisteme galip getirmek durumundadırlar.

f. FAİZSİZ ADI ALTINDAKİ FAİZLİ BANKALARIN BU BAŞARIDA YERİ YOKTUR

Şimdilik ülkede çeşitli faizsiz bankalar kurulmaktadır. Uluslararası sermayeler transfer edilmektedir. Ne var ki bunlar, bu bankaları faizli sistemin statüleri içinde kurmaktadırlar. Bu şartlar altında bu bankaların başarıya ulaşması mümkündür, ancak muhtemel olacağını sanmıyoruz. Bu başarısızlık ilerde faizsiz sistemin başarısızlığı olarak empoze edilecek ve insanlık alemi belki asırlarca yine bu üstün faizsiz sistemden mahrum bırakılacaktır. Hatta diyebiliriz ki, bu maksatla kurulmuş faizsiz bankalar da vardır.

g. FAİZSİZ SİSTEM ENFLASYONDAN DOLAYISIYLA SOSYAL VE EKONOMİK

HASTALIKLARDAN KURTARACAKTIR

Beşeriyetin bugün duçar olduğu enflasyonist hastalıkların sonucu doğan ekonomik ve sosyal anarşiden kurtulmanın temel basamaklarından biri de, faizsiz sistemin yeniden yeryüzüne hakim kılınması ile olacaktır. Tarih boyunca Peygamberler ve filozoflar faizi yasaklamışlardır. Faiz lehine fikirlerin doğması ve düşünürlerin faizi savunması, kapitalin yönetime hakim olması ile başlar. Yani yakın çağda ekonomik yapı sosyal yapının üstüne çıkmış ve para her şey olmaya başlamıştır; başlamıştır ama her şey olamamıştır. Yirminci yüzyılın ilk yarısındaki cihan savaşları ile ikinci yarısındaki uluslararası terörizm, hep bu sosyal ve ekonomik yapıların tersyüz olmasından ve dengelerin bozulmasından kaynaklanmaktadır. Yani ekonomik yapı sosyal yapı üzerine oturması gerekirken, sosyal yapı ekonomik yapı üzerine oturtulmuştur.

h. EKONOMİK BASKI İLMÎ VERİLERİ ÇARPITMIŞTIR

Ekonominin ilmi verilere uydurulması gerekirken ilim bazı çevrelerin çıkarlarına göre ayarlanmaya çalışılmıştır. İşte bu ayarlamanın sonucu büyük sermayenin sözcüsü durumunda olan îlim adamları ilmi gerçekleri değil, patronların çıkarlarını savunmuşlardır. Faizin meşruiyeti bunun dışında hiçbir ilmi esasa istinat ettirilmemektedir.

i. FAİZSİZ SİSTEM İLME DAYANMALI VE İLMİN EMRİNE GİRMELİDİR

Faizsiz sistemi kurmak isteyenler, halka dayanmak ve halkın potansiyeli ile kurmak zorundadırlar. Bunun üzerinde çalışacak ilim adamlarını tamamen objektif ilmi verilerin içinde serbest çalışma imkânına kavuşturmak durumundadırlar. Banka bu ilmi verilerin sonuçlarını aynen uygulamalıdır. Yani banka ilmi istismar etmemeli, kendisi ilmin emrine girerek semeresinden yararlanmalıdır.

j. FAİZSİZ SİSTEM HALKA DAYANMALI VE YERİNDEN YÖNETİLMELİDİR

İşte bu mülahazalarla banka millî olarak kullanılmalı ve halkın sermayesiyle kurulmalıdır, diyoruz. Halkın rahatlıkla bu bankaya katılabilmesi için bankalar şubeler halinde oluşmalı ve şubeler adeta ayrı birer bankaymış gibi bağımsız faaliyet göstermelidir. Merkez ve üst şubeler birer bankalar birliği şeklinde fonksiyon icra etmelidir. Yoksa merkezi yönetim ve ülke çapında birleşmiş bir ünite böyle bir bankanın işleyişine engel teşkil eder.

II. ŞUBELER

a. HER İLÇEDE BİR ŞUBE KURULACAKTIR

Elli milyon nüfuslu ülkemizde ortalama on kadar banka tesis edileceğini kabul edersek ve her beş kişilik ailenin bir hesabı bulunduğunu düşünürsek, müşteri sayısı bir milyon olacaktır. Ülke içinde her ilçede bir şubenin açılmış olduğunu kabul edersek, bir şubenin müşteri sayısı bin civarında olacaktır. Zira ülkemizde altı yüze yakın ilçe bulunmakla beraber, bazı büyük ilçeler için birden fazla şube açılması gerekecektir. Bu sayı onluk sistem içinde de uygun yerini alacaktır.

b. BİR İLÇEDE BİR BANKANIN YALNIZ BİR ŞUBESI BULUNACAKTIR

Yeter sermaye temin eden ve ortak sayısı üç yüzü bulan yerlerde şubeler açılacaktır ve elli bin nüfuslu çevre içinde bankanın başka bir şubesi açılmayacaktır. Hizmette yarış ve mikro seviyede denge banka içinde

kurulacak sistemler ile sağlanacaktır. Şubenin kurulacağı yerde şubeye önce vakıf bir yer sağlanmalıdır. Bu yerin vakıf mülkiyetinde olması şartı yoktur. Ancak asgari on senelik kirası ödenmiş bir yerin mahallen temin edilmesi gerekir. Bu kira şubelerin hesabına geçirilemez.

c. VAKIF ON YILLIK KİRA VE PERSONEL BEDELLERİNİ TEMİN ETMELİDİR

Şubenin açılabilmesi için en az üç personelin maaşlarını karşılayacak vakıf gelirleri olmalıdır. Bu gelirler de vakfın borçlanması şeklinde temin edilemez. Bu gelirler için mesken olarak kira yerlerinin temini de caiz değildir. Bunun için kira getiren arazi, dükkan veya çalışmakta olan fabrikaların paylan temin edilmiş olacaktır. Bu gelir yerlerinin mülkiyeti vakfa ait olmuş veya on senelik intifa hakkı vakfa bırakılmış olabilir. Bu imkânları vakfı kuracak olan tüzel kişiler temin ederler.

d. HER ŞUBE AYRI BİR VAKIF KURMALIDIR

Bankanın her şubesi için ayrı bir vakıf kurulur. Bu vakfı bankanın şubesini kuracak olan tüzel kişiler kurarlar. Diğer şube vakıflarından müstakildir. Kurulacak banka şubelerinin masraflarını bu vakıf karşılar. Banka şubesi büyüdükçe masrafları artacaktır. Bu artan masraflar ise genel hizmet paylarından karşılanacaktır. Şubeyi kuran tüzel kişiler aldıkları genel hizmet paylarından banka hesabına düşenleri bu vakfa aktaracaklar ve vakıf bu payları banka giderleri olarak harcayacaktır.

e. VAKIF BANKA ŞUBESİNİ KURMALIDIR

Banka şubesi mevzuata uyularak bir anonim ortaklığı veya bir kooperatif şubesi olarak kurulacaktır. Ülkemizde kooperatif bankacılığına izin verilmemektedir. Bize göre bankanın bir anonim veya kooperatif ortaklığından çok, vakıf şeklinde kurulması uygun olur. Bununla beraber bankayı, şubelerin kurduğu vakıflar sermaye koyarak anonim ortaklık şeklinde kurarlar ve bu anonim ortaklık şubeler kurarak mahalli faaliyette bulunur.

f. BÖLGELERDE MERKEZ ŞUBELER, ÜLKELERDE DE BANKALAR KURULMALIDIR

Bin şubenin merkezden yönetilmesi zor olduğundan, bölge merkez şubelerinin de kurulması gerekir. Her yüz şube için bir merkez şube düşünülebilir. Ülke içinde yedi ile yirmi arasında merkez şubenin kurulmasına çalışılır.

III. BÖLGE DAYANIŞMA ŞUBELERİ

a. MERKEZ HAKİM DEĞİL HADİMDİR

Her şubenin müstakil olarak çalışması, adeta ayrı bir banka gibi olması anlamındadır. Birinci kademede şubenin ortaklan, mudileri birbiriyle kredileşmede bulunacaklardır. Müstakil bir tüzel kişi olarak faaliyet göstereceklerdir. Tüzel kişilerde iç içe olmak bir mahzur teşkil etmez . Nitekim devlet içinde iller, iller içinde köyler ve belediyeler ayrı tüzel kişiliklere sahiptir. Şubelerin merkeze bağlılığı, ayrı sözleşmeye sahip olmaları ve şubeler arası birliğin merkezden sağlanması nedeniyledir.

b. Ş UBELERİN TEŞKİLATI VE BÜTÇESİ AYRIDIR

Tüzel kişiliğin oluşması için bir sözleşmenin bulunması, asgari bir başkanın seçilmiş olması, bir bütçeye sahip olması ve üyelerine karşı uygulayacağı bir müeyyidenin mevcut olması gerekir. Her şubenin ayrı

başkanı ve ayrı bütçesi olacaktır. Sözleşme ve müeyyide olarak ise, merkezin sözleşmesi ve müeyyidesi geçerli olacaktır.

c. SÖZLEŞME VE KEFALET MERKEZÎDİR

Bu sözleşmenin birliği ve müeyyidenin tekliği, şubeler arasında istenen birliği ve dayanışmayı sağlayacaktır. Devlet içinde kanunların bütün ülkede geçerli olması ve mahkemelerin bağımsızlığı ile bu sağlanmaktadır. Bir tüzel kişiliğin içinde de paralel bir disiplin kurulu teşkilatlanmaları olacaktır.

d. MERKEZLERİ ŞUBELER KURAR, GELİR VE SERMAYELERİN BEŞTE BİRİNİ ORAYA AKTARIRLAR

Merkez şubelerini şubeler kurmuş olacaktır. Şubelerin tüzel kişilerden aldığı genel hizmet paylarının 1/5 ini bu merkez şubelere aktaracaklardır. Yani merkez şubeler, şubelerin ortaklaşa tesis ettikleri bir hizmet kurulmuş olacaktır. Merkez şubelerinin sermayesini şubeler oluşturacaktır. Her şube sermayesinin 1/5 ini bağlı bulunduğu merkez şubesine sermaye olarak koyacaktır. Yeniden hatırlayacak olursak bankanın gerçek kişileri olan ortaklar genel hizmetlerini yaptırdıkları tüzel kişilere birer cumhuriyet altını vadeli karz olarak verecekler ve tüzel kişilerde topladıkları altınları kuracakları banka şubesine sermaye yapacaklardır. Banka şubeleri de topladıkları bu sermayenin 1/5 ini merkez şubesine sermaye olarak koyacaklardır.

e. MERKEZLER KREDİLEŞME İLKESİ İÇİNDE DAYANIŞACAKLARDIR

Şubelerin merkez şubeleriyle ilişkileri kredi bakımından tekarüz esasına dayanacaktır. Her şubenin merkez şubede bir hesabı olacak ve şubeler meblağlarının fazlasını bu merkez şubelere yatıracaklardır. Hasılı bir şube mudiye hangi muameleyi uyguluyorsa, merkez şube de şubelere aynı muameleyi uygulayacaktır.

f. MERKEZLERİN KURUCU TÜZEL KİŞİLER ŞUBELERİDİR

$ubelerin kurucusu olan tüzel kişilerin yerini de merkez şubeleri için şubeler almış olacaktır. Yani şubelerde mudilerle ortaklar ayrı olduğu ve mudileri gerçek kişiler, ortakları tüzel kişiler oluşturdukları halde, merkez şubelerinin mudileri ve ortakları aynı olup tüzel kişilikleri haiz şubeler oluşturmaktadırlar.

IV. BÖLGE DAYANIŞMA ŞUBELERİNİN HİZMETLERİ

a.MERKEZLER HİZMET ORTAKLIKLAR1 KURA.RLAR

Merkez şubeler bir banka olarak çalışmaları dışında, genel hizmet yapan tüzel kişilerin genel hizmetlerini ifa edebilmeleri için kurulacak hizmet teşebbüslerinin de destekleyicisidir. Genel hizmetlerin yapılabilmesi için gerekli merkezleri tesis ederler. Teşebbüsler şubelerle ilişkilidirler ve hasıladan şubelere pay vermektedirler. Halbuki hizmet kuruluşları üretici olmayıp tüketici durumda olduklarından bunlardan bir gelir temin edilmemektedir. Ayn tür teşebbüslerdir.

b. MERKEZLER HİZMET TESİSLERİ KURARLAR

Hastahaneler, laboratuvarlar, kütüphaneler gibi birçok genel hizmet tesislerine ihtiyaç vardır. Bunların her biri şubeler seviyesinde ayrı ayrı tesis edilemez. Bölgelerde merkezlerin bulunması gerekir. Bunların vakıf gelirlerinden finanse edilmesi zorunludur. Banka şubelerinden toplanmış

olan gelirle, bu hizmet tesislerinin finanse edilmesi gerekir.

c. HİZMETLER COĞRAFÎ BÖLGELERE GÖRE DEĞİŞİR

Hizmet tesislerinin hizmetleri bölgelere göre farklı olabilir. Üretim coğrafi şartlara tabidir. Ülkenin siyasî bütünlüğünün yanında, coğrafi ayrılıkları vardır. İç Anadolu Bölgesinde uygulanacak bir zirai yöntem dolayısıyla ihtiyaçları, Ege Bölgesinde uygulanacak zirai yöntemin dolayısıyla ihtiyaçlarından farklıdır. Bu sebepledir ki, bu tür hizmet tesislerinin bölgelerde tesis edilmesi gerekir.

d.İHTİSAS HİZMETLERİ MERKEZ ŞUBELERDE OLUR

Genel Hizmetlerin ifasında şubelerin bulunduğu yerlerde ilk hizmetler verilmiş olacaktır ve bunları orta ehliyetliler verecektir. Bunlar ihtisas sahibi olmayan kimselerdir. Halk i1e ilişkileri bunlar kurmuşlardır. Ancak hizmetlerini yapabilmeleri için mütehassıslarla işbirliği yapmak zorundadırlar. Bölge merkezlerinde ihtisas sahibi yüksek ehliyetli hizmetliler bulunurlar. Şubelerde hizmet görenler bunlardan birileriyle işbirliği yaparlar ve ücretlerini 1/5 olarak paylaşırlar.

e. İHTİSAS HİZMETLERİ İHTİSAS TESİSLERİNE DAYANIR

Bölgedeki ihtisas sahiplerinin hizmetlerini yapabilmeleri, yani şubelerdeki hizmetlilere müşavirlik edebilmeleri için, bölge merkezinde hizmetlerini yapabilme imkanlarına sahip olmalıdırlar. Hizmet için gerekli tesisler kurulmuş olmalıdır. Bu tesisler vakıf şeklinde kurulmalı ve yine vakıf olarak işlemelidir.

f. İHTİSAS HİZMETLERİ DE MESULİYETE GÖRE ÜCRETLENDİRİLMELİDİR

Bu hizmet vakıflarında da dengenin temin edilmesi gerekir. Yani, iyi hizmet yapanlar ile hizmetlerinde gevşeklik gösterenler arasında bir fark mevcut olmalıdır. Çalışanla tembelin, bilenle cahilin bir tutulduğu toplulukların hayat hakları yoktur. Mutlak surette insanoğluna çalıştığının karşılığı verilmelidir. Bu hem hakkı olduğu için adalete uygundur, hem de istediğimiz işi yaptırabilmek için böyle bir denge unsuruna ihtiyaç vardır.

g. CEZA SİSTEMİ HİZMETTE DENGEYİ KURAMAZ

Denge unsuru olarak bir çok topluluklar ceza sistemini kabul etmişlerdir. Vazifeyi normal yapan normal ücretini almaktadır. Vazifede gevşeklik veya ihmali görülenler ise tecziye edilmektedir. Bu sistem çalışmaz bir sistemdir. Bunu uygulayan ülkeler katiyen başarıya ulaşamamaktadırlar. Sosyalist rejimlerin ülkelerini cehennem haline sokmuş olmalarının sebebi budur. Karma sistemi uygulayan ülkelerde de Devlet sektörünün başarısız olmasının hikmeti budur.

h. CEZA SADECE YASAKLAR İÇİN GEÇERLİ OLUP GÖREVLER İÇİN ETKİSİZDİR

Menfi sistem yasaklarla uygulanabilir. Yani yapılmamasını istediğimiz bir fiili yapmış olan kimseye ceza vermeliyiz. Yasağı zorla defetmeliyiz. Çünkü menfinin menfi ile çarpımı müsbettir. Menfinin müsbetle, müsbetin menfi ile çarpımı ise menfidir.

Görevlerin ifasında iyi görev yapana fazla ücret, görev yapmayanlara ise asgari ücret sistemi uygulanmalıdır. Yani menfi sistemde olduğu gibi herkese normal ücret, iş yapmayanlara az ücret yerine; herkese normal ücret, iş yapanlara daha fazla ücret sistemi uygulanmalıdır. Böylece

müsbetle müsbet çarpılmış ve sonunda müsbete varılmış olur.

i. HİZMETLER ÜCRETSİZ, HİZMETLİ İSE HİZMETİNE GöRE ÜCRET ALACAKTIR

Yapılan hizmetler ücret karşılığı olmayacaktır. Ancak hizmet yapanlara yaptıkları hizmek nisbetinde ücret verilecektir. İyi hizmetler yapana daha fazla ücret verilecektir.

j. HİZMET TESİSLERİNDEN YARARLANMA ÜCRETSİZDİR

Tesis edilen laboratuvar, kütüphane, hastahane gibi hizmet kuruluşlarında da müsbet sistemin getirilmesi zorunludur. Bu müsbet sistem esasına göre bankanın merkez şubeleri, bu tesislerde çalışan personele ücretlerini verecektir.

k. TESİSLERDEN KUPON KARŞILIĞI YARARLANMA HİZMETLİLERE AİTTİR

Tesisler bütün hizmetlilere açık olacaktır. Her hizmetliye bir yararlanma kuponu verilecektir. Bu kuponlan bir ücretmiş gibi hizmet yerinden yararlandıkça vereceklerdir. Buranın çalışmasını sağlayan veya bakımını tekeffül eden kimseler, ücretlerini bu kupon ile almış olacaklardır. Sonra bu kuponları bankaya ibraz ederek nakte çevireceklerdir. Bu kuponlar bir tür iç hizmet senetleridir.

l. HİZMET TESİSLERİNDE BÖLÜŞÜM İSTİHKAK SENETLERİ İLE OLACAKTIR

Gelişmiş bir sistemde sosyal hizmetler de para karşılığı yapılmaktadır. Böylece sosyal hizmetler bir bakıma ekonomik hizmetlere dönüştürülmüş bulunmaktadır. Şu kadar var ki, bizim benimsediğimiz sistemde sosyal ve genel hizmetler kendilerinin ödeyeceği ücretlerle değil, ihtiyaçlarına göre dağıtılacaktır. Bu da istihkak senetleri ile sağlanacaktır. İstihkak senetleri hizmetliler için ücret senetleri olacaktır.

V. KREDİLEŞME MERKEZİ

a. TÜZEL KİŞİLİK SöZLEŞMELER VE ONLARIN YORUMUYLA OLUŞUR

Tüzel kişiliğin esası mukaveledir. İnsanlar mukavele ile anlaşarak biraraya gelir ve tüzel kişiliği oluştururlar. Ne var ki, mukavele bütün olayları içine alamaz. Zaman zaman mukaveleye ek mukavelelerin hazırlanması, mukavelelerin yorumlanması gerekecektir. Mukaveleyi yorumlama bir içtihat konusu olup, tüzel kişilerin içinde hakemlerce yapılır. Devlet içinde de bu kaza kuvvetine verilmiştir.

b. SÖZLEŞME VE YORUM İŞİ MERKEZE AİTTİR

Daha önce izah edildiği gibi başkan ve bütçe bakımından şubeler bağımsız olup sözleşme ve hakemlik bakımından merkeze bağlıdırlar, yani bu hizmetler merkezi hizmetlerdir. Merkezin bu hizmetleri görecek şekilde teşkilatlandırılması gerekmektedir. Demokratik sistemin korunması ve merkezi otoritenin de sağlanması için gerekli dengenin bulunması gerekir.

c. TİP MUKAVELELER BANKA MERKEZİNDE HAZIRLANACAK, MERKEZ ŞUBELERİNDE İMZALANACAK, ŞUBELERDE UYGULANACAKTIR

Banka merkezini, merkez şubeler kuracaktır. Merkez şubelerin ortak bir bankası olacaktır. Halk mevduatını şubelere, şubeler merkez şubelere, merkez şubeler de mevduatlarını bankaya yatırmış olacaktır. Merkez şubeleri bu mevduatlarına karşılık krediyi istihkak edeceklerdir. Bankanın ikinci önemli hizmeti senetlerin çıkarılması şeklindedir. Senetler

mukavelelere dayanmaktadır. Mukaveleleri hazırlamak görevi ise merkezindir. Merkez tip mukaveleler hazırlayacak ve bu mukavelelerin inikadında tüm mukaveleler sistemi içinde uyumluluğu sağlanmasını gerçekleştirecektir. Merkez şubeler ise bu mukavelelerin inikadında taraflar arasında imzalamayı sağlayacak ve tip mukaveleleri teşebbüslere uygulayacaktır. Şubeler ise bu şekilde kurulmuş olan teşebbüslerin mukavele esaslarına göre genel hizmetini görecektir.

d. İSTİHKAK VE MAL SENETLERİ BANKA MERKEZLERİNCE ÇIKARILACAKTIR

Mukavelelere dayalı olarak çıkanlacak senetlerin bastırılması ise genel merkeze ait olacaktır. Bunlar tek matbaadan ve özel mürekkeple sayılı olarak çıkarılacak ve merkez şubelerine verilecektir. Merkez şubeleri bunları teşebbüslere verilmek üzere doldurulacak ve şubeler aracılığı ile müstehaklara kredi olarak vereceklerdir. Böylece mal senetleri banka camiası içinde likidite kazanmış olacaktır. Türk lirası toptancılar ve üreticiler arasında mal alıp satmak için değil, senetlerinin alınıp satılmasında kullanılmış olacaktır. Böylece nakit sıkıntısından dolayı mevcut ekonomik durgunluk paranın değerine etki etmeden giderilmiş olacaktır. Paranın değerinin değişmemesi senetle alınan ve satılan malların yerini senetleri alacağından, mal para eşitliği yine korunmuş olacaktır.

e. SENETLER BANKA MERKEZİNDE DÜZENLENECEK MERKEZ ŞUBELERDE BORÇLU BELİRLENECEK ŞUBELERDE KULLANACAKLARA VERİLECEKTİR

Merkezin çıkardığı senetler, merkez şubelerine sayılı olarak verilecektir. Bu senetler muhasebede zimmetli olarak kaydedilmiş olacaktır. Merkez şubelerin de herkese kredi istihkakı belirlenmiş olacak ve mal senetleri borçluların adına yazılarak gönderilecektir. Şubeler bu senetleri mal senedi kredisi alacaklara kredi olarak vereceklerdir.

f. SENETLERİN NAKİT CİNSİNDEN TEMİNAT DEĞERİNİ BANKA MERKEZİ BELİRLEYECEKTİR

Mal senedini kredi olarak alabilmek için işyeri olarak krediyi istihkak etmesi gerektiği gibi krediyi kullanacağı istihkakı ile birleşmesi halinde verilecektir. Bu senetleri kredi olarak alanlar bankanın borsasında satarak nakte çevireceklerdir. Borsanın bu senetleri satın alabilmesi için bankanın bu borsayı kredi halinde nakit olarak desteklemesi gerekir. Bu destekleme bu mal senetlerine teminat değeri biçmekle gerçekleşir. İşte senedin bu teminat değerini merkez belirler

g.TEMİNAT DEĞERLERİYLE ÜRETİM PLANLANIR

Merkez teminat değerini belirlerken elde mevcut nakte göre ayarlama yapacağı gibi genel üretim plânlamasının gerçekleşebilmesi için yapacağı dengelemeyi de bu teminat değeri ile yapar. Hangi maldan daha fazla üretim istiyorsa o mal senedinin teminat değerini yüksek tutar.

h. EHLİYETLERİ BANKA MERKEZİ TEVCİH EDER

Genel merkezin yapacağı hizmetlerin dördüncüsü, ehliyetleri tevdi etmekten ibarettir. Bankada hizmetleri yüklenmiş olanların ehliyet sahibi olmaları gerektiğini daha önce belirtmiştik. Ehliyetler merkezden

verilecektir. Böylece birlik ve bütünlük sağlanacaktır. Görevlendirıne ise mahallen yapılacak ve merkez buna hiçbir suretle karışmayacaktır. Böylece yerinden yönetim sistemi ile ferdî mesuliyet ve sürat temin edilmiş olacaktır.

i. HİZMET METİNLERİ TELİF VE TAKDİR SIRALAMALARI İLE BELİRLENİR

Banka merkezi bu ehliyetleri önce merkezde her ihtisas için on kişiye tevdi eder. Bunlar da ihtisasla ilgili genel yönetmeliği hazırlayanlardır. Bu yönetmeliğin hazırlanmasına isteyenler katılırlar. Herkes kendisine göre yönetmeliği hazırlar. Sonra yine bu katılanlar, jüri olurlar ve eserleri sıralarlar. Böyelece bütün eserlere derece verilmiş olur. Yine bunlara bu sıradaki isabetlerine göre sıralama dereceleri verilir. Ehliyet derecesi, eserin derecesi ile sıralama derecesinin toplamı ile belirlenir. İlk on dereceye girenler bu ihtisas da üstün ehliyet almış olurlar. Bunlar bölge merkezlerinde yüksek ehliyet, onlar şubelerde orta ehliyet verirler. Bu yarışmaya katılanların hepsine, bankaca konulan ödülden pay verilmiş olur. Genel merkezin görevleri olarak sözleşme, disiplin, senetlerin teminat fiyatlarının tesbiti ve ehliyet tevdiinden ibaret olacaktır.

VI. BANKA MERKEZİNİN KURULUŞU

a. SÖZLEŞME YAPILIR, KATILMA MAKBUZLARI ÇIKARILIR VE TÜZEL KİŞİLERE VERİLİR

Bankanın kurulması için önce sözleşme hazırlanacak ve bu sözleşmede tesbit edilen şekli ile bir ortaklık pay makbuzu bastınlacaktır. Bu pay makbuzları ile bütün ülke taranarak bankanın kuruluşuna katılmak isteyen tüzel kişilerle anlaşmalar yapılacak ve bu makbuzlar o tüzel kişilere verilecektir.

b. KURUCU TÜZEL KİŞİ VE BANKA TEMSİLCİLERİNİ MUTEMETLER ATAR

Makbuzlar tek tip ve merkezde basılmış olacak, ancak bu makbuzların sahibi tüzel kişiler olacaktı Tüzel kişiler bu makbuzları kendi kaşeleri ile mühürledikten sonra, banka temsilcisi ile birlikte belirledikleri kurucu mutemetlere bu makbuzlar verilecektir. Ortak olmak isteyen kimse bu makbuzdan birini alarak bir cumhuriyet altını verecektir. Kurucu mutemetler banka merkezinin kuruculan adına onların gösterdikleri altın mevduat hesabına yatıracaklardır. Bu hesaptan altının çekilebilmesi için kurucu temsilcilerinden birisi ile mutemetlerden birisinin imzaları gerekecek ve bu hesap tüzel kişiler adına olacaktır. Tüzel kişiliğin yazısı üzerine bunlar çekebilecektir.

c. MUTEMETLER BİR CUMHURİYET ALTINI KARŞILIĞI ORTAK EDERLER Bu şekilde toplanan kredi şeklindeki iştirakler, altı ay önce haber vermek suretiyle geri istenebilir mahiyettedir. Yani, ortak altı ay önce haber vermek suretiyle bankaya koyduğu sermayeyi çekip ayrılma hakkına sahip olacaktır.

d. 200.000 ALTIN DOLUNCA EN ÇOK TOPLAYAN İLÇEDE İLK ŞUBE KURULACAKTIR

Bütün ülkede tüzel kişiler hesabında açılan altın mevduatta toplanan meblağ 200.000 altına ulaştığında, en çok altını toplayan tüzel kişilerden 10 ortak tarafından banka kurulmuş olacaktır. Diğer tüzel kişiler geçici olarak bu kurucu tüzel kişilere altını karz olarak vereceklerdir. Merkezin

kurulduğu yerde merkez şube ve şube de kurulmuş olacak tır. Yani başlangıçta banka bir tek merkez şubeye, merkez şube de bir tek şubeye sahip olacaktır.

e. BANKA MERKEZİ DE EN ÇOK ORTAK TOPLAYAN BÖLGEDE OLACAKTIR

İlk olarak bankanın merkezi, en çok altın mevduatı toplayan bölgenin merkezinde kurulacaktır ve bankanın merkezi burada kalacaktır.

f SERMAYELER BÜTÜN ÜLKEDE TOPLANACAK, EN ÇOK TOPLANAN YERDE İLK OLARAK KURULACAKTIR

Yine bütün ülke çapında ortak kaydetmeye devam edilecek, tüm ortakların ilk iştirakleri 400.000 altına baliğ olunca ikinci merkez şube ve onun şubesi kurulmuş olacaktır. Bu ilk şubenin kurulduğu yer de, ikinci olarak en çok sermayeyi

temin eden yer olacaktır. Böylece devam edilerek önce merkez şubeler tamamlanır. Sonra her merkez şube kendi şubelerini kurmaya aynı usulle devam eder. Yani önce bütün ülkede toplanan sermaye kredi şeklinde aktarmalar yapılarak merkez şubeler kuruluyor, sonra bir bölgede toplanan sermayeler o bölgede kredi şeklinde aktarmalar yapılarak şubeler kuruluyor.

VII. TEMSİLCİLER

a. KURULUŞLARI TEMSİLCİLER YÖNETİR

Bankanın şube, merkez şube ve genel merkezini temsilciler yöneteceklerdir. Şubelerde temsilcilerin seçilmesi aşağıdaki şekilde olacaktır.

b. İLÇELERDE TEMSİLCİLİK EHLİYETİNİ KURUCU TÜZEL KİŞİLER VERİR

Şube kuran tüzel kişiler temsilci olacaklara temsilcilik yetkisini vereceklerdir. Bu yetkinin verilmesini, her tüzel kişi kendi sözleşmesine göre yapacaktır. Tüizel kişiler yetki verme sayısını sermayeleri nisbetinde paylaşacaklardır. Bütün temsilcilik yetkisine sahip olan kimselerin sayısı bir şube için 20'den az olamaz ve 40'dan çok olamaz. Böylece temsilcilik yetkisi alan kimseler gerçek kişi oktaklardan temsilciliklerini toplamaya başlarlar, yeter sayıda ortağı temsil eden temsilci olur.

c. TEMSİLCİLİK YETKİSİNİ ORTAKLAR VERİR

Yeter sayının tesbitinde temsil ettiği kimselerin sayısına göre sıralama yapılır ve bir temsilcinin temsilci olabilmesi için orta sayının yarısının üstünde ortakları temsil etmesi gerekir. Bir temsilci bu orta sayının iki katından fazla ortağı temsil edemez. Buna göre temsilcilerin sayısı kendiliğinden belirlenmiş olur.

d. TEMSİLCİLERİN SAYISI BEŞ'TEN AZ, YİRMİDEN FAZLA OLAMAZ

Ortaklar temsilcilerini seçerken bağlı bulundukları tüzel kişinin ehliyet verdiği, temsilcilik yetkisini verdiği kimseyi temsilci olarak seçmek zorunda değildirler. Böylece temsilcilikte de halkın denetimi sağlanmış olacaktır.

e. ORTAKLAR DİLEDİKLERİ TEMSİLCİYE BAĞLANIRLAR

Herkes temsilcisini değiştirme hakkına sahiptir. Temsilcinin ortağın temsilciliğini kabul etmiş olması şarttır. Bir temsilcinin ortak sayısı yeter sayının altına düştüğü zaman temsilcilik dağılmış olur. Temsilcilik yetkisine sahip olan kimse yeter sayıda ortağı toplayabildiği takdirde

temsilci olur. Bir kimse azami sayının üstünde temsil etme durumuna düşerse, bunlardan istediği kimseleri istediği temsicilere aktarır ve kendilerine haber verir. İsteyenler bu temsilcide kalırlar, istemeyenler yeni temsilcilerini bulurlar.

f TEMSİLCİLER DEĞİŞTİRİLEBİLİR

Temsilciliklerin belli periyodlar içinde yenilenmeleri yerine devamlı yenilenme sistemi getirilir. Böylece yönetimde süreklilik sağlanmış olur. Bu şekilde oluşan temsilciler bankanın yönetim kurulunu oluşturacaklardır. Her temsilci yönetim kurulunda temsil ettiği ortak sayısı nisbetinde söz sahibi olacaktır. Ona göre oy kullanacak ve yönetime katılacaktır.

g. TEMSİLCİLER TEMSİL ETTİKLERİ ORTAKLARI SAYISINCA OY VE SÖZ HAKKINA SAHİPTİR

Temsilcilerin sayısı 7'den az ve 20'den çok olmayacaktır. Bunlar şubelerin başkanlarını ittifakla seçeceklerdir. Şu kadar var ki, genel merkez şube başkanı olacaklara ehliyet vermiş olacak ve bunlar şube başkanlığına bu ehliyetlilerden birisini seçmiş olacaklardır.

VIII. MERKEZ ŞUBELERİNDE TEMSİLCİLER

a. MERKEZ ŞUBELERİNDEKİ TEMSİLCİLİK YETKİSİNİ ŞUBE BAŞKANLARI VERECEKTİR

Merkez şubelerinde temsilcilik yetkisini şube başkanları verecektir. O merkez şubenin kurucusu olan şube başkanları birer kişiye temsilcilik yetkisini vereceklerdir. Şu kadar var ki, bu temsilcilik yetkisini alanlar ya yüksek tahsilli olmalıdır, ya da genel merkez tarafından bunlara yüksek ehliyet tevdi edilmiş olmalıdır. Böylece 100'e yakın kimseye bir bölgede merkez temsilciliği yetkisi verilir. Bunlar şubelerde ki temsilcilerden temsilcilik toplamaya çalışırlar. Şubedeki temsilcilerin temsilcilikleri, ancak bu temsilcilerden birisini kendilerine temsilci seçmek şartı ile kesinleşir.

b. TEMSİLCİLİK GÜCÜ TEMSİL ETTİKLERİ SERMAYE GÜCÜ İLE ORTAKLAR GÜCÜ TOPLAMIDIR

Bir merkez temsilci orta sayının yarısının üstünde temsilcinin temsilciliğini almak zorundadır ve bu sayının iki katından fazlasını alamaz. Burada da bu orta sayı tesbit edilirken temsilcilerin sayısından çok temsilcilerin temsil ettiği ortakların sayısı nazarı itibara alınabilir. Diğer taraftan ortak sayısı yerine sermaye de, yani ortakların sermayeye katkısı da temsilcilik gücünde gözönüne alınabilir. Bu yüzden temsilciliğin güçlerini ayırmak için temsilcilerin temsilcilik gücü, ortaklık gücü ve sermaye gücü tabirlerini kullanacağız. Temsilcilik gücü temsilcinin temsil ettiği temsilciler sayısı ile; ortaklık gücü temsilcinin temsil ettiği ortaklar sayısı ile; sermaye gücü temsilcilerin koyduğu sermayenin miktarı ile belirlenecektir.

c. MERKEZ ŞUBESİ BAŞKANINI MERKEZ TEMSİLCİLERİ İTTİFAKLA SEÇERLER

Merkez temsilcilerinin sayısı azami-asgari güç ile sınırlamak suretiyle kendiliğinden belirlenmiş bulunmaktadır. Bunlar merkez şubesinin başkanını ittifakla seçerler. Bu başkanın da genel merkezden ehliyetli

olması şarttır. Merkez temsilcilerinin alacakları kararlar sadece merkezin görevleri ile ilgili olup şube yönetimleriyle ilgili kararı ittihaz edemezler. Şubeleri denetleme yetkileri de yoktur. Merkez şubeleri kendi gelirleri ve sermayeleri üzerinde sözleşmeye uygun tasarruflarda bulunurlar.

d. TASFİYE EDİLEN TEMSİCİLİKLERİN TEMSİLCİLERİ AKTARMALAR YAPARLAR

Merkez temsilcilerinin değişmesi de şube temsilcilerinin değişmesi gibi olup, yeter güçlerini kaybedince otomatikman temsilcilikten düşerler ve yeter gücü iktisap edince kendiliğinden temsilci olurlar. Temsilciyi değiştirenler yeni temsilcinin temsilciliği kesinleşinceye kadar eski temsilcilikte kalırlar.

e. TEMSİLCİLİK HER ÜÇ GÜÇ BİRLİKTE KAZANILDIĞINDA İKTİSAP EDİLİR VE ÜÇ GÜCÜN BİRDEN KAYBEDİLMESİ İLE SONA ERER

Temsilciliğin iktisap edilebilmesi için her üç güçten yeter gücü toplamak gerekir. Yani her birinin vasat gücün yarısından fazlasının elde edilmesi gerekir. Temsilciliğin kaybedilmesi için ise her üç temsilciliğin de kaybedilmesi gerekir.

IX. BANKA TEMSİLCİLERİ

a. BANKA TEMSİLCİLERİNİ MERKEZ ŞUBESİ TEMSİLCİLERİ SEÇERLER

Yaklaşık 10 merkez şubesi bulunacak ve yine yaklaşık her merkez şubesinde 10 temsilci bulunacaktır. Bu temsilcilerden her biri merkez için birer temsilci adayı göstereceklerdir. Bu adayların akademik kariyer yapmış olmaları veya merkez tarafından kendilerine üstün ehliyet tevdi edilmiş olması gerekir. Bunlar kendilerine temsilcilik verecek merkez şubesi temsilcilerini ararlar. En az 10 ve en çok 20 temsilcinin temsilciliğini alan genel merkez temsilcisi olur. Temsilcinin düşmesi için temsil ettiği şahısların sayısının 7'den aşağıya düşmesi gerekir. Diğer taraftan temsil ettiği ortak sermaye ve şube temsilcileri sayısının da vasatın yarısının altına düşmesi gerekir.

b.BANKA TEMSİLCİLERİ BANKAYI YÖNETİRLER

Merkez temsilcileri bankanın yönetim kurulunu oluştururlar. Bankanın genel kurulunu ise aşağıdaki kimseler meydana getireceklerdir:

c. BANKA GENEL KURULUNU ŞUBE BAŞKANLARI, ŞUBE TEMSİLCİLERİ, BANKA TEMSİLCİLİK ADAYLARI OLUŞTURURLAR

Şubelerin genel kurullarını bütün ortaklar, merkez şubelerin genel kurullarını şube temsilcileri ile şube başkanları oluşturacaktır. Genel merkezin genel kurulunu:

ca. Tüm şube ve merkez şube başkanları,

cb. Merkez şube temsilcileri,

cc. Merkez temsilci adayları oluştururlar.

d. DELEGE SAYISI 1210'A VARIR

Şubelerin sayısı 1000 kadar idi. Merkez şubelerindeki temsilci sayıları 100 kadar idi. Bunların gösterdikleri aday ların sayısı da 100 idi. Merkez şube başkanlarının sayısı da 10 kadar idi. Toplam olarak 1210 civarında delegenin katıldığı bir genel kurul akdedilmiş olacaktır.

e. GENEL KURUL TASDİK VE İBRA EDER

Genel kurul yönetim kurulunun aldığı ve daha çok statü ile ilgili kararları

onaylamak ve faaliyetlerini ibra etmek için toplanmış olacaktır. Seçim yapmayacak ve kendisi doğrudan doğruya kararlar almayacaktır.

f. YÖNETİM KURULU KARARLARI İTTİFAKLA ALIR

Yönetim kurulu kararları ittifakla alacaktır. Bu ittifak konu üzerinde olabilir veya konu üzerinde ittifak edilemiyorsa genel başkana bu konu üzerinde karar alma yetkisi ittifakla verilebilir. Bunun dışında yönetim kurulunun aldığı kararlar istişari ve icrai mahiyettedir.

g. DEĞİŞİKLİKLER TEMSİLCİLERİN İTTİFAKIYLA ALINIR VE KONGREYE SUNULUR

Sözleşmelerdeki değişiklikleri muhtevi kararlar ittifakla alınır ve beklenmeden yürürlüğe konulur. Senede bir gün ve belirli bir zaman içinde akdedilen genel idare kurulunun onayına sunulur. Kabul edildiği takdirde yönetim ibra edilir. Edilmediği takdirde yönetimin yeniden teşkiline karar verilir. Bu takdirde genel başkan değişmiş olur ve ibra edilmeyen genel yönetim kurulu üyeleri de bir daha temsilci olamazlar,

X. GENEL İSTİŞARE

a. İNSANLARDA CEMİYETLERİN CEMİYETLERİ VARDIR

Cemiyet hayatı insanlarda olduğu gibi hayvanlarda da vardır. Onların içinde de sosyal düzen oluşmuştur. Ancak insanların meydana getirdiği topluluk ile hayvanların meydana getirdiği topluluk arasındaki bariz fark, insanların kademeli cemiyetleri oluşturmuş olmalarıdır. Aşiretler birer cemiyet olduğu gibi aşiretlerin birleşmesinden kabileler oluşmuştur. Kabilelerin birleşmesinden boylar, boyların birleşmesinden kavimler (uluslar) meydana gelmiştir. Böylece birbirinden uzak yerlerde bulunan topluluk oluşturmaktadırlar. Halbuki hayvanlarda sadece birarada yaşayanların topluluğu vardır.

b. ÇOĞUNLUK SİSTEMİ MAĞDURİYETİ ÖNLEMİYOR

Varlıkların devamı için topluluğun büyümesi ve yekvücut olması zaruridir. Ancak bu yerinden yönetim yerine merkezden yönetimi getirdiği için fert birtakım haksızlıklara uğramakta ve sesini yukarıya duyuramamaktadır. İşte en önemli mesele, büyümeyi önlemeden ferdin ezilmesini de önlemektir. Bunun için Batının geliştirdiği periyodik seçim sistemleri derde deva olmamaktadır. Seçilenler ekseriyet sistemiyle seçildiklerinden halkın asgari yansının mağduriyeti devam etmektedir. Hatta diğer yarısının haklarının korunduğu da söylenemez. Çünkü bir defa seçildikten sonra ikinci seçime kadar daha çok zaman vardır ve son seçime yaklaşıldığı zaman bu iş birtakım politik oyunlarla başka türlü halledilmektedir. Dolayısıyla ferdin büyük çokluklar içindeki mağduriyeti giderilememektedir.

c. İSTİŞARE MEKANİZMASI FERDİN SESİNİ YUKARIYA DUYURUR

Ferdin haklarını koruyabilmemiz için önce ferdin kendi sesini yukarıya duyurma mekanizmasını geliştirmemiz gerekir. Bu mekanizma istişare mekanizmasıdır.

d. ŞUBE BAŞKANLARI ŞUBE TEMSİLCİLERİNE İSTEK LERİNİ GÖTÜRÜRLER

Fert her türlü isteğini önce kendi temsilcisine duyuracaktır. Temsilcisini ikna edemedilğini ve harekete geçiremediğini görürse, temsilcisini değiştirecek ve isteklerini yeni temsilci aracılığı ile duyurmaya

çalışacaktır. Temsilci ortağın isteğini önce şube başkanına götürecektir. Şüphesiz bunu götürüp götürmemekte temsilci serbest olacaktır. Ne var ki, temsilcinin söz hakkı gücü ile sınırlıdır. Yani idare kurulunda ancak gücü nisbetinde konuşma zamanına haizdir. Dolayısıyla götüreceği şeyler de sınırlıdır. Buna göre isteklilerden tercihleri yapacak ve onları götürecektir. Götürmediği takdirde de temsilciliğini kaybedecektir. Böylece çıkar paralelliği sağlanmış ve denge kurulmuş olacaktır.

e. İSTİŞARE ALENİDİR

Tüm görüşmeler alenidir. Temsilci ortağın meselesini kurula getirirken görüşmelere katılan dinleyiciler arasında ortak da bulunacaktır. Dolayısıyla kendi meselesinin ne derece kurula getirildiğini müşahede edecek, tatmin olacak veya temsilcisini degiştirmek suretiyle konuyu başka kanaldan kurula getirmiş olacaktır.

f. ŞUBELER MERKEZ ŞUBELERİNE KONUYU GÖTÜRÜRLER

Temsilci meseleyi şube seviyesinde halledebilmişse mesele bitecek ve yukarıya bir şey aksetmiyecektir. Temsilci şubenin meseleyi halletmediğini görürse ve ortağın mağduriyetinin devam ettiğine kani olursa, meselenin merkez şubesine getirilemesi için bağlı bulunduğu merkez şube temsilcisine götürecektir. Merkez şube temsilcisi ortağın mağduriyetini kabul ederse meseleyi merkez şube kuruluna getirecektir. Merkez şube temsilcisi konuyu benimsemezse, temsilci merkez şube temsilcisini değiştirebilecektir.

g. MERKEZ ŞUBE TEMSİLCİLERİ, İSTEKLERİ MERKEZ ŞUBEYE ULAŞTIRIRLAR

Merkez şube temsilcisi konuyu merkez şube kuruluna getirdiği zaman, görüşme aynı şekilde yani şubelerde olduğu gibi devam edecektir. Bu görüşmeler de alenidir. Temsilci veya ortak her zaman bu görüşmelere dinleyici olarak katılabilir ve isteklerinin kurula gelip gelmediğini kontrol edebilir. Gerektiğinde temsilcisini değiştirmek suretiyle konunun ayrı kanaldan gündeme gelmesini sağlayabilir.

h. BANKA TEMSİLCİLERİ İSTEKLERİ BANKAYA GETİRİRLER

Mesele merkez şubesi tarafından da halledilmemişse, bu sefer merkez şube temsilcisi genel merkezdeki temsilcisini bulur ve konunun genel merkeze götürülmesini sağlar. Burada konunun önce mahallinde halledilmesi ve yukarıya aktarılmaması sistemi getirilmiş oluyor. Sonra mahallinde halledilmeyen meseleler filtre edilerek yukarıya götürülüyor. Şöyle ki, temsilcinin götürebileceği şeyler sınırlı oluyor, götürme ancak resmi mecliste ve aleni olarak yapılıyor. Üçüncü husus, bizzat mağdur olan kimse kendi konusunu bu aleni meclislerde takip edebiliyor. Dördüncü husus, temsilcisini değiştirmek suretiyle meselesini halletmek için topluluğu zorlayabiliyor. Böylece kişi sesini yukarıya duyurma imkanına ulaşıyor ve mağduriyet büyümeden gideriliyor.

i. ŞUBE BAŞKANI TEMSİLCİLERLE VEYA ONLAR ARACILIĞI İLE ORTAKLARLA İSTİŞARE EDEBİLİR

Halkın sesini yukarıya duyurma mekanizması olan temsilcilik mekanizması, aynı zamanda istişare mekanizmasıdır. Şube başkanı konularını temsilcileri ile görüşür ve karara bağlayabilir. Bazı konuların ise

ortaklarla görüşülmesi gerekir. Şube başkanı konuyu temsilcilere anlatır. Ortakların da görüşmelerini bildirmelerini ister. Temsilciler ortaklarla ayrı bir görüşme yaparak ortakların görüşlerini alırlar ve bu görüşleri özet halinde ikinci görüşmede başkana götürürler. Her iki görüşme aleni olduğu için ortaklar her zaman görüşlerini bildirme imkânına sahip olurlar. Şube başkanı böylece bütün ortaklarla istişare yapmış olur.

j. MERKEZ ŞUBE BAŞKANLARI İSTİŞAREYİ MERKEZ ŞUBE TEMSİLCİLERİ, ŞUBE TEMSİLCİLERİ VEYA TÜM ORTAKLARLA TEMSİLCİLERİ ARACILIĞIYLA YAPAR

Merkez Şube başkanı da istişarelerini kademe kademe yapabilir. Basit meseleleri merkez şube temsilcileri ile istişare eder ve karara bağlar. Orta derecedeki meseleleri ise şube temsilcileri ile istişare eder ve karara bağlar. Büyük meseleleri ise ortaklara kadar indirerek istişareyi genişletmiş olur.

k. TAŞIMA GORÜŞLER BAŞKANLARA TEMSİLCİLER ARACILIĞI İLE İLETİLİR

Merkez şube başkanı istişareyi hangi kademede yapmak istiyorsa onu istişareye arz ederken beyan eder. Bu istişare temsilcilere gidecekse merkez temsilciler şube temsilcilerine, gerekirse şube temsilcileri meseleyi ortaklara götürüp istişare ederler ve toplanan görüşler özetlene özetlene sonunda merkez temsilcileri aracılığı ile merkez şube başkanına ulaşır.

L. GENEL İSTİŞAREDE HER GÖRÜŞ BAŞKANA ULAŞIR

Genel başkan da istişareyi dört kademede yapabilir. Merkez temsilcileri ile istişare, merkez şube temsilcileri ile istişare, şube temsilcileri ile istişare ve bütün ortaklarla istişare. Bu yolla istişare mekanizması bütün ortaklarla yapılmış olur. Bütün görüşler özetlenerek ve tasnif edilerek başkana ulaştırılmış olur.

m. DEMOKRASİ TEMSİLCİYİ DEĞİŞTİRMEKLE SAĞLANACAKTIR

Bu şekilde kurulmuş olan temsilcilik sistemi, gerçek demokrasinin işlemesini sağlar. Bu suretle hem ortaklar mağduriyetten korunmuş, hem de yönetime katılmış olurlar. Bu katılma periyodik seçimler şeklinde değil, devamlı temas ve temsilci değiştirme şeklinde olacaktır. Aynı zamanda katılmanın eksiksiz olması sağlanmış olacaktır.

n. KARAR, İSTİŞARE SONUNDA VE İSTİŞARE YERİNDE HEMEN ALINIR

Başkanlar kararlarını son istişare oturumunda ve temsilcilere son konuşmalarını yaptırdıktan sonra orada alırlar. Böylece başkanın kararı kendi şahsi görüşünden ziyade tüm ortakların görüşlerinin muhassalası şeklinde tezahür eder. Yani son kararı başkan almakla beraber, kollektif etkilerle alınmış olur.

o. HAFTALIK YAYIN ORGANI BAŞKAN KARARINI İHTİVA EDER

Başkanlar aldıkları kararları periyodik yayın organları ile ortaklara duyururlar. Periyodik yayın organı genel merkezde çıkar ve genel başkanın istişaresi sonunda aldığı kararları ihtiva eder. Bunlar merkez şubelere gönderilir. Merkez şubeler de kendi başkanlarının kararlarını buna eklerler ve şubelere gönderirler. Şubeler de kendi başkanlarının al-dıkları kararları ekleyerek ortaklara ulaştırırlar. Böyle bir yayın organı ortaklara vakfın genel giderleri ile ücretsiz ulaştırılır. Böylece tüm ortaklar

bankanın faaliyetinden en az haftada bir haberdar edilir.
p. HİZMETLER HAKEMLER KONTROLÜNDEDİR
Alınan kararlar ilgili hizmet kuruluşlarına başkanın emri olarak havale edilir ve hizmet kuruluşları bu emri yerine getirirler. Getirmedikleri takdirde, ilgililer hakemlere başvurarak ihmali olanların tecziyesini isterler. Hakemlerin görevlerini yerine getirmemesi halinde şikayetlerini başkanlara götürürler ve başkanlar görevlerini yerine getirmeyen hakemlerin muhakemesini sağlayarak tecziyelerini sağlarlar. Böylece oluşmuş bir kuruluş yek vücut olarak varlığını sürdürür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SENETLER

MADDE 4
Kredileşme kuruluşu nakit, mal, taşınmaz ve emek karşılığı çıkaracağı senetleri mevduat olarak kabul eder ve bunları ortaklarına ikraz eder.

I. DEĞERLER
II. TAŞINIR DEĞERLER
III. ÜLKE TOPRAKLARININ BÖLÜŞÜLMESİ
IV. ÜCRET
V. ÜCRET FARKLARININ BELİRLENMESİ
VI. TOPRAK SENEDİ
VII. TOPRAK SENEDİNİN FONKSİYONU
VIII. DEMİR (MALZEME) SENEDİ
IX. DEMİR SENEDİNİN FONKSİYONU
X. BUĞDAY (MAL) SENEDİ
XI. BUĞDAY SENEDİNİN FONKSİYONU
XII. ALTIN (NAKİT) SENEDİ
XIII. ALTIN SENEDİNİN FONKSİYONU
XIV. SİTE SENETLERİ
XV. SİTE SENETLERİNİN FONKSİYONU
XVI. MAL SENETLERİ
XVII. MAL SENETLERİNİN FONKSİYONU
XVIII. İŞLETME SENETLERİ
XIX. İŞLETME SENETLERİNİN FONKSİYONU
XX. İSTİHKAK SENETLERİ
XXI. İSTİHKAK SENETLERİNİN FONKSİYONU
XXII. SENETLERLE KREDİLEŞME
XXIII. DÖRDÜNCÜ HİZMET: MEVDUAT

I. DEĞERLER
a. EKONOMİK DEĞERLERİN TESLİMİ MÜLKİYETİN DEVRİ DEĞİLDİR
Sosyal değerin yanında ekonomik değerler vardır. Ekonomik değerler özel mülkiyete konu olan değerlerdir. Özel mülkiyetin temel vasfı devredilebilir olmasıdır. Bu devir işlemleri doğrudan doğruya değerleri teslim etmekle birlikte mülkiyetin devredildiğini de gösteren akitlere ihtiyaç vardır. Bazen

mal teslim edildiği halde mülkiyet devredilmemiş olabilir. Bazı durumlarda mülkiyet devredilmiş olduğu halde mal teslim edilmemiş olabilir. Mülkiyet devirleri akitlerle gerçekleşmektedir

b. TAŞINMAZLAR TAHLİYE İŞGAL İLE TESLİM EDİLİR

Değerlerin bir kısmı sabit olup yerlerini değiştirmek mümkün değildir. Malikler buraya gelip işgal ederler. Bunların devri, tahliye edip başkalarının işgal etmesine izin verilmesi şeklinde olur. Bir ülkenin toprakları böyledir. Millî hudutlar içine yabancılar malik sıfatı ile giremezler ve ülke topraklarını işgal edemezler. Bu topraklardan imtiyazlı olarak yararlanamazlar.

c. TOPRAĞA VATANDAŞLAR SAHİP OLABİLİRLER

Vatandaş olmak ülke topraklarına sahip olabilmek demektir. Toprağa sahip olmak için ayrıca onu ülkenin hukukuna göre temellük etmek gerekir. Bu temellük sistemi her ülkede ayrı olup rejimin cinsini belirlemektedir. Teoriler bunu çözmüş değildir. Batı hukuku ilk işgali mülkiyet için yeterli saymakta veya yöneticilerin toprakları halka istedikleri şekilde satıp temlik edebileceklerini kabul etmektedir. Sosyalist düzende ise toprağın özel mülkiyete intikali için çok ağır şartlar koymakta veya mülkiyeti hiç kabul etmemektedirler.

d. İŞGAL MÜLKİYETİ DEĞİL İNTİFA HAKKINI SAĞLAR

İslâm toprak mülkiyetini ihya ve imara bağlamıştır. Hali ve boş bir toprağa sahip olabilmek için onun verimliliğini artırarak kullanılır hale getirilmesi gerekir. Bunu ilk olarak kim başarırsa toprağa o kimse sahip olur. İlk işgal ise sadece işgal devam ettiği müddetçe, ondan yararlanma veya onu ihya etme anlamına gelip tahliye edildiğinde hiçbir hak kalmaz. Otobüse binen kişi boş bulduğu koltuğa oturur. Oturduğu müddetçe kimse kendisini yerinden kaldıramaz. Ancak yerinden kalktığında artık o mekan için hiç bir hak iddia edemez.

e. TÜRKİYE' DE RASYONEL TOPRAK HUKUKU YOKTUR

Türkiye'de ve İslâm ülkelerinde ise toprak hukuku bir takım geleneklerin kalıntılarından ibaret olup, hiçbir esasa ve sisteme dayanmamaktadır. Eskiden bir fermanla Batı hukuk düzeni içinde temlik edilen ovalar ve dağlar özel mülkiyet statüsü içinde korunmaktadır. Yeni özel mülkiyete intikal için ise hiçbir hukuk prosedürü düzenlenmiş görülmüyor, hatta düzenli olanlar da işlemiyor. Bu şartlar altında, bu ülkelerin toprakları verimsiz bir çöl haline dönüşüyor.

f. HUKUK İLMİN DENETİMİNDE GELİŞİYOR

Türkiye'de üniversiteler yabancı üniversitelerin birer uzantısı şeklinde kurulmuş olup asıl bütçelerini millî bütçeden almaktadırlar. Ancak hizmetlerini yabancıların vermiş oldukları cüzi yardımların karşılığı olarak o ülkelerin ilmi faaliyetlerine hizmet etmekle geçirmektedirler. Bürokratlar ise zaten ülkeye uygun bir kanun tasarısını hazırlayabilme gücünde değildirler. Yaptıkları şey Batıda hazırlanmış mevzuatı kötü bir şekilde avam dili ile tercüme etmekten ibarettir.

Değişik ülkelerden değişik görüşe sahip ve hukuk dilimize hakim olmayan kimselerin aktardıkları bu mevzuatı ne anlamak ne de uygulamak mümkündür. Mahkemelerin de on yıldan fazla bir zaman içinde davaları

halledememiş olmaları bu sebeptendir.

g. TOPRAKLAR KOOPERATİF İÇİNDE DEĞERLENDİRİLMELİDİR

Biz bunun çözümünü kooperatifleşmede buluyoruz. İnsanlar kendi topraklarını kooperatiflerin mülkiyetinde tescil ettirmelidirler. İktidarlar da zorlanarak, hazine yerlerinin bu kooperatiflerin mülkiyetine intikal etmesi sağlanmalıdır. Kooperatifler veya bankanın kurucusu olan tüzel kişiler özel toprak düzenini düzenleyip ortaklarına öylece temlik etmelidirler. Tapular tüzel kişilerde muhafaza edilmelidir. Akevler Kredi ve Yardımlaşma Kooperatifi 1967'de bu maksatla kurulmuş olup halen faaliyettedir. 2000' in üzerinde ortağı vardır. 70.000 altın değerinde malvarlığı vardır. Bu bankanın statüsünü işte bu kooperatif hazırlamaktadır.

h. TOPRAKLAR İLMİN VERİLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMELİDİR

Ülke mevzuatının çok karışık olması ve bir toprak mülkiyeti rejiminin bulunmaması, ortaçağdan kalan, hatta orta çağın da gerisinde yer alan toprak mülkiyeti sistemi ile imar ve ihyanın mümkün olmaması sebebiyle, böyle bir Kooperatifin kurulmasına zaruret hasıl olmuştur. Bankanın faaliyet gösterebilmesi için bu tür tüzel kişilere dayanması zaruridir. Bu sebeple banka buna benzer tüzel kişilere kurdurulmak istenmektedir.

Biz toprak mülkiyeti ile ilgili mütalaalarımızı beyan ederken mevcut mevzuatın belirsiz ifadeleri içinde değil, bizce makul çözümleri içinde kalacağız. Uygulamada birinci derecede kooperatifler içinde hareket edilmesi, ikinci derecede ise mevzuatın bu sisteme göre yorumlanarak uzlaştırılması, üçüncü derecede de mevzuatın buna göre değiştirilmesi göz önünde tutulacaktır.

i. ÖNERİLER ANAYASAMIZ PARALELİNDEDİR

Gelişmiş bulunan Batı anayasaları ile bir çatışmamız olmayacak, aksine önerilerimiz yeni anayasaların getirdiği hatta mecbur ettiği sistemler paralelinde olacaktır.

II. TAŞINIR DEĞERLER

a. TAŞINMAZ MÜLKİYETİ İHYAYA DAYANIR

Topraklar, o toprak üzerinde güvenliği tesis eden topluluklara aittir. Bu topraklarda mülkiyet, ancak o toprakları koruyan vatandaşlara devredilebilir. Bizim kabul ettiğimiz adil sistemde, fertlerin toprağa sahip olabilmeleri için onu ihya etmiş olmaları veya başkalarından devralmaları gerekir. Hatta kullanmadıkları toprakları başkalarına devretmek zorundadırlar. Yabancıların bu topraklar üzerinde mülk edinme hakları yoktur.

b. TAŞINIRLAR SERBESTÇE HERYERE GÖTÜRÜLEBİLİR

Taşınır değerler için durum tamamen bunun tersidir. Toprak sadece vatandaşların iktibasına konu olduğu halde, taşınır değerler bütün insanların iktibasına konu teşkil eder. Herkes sahip olduğu taşınır değeri yeryüzünde istediği kimseye, istediği değer ile devretmeye hak sahibidir. Çünkü yeryüzü bütün insanlara aittir. Değişik yerlerde değişik imkanlar vardır. Bu serbestliğin tanınmaması halinde diğer ülkelerin saldırma hakları doğar. Çünkü her varlık hayatını sürdürmek için kendisine hayat hakkı, tanımayan başka hayata son verme hakkına sahiptir. Bundan

kurtulma, ancak karşılıklı hayat hakkı tanımakla mümkündür.

c. TAŞINIR MALLAR ELDE ETMEKLE MÜLK OLUR DOĞAR

Taşınır değerlere sahip olmak, toprağa sahip olmaktan farklı olarak onu ilk ele geçirene aittir. İslâm hukukunda buna ihraz denmektedir. Pınardan suyu kim doldurursa sahibi odur. Balığı kim avlarsa balık onundur. Sadece kaynakların sınırlı olması halinde bölüşme sistemi uygulanır. Bu da toprak mülkiyeti hakkından doğmaktadır. Yoksa taşınır değerlerde emek harcama şartı mülkiyet için konmamıştır. Bu sebepledir ki, fiyatların maliyetle oluşması hatalıdır.

d. TAŞINIR DAYANIKLI MALLAR ÇALIŞMAKLA İKTİSAB EDİLİR

Güvenlikle hiç emek harcamadan elde edilen topraklar ile ihrazla malik olunan taşınır değerler arasında başka değerler vardır. Meselâ bir araba bir yönüyle toprağa benzemekte, diğer yönüyle taşınır değer özelliği taşımaktadır. Bu değerlerin yanında, bu değerlere sahip olmak için fertlerin vermesi gereken bir şey daha vardır ki, o da çalışmadır.

e. ALIŞ VE SATIŞ DA ÇALIŞMADIR

Topluluklar birlikte sağladıkları güvenle ülke topraklarına ve orada bulunanlara topluca sahip olurlar. Sonra fertler verdikleri emek mukabilinde bu toplu değerlerden kendi paylarına düşecek miktarlara sahip olurlar. Bu çalışmalar da iki şekilde mütalaa edilir. Bunlardan biri yaptığı hukuki tasarruflardır. Belli mesuliyetleri ve rizikoları yüklenerek iktisapta bulunurlar. Diğeri de, bizzat fiziki gücü kullanarak eşyada değişiklik yapıp ona malik olurlar. Her ne olursa olsun, insanlar çalışmaları karşılığında bir takım haklara sahip olurlar.

f. EŞYA MAL, EMEK İSE ONU HAK EDEN KARŞILIKTIR

Bu izahımızdan anlaşılıyor ki, eşya satın alınacak bir mal ise, emeğimiz de onu satın alacak paradır. Yani biz topluca çalışıyor ve emeğimizi veriyoruz. Ona karşılık sonunda ortaya çıkan hasıladan verdiğimiz emek nispetinde payımızı alıyoruz. İşte para ve kredi dediğimiz şey bize bu bölüşmeyi sağlayan önemli faktördür.

g. ADİL DÜZEN EN AZ EMEĞE EN ÇOK KARŞILIK SAĞLAYAN DÜZENDİR

Adil bir bölüşmenin gerçekleştiği ülkede, hem azami üretim olur hem de üretilen değerler azami faydayı sağlayacak şekilde sağlanır. Bölüşmenin adil olmadığı düzende, bir taraftan insanlar arzularıyla çalışmazlar, diğer taraftan elde edilen hasıla da yararlı şekilde harcanmaz.

h. FAİZSİZ BANKA ADİL BÖLÜŞMEYİ SAĞLAR

Banka, para ve kredi meseleleriyle meşgul olur. Yani emekçiler arasında bölüşmenin gerçekleşmesini sağlar. Faizsiz bankanın diğer bankalardan farkı, bu bölüşmeyi adil bir şekilde yapması, yani emek veya riziko olmaksızın bir kim şeyi pay sahibi olmamasıdır.

i. ALTIN ULUSLARARASI SATINALMA GÜCÜNÜN TRANSFERİNE YARAR

Yeryüzünde uluslararası bir paranın olması zaruridir. Ancak bu sayede uluslararası mülkiyet devri mümkün olabilir. Bu paranın herhangi bir devlet tarafından teminat altına alınması millî devletler ilkesine aykırıdır. Teminat altına alan devlet, devletler üstü devlet olur ve millî hakimiyetler ortadan kalkar. Allah kainat içinde herşeyi düzenli yaratmış ve eksik bir şey bırakmamıştır. Bir devletin teminatı olmaksızın, uluslararası para

hizmetini görsün diye altını yaratmıştır. Bu altının miktarını da bu işe yarayacak ve yetecek kadar varetmiştir. Altın daha az olsaydı uluslararası ticaret için yeterli para bulunmazdı; daha fazla olsaydı bu sefer de değeri düşük olacağı için para yine para hizmetini görmezdi. Şimdi ise altın uluslararası paradır ve bunun miktarı başka bir paraya ihtiyaç bırakmayacak kadar yeterlidir.

j. FAİZSİZ BANKA TOPRAK VE ALTIN SENETLERİN1 ÇIKARIR

Demek ki, değerlerin bir ucunda sadece vatandaşların sahip olduğu toprak vardır. Diğer ucunda ise bütün insanların sahip olabileceği altın bulunmaktadır. İnsanlar çalışıyorlar ve emeklerini ülkedeki ortak üretime veriyor, bunun karşılığında toprağa ve ürünlerine sahip oluyorlar. Yine insanlar çalışıyorlar, emeklerini insanlığa veriyorlar, karşılığında altın ve altının alacağı taşınır değerlere sahip oluyorlar. Faizsiz banka ile yapacağımız düzenlemeler bu iki değer arasında yer alacak ve sonunda her değer bu iki değere indirgenecektir. Banka bunları desteklediği hamiline yazılı senetler ile gerçekleştirecektir.

III. ÜLKE TOPRAKLARININ BÖLÜŞÜLMESİ

a. GELİŞME ÖZEL TOPRAK NİSPETİNİN ARTMASIDIR

Ülke toprakları, bütün ulusun ordusu ile savunması sonunda yurt haline gelen topraklardır. Ulus, ona kollektif olarak maliktir. Toprakların bir kısmı böyle kollektif mülkiyette kalmaktadır. Bir kısmı ise ihya edilerek özel mülkiyete intikal etmektedir. Böylece toprakları, özel topraklar ve topluluk (kamu) toprakları olmak üzere ayrılmış bulunmaktadır. Devlet ilk kurulduğu zaman tümü kamu topraklarıdır. Sonra ihyâ edilerek kamu toprakları özel topraklara intikal etmeye başlar. Hiç bir zaman bütün topraklar özel mülkiyete intikal edemez.

b. KAMU MÜLKİYETİ DEVLET İL, BUCAK VE AŞİRET MÜLKİYETİ OLARAK GÖRÜLÜR

Kamu toprakları devlet mülkiyetinde, il mülkiyetinde, bucak mülkiyetinde (köy veya belde), site mülkiyetinde olmak üzere derecelenir.

c. DEVLET TOPRAKLARI SAVUNMA VE BÖLGE TOPRAKLARINDAN OLUŞUR

Devlet mülkiyetinde olan toprakların bir kısmı ordunun emrine savunma hizmetlerinde kullanılmak üzere verilecektir. Bir kısmı da bölge merkezlerinin ve bölgelerarası yolların tesisinde devletin mülkiyetinde kalacaktır.

d. İL TOPRAKLARI ORMAN VE İLÇE TOPRAKLARINDAN İBARETTİR

Kalan kısım illerin mülkiyetine verilecektir. İller bu topraklardan bir kısmını il ormanlarına tahsis edeceklerdir. Orman koruma teşkilatını kurup onun emrine vereceklerdir. Diğer kısımlarda ise ilçe merkezleri ve bunlar arasındaki yolları tesis etmek için ayıracaktır. Kalan kısım bucakların mülkiyetine verilecektir.

e. BUCAKTOPRAKLARI MERA VE SİTE TOPRAKLARINDAN İBARETTİR

Bucaklar kendi mülkiyetlerinde olan toprakların bir kısmını meralara ayıracak ve buralarda meraları koruma teşkilatı kurulacaktır. Hayvan sürüleri buradaki çobanlara teslim edilecek ve belli vergi karşılığı otlatılacaktır. Kalan kısımdan köy merkezleri ve köylerarası yollar tesis edilecektir. Bunun dışında kalan kısımlarda siteler kurulacaktır.

f. İŞ VE MESKEN SİTELERİ OLACAKTIR

Sitelerde adalar ve arsalar parsellenerek mesken veya iş üniteleri oluşturulacaktır. Ortak park yerleri ve sokaklar için yerler ayrılacak ve altyapı vakıfları kurulacaktır. Ortak yerler bu altyapı vakıflarının emrine ve hizmetine verilecektir.

g. ÖZEL MÜLKİYET AŞİRET MÜLKİYETİ İÇİNDE GERÇEKLEŞECEKTİR

Bu arsalar üzerinde binalar yapılacak veya ziraat yerleri oluşturulacak ve bunlar özel mülkiyete intikal edecektir. Yani her özel mülkün bağlı bulunduğu bir sitesi, o sitenin bağlı bulunduğu bucağı, o bucağın bağlı bulunduğu ili ve o ilin bağlı bulunduğu devleti olacaktır.

h. MEVCUT MÜLKİ TAKSİMATIN YERİNE BANKA KENDİ TAKSİMATINI YAPAR

Şüphesiz her devletin buna benzer bir kuruluşu vardır ve bu kuruluş çeşitli özellikler arzeder. Ancak faizsiz banka kuruluşu bu bölüşmeyi kendi düzenine uygun şekilde tasarlar. Bazan iki ilçeyi bir ilçe gibi kabul ederek bir şube kurar.

Bazan bir ilçeyi iki veya daha fazla ilçe gibi düşünerek birden fazla şubeler açar. Türkiyemizde olduğu gibi bölge teşkilatı olmayan ülkelerde kendisi birkaç ili birleştirerek bir merkez şubesi kurar. Banka teşkilatlanırken rasyonel olmak zorundadır. İstanbul ile Hakkari'yi eşit vilayet kabul ederek aynı statüye sokamaz. Hakkari'ye ayrı, İstanbul'a ayrı statü de uygulayamaz. Bu hem standardizasyona aykırı olur, hem de hukukta eşitlik ilkesi bozulur. Bundan dolayıdır ki İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük vilayetler bölünerek, ayrı ayrı birden fazla vilayetler gibi kabul edilerek aynı banka statüsü uygulanacaktır.

i. BANKA ÖZEL MÜLKİYETE İNTİKAL EDEN TOPRAKLARIN NİSBETİNİ TESPİT EDER

Banka için önemli olan özel mülkiyet nispetinin tespitidir. Ülke topraklarının yüzde kaçı özel mülkiyete intikal etmiştir. İl topraklarının yüzde kaçı özel mülkiyete intikal etmiştir. Bucak topraklarının yüzde kaçı özel mülkiyete intikal etmiştir. Bunları ayrı ayrı bilmesi gerekir.

j. FAİZLİ SİSTEMDE PARA, FAİZ SENETLERİNDEN İBARETTİR

Banka para ve kredi işleri ile uğraşıyor idi. Para ve kredi bir tür fiyat ve ücret birimidir. O halde paranın tarifi fiyat ve ücretlerden doğmalıdır. Bugünkü merkez bankaları parayı aracıların meydana getirdiği değer artışı üzerine oturmuşlardır. Halbuki aracıların bu değer artışı izafi olup insanların zihninde istenildiği kadar artırılabilir. Emek ve malın artırılması ise gayedir; ama çok zordur. Bu sebepledir ki paranın fiyat veya ücreti esas alarak mal ve emek cinsinden tarifi yapılmadığı müddetçe belirsiz olur ve fonksiyonunu icra edemez. Bugün olduğu gibi ekonomik krizlere ve enflasyonlara sebep olur

k. FAİZSİZ BANKALAR FAİZLİ MEVDUAT KABUL EDEMEZ VE KREDİ VEREMEZ

Mevcut olan para sistemi içinde faizsiz bankayı tesis etmek mümkün değildir. Yeni bir para birimi tarif etmek de merkez bankalarının fonksiyonları ve yetkileri içinde olduğundan, yeni bir para birimi ortaya koymak da mümkün değildir. Bu durumda faizsiz bankayı tesis etmek

isteyenler, banknotları mevduat olarak kabul etmeyeceklerdir. Kendi banknotlarını dahi kendi bankalarında değil, merkez bankalarının desteklediği millî bankalara yatıracaklardır. Böylece milli paranın dengesini bozmamış olurlar. Kendi sistemleri de bozulmamış olur.

I. TAHSİLAT VE TEDİYETLER İSE MİLLİ PARALARLA YAPILACAKTIR

Faizsiz bankalar altını veya fiyat ve ücret esasına göre tanzim edilmiş senetleri mevduat olarak kabul edeceklerdir ve kredi olarak bunları vereceklerdir. Altın ve senetler banknotlarla alınıp satılacağından millî ekonomideki para bütünlüğüne bir zarar vermeyeceklerdir. Belki mallar Türk lirası yerine kendi senetleri ile fiyatlandırılıp satılacak, ancak bunların senetleri Türk lirası ile alınıp satılacağından genel para dengesine zararları olmayacaktır.

IV. ÜCRET

a. RESMİ ÜCRET TOPRAK CİNSİNDEN BELİRLENİR

Toprağın bütün ulusça kollektif olarak sahip olunduğu, ancak emek vererek ihya edildikten sonra özel mülkiyete intikal edeceği daha önce belirtilmişti. İhyanın da kollektif olduğu aşikardır. Yani birlikte çalışacağız, toprakları verimli hale getireceğiz, üstünde binalar kuracağız, sonra verdiğimiz emek mukabilinde bu topraklara ve binalara sahip olacağız. Bunun anlamı, ücretlerimiz toprak cinsinden belirlenecek demektir.

b. VASAT ÜCRET ÜLKE TOPRAĞININ METRE KARESİYLE BELİRLENİR

Ülkenin bütün topraklarını ücret tespit ederken eşit kabul ediyoruz. Aralarındaki değer farklarını toprağın fiyatını tespit ederken hesaba katıyoruz. İnsanların ücretlerini çalışmaları karşılığı alabilecekleri toprakla belirliyoruz. Bu ücret bütün ülke içinde aynı kabul ediliyor. Kişiler arasındaki ücret farklarını ise ayrıca nispet ederek hesaplıyoruz. Biz ilk tanımımızda özel mülkiyete intikal etmemiş topraklardan 33 yaşında ilk ehliyetli birisinin bir saatlik çalışması karşılığı verilecek toprağı tespit ederek vasat ücreti belirliyoruz.

c. KAMU TOPRAKLARI VATANDAŞLARIN KALAN ÖMÜRLERİNDEKİ EMEKLER TOPLAMINA BÖLÜNÜRSE ÜCRET ORTAYA ÇIKAR

Özel mülkiyete intikal etmemiş toprakların tümü bugün yaşayan neslin hakkı olarak emek karşılığı satılığa arz edilir. Bundan sonra kimse doğmasa, şimdiki nesil ölünceye kadar çalışsa, bu ülkenin özel mülkiyete intikal etmemiş topraklarına sahip olsun diyoruz. O halde ücreti hesaplarken, önce özel mülkiyete intikal etmemiş topraklar tespit edilecek, sonra şimdi yaşayanların kalan ömürleri içinde çalışabilecekleri saat bulunacak, toprak miktarı saat miktarına bölününce, vasat bir emekçinin saatte ücret olarak iktisap edebileceği hâlî yani boş toprak miktarı bulunacaktır.

d. TOPLULUĞUN KALAN ÖMRÜ GEÇMİŞ ÖMRÜ KADARDIR

Şimdi ülkede bu anda yaşayan insanların kalan ömürlerini hesap etmek durumundayız. Bunun için şu kriterden yararlanıyoruz. Yaşlar muhtelif olduğuna göre topluluğun kalan ömrü, topluluğun geçmiş ömrüne eşittir. O halde şimdi yaşayanların yaşlarını toplarsak topluluğun kalan ömrünü bulmuş oluruz.

e. GEÇMİŞ ÖMÜR NÜFUSUN O YIL İÇİNDE ÖLENLERE BÖLÜMÜ İLE

BULUNUR

Herkesin yaşlarını ayrı ayrı toplamak da zor olduğundan, ortalama ömür yaşı bulunur ve nüfus bununla çarpılarak geçmiş toplam yaş elde edilir. Böylece ortalama yaşama yaşını ve topluluğun nüfusunu bilirsek, kalan ömrü çok kolaylıkla hesaplayabiliriz.

f. ORTALAMA YAŞ TESPİT EDİLMELİDİR

Ortalama yaşın tespiti çok kolaydır. Yaşayan insanların sayısı bir yıl içinde ölenlere bölünürse, ortalama yaş bulunmuş olur. Böylece sadece topluluğun nüfusunu ve o yıl içinde ölenlerin sayısını istatistikle tespit etmek suretiyle, ücret için gerekli kalan ömür miktarı bulunmuş olur.

g. YILLIK ÇALIŞMA SAATİ 2000 DİR

İnsan günde 6 saat mesai yapmaktadır. Haftada 42 saat eder. 2 saat düşülerek 40 saat kabul edilir. Senede 52 hafta vardır. 2 hafta düşülerek 50 hafta kabul edilir. Hasılı yıl içinde 2000 saatlik bir mesai vasat mesaidir. İslâmî mesai sistemi böyledir. Bununla beraber diğer dinlerde ve düzenlerde de yine vasat mesai yıllık olarak 2000 saat kabul edilmiştir. Sadece günlük mesai saatleri uzatılmış, bunun yerine haftada bir veya iki gün tatil verilmiştir. Ücretin hesaplanmasında kalan ömrün 2000 ile çarpılmasıyla kalan mesai saatleri bulunmuş olur. Özel mülkiyete intikal etmemiş toprakların miktarı bu saatler miktarına bölününce bir vasat işçinin bir saat içinde ücret olarak alacağı miktar ortaya çıkar.

Ülkelerin nüfusları, toprakları ve ortalama ömürleri farklı olduğundan, her ülkede ücret olarak çıkacak toprak miktarı farklı olacaktır. Bu durumda böyle toprak cinsinden ücretin tespiti ülkeler için karakteristik bir değer verecektir.

Özel mülkiyete intikal etmiş toprakların nispeti de gittikçe değişeceği için ücret olarak verilecek toprağın miktarı da gittikçe azalacaktır. Yani ücret düşecektir. Diğer bir deyimle toprağın fiyatı yükselecektir. Bu da ülkenin gelişmişliğini gösterecektir. Fiyat gittikçe artacağından kamu mülkiyetindeki toprakların tamamı hiçbir zaman özel mülkiyete intikal edememiş olacaktır. Böylece dengeli bir ücret tarif edilmiş bulunmaktadır.

h. İL VE BUCAK TOPRAKLARINI ÜCRET CİNSİNDEN FİYATLAMADA NÜFUS YOĞUNLUĞU ESAS ALINACAKTIR

Şimdi bütün ülkede bir kabul edilen toprak cinsinden ücretlerin karşısında ücret cinsinden fiyatları tespit etmeye başladığımız zaman; illere, bucaklara ve sitelere göre farklılık arz edecektir. Nüfusu kalabalık olan yerlerde topraklar pahalı olacak, buna mukabil tenha yerlerin toprak fiyatları ücret cinsinden ucuz olacaktır. Bu da bugün hayatta mevcut olan duruma tamamıyla uymaktadır.

i. ÜLKE TOPRAK FİYATI ÜCRETİN TERSİDİR

Ülke topraklarının fiyatı hesaplanırken ücretin tersi alınacaktır. Yani birim saate düşen toprak yerine birim toprağa düşen toprak bulunacaktır. Ücret fiyat çarpımı 1'e (bire) eşit olacaktır.

j. İL VE BUCAKTA ÖZEL MÜLKİYETE İNTİKAL ETMEMİŞ TOPRAKLAR DÜŞÜNÜLECEKTİR

İldeki toprakların fiyatı, il halkının kalan ömrünün saatleri o ilde özel

mülkiyete intikal etmemiş toprak miktarına bölünmek suretiyle tespit edilmiş olacaktır. Yani ülke topraklarının fiyatlarından farklı olacaktır. Çarpımları 1'e (bire)
eşit olmayabilir ve bu çarpım değer o ili karakterize eder. Bucak ve site toprak fiyatları da böyle kendi halkının kalan ömrü ve kendi topraklarının özel mülkiyete intikal etmemiş kısma bölümleri sonucu bulunur. Ücret ise her yerde aynıdır.

V. ÜCRET FARKLARININ BELİRLENMESİ

a. ÜRETİMDE ÜCRET SERBEST PAZARLIKLA OLUŞACAKTIR

İnsanlar çalışırken bilgi ve güçlerine göre farklı üretim yaparlar. Adil ücretin tesis edilebilmesi için bilgi ve gücün nazarı itibara alınması gerekir. Güç zahirde yaş ile iktisap edilir. İlim ise zahirde tahsil ile elde edilmiş kabul edilir. Hukukta zahir esas olup inceliklere inilmesi başka türlü adaletsizliklere sebep olacağından terkedilir veya ayrı faktörlerle değerlendirilir. Çalışanların üretiminde verecekleri emeğin tarifelendirilmesi elde ettikleri hasıla nispetinde ve yapacakları serbest pazarlıkla gerçekleşecektir. Çünkü sonunda elde edilen malın fiyatı arz ve talep dengesi ile serbest piyasada kendiliğinden belirlenecektir.

b. İNŞAATTA ÜCRETLER BELİRLENMİŞTİR

Halbuki yatırımda yapılan işin ölçülmüş olması mümkün olsa bile, elde edilen hasılanın fiyatını belirlemek mümkün değildir. Bu iki sebepten biri yapılan iş bir cüzdür, cüzün kül içindeki payı bilinemez. Serbest pazarlığa da konu edilemez. Çünkü burada alıcı ve satıcı tektir. İkincisi ise meydana getirilen taşınmaz mal tükenir cinsten olmadığı için arz ve talep kanunlarına tabi değildir. Dolayısıyla piyasa fiyatı serbest olarak oluşamaz.

c. BANKA İNŞAAT KREDİLERİNE BELİRLENMİŞ ÜCRETE GÖRE VERECEKTİR

Bu sebepledir ki, üretimde ücretler serbest arz ve talebe tabi tutulacak, ücretler anlaşmalarla belirlenecektir. Yatırımlarda ise ücretler tarifelendirilecek ve her çalışana bu tarifeye göre ücret verilecektir. Bunun banka için önemi, banka kredileri çalıştırdığı işçinin ücreti nispetinde tahakkuk ettirecektir. Bunun için çalışanların ücretlerini bilmiş olması ve kabul etmiş olması gerekir. Bu sebeple objektif bir ücret sistemine ihtiyaç vardır.

d. ALTI İLMİ DERECE KABUL EDİLMİŞTİR

Altı ilmi derece kabul edilmiştir. Başlangıç, temel, ilk, orta, yüksek ve üstün ilmi dereceler farklı ücretler alacaktır. Her ilmi derece için asgari yaş belirlenmiştir. Yedi başlangıcın, on temelin, on beş ilkin, yirmi ortanın, yirmi beş yükseğin, otuz üstünün asgari başlangıç yaşları olarak alınmıştır.

Her ilmi derece için bir tahsil devresi kabul edilmiştir. Temel üç, diğerleri beşer yıldır. Bunlar ilmi derecelerdir. Bilenlerin daha kısa zamanda tecrübe sahibi olacakları kabul edilerek, ilmi derecelerine göre her yıl farklı mesleki derece kazandıkları kabul edilmiştir.

e. HER İLMİ DERECE HER YIL AYRI MESLEKİ DERECE KAZANIR

Başlangıç ehliyetliler yılda beş (5), temel ehliyetliler altı (6), ilk ehliyetliler

yedi (7), orta ehliyetlileri sekiz (8), yüksek ehliyetliler dokuz (9) ve üstün ehliyetliler yılda on (10) mesleki derece iktisap ederler.

f. YILLIK MESLEKİ DERECE ARTIŞI 5 İLE 10 ARASINDADIR

Bu mesleki derece iktisabı bir yaşa kadar devam eder. Daha sonra insanın yeni melekeler kazanamayacağı kabul edilerek durdurulur. Bu mesleki derece kazanma yaşı olarak bütün dereceler için aynı olup otuz üç (33) yıldır. Bu insanın nominal ömrü olan yüzün (100) üçte biri (1/3) dir. İnsan ömrünün gelişme, olgunluk ve çökme olmak üzere üç devresi vardır. Eşit olarak üçe bölünmüş kabul edilir. Bu yaşlardan sonra geri hizmetlere alınmış olurlar.

g. HER MESLEKİ VE İLMİ DERECENİN BİR EMEKLİLİK YAŞI VARDIR

Geri hizmete alınma yaşı olarak başlangıç ehliyetinde olanlar için kırk (40), temel ehliyetli olanlar için kırk üç (43), ilk ehliyetli olanlar için kırk sekiz (48), orta ehliyetli olanlar için elli üç (53), yüksek ehliyetli olanlar için elli sekiz (58) ve üstün ehliyetli olanlar için altmış üç (63) hesaplanmış olur.

h. MESLEKİ DERECENİN ASGARİSİ 5, AZAMİSİ 500 VASATI 170 DERECEDİR

Asgari mesleki idarece beş (5), azami beş yüz (500) bulunur. Başlangıç ehliyetinin azami alacağı derece yüz yetmiş (170), üstün ehliyetlinin asgari derecesi de yüz yetmiş (170) dir. İlk ehliyetli otuz üç yaşındaki bir işçinin derecesi de yüz yetmiş (170)tir. Böylece mesleki derece olarak vasatisi yüz yetmiş (170) oluyor.

i. KABİLİYET FAKTÖRÜ İLE ÇARPILIR

Yukarıda ilim ve yaşa göre mesleki dereceler tespit edilmiş oluyor. Adil ücretin doğması için ayrıca kişinin kabiliyeti de dikkate alınmalıdır. Herkesin maharetine ve çalışkanlığına göre farklı bir ücret takdir edilmelidir. Bunun için de şu yollara başvurulur. Toplam yaş mesleki derecesi kadar kabiliyet mesleki derecesi kabul edilir ve bu derece toplamı mesleki kuruluşlara güçleri nispetinde dağıtılır. Mesleki kuruluşlar da bunları kendi takdir ve usulleri ile müntesiplerine tevzi ve tevcih ederler.

j. ÇARPAN EN ÇOK 2 OLUR

Bir kimse sahip olduğu yaş mesleki derecesinin bir (1); 1,l; l,2;.... ila 2'ye kadar bir çarpan ile çarpılarak mesleki derece elde etmiş oluyor. Böylece azami mesleki derecesi 500x2=1000 (bin) olacaktır.

k. AYRICA AĞIRLIK VE MESULİYET ÇARPANI 4' DEN FAZLA OLAMAZ

Kişilerin mesleki dereceleri aynı olsa bile yaptıkları iş farklı olabilir. Ağır işler vardır, hafif işler vardır. Mesuliyetli işler vardır, mesuliyetsiz işler vardır. Dolayısıyla adil ücretin gerçekleşebilmesi için işyerlerine de bir puan verilmelidir. Bu puanın biri işin ağırlığı ile değişecektir, birden küçük de olabilir, dört sayıya kadar da büyüyebilir. Diğeri ise mesuliyetle ilgili olacak, bu da birden küçük olabilir ve dörde kadar büyüyebilir. Ancak her ikisinin çarpımı birden küçük olamaz ve dörtten büyük olamaz. Bu değer mesleki hizmetler arasında emek arz dengesini sağlamak için planlama tarafından ve kadrolarına göre tespit edilir.

I. KİŞİNİN ÜCRETİ KENDİSİ VE İŞYERİ DEĞERİNİN ÇARPIM1 KADARDIR

Bir kimsenin alacağı ücret, mesleki derecesi ile işyeri derecesinin çarpımı kadar olacaktır. Bu sistem bugünkü barem ve kadro sistemine benzemekte ise de çarpma esas alındığından işleyişi farklıdır.

VI. TOPRAK SENEDİ

a. TOPRAK SENEDİ SİTE KURUCULARINA KREDİ OLARAK VERİLİR

Banka merkezi toprak senedi çıkaracaktır. Bu toprak senetlerini merkez şubelere kredi olarak verecektir. Merkez şubeleri de bu senetleri şubelere kredi olarak verecektir. Şubeler site kurucularına kredi olarak bu senetleri vereceklerdir.

b. SİTE TOPRAKLARI BANKA VEYA TÜZEL KİŞİLİKLERE TESCİLLİDİR

Sitelerin kurulabilmesi için kurulacak yerlerin mülkiyeti önce bankanın ortağı tüzel kişilere veya bankanın kendisine intikal etmiş olması gerekir.

c. TAKDİR KOMİSYONUNU ŞUBE TEMSİLCİLERİ BELİRLER

Her şubede taşınmazları değerlendiren bir bilirkişi heyeti bulunur. Bunlar bankanın şube temsilcileri tarafından birer kişi olarak atanırlar. Taşınmazını bankanın emrine devretmek isteyenler şube başkanına başvururlar. Şube başkanı bilirkişi heyetinin listesini talip olana verecek, talip olan en az on bilirkişiye kendi taşınmazını toprak senedi cinsinden takdir ettirecektir.

d. TAKDİR TOPRAK SENEDİNE DÖNÜŞTÜRÜLÜR

Takdir o bucağın toprağının fiyatı esas alınarak yapılacaktır. Şu kadar var ki bilirkişiler takdirlerini nakit üzerinden mahalli bilgilere dayanarak yaparlar. Toprak senedi karşılığını şube muhasibi hesaplar. Toprak senedinin Türk Lirası cinsinden değeri banka merkezince tespit edilerek haftalık olarak ilan edilir. Bu fiyat tek fiyat olup bütün banka şubeleri aynı fiyatla alır ve satarlar.

e. ÖDEMELER TOPRAK SENEDİ CİNSİNDEN YAPILIR

Toprak senedi cinsinden değeri tespit edilen toprağı, sahibi tüzel kişiye veya bankaya takrir ettiğinde karşılığında takdir edilen toprak senedini almış olur.

f. İNŞAAT GİRDİLERİ TOPRAK SENEDİYLE DEĞERLENDİRİLİR

Site plânı hazırlanır ve alt yapısı yapılmaya başlanır. Malzemesi toprak senediyle temin edilir. Çalışanlara da ücret olarak toprak senedi verilir ve tüm taşınmazlar toprak senediyle değerlendirilir.

g. BANKA TOPRAK SENEDİNE LİKİDİTE KAZANDIRIR

Bu senetler banka tarafından hesaplanacak rayiç değeriyle her zaman satın alınarak nakde çevrileceğinden, satıcılar ve çalışanlarca bedel olarak kabul olunacaktır. Esasen bankaya bu noktada ihtiyaç vardır ve bankanın fonksiyonu da budur.

h. TAŞINMAZLAR TOPRAK SENEDİYLE SATILIR

Tüzel kişi veya bankanın mülkiyetinde bulunan taşınmazlardan edinmek isteyenler önce bankadan veya dışardan toprak senedini satın alacaklar, sonra onunla maliyet bedelini vererek taşınmaza sahip olacaklardır. Böylece toprak senedi taşınmazların alınıp satılması, yatırımların yapılması için gerekli para fonksiyonunu görecektir. TL ile alınıp satılacaklarından millî para dengesini de bozmayacaklardır.

VII. TOPRAK SENEDİNİN FONKSİYONU

a. TOPRAK ARTAN NÜFUSA GÖRE DEĞERLENMEKTEDİR

Yeryüzünde toprak sınırlıdır. Nüfus ise geometrik olarak artmaktadır. İnsanların geçimi de toprağa bağlıdır. Bundan dolayıdır ki toprağın rantı gittikçe artmaktadır. Toprak ve taşınmazlara sahip olanlar bu ranttan yararlanmaktadırlar. Ne var ki bu rant için sadece taşınmazın değerini yükseltir, yoksa günlük gelir getirmez. Bu nedenle taşınmazları elde tutmak zor olmaktadır. Tutanlar da onu yeteri kadar değerlendiremediklerinden hem kendileri zarar etmekte ve hem de milli ekonominin gelişmesini önlemektedirler.

b. İMAR ARTAN EMEKLERLE OLMAKTADIR

Diğer taraftan insanlar günlük geçimlerini temin ettik ten sonra çalışmak için zamanları kalmaktadır. Bu zamanları değerlendirerek kendilerine taşınmaz temin ederler. Bu taşınmazlar onların çalışma ve yaşamalarını kolaylaştırır. Bir de geçinebilmek için taşınmazlarını satar ve hayatlarını sürdürürler. Yani taşınmazlar birer sigorta mahiyetindedirler.

c. TOPRAK SENEDİ ORTAK MÜLKİYETİ FERDİLEŞTİRİR

Ne var ki taşınmazlar bölünemediklerinden ya toptan almak zorundadırlar veya özel ortaklıklar tesis etmek zorundadırlar. Satarken de ya toptan satmak ya da ortak edinmek durumundadırlar. Bu çözümlerin hiçbirisi istenen çözümler değildir. Ortaklık yönetimi zorlaştırır, toptan satış ise zarar ettirir. Toprak senedi bu mahzurları ortadan kaldırır.

d. TÜM ÜLKE TAŞINMAZLAR ÜZERİNDEKİ PAYI BELİRLER

Toprak senedi alanlar ülkenin bütün taşınmazlarından pay almış olurlar. Toprağın rantından özel toprakları gibi yararlanırlar. Böylece kendi özel mülkleri imiş gibi bir avantaja sahip olurlar. Diğer taraftan bu senetleri istedikleri zaman kendilerine daha uygun taşınmazlara hemen çevirebilirler. Zira banka elinde bulunan taşınmazları maliyet değeriyle toprak senedi talep edenlere satmak zorundadır. İstedikleri zaman da bu yerleri hemen iade ederek toprak senedine çevirebilirler.

e. TOPRAK SENEDİ TAŞINMAZA LİKİDİTE KAZANDIRIR

Toprak senedinin taşınmazdan daha kârlı tarafı, toprak senedini banka daima satın aldığından likiditeye sahip olmasıdır. Taşınmazını satmak isteyen müşterisini zor bulacaktır. Halbuki toprak senedinin müşterisi hazırdır. Taşınmazlar toptan alınıp satılırlar. Halbuki toprak senedi istenilen kadar küçük parçalara bölünebilir, dolayısıyla imkân ve ihtiyaç kadar senedi alıp satmak mümkündür.

f. TOPRAK SENEDİ TAŞINMAZ TEMİNATI KREDİ OLARAK DA VERİLEBİLİR

Mülkiyetini bankaya devreden mülk sahipleri aldıkları toprak senedini bankaya ipotek ederek kendi evlerinde veya başka bir evde kirasız oturabilirler. Böylece bir taraftan taşınmaza likidite kazandırmış, diğer taraftan mülkiyetlerini koruma imkanını da bulmuş olurlar. Burada evi olan başka yerde kirasız oturabilme imkanına kavuşur.

VIII. DEMİR (MALZEME) SENEDİ

a. İNŞAAT MALZEMESİ TOPRAK SENEDİ İLE ALINIP SATILAMAZ

Toprak mülkiyetinin yalnız vatandaşlara ait olduğu, ya bancıların başka devletin ülkesi içinde savunmaya katılmadıklarından dolayı toprak edinemeyeceği daha önce açıklanmıştı. Toprağa sahip olamayan

yabancılar, üzerinde inşa olunan yapılara da sahip olamayacaklardır. Bunun yanında inşaat malzemesinin harcandığı yer yapılar olmakla beraber, taşınabilir olması ve bazı malzemelerin bazı ülkelerde bulunmaması nedeniyle bunların toprak senedine yabancılar sahip olamayacaklarına göre onu satın alabilme gücüne sahip olmamış olurlar. Başka bir ifade ile toprak senedinin fiyatı ülke içindeki arz ve talebe göre oluşacaktır. Halbuki malzemelerin fiyatı ise bütün dünya ülkeleri arasında müştereken oluşacaktır. Çünkü biri ithal ve ihraç ediliyor, diğeri edilemiyor. Bunların aynı senetle alınıp satılmaları dengeyi bozar ve mahzurlu olur.

b. ALTIN VE GÜMÜŞ DE İNŞAAT MALZEMESİNİ ALIP SATAMAZ

Diğer taraftan savaş ve benzeri kriz zamanlarında inşaat malzemesi ucuz, günlük harcama malları pahalı olacaktır. Refah zamanlarında ise halk yatırıma girişeceği için inşaat malzemesi pahalı, günlük harcama maddeleri ucuz olacaktır. Çünkü üretim için fazla zaman ayrılabilmiştir. Bu nedenledir ki, günlük harcama maddesini alıp satan gümüş veya altının inşaat malzemesi içinde kullanılması dengesizliğe sebep olur. Bir taraftan pahalılık, öbür taraftan ucuzluk o paranın fiyatları belirlemedeki rolünü aksatır.

c. İNŞAAT YATIRIMI REFAHI DÜŞÜRÜR

Bunu bir misalle izah edelim: Bir kasabaya dışarıdan bir sermaye gelse ve orada yatırım yapılarak harcansa, bölge halkının gelirleri iki üç misline çıkar. Kâr ettiklerini zannederler. Günlük harcamalarını yapmak için tarlalarını ekmeye ihtiyaçları olmadığını sanırlar. Bu kasabaya dışarıdan yiyecek gelmediğini farz edelim, ki savaş zamanlarında ülkeler için durum böyledir, bu kasaba halkı açlıkla karşı karşıya kalacaktır. Belki bir yıl çalıştığını bir günlük yiyeceğe vermeye razı olacak duruma düşecektir. 0 halde refah zannedilen yatırım onlar için sefalet olacaktır.

d. İNŞAAT MALZEMESİ AYRI SENETLE ALINIP SATILMALIDIR

Bu anlattıklarımız bizi yeni bir senede götürmektedir. Bu da inşaat malzemelerinin alınıp satıldığı bir senet olacaktır. İnşaat malzemesi için bu senet nakit yerine geçecektir. Toprak senedinde olduğu gibi bu senetler de Türk lirası ile alınıp satılacaklarından millî paranın dengesi üzerine herhangi bir kötü tesiri olmayacaktır. Aksine fiyat anarşisini önleyeceği ve ücretlere belli bir statü getireceği için Türk lirasının değerini korumaya hizmet edecektir. Belki enflasyonu önleyemeyecek ama enflasyonun gidişi önceden hesaplanacaktır. Dolayısıyla zararlarından korunacak, fiyat ve ücret anarşisinin önüne geçilecektir.

e. SENET BİR İNŞAAT MALZEMESİYLE TANIMLANMALIDIR

Çıkarılacak malzeme senedinin karşılığı kesin olarak tanımlanmalıdır. Senet bu malı her zaman alma gücüne sahip olmalıdır. Böylece bir mal için tarif edilmiş bu senet diğer inşaat malzemelerini serbest arz ve talep esasına göre fiyatlandırmalı ve satın alma gücüne sahip olmalıdır. Bu mal inşaatta en çok kullanılan ve değeri en fazla olan bir mal olmalıdır.

f. BU DEMİR OLARAK SEÇİLMELİDİR

Demir, inşaatta en çok kullanılan, en pahalı olan, parçalanmayı kabul edebilen, uzun zamanda dayanabilen ve elementler içinde özel yeri olan

bir maddedir. Bu madde senedi inşaat malzemesinin alınıp satılması için nakit olarak kullanılmalıdır. Birim miktarı olarak da atomunun gerçek ağırlığının tonlu katlarından biri seçilmelidir. Demir birim olmalıdır. Akevler Kooperatifinde başlangıçta bir birim tarif edilmemiş, sadece enflasyon nispetinde bir değer arttırma suretiyle hesaplar yapılmıştır. Hesaplamaların zorluğu göz önüne getirilerek sonraları 10 kilo demir ve bir torba çimento birim alınarak, Türk lirasının yanında demir-çimento üzerinden hesaplar yapılmıştır. Bu o kadar kolaylıklar sağlamıştır ki, gerisin geri dönülerek eski (geçmiş) on (14) yıl için de demir-çimentonun değerleri hesaplanmıştır. Son yıllarda ki süratli para değer değişmesi ve taşınmazlardaki değer kaybının etkisiyle bu demir-çimento ihtiyaçlara cevap vermemiş ve yeni bir birimin daha tarifi yapılmıştır. Bu da 15 kilo demire tekabül etmektedir. Birincisine Hisse Demir-Çimento, ikincisine de Karz Demir-Çimento denilmiştir.

g. MERKEZ DEMİR AMBARINDA SENETLE FİYAT DEĞİŞMEDEN DEMİR ALINIP SATILMALIDIR

Demirin değişik yerlerdeki fiyatı değişik olacağından, her yerde demir aynı senetle verilemeyecektir. Buraya demir getiren kimse, teslim ettiği demirin biraz eksiği demir senedi alacaktır. Buradaki eksiklik bu demir ambarının yükleme boşaltma ve diğer masraflarına karşılık olacaktır. Bu eksik miktar 1/40' tan az ve 1/10' dan fazla olmamalıdır. Bu suretle piyasaya sürülen demir senetleri ile inşaat malzemesi alınıp satılacaktır.

h. DEMİR SENETLERİ İNŞAAT MALZEMESİ SATAN TÜCCARLARA KREDİ OLARAK VERİLİR

İsteyenler dışarıdan temin ettikleri demir senedini ambara getirip karşılığında üzerinde yazılan miktarı eksiksiz alabileceklerdir. Böylece merkez ambarı dengeleme deposu hizmetini görecektir. Merkez ambarında demirin seviyesini dengede tutabilmek için demir senedinin Türk lirası cinsinden değeri uygun şekilde değiştirilecektir. Bu demir senetleri dışarıda demir ticareti yapanlara kredi olarak verilecek, onlar da bununla istedikleri fiyatla demir veya diğer inşaat malzemesini alıp satacaklardır.

IX. DEMİR SENEDİNİN FONKSİYONU

a. MERKEZ DEMİR AMBARI VAKIF OLACAKTIR

Merkez ambarında demir, demir senediyle satın alınacak ve yine demir senedi getirene üzerinde yazılı demir miktarı bu senet karşılığı verilecektir. Demir satın alınırken üzerinde yazılandan daha fazla demir alınacak, bu demir senedinin kârı alınacaktır. Bu fazlalık belirli olup işleten değiştiremeyecektir. Bu merkez ambarı bir vakıf olacaktır.

b. DEMİR SENEDİNİN RAYİÇ FİYATI MERKEZ AMBAR STOKUNA GÖRE AYARLANACAKTIR

Demir senetleri TL ile alınıp satılacaktır. Fiyatı öyle ayarlanacaktır ki, merkez ambarındaki miktarı daima vasat civarında kalsın. Ambarda demir çoğalmaya başlayınca, demir senetlerinin fiyatı düşürülmeli, aksine demir azaldığı zaman senetlerin fiyatları yükseltilmelidir. Senetlerin alınıp satılması banka veznelerinde yapılacak ve hangi fiyatla satılıyorsa o fiyatla satın alınacaktır. Yani parada olduğu gibi alış ve satış bir kâr veya

zarar doğurmayacaktır. Senede likidite temin eden budur.

c. MERKEZ AMBARINDAKİ SENEDİN TEMİNATI MESKENLERDİR

Diğer önemli husus, merkez ambarına girmeyen demir olarak karşılığı bulunmayan senet, merkez ambarı tarafından piyasaya ihraç edilemeyecektir. Böylece stok edilen mala karşı senet çıkarılmış olacağından, enflasyonist tesir olmayacaktır. Bununla beraber mübadele ve kredi aracı olarak fonksiyonunu tam yerine getirecektir. Bugünkü para karşılığı para olan, dolayısıyla hayali olarak üretilebilen bono senetleri gibi senetlere ihtiyaç azalacaktır.

Senetlerin karşılıksız olarak çıkmamasını kontrol edebilmek için merkez ambarına belli miktarda senet kredi olarak verilir ve yapılan kontrolde demir ve senet miktarları

toplamının eşit olduğu tespit edilir. Yani ambarda ya senet mevcut olmalı veya onun karşılığında demir bulunmalıdır. Şayet suistimal edilir ve karşılıksız demir senedi piyasaya sürülürse, bu senedin taşınmaz teminatı olmalıdır. Bu teminat orada çalışanlar tarafından gösterilmeli ve bu bir mesken olmalıdır. Kendi evinde oturan veya kiraya veren kimse bu ambara evini ipotek etmekle ambarın kârına katılmış olur. Böylece riziko karşılığı kazanç temin etmiş olur. Her hangi bir sebeple bu taşınmazında senedin karşılığını temin edememesi halinde, çalışanların dayanışma ortaklıklarına başvurulacaktır. Yani merkez ambarında çalışanlar mesken olarak bir taşınmazı ipotek göstermek ve kendilerinin de bir dayanışma ortaklığına girmiş olmaları gerekir.

d. MERKEZ AMBARDA BÜTÜN ARZ VE TALEP KARŞILANACAKTIR

Merkez ambarı diğer ambarlardan farklı olarak demir getiren herkesin demirini senet mukabili almak ve demiri isteyen herkese senet mukabili satmak zorundadır. Yani bütün arz ve talebi karşılamalıdır. Demir senedinin fiyatı bunu temin edecektir. Merkez ambar bir denge deposu halinde çalışacaktır.

e. MALZEME TÜCCARLARI DA MESKENLERİ KREDİ GÖSTERECEKLERDİR

Demir ticareti yapmak isteyenlere banka tarafından demir senedi kredi olarak verilecektir. Tacirin bu senedi kredi olarak alabilmesi için mesken yapılarını ipotek etmesi gerekecektir. Bunun anlamı şudur ki: Ne kadar mesken varsa ancak o kadar demir senedi ihraç edilmiş olacaktır. Bu demir senedinin miktarını sınırlayan bir faktör olacaktır. Ayrıca bu senedin aynî teminatı da sağlanmış olacaktır. Demir senetleri yalnız demir ticareti yapanlara değil, her türlü inşaat malzemesini alıp satanlara kredi olarak verilecek ve bunlar mağazalarındaki malzemeleri TL ile değil, bu senetle alıp satacaklardır. Sonuç olarak tüm malzemelerin karşılığı olan para mesken yapılarla teminat altına alınmış demir senedi olacaktır.

f DEMİR SENEDİ NAKİTLE ALINIP SATILACAKTIR

Demir senedi TL ile alınıp satılacağından, bu senedin TL' nın satın alma fonksiyonu üzerinde hiçbir tesiri olmayacaktır. Sadece mağazalarda hareket edeceğine borsalarda hareket edecektir. Bundan sağlanan fayda, malzeme fiyatlarının birleştirilerek toptan fiyatını ortaya çıkmasını sağlamak ve arz-talep dengesini istenen düzeyde tutmaktır.

g. DEMİR SENETLERİ DEPOLA.RI OLANLARA VERİLECEKTİR

Demir senedini kredi olarak alabilmek için ikinci şart da, demiri depo edecek mağazayı temin etmektir. Yüklenmesi ve boşaltılması mümkün değişik malzemelerin konması için değişik yerler ve bu malzemelerin korozyona (paslanmaya) uğramaması için tedbirler alınmış bir yere sahip olmak gerekir. Kredi limitini bu yerin kapasitesi tayin eder.

h. DEMİR SENETLERİ KREDİSİ DAYANIŞMA ORTAKLIĞINI GEREKTİRİR

Demir senedini kredi olarak alabilmek için bir dayanışma ortaklığına girmiş olmak şarttır. Bu dayanışma ortaklığını inşaat malzemesini alıp satan tüccarlar oluşturur. Herhangi bir ödeme imkânsız hale geldiğinde önce aynî teminata başvurulur. Bu teminat borcu karşılamazsa, o zaman dayanışma ortaklığına gidilir ve bu ortaklığın ortakları eşit olarak bölüşerek borcu kapatırlar.

i. MALZEME FİYATLARI SERBESTTİR

İnşaat malzemesi mağazalarında alış-veriş demir senediyle yapılır. Fiyatlar bu senet cinsinden serbest olarak pazarlıkla belirlenir. Üzerinde yazılı bulunan miktar sadece merkez ambarı için olup diğer mağazalarda birim olma özelliğinden başka bir mana ifade etmez.

j. BANKA DEMİR SENETLERİNE LİKİDİTE KAZANDIRIR

Demir senedini kredi olarak almış ve ticaret yapan mağazalar genel hizmetlerini bağlı bulundukları tüzel kişilere yaptıracaklardır. Tüzel kişiler de bu ticaretten paylarını alacaklardır. Genel olarak mağazalar da bu tüzel kişilerin tescilinde bir ortaklık şeklinde inşa edilmiş olacaktır. Yine bunların da kira payları vardır. Bu genel hizmet ve kira paylarının tespiti cirodan bir pay olmak üzere yapılacaktır. Bu faizli sistemin de serbest olduğu ülkelerde uygulanacaktır. Faizin yasak olduğu ülkelerde ise bu paylar, ciro üzerinden değil döner sermaye üzerinden alınmış olacaktır. Banka bu demir senetlerini TL ile kârsız alıp satacağından bu senetlere likidite kazandıracaktır. Bankanın asıl fonksiyonu budur.

X. BUĞDAY (MAL) SENEDİ

a. TOPRAK SENEDİ TAŞINMAZ MÜLKİYETİ DÜZENLER

Uluslar toprak üzerinde güvenlik tesis ederek ona kollektif olarak sahip oluyorlar, vatandaşlar da çalışarak alt yapısını oluşturup yurdu ihya ediyorlar ve buna karşılık toprak parçalarına şahsen malik oluyorlar. Çalışanların ücretleri toprak senediyle veriliyor ve bununla daha sonra imar edilmiş yerleri alıyorlar.

b. DEMİR SENEDİ İNŞAAT MALZEMESİ MÜLKİYETİNİ DÜZENLİYOR

İmar için gerekli malzeme topraktan çıkarılıyor veya yurt dışından ithal ediliyor ve buna karşılık yabancılar sahip olamadıkları halde malzemeleri alıp götürebildiklerinden bunlara sahip olabiliyorlar. Bu farkın senetlere yansıması için toprak senedinden ayrı, inşaat malzemeleri için de ayrıca demir senedi çıkarılıyor.

c. BAŞKA ZORUNLU VE DOYULMASI OLAN MALLAR DA VARDIR

İnşaat ve malzemeler için ihtiyaç zaruri değildir. İnsanlar mağazalarda da yaşayabilirler. Yolsuz da dolaşabilirler. Arabaları olmasa da hayatlarını sürdürebilirler. Buna mukabil, yiyeceklerini mutlaka temin etmek zorundadırlar. Susuz, ekmeksiz, hatta giyeceksiz hayatlarını sürdürmeleri mümkün değildir. Diğer taraftan inşaat ve malzemelerinin fazla gelmesi

söz konusu değildir: Ne kadar çok evimiz, arabamız, yolumuz veya tarlamız olursa olsun, biz daha fazlasının olmasını isteriz ve kendimizi böylece daha güvende hissederiz. Yaşamımızı ve çalışmalarımızı daha iyi şartlar için de sürdürürüz. Günlük olarak kullandığımız yiyecek ve giyecekler için ise durum farklıdır. Günde bir ekmek yiyorsak, ikinci ekmek işimize yaramaz, atmak zorunda kalırız. Bize üç bardak su yetiyorsa, dördüncü bardak su fazla gelir. Böylece inşaat malzemelerinde doyma olmadığı halde, diğer mallarda doyma vardır. Bunun diğer bir ifadesi; inşaat malzemesinin fiyatları miktarla düşmediği halde, günlük ihtiyaç maddelerinin fiyatları arz miktarıyla düşer.

d. REFAH ZAMANINDA İNŞAAT FİYATLARI ARTAR, TÜKETİM MALI FİYATLARI DÜŞER

Refah devresinde günlük ihtiyaç maddeleri bol olur ve fiyatları düşüktür. Buna mukabil inşaat malzemesinin fiyatları ise inşaat devri olduğu için fiyatları daha yüksektir. Savaş gibi kriz zamanlarında ise aksine günlük ihtiyaç maddeleri azalmış, dolayısıyla fiyat yükselmiştir. İnşaat durduğu için de inşaat malzemesinin fiyatları düşmüştür. Taşınmazlar maliyetin çok altında satılmaya başlanmıştır. Malzeme senediyle mal senedini birbirinden ayırmadığımız taktirde, para fonksiyonunu icra edemez ve fiyat-ücret anarşisi doğar. İnsanların hangi işlerde çalışacaklarını bilememeleri yüzünden işsizlik ve değişik mallarda mal fazlalığı, diğerlerinde ise mal eksikliği görülür.

e. MALZEME TÜCCARLARI DA MESKENLERİ KREDİ GÖSTERECEKLERDİR

Günlük ihtiyaç mallarının alınması ve satılması, kredilenmesi, üretilecek miktarların plânlanması için malzeme senedinden ayrı bir mal senedi çıkarılır. Bu senet inşaatçılara değil de, üreticilere kredi olarak verilir. Bununla günlük ihtiyaç mallarının alınıp satılması yapılır. Bunların toptancıları için para yerine geçer. Burada bu senetler TL ile alınıp satılacağından TL'nın fonksiyonu üzerinde kötü bir tesir icra etmez, aksine fiyat ve ücret anarşisi önlendiği için paranın değeri korunamazsa bile fonksiyonu korunmuş olur.

f. ÜRETİCİ SENEDİ BUĞDAY SENEDİDİR

İnşaat malzemeleri için ana mal olarak demir senedi çıkarılır ve bütün inşaat malzemesi bu senetle alınıp satılır. Çünkü demir inşaatın belkemiğidir. Bunun gibi günlük ihtiyaç maddelerinin belkemiği de ekmektir. Hemen hemen her ülke yiyeceğinin büyük kısmını tahıldan sağlamaktadır. Değişik kavimler tahıl olarak değişik hububatı kullanmaktadırlar. Bununla beraber her ülkede buğday ekmeği vardır. Ülkemizde ise buğday başroldedir. Buğdayın diğer bir özelliği de, her çeşit iklimde yetiştirilebilmesidir. Buğday bugün özel bir türe sahiptir. Bunu insanlar ıslah ederek bulmuşlardır. Eskiden beri ziraatın temeli olmuştur. Bu nedenledir ki buğdayı günlük ihtiyaç malları için anamal olarak seçmek zorundayız.

g. TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ TAHIL1 DEPOLAMAKTADIR

Buğdayın özelliklerinden biri de istihsalinde, naklinde, ambalajında, muhafazasında ve kalitesinin korunmasında diğer yiyeceklerden daha çok avantaja sahip olmasıdır. Yani kendisinde para olma özelliği vardır.

Nitekim ilk çağlarda insanlar tahılı para birimi olarak kullanmışlardır. Anadolu'nun birçok köylerinde son zamana kadar tahıl mübadele aracı olma fonksiyonunu sürdürmüştür. Anadolu'da halen büyük buğday siloları inşa edilmektedir. Bu işle uğraşan, toprak mahsulleri ofisi adlı bir genel müdürlüktür. Ne var ki, böyle bir buğday senedini çıkarmadığı için her yıl bütçeye ağır yükler yüklemektedir. Belediyeler arası standart bir ekmek tipi ve fiyatı oluşturulamamıştır. Ekmeklik un standartları da tesbit edilememiştir.

h. BUĞDAY SENETLERİ PEŞİN ÖDENMİŞ SİPARİŞ SENETLERİDİR

Buğday ekmek isteyen çiftçi bankadan buğday senedini kredi olarak alacaktır. Bu senet vadeli olacaktır. Ancak mahsul alındığında talep edilecektir. Ziraatçi bu senedi götürüp borsada satacaktır. Un fabrikalan bu senetleri şimdiden satın alarak değirmenleri için buğdaylarını garantilemiş olacaklardır. Ziraatçi bu satıştan elde ettiği meblağ ile tohumunu ve gübresini alacak, çiftini sürecek ve böylece buğday üretecektir. Hasad zamanı mahsulünü siloya teslim edecek ve siloda vadesi gelmiş buğday senetleri alacaktır. Bunu götürüp bankaya iade ederek kredisini kapatacaktır. Fazla gelmiş olan buğday senedini de borsada satarak kendi kazancını temin etmiş olacaktır. Un fabrikaları ise, günü gelmiş buğday senetlerini istedikleri zaman siloya götürüp üstünde yazılan miktarı alacaklardır.

i. BUĞDAY SENEDİ ÜRETİMİ PLANLAYACAKTIR

Bu suretle satılan buğday senedi kadar buğday üretilmiş olacağından, fazla veya eksik üretim sözkonusu olmayacaktır. Üretici, aracı ve tüketici ambarlama derdinden kurtulmuş olacaktır. El değiştirirken yükleme, boşaltma ve nakliye masrafları binmeyecektir. Buğday ambarda dururken senet elden ele dolaşabilecek ve rantı yükselmiş olacaktır. Herkes senet alıp satabileceğinden, buğdayın üretilmesi, mübadelesi ve işlenmesi için gerekli sermaye kolay bulunmuş olacak, serbest rekabet dolayısıyla ucuzluk sağlanacaktır. Bu senetlerin alınıp satılması için bir bankanın desteğine ihtiyaç vardır. Alıp satanlara banka nakit kredi vermelidir. Faizsiz bankanın başlıca fonksiyonu da budur.

XI. BUĞDAY SENEDİNİN FONKSİYONU

a. BUĞDAY SENETLERİ ZİRAATÇİLERE KREDİ OLARAK VERİLİR

Buğday senetleri kredi olarak işyerlerine verilecektir. İşyerlerinin bir kısmına demir senetleri verilecek, bir kısmına da buğday senetleri kredi olarak verilecektir. Buğday senetleri günlük ihtiyaç maddelerini üreten işyerlerine verilmiş olacaktır. Bu işyerlerinin temelini toprak oluşturur. Çünkü gerek yiyecekler, gerekse giyecekler ziraate dayanacaktır.

b. TÜKETİM MALININ BUĞDAY SENEDİ CİNSİNDEN KREDİ FİYATLARI VARDIR

Her mahsulün buğday cinsinden bir kredi değeri olacaktır. Bu değer genel olarak plânlama tarafından tesbit edilir ve bu değeri ile ziraatçiler istediğimiz mahsulü yetiştirmeye teşvik edilmiş olur. Genel olarak cari fiyatlar arasında ki oran ve araziden alınan miktar hesaplanarak bu buğday cinsinden kredi değeri tesbit edilerek, yılbaşında ilan olunur.

c. ARAZİLERİNDE BUĞDAY SENEDİ CİNSİNDEN KREDİ DEĞERLERİ

VARDIR

Arazinin buğday cinsinden kredi değeri, geçmiş on yıl içinde ürettiği mahsulün buğday cinsinden değeri toplamının onda biri kadardır. Böylece her tarlanın kredi değeri, bankaca tesbit edilmiş olacaktır. Ayrıca her mahsulün yine buğday cinsinden kredi değeri belli olduğuna göre, ziraatçi taahhüt ettiği ekinine göre buğday senedi cinsinden kredisini alacaktır. Aldığı bu buğday senediyle ziraat için gerekli masrafları yapacaktır. Günü gelince elde ettiği mahsulü ambara teslim edecek, karşılığında teslim makbuzunu alacak, bu makbuzun bir suretini bankaya verecektir. Böylece tarlanın kredi değerinin hesaplanması imkanı sürdürülmüş olacaktır.

d. ARAZİNİN KREDİ DEĞERİ GEÇMİŞ ON YILLIK GENEL HİZMET PAYIDIR

Bankanın buğday senedi cinsinden kredi verebilmesi için o tarlanın bir tüzel kişi tarafından genel hizmetlerinin yapılmış olması gerekir. Genel hizmet payı hasıladan alınacaktır. Bu paydan o tarlanın o yıl ürettiği mahsulün cinsi ve miktarı belli olacaktır. Tarla sahibi kredi değerini düşürmemek için ve genel hizmetten yararlanma payını tam alabilmek için mahsulünü tam gösterecektir.

e. ÜRETİMDE KREDİ BUĞDAY SENEDİ CİNSÎNDEN VERİLİR

Dolayısıyla bankaya düşecek genel hizmet payı da tam belirlenmiş olacaktır. Bu sebepten dolayı bütün bunlar üreticinin beyanına göre yapılacak, başka bir kontrola ihtiyaç olmayacaktır. Bu durum maliyetin düşmesine yardim edecektir.

f. BUĞDAY SENEDİ TÜKETİM MALLARININ DEĞİŞMESİNİ GERÇEKLEŞTİRİR

Buğday senetleri yalnız buğday ekimi için değil, diğer bütün mahsullerin ekilmesinde kredi aracı olarak kullanılacaktır. Kredi buğday senedi cinsinden verilecek ve yine buğday senedi cinsinden tahsil edilecektir.

g. BUĞDAY SENEDİNE LİKİDİTE KAZANDIRIR

Buğday senedi sadece üreticiye kredi verilmek suretiyle değerlendirilmiş olmakla kalmayacak, günlük ihtiyaç mallarını alıp satan toptancılar için de bir kredi vasıtası olacaktır. Diyelim ki zeytinyağı mevsimi geldi, zeytinyağ mübayaası yapılacaktır; zeytinyağı toptancılarına zeytinyağının buğday kredi değeriyle ölçülmüş buğday senedi kredi olarak verilecektir. Zeytinyağı deposu olan tüccar depoya giren zeytinyağı mukabilinde buğday senedini satıcıya verecektir. Burada tüccar yağı istediği fiyatla almakta serbest olacaktır. Ancak piyasaya sürdüğü buğday senedi, içeriye giren zeytinyağı miktarının kredi buğday değerinden daha fazla olmayacaktır.

h. BUĞDAY SENEDİ MEVDUAT OLARAK DA KULLANILACAKTIR

Buğday senedini alan ziraatçi onu her zaman nakde çevirebilecektir. Çünkü banka bu senetleri her zaman nakitle satın almakta ve satmaktadır. Ancak toprak mahsullerinin fiyatları hasat günü düşmekte, devre sonlarına doğru ise pahalılanmaktadır. Dolayısıyla buğday senedinin kıymeti devre sonlarına doğru artacaktır. İşte bu nedenledir ki, ziraatçiler buğday senedini mümkün olduğu kadar geç satmaya çalışacaktır. Hele enflasyonist bir politika takip edilen ülkelerde bu

durum, mevcut devre sonu pahalılaşma olayı olmasa da para değerini korumak için senedini geç elden çıkarmaya çalışacaktır.
Bu senetlerin, geç elden çıkanlması meyli bankalara mevduat temin etmiş olacaktır. Bu suretle bankada mevcut nakit başka sebeplerin desteklenmesinde kullanılacaktır. Bütün bu desteklemelere karşılıksız kredi verilmeyeceğinden yani karşılığı mal olmayan bir senet piyasaya sürülmeyeceğinden enflasyona tesiri olmayacaktır. Buna karşılık az para daha çok iş yaptığından ülkenin kalkınması ve refahı için hizmet etmiş olacak ve TL değerini yükseltme imkanını bulacaktır. Bu nakit mevduat olarak faizli bankalarda kalacağından bu bankaların işleyiş ve fonksiyonlarına da zarar verilmiş olmayacaktır. Aksine birçok mudiyle muhatap olacaklarına tek banka ile muhatap olacaklarından, kredi maliyetleri düşecek ve kârları artacaktır.

i. VADESİZ BUĞDAY SENETLERİ TOPTANCILARA KREDİ OLARAK VERİLEBİLİR

Buğday senedi yalnız zirai malların toptancılarına değil, diğer bütün günlük ihtiyacı karşılayan toptancılara da kredi olarak verilebilecek ve TL'nin yükünü hafifletme imkanı ortaya çıkacaktır. Burada önemli olan nokta, TL kredi olarak verilirken karşılığında malın mevcut olup olmadığı kontrol edilememekte, dolayısıyla karşılıksız para piyasaya çıkmaktadır. Bu nedenle enflasyona sebep olmaktadır. Halbuki buğday senedi yalnız toptancıların arasında tedavül etmekte ve karşılığı mal olarak daima bulundurulmaktadır. Her malın kredi değeri tesbit edilmiş olup mağazasında bu değer kadar mal veya senet bulundurmayan tüccarların kredileri kesildiğinden, basit denetimlerle bu sağlanmaktadır.

j. PERAKENDE ALIŞ VE SATIŞLAR NAKİTLE OLACAKTIR

TL iki hizmeti görecektir. Bunlardan biri; tüm senetler TL ile alınıp satılacaktır. Böylece TL'nin satın alma gücü aynen korunmuş olacaktır. Ayrıca tüm perakende alış ve satışlar TL ile yapılacaktır. Halk arasında fiyatlar TL ile oluşacaktır. Bu da TL'nin fonksiyonunu daha sağlam bir şekilde sürdürmesine yarayacaktır. Devletin genel varlığı para birliği esasına dayandığı için TL'den kopmuş dizginlenemeyen ve düzenlenemeyen tedavül sistemlerinin önüne geçilmesi zaruridir. Bakkal defterleri, hatır senetleri, nakit karşılığı senetlerin mal karşılığı gösterilmesi gibi işlemler, TL'nin kontrolunun elden kaymasına sebep olmakta, bu da fiyat ve ücret anarşisine yol açmaktadır. Faizsiz bankanın desteklediği senetler ise TL'nin tüm tedavülü kontrol altında bulundurmasını temin etmektedir.

XII. ALTIN (NAKİT) SENEDİ

a. TÜRK LİRASI MERKEZ BANKASININ FAİZ SENEDİDİR

İnsanların çalışmaları ve bu çalışmalarına karşılık alacakları taşınmazlar toprak senediyle, inşaat için kullanılan malzeme demir senediyle, günlük ihtiyacı karşılayan mallar buğday senediyle değerlendiriliyor ve alınıp veriliyor. Toprak senetlerinin karşılığı teminat olarak yine toprak, demir senedinin karşılığı mesken yapılar, buğday senedinin karşılığı işyerleri gösteriliyor. Bu üç senet, yurt içinde kapalı ekonomi sistemi uygulamak için yeterli olur.

Dördüncü olarak diğer senetleri ve perakende alışverişleri sağlayan ve ülke içerisinde para bütünlüğünü gerçekleş tiren banknotlar vardır. Ülkemizde bu TL' dir. Eski çağlarda bu TL yerine gümüş para kullanılıyordu. Bu tür nakit paranın çıkarılması merkez bankalarının imtiyazındadır ve faiz siz bankaların bu tür mevduatı kabul etmelerine bugün izin verilemez. Bunlar kendi nakitlerini de merkez bankasıyla doğrudan doğruya ilişkili olan bankalardan birine yatıracaklardır.

b. DIŞ TİCARET İÇ TİCARETTEN öNCEDİR

Yeryüzünde kapalı ekonomi ile hayat sürdürmek mümkün değildir. Her ülke mutlaka bir şeyler ithal etmek zorun dadır. Dolayısıyla ihracat yapmaya da mecburdur. Kanlı savaşlar bile iki ülke arasında böyle bir mübadeleyi durduramamaktadır. Hatta klan devrinde, iç mübadelenin olmadığı devirlerde klanlar arası takas mevcuttu ve aralarında savaş olsa bile görüşmeden takas yapacak usulleri geliştirmişlerdi. Yani dış ticaret iç ticaretten önce doğmuştur. Çünkü içte herkes aynı mala sahiptir, mübadelesiz de yaşanabilir. Halbuki her ülkede her mal yoktur.

c. YABANCI PARALAR DA BİR DEĞERDİR

Her ulusun kendi parası vardır. O ülkeden bir şey ithal edilecekse, o ülkenin parasını kullanma zorunluluğu vardır. Böylece toprak, inşaat malzemesi, günlük ihtiyaçları karşıla yan mallar yanında, yabancı paralar da birer değerdir. Bu değerlerin alınması ve satılması için ayrı bir senede ihtiyaç vardır. Çünkü bu değerler bütün dünyanın ülkemize yansımış görünen değerleridir. Dünyada meydana gelecek fiyat dalgalanmaları ülkemize zararsız bir şekilde yansımalıdır. Ülkemizde çok olan bir mal dışarıda mevcut olmayabilir ve bu mal kolay nakledilir mal değilse fiyat farkları devam eder. Dolayısıyla ülkeler arası fiyat birliği sağlamak mümkün değildir.

d. ALTIN UL USLARARASI PA.RA OLMUŞT UR

Ülke içi para ile ülkeler arası paranın ayrı ayrı şeyler olduğu eskiden beri bilinmektedir. Dolayısıyla gümüşün yanında altın da para olarak kullanılmıştır. Dış ticaret iç ticaretten önce geldiği için altının para olarak kullanılması, gümüşten daha önce olması gerekir. Bugün uluslararası para olarak dolar kullanılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri' ni zengin eden bu olaydır. Bütün dünyanın servetine karşılıksız olarak ortak olmuştur ve her enflasyon sonunda dünyadan tahsildarsız vergi tahsil etmektedir. Ortak Pazar ülkeleri ve diğer gelişmiş ülkeler bunun farkına varmış ve yeni uluslararası bir para bulunması için çalışmaktadırlar. Henüz bunu başarmış değillerdir.

e. ALTIN SENET İLE DÖVİZ ALINIP SATILACAKTIR

Faizsiz bankanın çalışabilmesi için yabancı paralarla ilişki kurması ve karşılıklı olarak sömürülme olayının önüne geçilmesi gerekir. Bunu bizim getirdiğimiz senet sistemi sağlayacaktır. Dördüncü senet olarak yabancı paraları alıp satan bir nakit senedi çıkarılacaktır. Böylece ülke içindeki ~ yat ve ücret dengelerini bozmadan kolayca ihracat ve ithalat gerçekleştirilecektir.

f. ALTIN VE SENETLER TL İLE ALINIP SATILACAKTIR Emek için toprak, inşaat malzemesi için demir, günlük ihtiyaç malları için buğday ana mal

olarak seçiliyor. Yabancı paralar için ise eski çağlardan beri kullanılan ve halen uluslararası para değerini koruyan altın ana mal olarak seçile çek ve altını bankaya emanet edene altın senedi verilecektir. Bu altın senet ile yabancı paralar alınıp satılacaktır. TL bu senetleri de diğer senetler gibi alıp satmış olacak ve bu durum TL' nın satın almâ fonksiyonuna bir tesir icra etmeyecektir.

g. ALTIN SENETLER KUYUMCULARA KREDİ OLARAK VERİLECEKTİR

Toprak senedine teminat olarak toprak, demir senedine mesken yapılar, mal senetlerine de işyerleri olan yapılar gösteriliyor. Altın senedinin teminatı ise demir ve buğday senetleri olacaktır. Yani kuyumculuk yapmak isteyen kimse mesken veya işyerini bankaya ipotek ettirip kredi olarak demir veya buğday senedini alacak ve bu sefer bu senetleri yine bankaya rehin olarak verip karşılığında altın senedini kredi olarak alacaktır. Bu senetlerle kuyumcu dükkanına istediği fiyatla altın alacak ve satacaktır. Böylece bir kuyumcuya bankanın teminatı sağlanmış olacak ve nakit sermayesi olmadan da kuyumculuk yapılabilecektir. Bu altın senetleriyle yabancı paralar alınıp satılacaktır.

h. DÖVİZ BORSASI BANKACA BELİRLENECEKTİR

Yabancı paraların kredi değeri olarak fiyatlarını banka merkezi belirleyecek ve kuyumcular belirlenen kredi değerlerinden daha az altın veya diğer paralar karşılığı altın sene dini piyasaya süremeyeceklerdir. Dükkanlarında ya senet ya da bankaca tanımlanan kredi değeri kadar altın ve yabancı para bulundurmak zorundadırlar.

i. ALTIN SENEDİ İLE TAKAS KREDİLEŞME YAPILABİLİR

Yabancı bir ülke bankalarıyla anlaşma yapılarak o ülkelerin paralarıyla altın senetleri kredi olarak takas edilir. Biz altın senedi veririz, onlar da buna karşılık bize kendi paralarını verirler. Yıl sonunda biz paralarını iade ederiz, onlar da altın senedimizi bize iade ederler. Biz bu paraları satarız. Böylece ithalat gerçekleşmiş olur. Onlar altın senediyle biz den mal alırlar. Paraların altın senediyle fiyatları, o paraların bankamız veznesinde mevcut stok miktarı ile hesaplanır ve bu şekilde stok seviyeleri dengede tutulur. Böylece faizsiz ve teminatlı uluslararası kredileşme gerçekleşmiş olur. Bu sistemdeki kredileşmeden dolayı bir ulusun diğer ulusa hakimiyeti söz konusu olmaz. Çünkü taraflar eşit şartlarla bir birleriyle kredi takasında bulunuyorlar ve zaman farkı bile söz konusu değildir.

XIII. ALTIN SENEDİNİN FONKSİYONU

a. HALK ALTINI TASA.RR UF ARACI OLARAK KULLANIR Halk para değerini korumak için altın alıp onu muhafaza etmektedir. Böylece aslında büyük döviz değeri olan servet gömülmüş olmakta ve ona mukabil yurt dışından temin edilmiş faizli kredinin kullanılması zorunluluğu doğmakta dır. Devletin altın ile alış-verişi teşvik edip, ülkenin döviz ihtiyaçlarını kendi iç kaynaklarıyla karşılaması gerekir. Yabancı devletlere faiz versin diye altının giriş ve çıkışını yasaklıyor, bundan dolayı vatandaşlarını hapse atıyor, kendi bindiği dalı kendisi kesiyor.

b. ALTIN SENEDİ ALTINA LİKİDİTE KAZANDIRIR

Altının döviz olarak kullanılamayışının başka bir sebebi de, onun bir ticaret metaı olarak kârla alınıp satılmasıdır. Yani likiditesinin

düşürülmesidir. Altın senediyle, altına bu likidite iade edilmiş olacaktır. Altını getirip bankaya veren aldığı altın senedi karşılığında aynı altını her zaman geri alabilecektir. Bu durum halkı altın senedini kullanmaya teşvik edecektir. Çünkü banka altın senidine likidite sağlamış tır. Kârsız alıp satmaktadır. Böylece altın gömülü bulunan evlerden bankaya gelecektir. Banka bu altın ile yabancı paraları temin edebilecek ve onları da TL ile satarak ülkeye fa izsiz olarak döviz temin edecektir. Ülkeye faizli kredi vererek sömürmek isteyenler, bu mekanizmadan hoşlanmamak tadırlar. Faizsiz bankaya şeriatçılık diyerek hücum etmekte ve devletin siyasetini yine devletin aleyhine yönlendirmektedirler. Halbuki bir şeyin şeriata uygun olması onu terketmek için yeter sebep sayılıyorsa, Kur'ân "gündüzü çalışmak geceyi dinlenmek için var ettik" diyor. Öyleyse biz de bunun aksine sabah yatıp akşam kalkalım ve mesai saatlerimizi geceye çevirelim. Bu teklifimize karşı, bunu Avrupalılar da yapıyorlar, diyebilirler. Bunun anlamı da Türkiye'nin daima Avrupa' nın gerisinde kalmasıdır. Ülkeyi yokluklara mahkum etmek demektir ve bu mantık bilinçli olarak uygulanıyorsa, büyük bir ihanettir.

c. SÖYLEYENE DEĞİL SÖYLENENE BAKILMALI

Biz hiçbir şeyi şeriatta olduğu için savunmuyoruz ve biz hiçbir şeyi şeriatta olduğu için de terketmiyoruz. Yine biz hiçbir şeyi Avrupalı olduğu için reddetmiyoruz, Avrupalı olduğu için kabul de etmiyoruz. Biz iyi, faydalı, doğru ve adil ise onu benimsiyoruz. Kötü, zararlı, yanlış ve zulüm ise onunla da savaşıyoruz. Kaynağa değil, kendisine bakıyoruz. Biz söyle yene değil, söylenene uyuyoruz veya kabul etmiyoruz. Düşünce ve yorumlarımızda hata olabilir. Tartışmaya ve değiş meye de hazırız.

d. ALTIN ,SENEDİ ALTINLA FARKSIZ DE~İŞTİRİLECEKTİR

Altın senedi alanlar altına sahipmiş gibi ondan daha fazla likiditeye sahip olacaklar ve para değerini koruyacaklardır. Ellerindeki altın senedini bankadan her zaman bir fark vermeden temin edebileceklerdir. İstedikleri zaman da altın senetlerini bankaya iade ederek altın alabileceklerdir.

e. CUMHURİYET ALTINI BİRİMALINACAKTIR

Her ülkenin resmi bir altını vardır. Ülkemizde Cumhuriyet altını resmi altındır. Banka mevduat olarak yalnız bu altını kabul edecektir. Böylece bu altına likidite kazandırmış ve dolayısıyla ~irk devletinin dövizi olan altınına kıymet ila ve edilmesine hizmet etmiş olacaktır.

f YABANCI PARALAR DAMEVDUAT OLARAK KAB UL EDİLMEYECEKTİR

Yabancı paraları mevduat olarak kabul etmeyecek, sadece o paraları altın senediyle alıp satmış olacaktır. İlk olarak yabancı paraları o ülkelerin bankalarında kredi takası usulüyle temin etmiş olacağından, o paraların enflasyondan dolayı meydana gelecek zararlara banka, dolayısıyla ülke maruz kalmayacaktır. Bu sistemde yabancı ülkelerin bankaları da TL' nın değer kaybetmesinden zarar etmeyeceklerdir.

Çünkü yıl sonunda kredi olarak verdiğimiz TL' nı aynen iade ederek değeri düşmüşse ondan mutazarrır olmayacaklardır. Bu onları TL' nı de alıp satmaya, dolayısıyla Türkiye ile olan ticaretini kolaylaştırmaya teşvik edecektir.

g. .ALTIN SENEDİNİN TL. CİNSİNDEN DEĞERİNİ BANKADAKİ ALTIN STOKU BELİRLEYECEKTİR

Altın senedinin TL cinsinden değerini bankada mevcut olan altın stoku belirleyecektir. Altın çoğalırsa senedin değeri düşecek, altın azalırsa senedin TL cinsinden değeri yükselecektir. Bu fiyat değişmesi, aynı zamanda TL' nın gerçek enflasyon değişmelerini de kesin olarak belirleyecektir. Bunun için bankanın bütün arz ve taleplere cevap vermesi gerekir. Yani her altın getirene bir altın senedi verilmeli ve her altın senedi iade edene altınını geri verebilmelidir. Diğer ta raftan altın senedini TL cinsinden satmak isteyenin senedini satın almalı, almak isteyene de satmalıdır. Bu arz ve talebi tamamen karşılayabilmek için altın senedinin fiyatını ona göre değiştirip ayarlamak gerekir.

h. ALTIN SENEDİ KUYUMC ULARA KREDİLEŞME ESASINA GÖRE VERİLİR

Banka altın senetlerini kuyumculara faizsiz olarak kredi şeklinde verecektir. Gerektiğinde buna mukabil kendi verdiği altın senedi dışında altını karz olarak onlardan alabilmelidir. Böylece altın stoku olarak yalnız veznesindeki altını değil, kendisine bağlı bütün kuyumculardaki altını kullanma imkânı ortaya çıkacaktır. Yani bütün kuyumcular bankanın altın senedine kefildirler ve toptan bir dayanışma ortaklığı oluşturmaktadırlar. Böylece bankanın altın senedi mukabili altını bulamaması ihtimali çok azalmaktadır.

i. KARŞILIKSIZ ALTIN SENEDİ ÇIKMAYACAKTIR

Altın senedi karşılıksız olarak çıkarılmayacaktır. Ya kuyumculara ya da banka kasasına giren altın karşılığı veya döviz karşılığı çıkmış olacaktır. Ülke dışına altın yerine, al tın senedi gidebilecektir. Böylece altın senedi değerini tam koruyarak likiditesini de muhafaza edecektir.

j. ALTIN SENETLERİ İTHALAT VE İHRACAT İÇİEN DE KREDİ OLARAK VERİLEBİLİR

Dışardan bir mal ithal etmek isteyenler, ülke içinde temin ettikleri altın senediyle o ülkenin banka ile anlaşmalı bankasına başvuracaklar ve oradan o ülkenin parasını satın alabileceklerdir. Elde ettikleri bu paralar ile mal alıp ithal edebileceklerdir. Buna karşılık ihracat yapmak isteyenler de, elde ettikleri yabancı paraları ülkemize getirip altın senedine çevirebileceklerdir. Bu para fiyatları üzerinde gerekli ayarlama yapılarak, ülkeler arası faizsiz uzun vadeli ve eşit şartlarla kredi sağlamak da mümkün olacaktır.

XIV. SİTE SENETLERİ

a. ESKİ ,SİTELER HARA BELEŞİYOR

Tarihte, siteler plansız ve projesiz kendi tabii komşuluk ilişkileri sonucunda oluşmuş, kentlerin büyümesi ile meselenin toplu bakış içinde halledilmesi gerektiği zarureti görülmeye başlanmış ve kentleşme projeleri geliştirilmiştir. Bugün bu meslek için özel mimarlık branşı doğmuştur. Bu tür kentleşmenin en büyük zorluğu, eski yapı ve yolların değiştirilmesinin çok pahalı ve zor olmasından ileri gelmektedir. Tarihte bu zorluk görülmüş ve birçok devlet adamı eski kentleri ıslah etme yerine, planlı yeni kentler kurmayı tercih etmişler ve eski kentleri harabe olmaya terketmişlerdir. Ege Bölgesi'nde bu tür pek çok kente rastlamak

mümkündür. Büyük bir şehir olan Efes, Şimdi tamamen toprak altındadır.

b. YENİ HUKUKİ BİR DÜZENLEMEYE GEREK VARDIR

Çağımızın süratle gelişmiş olması, eski yerleşim yerlerinin kullanılmasını zaruri kılmaktadır. Sık sık imar ve ıslah planları yapılmakta, fakat hukuki statü geliştirilemediği için sonuç vermemektedir. Kentler yaz-boz alanlarına dönüşmüş ve Belediye binaları haraç kesen birer rüşvet merkezi olmuş tur. Buradaki suçu ve eksikliği, teknik ve ahlâk müesseselerine bağlamak en tabiî bir düşünce haline gelmiştir. Halbuki suç ne ahlâkta, ne de tekniktedir. Suç gelişen dünyanın problemlerini düzenleyip çözemeyen hukuk sistemlerinde, yani sosyal yapıdadır.

c. NÜFUS YOĞUNLUĞUNA GÖRE İÇİÇE KENTLEŞME ZARURETİ VARDIR

Faizsiz bankanın destekleyeceği site senetleri ve bunun dayandığı siteleşme hukuku, bu imar ve ıslah planlarının, hiçbir sorun yaratmadan en ideal bir şekilde çözümünü vermiş olacaktır. Bunun için siteleşme planları hazırlanmalıdır. Nüfusu 30 ila 100 arasında olan en küçük üniteler bugünkü apartman yönetimine tekabül edecek, bazı yerlerde dağınık evler şeklinde olsalar da aynı statüye bağlanacaklardır. Bu apartman veya köy-mahalle tipi yerleşim bölgelerine "ma halle" adını vereceğiz. Bugünkü kent mahallelerine ise "semt" adı verilecektir. Mahalle derken kesinlikle şehir (kent) mahalleleri kastedilmeyecektir. Mahallelerin birleşmesinden kırsal yörelerde "köy"ler, kentlerde ise "ada"lar oluşacaktır. Biz genellikle köy deyince adaları da kastetmiş olacağız. Köy ve adaların nüfusu 300 ila 1000 arasında olacaktır. Köy veya adaların birleşmesiyle "bucak"lar oluşacak tır. Bucakların nüfusu 3000 ila 10.000 arasında olacaktır. Bucaklar birleşip "ilçe"leri oluşturacaktır. İlçelerin nüfusu 30.000 ila 100.000 arasında olacaktır. İlçeler birleşip "il"leri oluşturacak ve bunların nüfusu 300.000 ile 1.000.000 arasın da olacaktır. İller "bölge"leri oluşturacak, bölgelerin nüfusu ise 3 milyon ile 10.000.000 arasında olacaktır. Bu kuruluş şekli kırsal kesim ve kentte değişmeyecektir.

d. YENİLENECEK SİTENİN ESKİ DEĞERLERİ SİTE SENETLERİ İLE SAĞLANIR

Siteleşme planları yapılırken bu sitelerin içinde barınacak nüfus hiç olmazsa aile şeklinde kesin olarak belirlenmelidir. Artık oğlu oldu, torunu oldu, yeni ev gerekiyor, şuradan ekleyelim, buradan ekleyelim, ev yapalım diye bir şey söz konusu olmayacaktır. Artan nüfusa yeni evler değil, yeni siteler inşa edilecektir. Plan yapıldıktan sonra bir daha değiştirilmeyecektir. Ancak planda müsaade edilen değişiklikler mümkün olabilecektir. İmar ve ıslah planlan gibi yamama planlar yapılmayacaktır. Bunun yerine, artık günün ihtiyaçlarına bir semt cevap vermiyorsa o semtin elektriği, suyu, yolu kesilecek ve insanların orasını terketmeleri zorunlu hale getirilecektir. Sonra sitenin tamamen yeniden planı yapılacak, korunacak tesis ve yapılar korunmuş olacak, yıkılacak veya ortadan kaldırılacak tesis ve yapılar da ortadan kaldırılacaktır. Yeni imar planına göre yeni semt (siteler) oluşturulacaktır. Bunu herkes yapmak ister. Ancak oradaki halk ne olacaktır? Onlar nereye gidecekler veya hiç olmazsa nerede barınacaklardır. İşte bunun için bir site senedi çıkarılır.

Her kesin toprağı ve nakledilemeyen taşınmazlar bu senet ile değerlendirilir. Mülk sahiplerine nakit olarak değil, bu senetle ödeme yapılır. Böylece sitenin ilk sakinleri gadre uğramazlar. Bu site senetlerinin bir işe yarayabilmesi için bankanın bu senetleri desteklemesi gerekecektir. Böylece o siteyi terk edip gitmek isteyenler bankada senetlerini nakde çevirirler. Kalmak isteyenler ise semt imar edildikten sonra o semt içinde senet cinsinden bedelini ödeyerek istedikleri yere malik olurlar.

e. İNŞAAT MALİYETLERİ SİTE SENETLERİ İLE YA.PILIR

Bu siteden yer edinmek isteyenler bu sitenin senedini almak ve bedelini onunla ödemek durumundadırlar. Burada bütün maliyetler hep senet cinsinden hesaplanır ve ilk öde meler daima senet cinsinden yapılır. Site yıkılıncaya kadar eski sakinlerinin aynı zamanda evlerinde oturmalarına izin verilir. Böylece o semtin gelişmesi, o semte talip olanların çokluğuna bağlanmış olur.

f. SİTE SENETLERİ TOPRAK SENEDİ İLE ALINIP SATILACAKTIR

Site senedi, o sitenin imar ve inşası için kullanılan bir para olup, bankanın desteklemesi ile likidite kazanmaktadır. Senedin fiyatı o siteye talip olanların yani senedi alanların sayısına bağlı olacaktır. Gelen tüm meblağlar, o semtin alt yapısına harcanacaktır. Böylece talebe göre site daha sade veya daha konforlu oluşturulmuş olacaktır. Site senetleri Türk Lirası ile değil, toprak senedi ile alınıp satılacak ve Türk Lirasına onun alıcılığı ile bağlanmış olacaktır

XV. SİTE SENETLERİNİN FONKSİYONU

a. SİTE SENETLERİ SOSYAL YAPININ ÖZELLİKLERİNİ DE İHTİVA EDECEKTİR

Site planları yapılırken sadece teknik ve maddi plan yapılmayıp onun yanında o sitenin sosyal yapısı da hukuki statüye bağlanır. Yani, artık önce sosyal yapı sonra mevzuat yerine, önce mevzuat sonra sosyal yapı sistemi getirilmiş olacaktır. Sosyal yapılarda da plan ve proje geçerli kılınacaktır. Bu tekamülün zaruri sonucudur. Bir yerde ev satın alacak olanlar nasıl evin ekonomik ve teknik planlarını tetkik edip beğendikten sonra ister alıyor ister almıyorsa; bu sefer evin planı yanında sosyal yapının hukuk düzenini de tetkik edecek, ondan sonra, o evi alacak veya almaktan vazgeçecektir. Böylece değişik sosyal yapıda mukaveleler hazırlanacak ve bu mukavelelere dayalı site senetleri çıkarılacaktır. Halkın göstereceği rağbete göre bu siteler oluşturulacaktır.

b. SİTENİN İLK SÖZLEŞMESİ DEĞİŞMEYECEKTİR

Nasıl imar ve yapı planları kent yeniden inşa edilme den değiştirilemiyorsa, bu hukuk düzeni yani site mukavele sinde yer alan maddeler de değiştirilemeyecektir. Ancak sakinlerinin ittifakı ile değişiklik mümkün olacaktır. Sitenin statüsünü beğenmeyen ve siteye girdiğine pişman olan kimseler, hukuki statüyü değiştireceklerine o siteyi terkedip ayrılmalıdırlar. Böylece site boşalır ve sakinleri kalmazsa, o zaman yeni mukavele yapılır ve bu mukaveleye göre site oluşturulur.

c. SİTEDEKİ MÜLK BANKACA ALINIP SATILACAKTIR

İşte bankanın yapacağı ikinci destek de, siteden ayrılacak kimselere bedellerini toprak senedi cinsinden ödeyerek taşınmazlarını satın almak

ve bu siteye gelecek kimselere satmak şeklinde olacaktır. Bu yolla siteye girmek ve çıkmak kolaylaşacak, insanlar anlaşabildikleri kimselerle beraber yaşamak imkanı bulacaklardır. Böylece kavgalar ve huzursuzluklar ortadan kalkmış olacaktır.

d. SOSYAL YAPI DA İLMİ ÖZELLİĞE KAVUŞACAKTIR

Sosyal ve ekonomik yapılar birbirlerinin iç ve dış yüzleridir. Birbirinden ayrılmaları mümkün değildir. Bu iki yapı arasında uyumluluk sağlanamamışsa, istikrarlı bir hayat düzeni mümkün olmaz. Bugünkü huzursuzluğun kaynağı anarşik olaylar ve cihan savaşlarını doğuran sebepler hep bu uyuşmazlıktan doğmaktadır. Ekonomik ve teknik yapı plan lamaya kavuşmuş ve ilmi bir düzen içine girmiş olduğu hal de, sosyal ve hukuki yapı henüz tabii oluş düzeni içindedir ve şimdilik ancak kültür seviyesindedir. Bankanın desteklediği site senetleri ise yeryüzünde sosyal yapıyı da ilmi yapıya, plan ve proje düzenine kavuşturmuş olacaktır.

e. FAİZSİZ BANKANIN DESTEĞİ SENETLERE LİKİDİTE KAZANDIRACAKTIR

Site senetlerinin faaliyete geçmesi için mevzuat değişikliğine bile gerek yoktur. Faizsiz bankanın bu senetleri desteklemiş olması, yani alıp satması, likidite kazandırması için yeterlidir.

f. SİTE SENETLERİNİN RAYİCİ, ALIŞ VE SATIŞ SAYISINA GÖRE BELİRLENECEKTİR

Site senetlerinin fiyatları tesbit edilirken, sitenin planında yer alan daire ve işyerlerinin sayısı nispetinde senetlerin mevcut olduğu gözönünde tutulur. O sitede yer edinecek herkes bu arsalardan edinmek zorunda olacaktır. Bu arsaların (senetlerinin) satışından elde edilecek meblağlar ile önce bu arsaların ve üstündeki yapıların istimlak bedelleri ödenecektir. Sonra sitenin alt yapısı tamamlanacaktır. Ayrıca sitenin genel hizmetleri için gelir temin etmek gayesi ile vakıf yerler inşa edilecektir. Senet fiyatları tesbit edilirken bütün bunlar gözönüne alınarak belirlenmelidir.

g. SİTEDEKİ SOSYAL HİZMETLER, GELİRLİK VAKIFLARDAN KARŞILANACAKTIR

Ülke, il ve bucakların cari giderlerini karşılamak için vergiler alınmaktadır. Bu vergiler üretimden alınıyor. Siteler ise tüketime dayalıdır. Buralarda vergi tahsili gelirden değil, ancak şahıslardan alınabilir. Bu da adil olmayan bir vergi sistemidir. Sitelere başka kaynaklardan gelir temin etmek gerekir. Bu gelir kaynağı da, site için tesis edilen gelirlik vakıflar olacaktır. Böyle vakıfların inşası iki yoldan sağlanıyor. Biri, arsa satılırken fiyatlarına bu masraflar da ila ve ediliyor; diğeri ise, inşaat yapanlardan yaptıkları inşaat nispetinde bir pay alınmış oluyor. Bundan sonra bu sitede yaşayanlar hiç bir site masrafına aidatları ile katılmayacaklardır. İyi siteler, yalnız altyapısını ve genel hizmetini karşılıksız yapmakla kalmaz; su, elektrik, ısıtma ve dinlenme gibi altyapı harcamalarını da kar,ılıksız temin ederler. Böylece sosyal yardımlaşma ve dayanışma sağlanmış olur. Tarihimizde bu tür hizmetlerin tamamı parasız yapılıyordu. İslâmiyet'te suyun ve yakıtın satılması bir hadisle yasaklanmış bulunuyor. Yani bunlar genel hizmetten bedava sağlan malıdır. Üretimde tam özel mülkiyet esası yanında, tüketim de ortaklaşa yaşama geleceğin düzeni olacaktır.

h. ALTYAPI GELİRLERİ BELİRLİ NİSBETLERLE HARCANACAKTIR

Bir yerin altyapısı demek, önce oraya varan yol ve elektrik gibi komşu yerlerle irtibatın temin edilmesidir. Bu irtibat bucak, il ve ülke çapına kadar uzanacaktır. Bundan dolayıdır ki, arsalar satılırken elde edilecek alt yapı paylarına daha üst altyapılar da iştirak ettirilmelidir. Bu payların nispeti vergi konusudur. Her ülkeye göre değişecektir. (Makul olanı altyapı gelirlerinin 1/5'ini sitenin içinde, 1/5'ini site dışı irtibatta, 1/5'ini bucak altyapısında, 1/5'ini il altyapısında, 1/5 ini de ülke altyapısında harcamaktır.) Bunun makul olanı yarısının site içinde, yansının da site dışında harcanması dır. Site dışında harcanacaklardan 2/5'i sitenin komşu sitelere irtibatında, 1/5'i bucak alt yapısında, 1/5'i il altyapısında, 1/5'i de ülke altyapısında harcanmalıdır. Bunun dışında inşaat sektörü tamamen vergiden muaf tutulmalıdır.

XVI. MAL SENETLERİ

cz. ARACI TİCARETİ HUKUKİ SORUNLAR GETİRDİ

İlk çağlarda insanlar ürettikleri malları pazara götürü yor, diğer üreticilerle doğrudan doğruya mübadele ediyorlardı. Üreticiler ve tüketiciler, ürettikleri veya satın aldıkları mallara sahip bulunuyorlardı. aracı sınıf yoktu. Sonra tüccar sınıfı ortaya çıktı. Tüccar sınıfın hizmeti aracılık yapmak, yani üreticiden malı alıp tüketiciye götürmek olmuştur. Sonraları perakendeci tüccarların yanında toptancılar oluşmaya başladı. Böylece bir mal üreticiden tüketiciye varırken birkaç el değiştirmeye başladı. Önce kusurlu bir malın sorumlusunu bulmak zorlaşmıştı. Her el değiştirmede sıkı muayene ve kontrolden geçirilmesini zorunlu kılmıştı. Bu durum da tüccarın her malı alıp satamamasını, ticarette de ihtisasın oluşmasını gerektiriyordu. Ayrıca bu kontrol ve muayene zaman alıyor ve ticaret hacminin büyümesini engelliyordu.

b. HUKUKİ EL DEĞİŞTİRME FİZİKİ EL DEĞİŞTİRME KÜLFETİNİ YÜKLEDİ

Buna çare olarak asrımızda standartlama usulünün getirilmesi olmuştur. Üretici malı belli ambalajlarda piyasa ya sürüyor ve üstünü etiketliyor. Böylece etiket sökülüp mal (ambalaj) açıldığı zaman kusurlu çıkarsa, kusuru üreticiye ait olmaya başladı. Gerçi bu hususta yeni hukuk düzenlemeleri getirilmiş değildir. Ancak firmalar fiilen bu mesuliyeti yüklenmektedirler. Bu durumun ikinci zorluğu ise, her el değiştirmede malların yükletilip boşaltılması gereksiz yerde nakledilmesi problemidir. Bu hem maliyetleri yükseltmekte, hem de malın el değiştirmesini zorlaştırmaktadır. Bankanın destekleyeceği mal senetleri bu problemlere basit ve kesin çözümler getirecektir.

c. HUKUKİ EL DEĞİŞTİRME DE FAYDAYI ARTIRIR

Bir mal bulunduğu yerini değiştirir, böylece kıymeti artar. Mesela ormanda bulunan odun evlere getirilir, ocağa konmakla değer kazanmış olur. Halbuki bu odun oradan nakledilmeseydi hiç bir kıymeti olmazdı. Bu nedenledir ki bir malın bir yerden başka bir yere nakledilmesi bir üretimdir. Ekseriya böyle bir nakil üretimden daha çok malın faydasını arttırmakta ve kârı çok yükseltmektedir. Ulaştırma araçlarının çokluğu ve ehemmiyeti buradan doğmaktadır. Buna fiziki hareket diyoruz. Ya da mal yerinde kalır, fakat mal sahibini değiştirir. Bu da malın değerini fazlasıyla arttırır. Şoför ol mayanın elinde araba hiç bir işe yaramaz. Hasta olmayan

için aspirinin bir değeri yoktur. Halbuki ihtiyacı olanın elin de mal çok büyük bir değer kazanır. Bu malın el değiştirmesi ile gerçekleşir. Taşınmazların hiç birisi fiziki olarak yer değiştiremezler. Ama sahibini her zaman değiştirebilirler ve bu değişme onların değerini arttırmış olur. Bu el değiştirmelere de hukuki hareket diyoruz.

d. MAL, SENETLERİ FİZİKİ HAREKETİ ASGARİYE İNDİRİR

İşte mal senetleri, fiziki harekete gerek kalmadan hukuki hareketi sağlayan bir araçtır. Mal durur senet hareket eder. Sonunda birleşirler.

e. HUKUKİ HAREKET SENETLERİN EL DEĞİŞTİRMESİYLE SAĞLANIR

Üretici ürettiği malı muayene yetkililerine, ekspertizlere götürür ve muayenesini yaptırdıktan sonra ambalajlar, ambara götürüp teslim eder. Karşılığında teslim ettiği malın senedini alır. Senet borsada satılır, perakendeciler ve top tancılar arasında el değiştirir, sonunda tüketiciye ulaşır, tüketici de bu senetle ambara gider, senedi verir ve malı alır, nakledeceği yere götürür ve tüketir. Görülüyor ki senet hukuki bakımdan çok uzun mesafeler katetmiş ve ait olduğu mala, en uygun harcama yeri bulmuştur. Dolayısıyla faydasını azamiye çıkartmıştır. Mal ise en kısa yoldan hareket ederek gideceği yere ulaşmış ve maliyeti asgariye inmiştir.

f. MAL SENEDİ MİLLİ STANDARTLARA DAYANIR

Bu mal senetlerinin çıkarılabilmesi için özel teşkilatlan maya gerek vardır. Bir defa bu malın standardı hazırlanmalıdır. Bu çok zor bir problemdir. Birtakım teknik problemlerin halli yanında, halkın ihtiyaç derecesi bilinmelidir. Kalitenin tespitinde halkın satın alma gücü de hesaba katılmalı dır. Bu standartlar ülkenin şartlarına göre değişmektedir. İmkan ve ihtiyaçlar farklıdır. Bir başka ülkenin standartlan kullanılamaz. Her ülkenin kendisine has üretme ve tüketme standartları vardır. Dilde olduğu gibi teklik sağlanamaz.

Devletin kurduğu standartları taklid dışında bir fonksiyon icra edememektedirler. Faizsiz banka milli standarların oluşması için gerekli teşkilatı kurmazsa, mal senedini des tekleyemez.

g. TEMİNATLI KONTROL GEREKİR

Standart malların imal edilmesi yeterli olmayıp, garan tili kontrollerin yapılması gerekir. Yani malı muayene edip etiketi damgalayan kontrolör, artık bu malıı standartlara uygunluğundan mesul olmalıdır. Mal bozuk çıkarsa üretici değil kontrolör mesul olmalıdır. Bugün devletin knrduğu ekspertiz teşkilatı çok az mallar için vardır ve fonksiyon icra etmekten uzaktır. Kontrolörün kusurlu malları tazmin ede bilmesi için bir dayanışma ortaklığına katılmış ve onun kefa letini almış olması gerekir. Faizsiz banka bu te,kilatı da kurmak zorundadır.

h~ KONTROLDE SERBEST REKABET SAĞLANMALIDIR Kontrollerin yapılabilmesi için laboratuvarlara ihtiyaç

vardır. Bu laboratuvarlardaki araçları kullanabilecek perso nel gereklidir. Malın stok edilebilmesi için ambarlara ve silo lara ihtiyaç vardır. Hasılı bir mal senedinin çıkarılması bir plana ve hareket sermayesine ihtiyaç gösterir. Bir genel organizasyon zorunluluğu vardır. Bütün bunlar yapılırken ser best rekabetin sağlanması zaruridir. Maaşlı bir görevli ile değil, serbest meslek erbabı hizmetlilerle bu işler görülecek tir. Bütün bu

hizmetlere, emekleriyle ve sermayeleriyle katı lanlar adil bir sistem içinde karşılığını alabilmelidirler. Bu da nıukavelelerle oluşturulacak yeni paylaşma sîstemleriyle münıkündür. Faizsiz banka ancak bundan sonra fonksiyonu nu icra edebilir.

XVII. MAL SENETLERİNİN FONKSİYONU

ız. VADESİZ MAL SENETLERİ MAL OLARAK TAS'ARR UFU SAĞLAR

Piyasada iki çeşit mal senedi mevcut olmaktadır: Vadeli mal senetleri ve vadesiz mal senetleri. Vadesiz mal senetleri nin karşılığı halen ambarda olan senetlerdir. Yani istediği niz zaman ambara gider, senedi verir ve karşılığında o senet te mevcut olan malı alabiliriz. Böyle bir senedin fonkiyonu, malın fıziki harekatına gerek kalmaksızın hukuki harekatını sağlamaktır. Bu mal senedi demir veya buğday senediyle alı nıp satılacak, dolayısıyla nakit üzerindeki yükü de hafiflet miŞ olacaktır.

b. VADELİ MAL SENEDİ, PESİN öDEMEL1 SİPARİŞ SENEDİDİR

Vadeli mal senetleri'ne gelince: Bunlar halen mevcut değildir. Ancak üretilmeleri planlanmış ve üretme imkanları hazırlanmış bulunmaktadır. Üreticiler tarafından belli bir müddet sonra teslim edileceği taahhüt edilmiştir. Gerçekte yoktur ama zimmette vardır ve belli bir müddet sonra ger çekten varolacağı büyük bir ihtimal içine girmiştir. Bu vadeli senedi satınalan kimse bu anda ambara giderek karşılığını mal olarak alamaz, bunu yapabilmesi için senedin gününü beklemek zorundadır.

c. BANKA, VADESİZ MAL SENETLERİNİ MAĞAZALARA VERİR

Banka çıkardığı vadesiz mal senetlerini o malın toptan cılığını yapacak tüccarlara verir. Kredi olarak verilen bu se netlerle üreticilerden mallar mübayaa edilir, ambarlara ko nulur ve sonra bu ambarlardan perakendeci tüccara bu se netlerle satılır. Üreticiler elde ettikleri mal senetlerini borsa da satarak nakde çevirirler. ~.iccarlar borsadan bu senetleri satın alarak ambara gider ve mallarını çekerler. Böylece dev re tamamlanmış olur. Bu senetlerin likidite kazanması için bankanın bu senetleri alıp satan borsayı kredi ile destekle
mesi gerekir. Bu da bankanın bu senetleri teminat kabul ederek nakit kredi vermesiyle gerçekleşir. Her senedin satış değeri yanında teminat değeri vardır. Teminat değerini ban ka belirler ve ona göre kredi verir. Burada önemli olan hu sus, bankanın krediyi kişilere değil senede vermiş olmasıdır. Yani banka bütün kredi taleplerini karşılar, bunu teminat değerlerini düşünerek gerçekleştirir.

d. VADESİZ MAL SENETLERİ, TEMİNAT DE~ERLERİYLE NAKıT İLE KREDİLENDİRİLEBİLİR

Teminat olarak kabul edilen senetler, bankada hapse dilmiş olacaklarından ambarlardan karşılığı olan mal çekile meyecek demektir. Yani bu senetler malların yedek stokları nı ifade ederler ve sanki piyasada yokmuş gibi olurlar. Böy lece değerlerinin yükselmesi sağlanmış olur. Gerektiğinde teminat değerini düşürınek suretiyle senetler yeniden piya saya arzedilir ve malların ucuzlaması sağlanır. Bu tür senet lerin teminat değerleri değiştirilmek suretiyle mevsimlik f"ı yatlara ayarlanabilir ve iki mevsim arasındaki fiyat farkları asgariye indirilebilir. Bunun başka bir yararı; istenilen ma lın ihracat ve ithalatının da kontrol altına

alınabilmesidir.

e. MAL SENETLERİNİN KREDİLENDİRİLMESİYLE S ÜBVANSİYON YAPILIR

Bir mala ait senedin önce teminat değeri düşürülür son ra yükseltilirse, üretim mevsimlerinde mal ucuz olacak, tü ketim mevsimlerinde pahalanacaktır. Bu da malın üretimini kısacak ve ithalata zorlayacaktır. Aksine önce teminat değe ri yüksek tutulan senet, malın üretmini teşvik edecek ve ih racata zorlayacaktır.

f. MİI~ODA SERBEST REKABET KORUNARAK, MAI~ODA PLANLAMA YAPILIR

Vadesiz mal senetleri stokların ayarlanmasında bir planlayıcı faktördür. Bu senetlerin önemli bir özelliği de, mikroda serbest fiyatı ve rekabeti koruduğumuz halde, mak roda tam planlama yapabilmemizi sağlamasıdır. Bunun an lamı, serbest rekabeti bozmadan planlı ekonomiye geçebil medir. Krediler için de aynı şey söz konusudur. Özel takdir yetkisi kullanılmasına gerek kalmaksızın herkese kredi ver me imkanının gerçekleşmesidir. Hem de bu krediler asla enf lasyona sebep olmayacak ve kredi sıkıntısı olmayacağı için işsizlik diye bir sorunumuz da kalmayacaktır.

g. VADELİ MAL SENEDÎ, KfiRLAR1 KESİN OLARAX BELİRLER

Vadeli senetler ise ziraatçilere kredi olarak verilecek, bunlar da senetleri borsada satacaklar, elde ettikleri meblağ ile üretim yapacaklar ve mahsulü ambara teslim ettikten sonra aldıklan senedi bankaya iade ederek kredilerini kapa tacaklardır. Mahsulleri çok olmuşsa, borsada fazla senetleri satıp kendi çalışmalarını değerlendirmiş olacaklardır. Mah sul eksik gelirse, borsadan vadesi gelmiş senetleri mübayaa edip kredilerini ta~~ıamen kapatacaklardır.

h. VADELİ SENETLERLE ÜRETİM PLANLAMASI YAPILIR

Bu sistemin üretici için en kârlı tarafı kârını hemen he sap edebilmesidir. Aldığı krediyi nakde çevirdikten sonra, kendisine lazım olan bütün malzemeyi senetle de olsa peşin almak suretiyle, işçilik hariç yapacağı masrafları kesin ola rak baştan bilmiş olacaktır. Malların ileride ıiyatça değişme si veya enflasyon olması onu hiç etkilemiyecektir. Bu durum üreticiyi cesaretle üretime götürecektir. Nihayet zararı işçili ğin az olmasından ibaret olacaktır. Bu da kendisi için fazla bir sıkındı yaratmayacaktır.

i. FAİZLİ BANKA NAKİT SENEDİ, FAİZSİZ BANKA MAL SENEDİ İHRAÇ' EDER

Vadeli senetlerin de teminat değerleri olacak ve banka buna göre bu senetleri de nakit kredi ile destekleyecektir. Bu

suretle senet likidite kazanmış, dolayısıyla değeri artmış olur. Vadesiz senetlerle stok planlaması yapılıyor, vadeli se netlerle ise üretim planlaması yapılacaktır. Ne kadar doma tes isteniyorsa o kadar domates ekilecektir. Planlanan mah sül daha ekilirken satılmış olacağından, pazar bulma veya günü gelince çok ucuz fiyatla satma tehlikesi ve derdi orta dan kalkacaktır. Bunun için plana uygun mal senedi çıkar ma ve bu senedi kredi olarak verebilmek için teminat değeri ni ona göre ayarlama kafı gelecektir. Böylece üretim fazlalığı veya azlığı söz konusu olmayacaktır.

Bütün bunlar faizsiz bankanın desteği ile gerçekleşecek ve faizsiz banka ancak bu senetlerin ihracı ile kurulup yaŞa yacaktır.

XVIII. İŞLETME SENETLERİ

a. BÜYÜK İŞLETME ZORUNLUDUR

Bir üretim, o üretimi yapacak işletmenin kurulması ile gerçekleşir. Eskiden bir veya iki kişinin çalışması ile ürün elde edilebiliyordu. Halbuki bugün binlerce insanın bir araya gelip çalışması ile bir ürün elde edilebiliyor. Bunun için bü yük fırmaların oluŞması zaruri oluyor. İşçilik do~uyor ve bir takım sosyal problemler ortaya çıkıyor. Çaresini arayanlar, sosyalizmi veya komünizmi öneriyorlar. Bunların da çözüm getirmediğini bug'ün sosyalist ülkeler dahi kabul etmiş bu lılnmaktadır. Yeni çözümün aranması zaruridir. Bir taraftan bugünkü geliŞmeye cevap verecek büyük işletmeleri kurmak, diğer taraftan tekelleri ortadan kaldınp işçileri patronlaxa sömürtmemek esastır.

b. İŞÇİLİK SİSTEMİ ~ ERİNE ORTAI~IK SİSTEMİ KURULMALIDIR

Patronsuz büyük işletmeler ortaklılilar şeklinde kurulabilir. Ancak bu ortaklıkların da yönetimi, yöneticilerin elinde olmamalıdır. Kollektif bir yönetimi gerçekleştirebilmeliyiz. Marx böyle bir yönetimin hararetli müdafiî olmuş ama her hangi bir çözüm getirememiştir. İddia ettiği şeyler ütopik bi rer hayal olmaktan ileri geçememiş ve hiç bir yerde uygula namamıştır. Uygulanmaya kalkıldığı yerler kan deryasına dönüşmüştür. İşte kurulacak ortaklığın buna benzer mah zurlar da taşımaması gerekmektedir.

c. İŞLETMEDEKİ PARA, İŞLETME SENEDİDİR

İşletme bir ortaklık senedi çıkarıyor. Bu senet işletme içerisinde tamamen para yerine geçiyor. Bütün hammadde ler bu işletme senedi ile satın alınıyor. Bütün personelin üc reti bu işletme senedi ile ödeniyor. Kiralar ve vergiler bu se netlerle tahakkuk ettiriliyor. Sonunda mallar da bu senetler le satılıyor. Bu işletmeden mal almak isteyenler veya sipariş verenler işletmeye bu senedi vermek zorundadırlar. Böylece ayrıca bir nakte ihtiyaç kalmaksızın tv.m ücret, kira, fiyat ve diğer masraflar hep bu senetle karşılanıyor. Bu senedin halk tarafından kabul edilip işlerlik kazanabilmesi için bankanın bu senetleri nakitle desteklemesi zorunludur. Baştan banka kredi vermek zorunda kalacaktır. Fakat işlerlik faaliyete geçtikten sonra, banka işletmenin parasını kullanma imkânına kavuşacaktır.

d. ÜCRET İŞLETME SENETLERİYLE öDENECEKTİR İşletme senedi ile ücr~tler normal ücret statüsü ile tes

bit edilir. Götürü çalışanlar yaptıkları işe göre, yevmiyeli ça lışanlar mesleki derece ve çalıştıkları saatleri nisbetinde bu senetten belirlenmiş ücretlerini alacaklardır. Bunların nakit olaxak ücretleri ise bu senedin fiyatına bağlı kalacaktır. Ürettikleri mal piyasaca aranan mal haline gelmişse, senet ler kıyınetlenecek ve işçilerin ücretleri yüksek olacaktır. Ma lın satışı düşmüşse ucuzlayacak, işçilerin yevmiyeleri de dü şük olacakiır. Bunun açık anlamı, işçilerin de işletmeye or tak edilmiş olmalarıdır.

e. İŞLETME SENEDİ İ7RETİM MİKTARINI AYARLAR

Bu usulün en büyük avantajı, üretim fazlalığı olup, mallar satılmadığında işçilerin ücretleri düşecek ve başka yerde iş bulanlar kendiliğinden ayrılıp gidecel~lerdir. Bu işçi lerin başka yerde iş bulmaları ise çok kolay olacaktır. Zira herkesin toprak senedi cinsinden kredisi vardır. Kendisi dev let veya baŞkasının işyerinde bu kredisini kullanabilecek ve emeğini yatırıma yöneltip üretim stoklarının erimesine ka dar o alanda yeni üretim yapmayacaktır. Böylece yatırım nisbeti kendiliğinden en iyi bir seviyede dengelenmiş olacak tır.

f. STOKLAR BÜTÜN C~İRDiLERİ ETKİLEYEC,EKTiR

Satın alınan ilk maddelerin ara maddeleri ve s~ıtışa ar zedilen mamul maddelerin işletme senedi cinsinden fiyatları, stoklarına göre belirlenecektir. İlk ara ve mamul maddeler den herbirinin ambarları bulunacaktır. Bu ambarların bü yüklükleri istenen vasat stok seviyelerinin iki katı büyüklü ğünde olacaktır. İşletme faaliyete geçmeden önce bu ambar ların yarıları dolu olacak şel;ilde ilk döner sermaye konmuş olacakt.ır. Bu depoların, ambarların veya garajların mesulle ri bulunacak ve ambara mal teslim edene helirlenmiş mal se nedi cinsinden değerini verecek ve anıbardan mal çekmek is teyenden de aynı senedi isteyecektir. Yani aynı anda alı; ve veriş arasında bir fiyat farkı uygulamayacaktır.

g. ARA STOKLAR DA İŞLETME SENETLERİ İLE FİYATLANDIRILACAK VE OTO PLANLAMA OLACAXI'IR

Herhangi bir ambarda, depoda veya garajda mal mikta rı deponun yarısını dolduruyorsa, işletme planlamasında be lirtilen ilk fiyatlar uygulanacaktır. Mallar çek.ilip ambar bo Şalmaya başlayınca fiyatlar yükseltilecek ve bunu imal eden lere; kârlı iştir, üretim yapın diye kendiliğinden sinyal veril miş olacaktır. Bu arada malı ilk madde olarak kullanacakla ra da; karlı durum var, şimdi bu malları alın haberi ulaşacaktır. Bu haberleri her gün ilan edilen fiyat listelerınden öğrenmiş olacaklardır. Aksine ambarda mal dolmaya baŞla yınca, aynı olan alış ve satış fiyatları düşürülecek ve o nokta da imalatın akışı yavaşlamış olacaktır. Böylece bu işletme senediyle üretim plânlaması, personele ve tezgâhlara işlerin dağıtılması, stok seviyelerinin tesbiti kendiliğinden en ideal bir şekilde halledilmiş olacaktır.

I. İŞLETME SENEDİ, İŞLETME İÇİNDE ARZ VE TALEBİ AYARLAR

Üreticiler ücretlerini tamamen serbest piyasa esası üze rinden, alış ve satıştaki farktan elde etmiş olacaklardır. Ser best rekabet sistemi burada tam işlerlik içersinde olacaktır. Bunun için her tezgahtan en az ona (10) yakın sayıda tezgah bulunacak ve bu tezgahlan çalıştıracak personel olacaktır. Tezgahların bakımını ve tamirini bakıcılar yüklenecek ve o tezgahlarda üretilen mal miktarına göre genel hizmetten paylarını alacaklardır. Bu nedenle işletme büyük hacimde olacak; ancak işletmenin yöneticisi senet olup, ayrıca bir yö netici ekibi bulunmayacaktır. Tıpkı bugün para nasıl devlet içerisinde arz ve talep kanunlarına göre tüm ekonomik düzenlemeleri yapmakta ise, aynı şekilde işletme senedi de işletme içerisinde arz ve talep kanunlarına göre tüm düzenle meleri yapmış olacak ve bu sayede ortaklık yoluyla büyük

işletmeler kurulmuş olacaktır.

XIX. İŞLETME SENETLERİNİN FONKSİYONU

a. İŞLETME SENEDİ BİR ANA MAMUL SENEDİDİR

İşletme senetlerinin nakit cinsincien fiyatı, mamul stok seviyelerine göre hesaplanacaktır. İşletme senedi için mamul mallara bir ana mal tarif edilecek ve işletme senedi bu mal ile belirlenmiş olacaktır. Bu malın stok seviyesi düştükçe senedin fiyatı yükselecek, stok seviyesi yükseldikçe senet fiyatları düşecektir. Böylece piyasadaki talep belirlenmiş olacaktır. Diğer taraftan ambardaki stok çoğaldıkça işletme senedi cinsinden fiyatları düşeceğinden, imalat gerisin geriye dalga dalga azalacak ve ilk maddelerde bir yığılma meydana gelmiş olacaktır. Bu yığılmadan dolayı da bu ilk maddeleri getirip satan tüccarlar satamayacaklarından tüm hareket yavaşlamış olacaktır.

b. STOKLAR ARTTIKÇA İŞLETME SENEDİNİN NAKİT CİNSİNDEN DEĞERİ DÜŞECEKTİR

Aksine senet fiyatları düşük ise mal ucuzdur demektir. Herkes işletmeye gelip senedi vererek mamulleri satın alacaktır. Mamul maddelerdeki stok seviyesi düşecek ve dolayısıyla senet cinsinden fiyatları yükselecektir. Bunun üzerine imalatçılar harekete geçecek ve dalga dalga bu hızlanma ilk maddelerin erimesine kadar varacaktır. Fiyatları yükselecek ve ilk madde satıcılarını buraya mal getirip teslim etmeye tesvik edecektir.

c. İŞLETMELER İHTİYACA GÖRE YAVAŞLAYIP HIZLANACAKTIR

Görülüyor ki, hiçbir zaman bir tekel oluşturmadan, dolayısıyla, mikro planda dengeyi bozmadan ve serbest rekabeti engellemeden bu işletme senedi sayesinde büyük işletmeler kurulabiliyor. İşletmenin hızı, piyasasının arz ve talep dengesinin bulunduğu yerde kendiliğinden avarlanıyor. Piyasada ihtiyaç varsa, üretim hızlanıyor ve inşaat sektöründen emek imalat sektörüne kayıyor. Aksine piyasa doymuş ve mal fazlalığı varsa, işletme kendiliğinden yavaşlıyor ve emek imalat sektöründen inşaat sektörüne kayıyor.

d. İŞLETME SENETLERİ SEKTÖRLERİ KÖTÜ ETKİLERDEN KORUR

Bugün imalat miktarını dengeleyen bir mekanizma geliştirilemediği için birçok kapitalist ve sosyalist doktrinler geliştirilmiştir. Kapitalistler bunu merkez bankasının piyasaya süreceği veya piyasadan çekeceği nakit miktarıyla dengelemeye çalışmaktadır. Üretim fazlalığı olduğunda, merkez bankası para makinesini frenleyerek kredileri kısmakta ve bu şekilde işyerleri yavaşlatılmakta veya hepten tatil edilmektedir. Bunu grev ve lokavt sistemleriyle gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Sigorta sistemiyle işçilerin biriktirdikleri meblağlar bu devrelerde eritiliyor ve daha sonra stoklar eriyince anlaşmalar yapılarak tekrar imalata geçiliyor. Bazan bu kısıtlamaları enerji yokluğu iddialarıyla elektriği keserek veya kısarak düzenliyorlar. Burada tek para sistemiyle çalışıldığı için, para kısmaları gerekli gereksiz her sektörü etkiliyor ve iş hayatı felce uğradığından sosyal problemler doğuruyor. Halbuki işletme senetleri sayesinde yavaşlama ve hızlanma sadece o işletmenin ilgili olduğu sektörde olmakta ve işsizlik meydana getirme yerine, emeğin imalat sektöründen inşaat sektörüne aktarılmasıyla mesele ideal şekliyle çözülmüş

olmaktadır.

e. İŞLETME SENETLERİ TASARRUF ARACIDIR

İşletme senetlerini almış olanlar kendilerine mal lazım değilse, hemen çekmeyeceklerdir. Sadece senet ucuz olduğu zaman satın almakla iktifa etmiş olacak ve ihtiyaçları olduğu zaman çekmiş olacaklardır. Bunun anlamı, bu malları mevduat olarak işletmeye bırakmadır. Böylece işletme senedi satıldığı halde, teslim alınmayan malları kredi şeklinde başkalarına verebilir. Böylece ek bir sermaye sağlanmış olur. Bu senetlerin bankaca desteklenmesi halinde, işletmelerin ayrıca nakit sermayeye ihtiyacı kalmayacak ve dolayısıyla ülke içinde nakdin yükünü bu senet hafifletmiş olacaktır. Bu senetler piyasada nakit ile alınıp satılacaklarından TL'nın değerinde de olumsuz bir etkileri olmayacaktır.

f. İŞLETME SENETLERİ VADELİ OLABİLİR, BÖYLECE DÖNER SERMAYE TEMİN EDİLİR

İşletme senetleri vadeli olabilir, bu sipariş anlamına gelir. Mal senetlerindeki vadelilere benzemektedir. Vadeli senetler ucuza satılacaktır. Böylece halkın işletmelere sermayeleriyle katılma imkanı sağlanmış olacaktır. Halk tasarruflarını dilediği sektöre yönlendirme imkanını bulacaktır. Dilerse bir site senedini satın alıp toprağın rantından yararlanmayı isteyecek, dilerse inşaat malzemesi veya günlük ihtiyaç malları üreten işletmelerin vadeli senetlerini satın alarak senet ticareti yoluyla tasarrufunu değerlendirecektir. Bu şekilde bir çeşit şirketi mudarebe gerçekleşmiş olacaktır. Banka bu şirketin ortağı değil, destekçisi durumundadır. Çünkü banka bu senetleri satın almıyor veya satmıyor, sadece bunları rehin alarak kredi veriyor. Alsa veya satsa bile, bunu kendi adına değil, işletme adına alıp satıyor yani kredileşiyor.

g. İŞLETME SENEDİNDE MEKAN BİRLİĞİNE GEREK YOKTUR

İşletme senetlerinin çalışması için her zaman bir işyerinde bütün bunların olması şartı yoktur. Değişik yerlerde değişik ambarlar tesis edilir ve bu ambarların yanında bu malları kontrol edecek laboratuvarlar kurulur. Herkes dışarda bu malı imal eder, getirir ambara teslim eder, işletme senedini alır. Bunu işleyecekler de buradan işletme senediyle bu ara malı satın alarak işler ve bir ileriki kademe ambarına teslim eder. Burada hatırlanacak önemli husus, bu parçaların nakit ile değil işletme senediyle alınıp satılması ve alış satış arasında aynı anda bir farkın olmamasıdır.

Böylece görülüyor ki, bir işletme senedi, sadece ara ambarları sayesinde başka hiçbir tezgaha ve işçiye gerek kalmaksızın fonksiyonel olarak büyük işletmeleri kurma imkanını doğuruyor. Bunun için iyi bir plan ve proje ile işletme planlamasının yapılması ve bu amaçla çıkartılmış olan senedin faizsiz banka tarafından desteklenmesi yeterlidir. Yeter ki bu işletmenin kurulmasına topluluk içinde imkan ve ihti yaç mevcut olsun.

XX. İSTİHKAK SENETLERİ

a. İSTİHKAK SENTLERİ BELİRSİZ GELİRLERİ PAYLAŞTIRIR

Tüzel kişiler genel hizmetlerini ehliyetli hizmetlilere yaptırıyorlar. Bu hizmetleri yapanlara belli maaş yerine tüzel kişinin gelirlerinden pay vermektedirler. Ayrıca bu gelirlerden yardımlaşma olmak üzere ortaklara veya üyelere pay dağıtıyorlar.

Bir çok işletmelerde çalışan kimseler, işletme senedinden ayrı olarak götürü iş almış olabilirler. Yani bir fonda toplanan değişik meblağların değişik istihkak sahiplerine dağıtılması gerekir.

b. ORTAK HİZMETLER İSTİHKAK SENTLERİ İLE PAYLASTIRILIR

Genel olarak teşebbüslerin dört çeşit girdileri vardır. Bunlardan birincisi toprak, altyapı ve güvenliği sağlayan genel hizmettir. İkincisi, yapı ve tesislerdir. Üçüncüsü, ilk maddeler ve dördüncüsü çalışmadır. Bu iştirakler ayrı ayrı kurulacak ortaklıklar tarafından temin edilir.

Genel hizmetleri tüzel kişilerin kurduğu hizmet ortaklıkları yaparlar. Tesisleri hissedarlar koyarlar. İlk maddeyi teşebbüse sipariş veren tüccarlar temin ederler. İmalatı ise, burada çalışan işçi ve personel birlikte yerine getirirler. Bunların herbiri ayn ayrı birer ortaklık şeklinde oluşurlar. Bunlar teşebbüsün ana ortaklıklarıdır.

c. İŞLETME ORTAKLARI ARALARINDAKİ PAYLARI ISTİHKAK SENETLERİ İLE PAYLAŞTIRIRLAR

Teşebbüsün bu ana ortaklıkları, ayn ayrı mukavele ile ortaklığa katılırlar ve bunların alacağı paylar her mukavelenin yenilenmesi sırasında yeniden tesbit edilir. Bunların hepsi üretilen mallardan pay alırlar. Yani genel hizmeti yapan tüzel kişi, hizmeti karşılığı belli bir ücret yerine yapılan işin hacmine göre, istihsalden veya cirodan paylarını alırlar. İlk maddeyi temin edenler karşılığında işletme senedini aldığına göre, yine hasıladan pay oluyorlar demektir. Çalışanlar da ücretlerini ürettikleri mallârdan pay olarak alırlar.

d.İSTİHKAK SENETLERİ ADİL PAYLAŞMAYI SAĞLAR

Burada iki önemli poblemle karşılaşılmaktadır. Bu topluca elde edilen hasıladan ortaklar arasında payların nasıl dağıtılacağıdır. Binlerce kişinin birlikte çalışarak meydana getirdikleri hasıla nasıl bölüşülecektir. Günümüzde bu problem ücret sistemiyle halledilmekte, kâr ve zarar bir kişinin sırtına binmektedir. Bunun sonucu olarak küçük ve orta müteşebbisler ortadan çekilmekte, büyük müteşebbisler tekellerini kurmakta, halk ise bu patronların tekelinde işçi olarak köleleştirilmektedir. Esasen faiz yasağı bu köleliğin oluşmasını önlemek içindir. Yani işçi ve patron sınıfı yerine, kendi işyerinde çalışan sınıfsız bir kitleyi oluşturmaktır. Bir yandan patron sınıfını kaldırmak, diğer taraftan büyük teşebbüsleri oluşturmak, ancak ortaklık içinde adil bir bölüşmeyi sağlamakla mümkündür. Bu çıkarılacak istihkak senetleri ile sağlanacaktır. Herkes çalışacak, ücret alır gibi istihkak senetlerinden kendine düşeni alacaktır.

e. İSTİHKAK SENETLERİNİN KARŞILIĞI BELLİ DEĞİLDİR

Ortaklık içinde iş yapanlar, ücret alır gibi istihkak senedi alacaklardır. Bu bazan saatlik olarak değerlendirilir, bazan yapılan işe göre birim fiyatı üzerinden verilir, bazan da ihtiyaç gözönünde tutularak başka kriterlerle ödeıımiş olur. Ancak hep istihkak senedi cinsinden ödeme yapılır ve işletme senedi veya nakit olarak bir değerlendirme yapılmaz.

f İSTİHKAK SENETLERİ SABİT GİDERLERİ YOK EDER

Bu suretle oluşturulmuş teşebbüslerin en büyük avantajı, üretimde sabit giderlerin sıfıra indirilmesidir. Üretim yoksa, yani genel hizmeti yapan

tüzel kişi, ne tesisleri temin eden hissedarlar, ne sermaye koyan tüccarlar ve ne de iş yapacak çalışanlar bir şey alırlar. Ayrıca hesaplamalara gerek kalmaksızın işletme istenildiği kadar yavaşlatılabilir ve hızlandınlabilir.
Diğer taraftan işletme büyük veya küçük kapasitede kurulabilir. Böylece bir sarsıntıya sebep olmadan ekonomik denge sağlanmış olur. Faizsiz banka bu problemleri çözdüğü müddetçe hedefine ulaşmış olur. Yoksa sadece faiz yasağı faizsiz sistem demek değildir.

g. KAMU HİZMETLERİ DE İSTİHKAK SENETLERİYLE YAPILIR

Ülkeler millî bütçe yapmaktadırlar. Artırmalı bütçelerin çok kötü olduğu eskiden beri bilinmektedir. Bunun ilk ilmi izahını İbn Haldun yapmıştır. İlk uygulaması ise Halife Ömer tarafından yapılmıştır. İstişare sonunda artı malı meşru görülmemiştir.
Son asırda ise açık bütçeler rağbettedir. Bu enflasyonun kaynağı olmaktadır. En iyi çözüm denk bütçedir. Sonra yapılan bütçeler kesin bütçelere uymamaktadır. Söylenenlere uyulamıyor. Devlet cari harcamalarını istihkak senedi ile yapacak olursa, bütçenin tam denk olmasını gerçekleştirdiği gibi bütçe ile kati hesap arasında tam tetabuk sağlanmış olur. Böylece günümüzdeki istikrarsızlıklar ortadan kalkar.

h.. İSTİHKAK SENETLERİ ÇALIŞANLAR ARASINDA ÇIKAR PARALELLİĞİ SAĞLAR

İstihkak senetlerinin diğer bir faydası da, çalışanlar ve ya görevliler arasında çıkar paralelliğinin sağlanmış olmasıdır. Vatandaşın işini yapan görevli bilecek ki, yaptığı işten dolayı vatandaş kazanacak, daha fazla vergi verecek ve aldığı istihkak senedinin satın alma gücü artacaktır. Yine görevli bilecek ki, diğer görevli vazife yapmazsa ve vatandaşı ezerse, millî hasıla düşecek, bütçenin gelirleri azalacak, dolayısıyla aldığı istihkak senedinin satın alma gücü eksilmiş olacaktır. Diğer görevliyi görevini yapmaya teşvik edecek, böylece oto kontrol da olacaktır.

i. İSTİHKAK SENETLERİ BÜROKRATİK ATALETİ ORTADAN KALDIRIR

İstahkak senetlerinin temin ettiği en önemli husus, bugün büyük işletmelere ve devlete arız olan bürokratik ataletin bu sayede ortadan kalkmasıdır. İstihkak senetlerinin işlerlik kazanabilmesi için faizsiz banka tarafından desteklenmelidir. Bu da bankada daha çok istihkak senedinin teminat olarak kabulü ve kredilendirmesiyle olacaktır

XXI. İSTİHKAK SENETLERİNİN FONKSİYONU

a. FAİZSİZ SİSTEM TÜKETİCİYİ DECİL ÜRETİCİYİ DESTEKLER

Faizli sistemde vergi, kira, ücret ve faiz istihkak edenlere nakit olarak ödenmektedir. Bu müstehaklar için çok büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Herkes kendisine düşen payı nakit olarak alıp onunla istediği işi yapmaktadır. Yani tüketiciler korunmaktadır. Diğer taraftan üreticiler ise elde ettikleri malı satmak zorunda bırakılarak, mallarını ucuz fiyatla elden çıkartmaya zorlanmaktadırlar. Bu kapitalist düşüncenin tabiî sonucudur. Üreticileri zor durumda bırakıp patronlara köle işçiler bulmak, ancak böyle mümkündür. Faizsiz sistemde ise küçük ve orta müteşebbisleri korumak için vergi, kira, ücret ve bedel, mal olarak hasıladan elde edilen paydan verilmektedir. Üretici kendi emeğinin ucuz veya pahalı harcanması dışında herhangi bir sıkıntıya sokulmamaktadır. Yani faizsiz

sistem üreticiyi koruyup tüketiciyi zor durumda bırakmaktadır.

b. İSTİHKAK SENETLERİ İŞLETMELERDE ORTAKLIĞI SAĞLAR

İstihkak sahiplerine nakit değil mal verilmektedir. Bunlar bu malları ekseriya kendileri kullanamazlar. Aynı zamanda bunlar çok çeşitlidir. Depolanmaları, nakledilmeleri ve satılmaları çözülmesi zor problemler taşır. Faizsiz sistem buna da çözüm getirmelidir. Yoksa bir halkası kopuk zincir gibi hiçbir iş yapmaz ve çalışmaz. İstihkak senetlerinin temin ettiği çözüm tam bir çözümdür.

c. İSTİHKAK SENETLERİ İLE DEĞİŞİK MALLAR FİYATLARA GÖRE BÖLÜŞÜLÜR

İstihkak payları işletmenin veya devletin ambarlarında depo edilecek ve bir dönemde eritilecek şekilde istihkak senetleriyle fiyatlandırına yapılacaktır. Yani bu mallar hiçbir suretle istihkak senedi dışında bir değer mukabili istihkak ambarlarından dışarıya çıkarılmayacaktır. Diyelim ki, istihkakların periyodu kamu bütçelerinde olduğu gibi bir yıllıktır. İstihkak ofıslerinde toplanan her cins mal yıllık hafta sayısına bölünür ve bir hafta içerisinde erimesi gereken miktar tesbit edilir. Her mal için serbest piyasa fiyatlarına göre nakit cinsinden toplam değerler hesaplanarak toplam istihkak miktarı nakit olarak bulunur. Harcanmış olan istihkak senedi miktarına bölünerek bir istihkak senedinin hesabı olarak TL cinsinden değeri bulunur. Buna benzer şekilde, her malın istihkak senedi cinsinden fiyatı tesbit edilir. Böylece malların haftalık fiyatları ilan edilir. İstihkak sahipleri istedikleri malları ellerindeki istihkak senetleriyle satın almaya başlar1ar.

d. MALLARIN ERİME NİSBETİNE ETKİ EDER AMA STOKU ETKİLEMEZ

Bu mallardan bir kısmı daha önce hesaplanmış bulunan haftalık erime miktarından daha fazla alınıp götürülmüş olabilir. Bu taktirde gelecek haftadaki fiyatı yükseltilir. Bir kısım mallar ise rağbet görmemiş ve ambardan daha az çekilmiş olabilir. Bu malların da istihkak senetleri cinsinden fiyatları düşürülerek, gelecek hafta istihkak sahiplerinin daha fazla rağbet etmeleri sağlanır. Bu fiyat değiştirmeleri o şekilde ayarlanır ki, yıl sonunda bütün mallar istihkak sahipleri tarafından eritilmiş olsun. Yıl sonunda artan miktar kalmışsa, bu gelecek yılın gelirlerine ilave edilir ve bu malın fiyatı geçmiş yıldaki fiyatından daha düşük tutularak gelecek yıl içinde böyle bir artmaya mani olunur.

e. İSTİHKAK SENETLERİ DE HAMİLİNE YAZILIDIR

İstihkak senedi almış olan müstehaklar senedi mutlaka istihkak ambarına götürüp değiştirmek mecburiyetinde değildirler. İsterlerse istihkak senetlerini borsada serbestçe satabileceklerdir. Böylece elde ettikleri nakti ücret olarak almış olacaklardır. Devre tamamlanmadan da bu senetler satılabilecektir. Bu senetleri satın alanlar gidip ambardan malları çekecek ve piyasaya nakit ile satıp kâr edeceklerdir.

f. İSTİHKAK SENEDİ İLE STOKLARIN DENGELİ ERİTİLMESİ SAĞLANIR

Millî ekonomide bu istihkak senetlerinin önemli bir fonksiyonu da, yıl sonuna kadar malları eritmeyi yıl içinde dağıtmış olmasından dolayı her mevsimde mal bulunacak ve mevsimler arası fiyat dalgalanmaları önlenmiş olacaktır. Ekonominin halletmesi gereken problemlerin en

önemlilerinden biri de bu mevsimlik fiyat dalgalanmalarıdır. Bu dalgalanmaları arttırmak için belli mevsimlerde tüccarlar malları alıp stok yaparlar. Sonra aldıklarını birkaç misli fiyat ile satışa arzederler. Bu üretici ile tüketici arasında büyük fiyat farklarını oluşturur ve üretimi büyük bir nisbette önler. Hukuk dilinde buna ihtikâr denilmektedir. Hukuki yoldan bunun önlenmesi her zaman istenmiş ama hiçbir zaman başarıya ulaşılamamıştır.

g. GENEL HİZMET PAYI İŞLETME SENEDİ OLARAK ALINIR VE İSTİHKAK SENEDİ İLE BÖLÜŞTÜRÜLÜR

Ekonomik aksaklıkların yalnız ekonomik tedbirlerle önlenebileceği, hukuki müdahalelerin hiçbir sonuç vermiyeceği kesinlikle bilinmelidir. İhtikâr da ancak ekonomik tedbirlerle önlenebilir. İstihkak senetleri bu hizmetleri yüklenmiş olacaktır. Şöyle ki, bir malın toplam istihkak stoku senelik hafta sayısına bölünüyor ve bir hafta içinde onun kullanılacak miktarı bulunuyor. İstihkak senetleri ile satın alınacak bu malın fiyatı öyle ayarlanıyor ki, her hafta eşit miktarda mal tüketimi olsun. Şimdi bu plana başka bir plan ilave edebiliriz. Piyasada mal bol olduğu zaman istihkak stoklarına öyle bir fiyat uygulanır ki, o mevsimlerde hiç satış olmaz. İstihkak sahipleri istihkak senetlerini kredi ile değerlendirsinler ve haklarını daha sonra alsınlar. Böylece bu mallar zor günler için stok edilmiş olur. Mallar eriyip piyasadan çekilince fiyatlar yükselecek ve istihkak sahipleri senetlerini kullanarak bu malların piyasaya çıkmasını sağlayacaklardır. Böylece malların mevsimlik fiyat dalgalanmalarının önüne geçilmiş olur.

Faizsiz sistemde verginin nakit olarak değil de ayn olarak alınmasının önemli hikmetlerinden biri de budur. Yani bir taraftan üreticilerin ödemeleri kolaylaştınlıyor, diğer taraftan kriz zamanları için yedek stok teşkil ediyor. Marx, Osmanlı Devleti'nin uzun zaman dayanma gücünü buradan aldığını söylemektedir. Bir sistemin yaşlanmış olması onu verimsiz hale getirir. Sistem yenilenirse yeniden canlılık kazanır. Faizsiz sistem bir rönesanstır.

XXII. SENETLERLE KREDİLEŞME

a. BANKA KREDİLEŞMELERİ ORTAK MUHASEBE VE KEFALETLE GERÇEKLEŞTİRİR

Banka merkezi kredileşmeden çok, ortakların bankaya teminat göstermek şartı ile bir kredi istihkak etmeleri ve bu krediyi diğer ortak veya mudilerin birbirlerine kullandırmaları şeklinde olmaktadır. Yani banka belli kimselere belli limitte kefil olduğunu tevsik eden belge verir. Bu belgeyi ibraz eden herkes karşı taraftan istediği şeyi alıp borçlanır. Bu durumu bankaya bildirirler, banka da birisinin hesabından düşürüp diğerinin hesabına geçirtir. Kredi alan, borçlanan zamanında tediyede bulunamazsa alacaklı bankaya başvurarak bunu tahsil etmiş olur. Bankanın burada yegane fonksiyonu, mudilerine keiil olmaktan ibarettir. Bu kefaletin cari kefaletten farkı, tamamen masrafsız olup uzun uzun sözleşme ve yazışma külfetinin ortadan kaldırılmış olmasıdır.

b. KEFALET KARŞILIKSIZDIR

Faizsiz banka bu tür kefalet hizmetlerini karşılıksız yaptığı için

kredileşmeye son derece işlerlik kazandırmaktadır. Herkes için kredi vermek ve almak teminatlı olduğu için kolay gelmektedir. Bu kredi harekâtı bilindiği gibi ekonomik harekâtı doğurmakta ve millî gelirde hızlı bir artış kaydetmektedir. Halbuki faizli bankalar bir taraftan faizli olduğu için, diğer taraftan merkezi bir kredileşme sistemi bulunduğu için kredileşmeyi zorlaştırmakta, dolayısıyla işsizliğe ve ekonomik krizlere sebep olmaktadır.

c.BANKA HAMİLİNE YAZILI MAL SENETLERİ ÇIKARIR

Bankanın yaptığı ikinci hizmet ise bundan önce anlatılan toprak, demir, buğday ve altın senetleri ile site, mal, işletme ve istihkak senetlerini mukaveleleri ile birlikte ihraç edip bunları kredi olarak müteşebbislere veya müteahhitlere dağıtmaktan ibarettir. Burada banka senetlerin tanzimi için gerekli külfeti yüklenmektedir. Bunların standartları ile mukavelelerini hazırlamaktadır. Sonra da yine kendi kefaletin de piyasaya bu senetlerin sürülmesini temin etmektedir. Bu senetlerin karşılığını o senetleri kredi alan teşebhüsler bulacaklardır. Banka onlardan teminat almış olacak, fakat halka ise kendisi kefil olmuş olacaktır.

Yine faizsiz banka bütün bu işlemleri başlangıçta karşılıksız yapacaktır. Teşebbüsler faaliyete geçip iş yapmaya başladıkları zaman, verecekleri genel hizmet paylarından kendisi de pay almış olacaktır.

d. FAİZSİZ BANKADA NAKİT SENEDİ YOKTUR

Banka merkez bankasının desteği altında ikinci derecede parayı oluşturan bir kuruluştur. Faizli bankalarda bu ikinci derecedeki para, merkez bankasının çıkardığı paranın aynısıdır. Faizsiz bankada ise merkez bankasının çıkardığı para ile satılıp alınan senetleri çıkararak ikinci derecede nakit üretmektedir ve merkez bankasının fonksiyonlarına karışmamaktadır.

e. FAİZSİZ BANKA SENETLERİYLE DESTEKLER

Faizsiz bankanın üçüncü hizmeti, kendisinin çıkarıp kredi olarak müteşebbislere dağıttığı toprak, demir, buğday ve altın senetleriyle; site, mal, işletme ve istihkak senetlerini nakit kredi ile desteklemektir. Bunun için iki yol takip etmektedir. Birincisi: Bu senetleri teminat kabul ederek başka senet cinsinden kredi vermektir. Diyelim ki, günü gelmemiş yumurta senedini teminat olarak alsın ve buğday senedini kredi olarak versin. Buğday senedi piyasada derhal nakit ile değerlendirilebilme imkânına sahip ise, bunu müstakriz satacak ve nakde çevirecektir. Sonra yumurta senedinin günü geldiğinde yumurta senedini satıp kredisini buğday senedi cinsinden iade etmiş olacaktır. Böylece revaçta olmayan bir senet işlerlik kazanacaktır.

f. SENETLERİ KARSIZ ALIP SATAR

İkinci yol olarak, senetlerin kârsız alınıp satılmasını sağlamak suretiyle onlara likidite kazandırmaktır. Başlangıçta senetler piyasada tanınıp bilinemeyeceği için kimse o senetleri edinmek istemez. Kimse bu senetleri edinmek istemediği için de senetler geçerli olmaz. Ama herhangi bir sebep bu senedi geçerli hale getirirse, ondan sonra bir desteğe ihtiyaç kalmaksızın işlerliğini devam ettirir. Bugünkü banknotlar başlangıçta altın karşılığı idi. Bundan dolayı işlerlik kazanmıştı. Şimdi ise

paranın böyle bir karşılığı olmadığı halde hala geçerliliğini koruınaktadır. Hatta yeni kurulan devletler bile karşılıksız paralarını geçerli kılabilmektedirler. Bu hızlanan bir maddeye benzer. Önce hız kazandırabilmek için kuvvet uygulamak, yani enerji vermek gerekir. Bir defa hızlandıktan sonra artık onu durdurmak için bir kuvvete ihtiyaç vardır, yoksa kendi hızıyla yoluna devam eder gider.

Ne var ki, sürtünme kuvvetleri devamlı olarak fren yapar ve zamanla kendi kendine yavaşlayıp durmasına sebep olur. Durmasını istemiyorsak bir kuvvetle onu desteklememiz gerekir. Enflasyon bu sürtünme kuvvetidir. İşte senetlere ilk hızını verebilmek, sonra da sürtünmeleri karşılayabilmek için bankaya ihtiyaç vardır. Banka bunu, o senetleri kendi tarifesine göre alıp satmaya başlaması ve fiyatı tedricen yükseltmesiyle yapmış olur.

g. SENETLER KARŞILIKSIZ DEĞİLDİR

Halk fiyatı yükselmeye başlayan senedi önce alıp sonra satmak suretiyle kâr etme imkanını bulur. Bu kârlılığı gören halk için senet kıymetli olmaya başlar. Böylece senet artık hızını almıştır. Kendi kendine, bankanın desteğine gerek kalmaksızın değerini korur. Ne var ki, ilk defa senedin kıymetini banka suni olarak ortaya çıkarmıştı. İşte senetlerin tehlikeli noktası buradadır. Banka bu suni değeri hiçbir karşılığı olmadan da ortaya koyabilirdi. Başlangıçta halk için kârlı olan bir iş, karşılığı olmadığı için sonradan iflas ile biterdi. Bugünkü karşılıksız paraların ve hatır senetlerinin akıbeti bu olmaktadır. İşte bundan dolayıdır ki, faizsiz bankanın en çok hassasiyetle üzerinde duracağı husus, karşılıksız ve teminatsız bir senedin piyasaya çıkmasını önlemektir. Faizsiz bankanın vakıf olarak kurulması, karşılıksız olarak çıkacak senetlerin kendisine hiçbir kazanç sağlamaması, böyle bir bekçiliği için teminattır.

XXIII. DÖRDÜNCÜ HİZMET: MEVDUAT

a. SENETLER MEVDUAT OLARAK KABUL EDİLİR VE KREDİ OLARAK VERİLİR

Bankanın, müşterilerine kefıl olmak, senetleri çıkarıp kredi olarak vermek, senetleri alıp satmak veya senetleri teminat olarak kabul edip kredilendirmek suretiyle desteklemek şeklinde ortaya çıkan üç hizmeti yanında, dördüncü bir hizmeti daha vardır ki; o da bu senetleri mevduat olarak kabul edip, kredi olarak vermektir. Esasen faizli bankaların nakit için yapmış olduğu hizmet bundan ibarettir. Halbuki faizsiz bankanın bu hizmeti, dördüncü derecede bir hizmettir.

b. FAİZSİZ BANKA YENİ FONKSİYONLAR YÜKLENMİŞTİR. FAİZLİ BANKALARIN İŞİNİ YAPMAZ

Faizsiz bankalar mevduat olarak yalnız kendilerinin çıkardığı senetleri kabul edeceklerdir. Bunun dışında ne TL'yi, ne de herhangi bir yabancı parayı, hatta altını bile mevduat olarak kabul etmeyecektir. Kendi nakdini veya dövizini kendi kasalarından çok bugün faizli olarak çalışan milli bankalarda toplayacaktır. Böylece faizsiz banka, faizli bankaların yaptığı işlerden hiçbirisini yapmayacak ve onların yaptıkları hizmetlere karışmayacaktır. Faizsiz banka, bugün mevcut olmayan ama gelişmek için zaruri olan hizmetleri ifa edecektir. Faizli bankaların hizmetlerini

aksatmaya asla sebep olmayacaktır. Bununla beraber devletin kurmuş olduğu ve millî paranın kaynağı bulunan merkez bankasının da faizsiz olarak çalışması zaruridir. Ancak bu ileride olacak bir iştir ve bu ekonomik değil siyasi bir problemdir. Faizsiz banka ise, bizim anlattığımız şekliyle sadece ekonomik bir problemdir.

c. MEVDUATIN KARŞILIĞI AYNI HACİMDE KREDİDİR

Banka altın, demir, buğday ve toprak senetlerinin karşılığında mal veya emek olarak çıkarmakla ve bu senetlerin karşılığını aynen iade etmekle, bunların mevduat olarak bankaya tevdi imkanını sağlamış olmaktadır. Ne var ki, bu mevduatların karşılığında bir faiz almadıkları gibi bir kredi de istihkak etmiyorlar. Biz bu nedenle bunları mevduat faslına sokmuş olmuyoruz. Mevduat deyince faizli bankalarda nasıl karşılığı olarak faiz söz konusu ise, faizsiz bankalarda da karşılığı olarak kredi söz konusudur.

d.KREDİ İSTİHKAK SENETLERİYLE DAĞITILABİLİR

Banka kendisine verilen senedi muhafaza edecektir. Aynı zamanda bu senedi başkasına kredi olarak verecektir. Bankaya bu senedi veren kimseye ise, karşılığında ya başka bir senedi kredi olarak verecek ki bu üçüncü hizmetidir veya aynı senedin fazlasını daha sonra kredi olarak verip kullandıracaktır. Dördüncü hizmet budur. Herkes mevduatının hacmi nisbetinde krediyi istihkak edecek ve böylece kendi sermayesini iki katına çıkarmış olacaktır. Her mudi istihkak ettiği krediyi her zaman kullanma imkanına sahip olduğundan, kredilendirmede takdir sözkonusu olmayacaktır. Faizli bankalarla faizsiz bankalar arasında en büyük fark, faizsiz bankalarda görevliye bir yetki tanınmadan bütün arz ve taleplerin karşılanabilmesi için gerekli sözleşme düzenlemelerinin yapılabilmiş olmasıdır. Halbuki faizli bankalarda kredi, ekspertiz raporlarına ve yetkililerin kararlarına bağlı olarak dağıtılmaktadır. Böylece kredinin kaynağı devlet olduğu halde, belli kimseler onu istismar etme imkanını bulabilmektedirler.

e.KREDİ İLE MEVDUAT HESABI BİRLİKTE YÜRÜR

Faizsiz banka müşterileri, edindikleri toprak, demir ve buğday senetleriyle, site, mal, işletme ve istihkak senetlerini isterlerse mevduat olarak bankaya verebilirler. Her senet için müşteriye ayn bir cari hesap açılır, müşteri istediği zaman buraya senetlerini verebilir ve istediği zaman da çekebilir. Bazan mevduatı olmadığı halde aynı senet cinsinden fazlasını da çekme hakkına sahiptir. Bu takdirde, bankadan kredi almış olur ve bu kredi alma başka herhangi bir işleme tabi tutulmaz.

f. AZAMİ KREDİ LİMİTİ AZAMÎ MEVDUAT LİMİTİDİR

Bankaya mevdu senetlerin azami miktarı sınırlandırılmamıştır. Azami çekebileceği miktar ise azami mevduatı miktarından fazla olmamalıdır. Yani bir müşteriye geçen yıl azami bin (1000) toprak senedi tevdi etmişse, mevduat limiti bin (1000) ise, bu kimse bu sene kendi mevduatından fazla kredi olarak ancak (1000) toprak senedi çekebilir. Azami mevduat genel hizmet payının tesbitinde esas alındığından, müşteri ödediği genel hizmet payı kadar kredi almış olur.

g. HESABI ALACAKLI BAKİYESİ YERİNE HACİM BAKİYESİ DONDURUR

Müşterinin yatırdığı ve çektiği meblağlar hesaba ilave edilir veya çıkarılır. Böylece müşterinin bakiyesi devamlı olarak hesaplanmış olur. Bu bakiyeler bazen müsbet olur. Bu durumda müşterinin alacağı var demektir. Bazan menfi olur, bu durumda ise müşterinin borcu var yani kredi almış demektir. Müşterinin kredi limitini kullanabilmesi için ya bir dayanışma ortaklığının kefaleti veya taşınmaz bir malın ipoteği mevcut olmalıdır. Tapuları banka veya ortak tüzel kişilerden bulunan taşınmazlar bunun için ipotek olmuş olurlar. Bu taşınmazın bir senet ihracında teminat olarak kullanılmış olması burdaki ipotekliğine mani değildir. Buradaki ipotek birinci derecededir. Şu kadar var ki, gayri menkulün devri, senetlerin ihracındaki teminatlığını ortadan kaldırmaz. Alıcı bu teminatın hak ve vecibelerini kendi üzerine geçirmiş olur.

h. YIL SONUNDA YAPILAN HESAPLAMALARLA KEFALET LİMİTİ DÜŞÜRÜLEBİLİR VEYA YÜKSELTİLEBİLİR

Her hafta bakiyeler ilave edilmek suretiyle mevduatın hacmi bulunmuş olur. Eğer kredi halinde menfı bakiye varsa çıkarılır ve kredi hacmi öylece tesbit edilir. Esas olan kredi hacminin negatif olmamasıdır. Yani herkesin mevduatının hacmi nispetinde kredi kullanma hakkı vardır. Bununla beraber ödemelerin gecikmesi nedeniyle menfi hacim de oluşabilir. Bu takdirde gelecek yılın kredi limiti düşürülür ve bu hacmi kapatması istenir. Ertesi yıl da borcunu ödeyemezse o takdirde teminata el konur. Yani borcunu zamanında ödeyemeyenin önce kredisi düşürülerek karşılığı verilir, bir yıl sonra da teminata el konularak tahsil cihetine gidilir.

i.MEVDUAT SAHİPLERİ İKİ MİSLİ ZENGİNDİRLER

Görülüyor ki faizli bankalar bakiyenin sıfıra inmesiyle bankadan para çekebilmeyi durdurmaktadırlar. Halbuki faizsiz bankalar bakiyenin sıfır olmasından sonra azami bakiye miktarı kadar ödemeye devam ediyor ve hacmi sıfır olunca durduruyor. Yani mevduat sahibi faizsiz bankada , faizli bankadaki aynı miktar mevduatın iki misli kadar bir parası varmış gibi yararlanıyor. Faizsiz banka milli serveti iki misline çıkarıyor.

BEŞİNCİ BÖLÜM
MEVDUAT VE KREDİLEŞME

MADDE 5

Herkes mevduatı veya geçmiş yıllarda ödedikleri genel hizmet payı nisbetinde krediyi istihkak eder.

I. AYNİ MEVDUAT
II. SENETLERİN KARŞILIKLARI
III. SENET MUKAVELELERİ
IV. SENETLERİN ŞEKLİ
V. SENET MEVDUATI
VI. SENET İKRAZI
VII. DEĞİŞİK SENETLERLE İKRAZ
VIII. SİTELERDE GENEL HİZMET PAYLARI
IX. İNŞAAT KREDİSİ

X. SANAYİ KREDİSİ
XI. ZİRAİ KREDİ
XII. TİCARİ KREDİ

I. AYNÎ MEVDUAT
a. NAKİT MEVDUAT FAİZLİ BANKALARIN KONUSUDUR
İnsanlar elde ettikleri değerleri hiçbir zaman aynı anda harcamazlar. Hayvanlarda bile biriktirip ilerde harcama sistemleri geliştirilmiştir. Arı kovanı bunun tipik bir örneğidir. Ağaçların meyveleri veya köklerdeki yumruları buna diğer bir misaldir. İnsan, mülkiyetini elinden çıkarmadan bu malların muhafaza sıkıntısından kurtulmak ister. Bunun çok eskiden beri gelişmiş şekli, bugün de bütün ehemmiyetini koruyan satış muamelesidir. Kişi ürettiği malı pazarda satar, karşılığında nakdi alır ve ilerde istediği malı istediği zaman satın alır. Bizim konumuz bu değildir. Faizli bankaları bu konu ilgilendirebilir, çünkü parayla satılıp alındığı ve para da bankadan temin edildiği için bankalarla ilişkisi vardır. Faizsiz banka isa nakit ödemelerde bulunmadığı ve malların alınıp satılmasına karışmadığı için hiçbir ilgisi yoktur. Bu günkü şartlarda bu konuyu düzenleyen faizli bankalardır.
b. FAİZSİZ BANKA AYNÎ MEVDUATI KONU EDİNİR
İnsanlar günlük olarak kullanmadıkları malları satıp elden çıkarmak istemeyebilirler. Mesela: Sonbaharda elde ettikleri mahsulü bir yıl boyunca kullanacaklardır. Satarlarsa, sonra aynı fiyatla onu tekrar alamayacaklardır. Şimdiye kadar bunun için herkes kendisi özel ambar inşa ediyor ve ilerde lazım olacak malları buralarda muhafaza ediyordu. Bu da çok büyük masrafları gerektirmekte ve bozulma, güvenlik gibi rizikoları taşımaktadır. İşte faizsiz banka esas olarak bu konuyu hallediyor. Diğer bankaların nakdi mevduat olarak kabul etmesi gibi, bu banka da aynîyi mevduat olarak kabul ediyor. Bunları sınıflandırıyor ve karşılığında senetler çıkarıyor. Taşınmazları tevdi edenlere, toprak veya site; malları teslim edenlere, demir, buğday veya mal senetleri; nakdi teslim edenlere de, altın senedini makbuz olarak veriyor. Yalnız bu senetler hamiline yazılı olduğu için likidite kazanıyor ve tedavüle giriyor.
c. MAL MEVDUATI KİŞİLERİ MUHAFAZA MASRAFLARINDAN KURTARIR
Senetleri alan kimse her zaman ambarlara giderek verdiği şeyin mislini geri isteyebiliyor ve istediği tarihte geri alabiliyor, dolayısıyla malını satmamış ve sadece emanete vermiş oluyor. Bunun kendisine çok büyük faydası vardır. Depolama külfetinden kurtulmuş oluyor. Cemiyete de büyük yararı vardır. Gerektiğinde bu malları başkalarına kredi olarak verme imkanı doğmuş olacaktır. Bu sene fazla mahsul elde etmiş olan, fazla miktarını gelecek sene kullanmak üzere ertelemiş olur. Mahsul elde edemeyen de bu sene bunu kredi olarak kullanmış olur. Böylece nakit bankasının yanında, değişik malların bankaları kurulmuş olur.
d. DEPOLAMA MASRAFLARI, TEVDİ EDERKEN ALINAN FAZLA MAL İLE KARŞILANIYOR
Belki küçük bir masrafa yani depolama masrafına katılmak durumunda olacaktır. Malı ambara teslim ederken, teslim ettiği maldan biraz daha az

değerde senet alacaktır. Bu da onun depolama masraflarına iştirak etmesi anlamın dadır. Faizli bankalar bunu faiz farkından karşılamaktadırlar. Faizsiz bankalar ise mudilerden aldıkları iştirak paylarından sağlamaktadırlar. Bunun faizden farkı, kredi alandan değil, kredi verenden muhafaza ücreti olarak alınmasıdır.

e. ZAMANLA MEVDUAT MASRAFLARI ARTARSA FAİZ OLUR

Borç alışverişinde, fazlalık faizdir. Borçlunun daha az ödemesi de faizdir. Dolayısıyla mudinin masraflara iştirak etmesi faiz şeklinde ortaya çıkar ve faizsiz bankanın bu masraflan alması da gayri meşru sayılır. Ancak faizin tarifinde iki türlü faiz belirlenmiştir: Birine nesei faizi, diğerine de fazlalık faizi denmektedir. Nesei faizi bir borcun zamanla artmasıdır. Faiz fasit olsun, mürekkeb olsun her ikisi zamana göre değerlendirildiği müddetçe faizdir ve bu tanımda ihtilaf yoktur. Fazlalık faizi ise borç alışverişinde bir defaya mahsus olmak üzere alınan fazlalık veya eksikliktir. Bunun faiz olup olmadığı ihtilaflıdır. Bazıları bunu faiz sayıyor, bazıları da bunun bir muamele ücreti olduğunu kabul ediyor. Bu faiz borç zamanında ödenmese de hiçbir surette fazlalık getirmemektedir. İslâm müctehidleri arasında da bu ihtilaf vardır. Ancak dört mezhebe göre de fazlalık faizi bir eksiklik şeklinde ortaya çıkarsa faiz değildir, ama bir fazlalık olarak ortaya çıkarsa faizdir. Yani banka masraflarını mudiler karşılarsa faiz değildir, kredi alanlar karşılarsa faizdir. Burada zayıf olan korunmuştur. Çünkü kredi alana yüklediğimizde yükünü arttırınış oluruz. Gerçi kredi alan kazanacak, dolayısıyla ilk bakışta bu kimsenin masrafları karşılaması uygun görülürse de, krediyi alan henüz kazanmamıştır. Krediyi veren ise kazanmıştır. Burada da sermayedardan çok çalışan üretici korunmuştur.

f. MEVDUAT EKSİKLİĞİ ALACAĞI KREDİ HAKKINA KARŞILIKTIR

Esasen biz mevduat sahiplerine kredi vermekte olduğumuzdan ve kredi hacmini mevduat hacmine eşit tuttuğumuzdan kredi alan banka masraflarına iştirak etmiş durumdadır. Ne var ki, krediyi kullanmasa da bu iştiraki yapmış oluyor. Bir de önce mevduat sonra kredi sözkonusu olduğundan, biz bu fazlalık faizini kredi alandan kredisini almadan önce tahsil etmiş oluyoruz.

g. MALLAR AYNEN DEĞİL MİSLEN İADE EDİLİR

Müşterilerin mevduatları nisbetinde banka masraflarına katılmaları, mallarda her tevdiat sırasında yapılacaktır. Kişi verdiği onbir (11) kg. demir karşılığı on (10) kg'lık demir senedini alacaktır. Bundan sonra bu mal ambarda ne kadar zaman kalırsa kalsın, hiçbir zaman masrafına iştirak sözkonusu olmayacaktır. Hatta bu mal orada bozulsa, harap olsa yine de banka senedin mukabilini tediye etmek zorundadır. Bunun için buna mevduat diyoruz, emanet demiyoruz. Aynen iade sözkonusu değil, mislen iade sözkonusudur. Mallar da yükleme ve boşaltma bir masraf gerektirdiği için, ambara her tevdi edildiğinde bu banka masraflarının ödenmesi gerekir.

h. MAL OLARAK TEVDİ STANDARTLARA BAĞLIDIR

Bir malın mevduat olarak kabul edilebilmesi için o mal standardize edilmeli ve kontrolu yapılabilmeli, yani mal senediyle değerlendirilmelidir. Bunun için sadece faizsiz bankanın yapacağı hizmetler yeterli olmayıp,

diğer genel hizmetleri yapan tüzel kişilerin de mevcut olması gerekir ve bunlara ödenen genel hizmet payları aynen banka masrafları gibidir. Bundan dolayıdır ki, bankayı bu tür tüzel kişiler kurmaktadır.

II. SENETLERIN KARŞILIKLARI

a. MALLAR İADE EDİLİRKEN EKSİKLİK OLABİLİR

Bir borç eda edilirken ya alınmış şeyler aynen iade edilir; emanetler umumiyetle böyledir. Bunların bir kısmında artma ve eksilme borçluya, bir kısmında da alacaklıya aittir. Ancak borç aynen iade edilmek üzere verilmiştir. Evi kiraya

verenin alacağı aynî alacaktır ve artıp eksilme alacaklıya aittir. Kirasız olarak kullandırmak üzere verdiği evin alacaklısı yine aynı alacaklıdır. Artıp eksilme ise borçluya aittir. Bu iade ya eksiksiz olur veya malda bazı eksiklikler oluşmuş olur. Bu eksiklikleri dört derecede toplayabiliriz:

b. MALLARIN TEMİZLİK MASRAFLARI BORÇLUYA AİTTİR

Kirlenmiş malların bir bakım eksikliği söz konusudur. İster kiracı olsun, ister iare olarak almış olsun teslim eden, teslim aldığı gibi temiz olarak teslim etmek zorundadır. Yani her halükârda temizlik işleri onu kullanana aittir. Kirli teslim edilmesi halinde masrafları karşı taraftan talep edilebilir.

c. YIPRANMA ALACAKLIYA AİTTİR

Yıpranmış mallarda, malların kaybettiği değer alacaklıya aittir. Her mal kullanıldıkça eskir. Uzun zaman sonra artık kullanılamaz hale gelir. Kira bu eskime karşılığı konmuştur. Bundan dolayı alacaklıda bu eksilmenin olması tabiidir. Karşılıksız kullandırmanın manası da bu haktan iyilik olarak vazgeçmedir. Böyle yıpranma her şekliyle alacaklıya ait olmuş olur.

d. KUSUR ALACAKLIYI MUHAYYER KILAR; TAZMİNAT VEYA MİSLİNİ İSTER

Kusurlu malları, alacaklı kabul edip etmemekte serbesttir. Dilerse kusurlu malını gerisin geriye alır, yapılan hasarı tazmin ettirir. Dilerse malı terkeder, mislini ister. Kusur kim tarafından iras edilmişse o tazmin eder.

e. BOZULAN MALIN YERİNE MİSLİ İADE EDİLİR

Bozulmuş malların iadesi ise misliyle yapılır. Bozulma, malın fonksiyonunu ifa edememiş hale gelmesidir. Kusur ise, fonksiyonunu ifa etmekle beraber, fonksiyonunda veya değerinde bir eksikliğin meydana gelmiş olmasıdır.

f. STANDART MALLARDA NEFASET FARKLARI DEĞERLENDİRİLMEZ

Ya da bir borç eda edilirken aynı ile değil de, misliyle geri verilir. Bu ya anlaşmanın böyle yapılmış olmasından ve ya aynen iade etmenin mümkün olmayışından ileri gelir. Yani akdi veya kazaî olur. Günlük harcamalarda verilen mallar aynen değil de, mislen taleb edilebilir. Aksi takdirde malı alan emanetçi durumunda olur. Ücreti istihkak eder. Bu husus konumuzun dışındadır. Biz zilyedliği borçluya intikal eden mallar ile ilgileniyoruz. Çünkü ancak bunlarda borçlunun yararı vardır. Banka da bu yarar üzerine oturmuştur. Misliyatın iadesinde de farklı dereceler mevcuttur.

g. MİSLİYLE EDA OLMAZSA KIYMETİYLE ÖDENİR

Nefaset farkları, günlük harcama maddelerinde bir değer farkını iras etmez. Mal standartlara ya uygun kabul edilir; o zaman nefaseti ne olursa olsun aldığı malın mukabili kabul edilir; veya standarda uygun görülmez,

o zaman da hiç teslim etmemiş gibi olur. Standardize edilemeyen malların edası aynıyla olmuyorsa, misliyle değil kıymetiyle yapılacaktır.

h. MİSLİYLE EDADA KUSURLU MAL SADECE İADE EDİLEBİLİR

Misliyle edada da mal kusurlu olabilir, bu durumda malın değiştirilmesini isteme hakkı doğar. Kusur farkını taleb edemez yani ya aynen kabul eder, ya da başkasını isteyebilir.

i. FONKSİYON FARKI VARSA, EDA DEĞİL TAZMİNAT SÖZ KONUSUDUR

Fonksiyon farkının olması halinde eda yapılmamış olur. Tür farkının kabul edilebilmesi için teslim edilen türün bulunmaması şarttır. Veya borç kıymetiyle iade edilir. Bu misliyle iade müm kün olmadığı zaman gerçekleşir. Kıymet demek, aynı fonksiyonu ifa eden başka türden mal demektir. Mısırla buğday... gibi. Her ikisi de insanı besleme ve doyurma bakımından ayn türdendirler. Ancak fonksiyonları aynıdır. Koyunla sığır için de durum böyledir. Değişik fırmaların çıkardıkları araba ve cihazlarda da durum böyledir. Bir defa bunların fonksiyonu aynen ifa etmeleri gerekir. Aralarında nefaset farkı olabilir. Diğer taraftan ayrı türden olduklarının belirlenmesi için canlılarda birbirleriyle çiftleşip kendilerine benzer türleri oluşturamamalıdırlar. At, eşek ve katır ayrı türdendir. Arpa ile buğday da ayrı türdür. Makinelerde ise parçaların birbirine uymaması şarttır. Bazı parçaların uyması aynı türden olmasını gerektirmez. Bunların edasında da değişik dereceler vardır.

j. KIYMETTE NEFASET FARKI İSTENEBÎLİR

Bunlardaki nefaset farkları genel standardize nisbetiyle tesbit edilebilir. Mesela buğday ekmeği ile mısır ekmeği, koyun etiyle sığır eti; zaruret halinde müşterinin alması için zorlanabilir. Müşteri misli bulunmadığı takdirde bunları kabul etmek zorundadır. Ancak bunun için merkezi otoritenin tesbit ettiği nefaset farkları ödenmelidir.

k. KIYMET ÖDEMEDE DEĞER FARKI İSTENEMEZ

Değer farklarrı kıymet ödemelerinde nazarı itibare alınmaz. Misli tükenen ikâme malların değerleri çok yükselmiş olabilir. Zaten bu nedenle misli ile ödeme yerine kıymetiyle ödeme cihetine gidilmiş ve burada nefaset farkı mevzuat ile tesbit edilmek istenmiştir.

L. FONKSİYON FARKI BEDELE GÖTÜRÜR

İkame mallarında fonksiyon farkı olmamalıdır. Fonksiyon farkı olduğu taktirde kıymetten bedele gidilmiş olacaktır.

m. İKAME MALARINDA STANDARDİZE ŞARTTIR

İkame malların da misl olan mallar gibi standardize edilmiş olması şarttır. Standardize edilmemiş ikame mallarıyla ödeme, bedel ödeme mahiyetindedir.

n. KEFALETTE DEĞERİYLE ÖDEME VARDIR

Bazen ikame mallarıyla da ödeme mümkün olmayabilir. Bu taktirde artık onun yerine değeri verilir. Buna diyet, fıdye veya bedel diyoruz. Bir senedin karşılığı borçlular tarafından ödenemediği taktirde, banka kefaleti dolayısıyla bir ödeme durumunda kalırsa, artık yukarda sayılan aynen, mislen veya kıymeten ödeme yerine değeriyle ödeme yapacaktır.

o. MALIN TEMİNAT DEĞERİ TOPRAK SENEDİ CİNSİNDENDİR

Bir malın teminat değeri vardır. Bu o mala karşı ipotek edilen taşınmazın

içinde, senette gösterilen payı ifade eder. Toprak senedi cinsinden belirlenir. Senedin üzerine yazılmış bulunan, toprak senedi cinsinden değeridir.

p. TAKDİRİ DEĞER ALTIN SENEDİ İLE YAPILIR

Ayrıca malların o günkü takdiri değerleri vardır ki bilirkişilerce belirlenir. Ondan fazla bilirkişi malın değerini ayrı ayrı takdir ederler. Bu değerler büyüklüklerine göre sıralanır ve ortadaki değer takdiri değer olur.

r. RAYİÇ DEĞERLER STOKLARLA HESAPLANIR

Malın merkez ambarda bulunmasına veya senetlerin satılıp satılmamış olmasına göre mukavelede gösterilen esas dairesinde de bir değer hesaplanır ki, buna rayiç değer veya hesabi değer diyoruz.

s. PİYASA DEĞERİ PAZARLIKLA BELİRLENİR

Bunun dışında malların karşılıklı anlaşarak serbestçe tesbit edilen değerleri de vardır. Bunlara pazar değeri denir.

III. SENET MUKAVELELERİ

a. BANKA SENETLERİ MUKAVELELERE DAYANMALIDIR

Bankanın ihraç edeceği ve ortaklarına kredi olarak vereceği senetlerin mahiyetini tarif eden, karşılıklarını belirleyen, tediye şekillerini düzenleyen yazılı mukavelelerin mevcut olması şarttır. Böyle bir mukaveleye dayanmayan senetler belirsizdir, dolayısıyla karşılığı yoktur demektir. İşte böyle bir mukaveleyi hazırlamak ve bu mukaveleleri standart hale getirmek bir bankanın temel hizmeti olacaktır.

b. MUKAVELELER BİRLİĞİ HUKUK SİSTEMİNİ OLUŞTURUR

Yapılan herhangi bir mukavele hiçbir zaman bütün teferruatı ihtiva edemez. Her mukavele mutlaka daha önce hazırlanmış diğer mukavelelere dayanacaktır. Zımmen veya sarahaten o mukavelelere atıfta bulunmuş olacaktır. Böylece birbirlerine atfedilmiş mukaveleler bir mukavele ailesini oluşturacaktır. Esasen kanunlarda çok az amir hükümler vardır. Maddelerinin çoğu mukavelelerde zikredilmeyen hususların tamamlanması için konmuştur. İslâmiyet'ten önce kanunlar emredici mahiyette olup mukavele serbestliği yoktu. İslâmiyet ictihat müessesesini getirmiş ve mezheplerin oluşmasına sebep olmuştur. Mezhepler aynı mukavele ailesini oluşturan bir toplu anlaşmalar bütünü mahiyetindedir. Avrupa inkılabından sonra Avrupa'da da İslâmiyet'in getirdiği bu mukavele serbestliği esası benimsenmiş, Avrupa Roma Hukuk sisteminden usulde İslâm Hukuk sistemine geçmiştir. Türkiye, hukuk inkılabiyle Avrupa hukukunu benimsemişse de, İslâm hukukuyla Avrupa hukuku arasında esasta bir fark mevcut olmadığından intibakta bir zorlukla karşılaşılmamıştır.

c. BİR DEVLETTE DEĞİŞİK HUKUK SİSTEMLERİ OLACAKTIR

Avrupa hukukuyla İslâm hukuku arasında bizi ilgilendiren en önemli fark; İslâm hukukunda faizin yasak olması, Avrupa hukukunda ise faizin serbest bırakılmasıdır. Bununla beraber İslâm hukukunda da, İslâmî olmayan bir devlette müslümanların faizli muamele yapmalarına ve onlarla iktisadi ilişkiler kurmalarına izin verilmiştir. Batı hukuku da faizi emretmemiş, anlaşmalarda mukavele serbestliği esası içerisinde tarafları hür bırakmıştır. Hatta hemen her devlet faizin üst sınırını belirlemeyi

meşru saymış olmakla, yine Batı hukuku bu konuda da esasta İslâmiyet'in faize müdahale yetkisini benimsemiştir.

d. FAİZLİ HUKUK SİSTEMİ İLE FAİZSİZ HUKUK SİSTEMİ, AYNI DEVLETTE VAROLABİLİR

Bu açıklamalar bizi müslümanlarla batılıların (yani İslâmiyet'i benimseyenlerle, Batıyı benimseyenlerin) kavga etmeden birlikte yaşayabileceklerini göstermektedir. Batılıların İslâm düşmanlığı, müslümanların faiz düşmanlığı; ikisinin de bu sistemleri bilmeyişinden doğmaktadır. Biz faizsiz bankayı ele alırken, iki sistemin her konuda birbiriyle çatışmadan yanyana nasıl yaşayabileceklerini de mütalaa ederek ve meselelerini çözerek ilerlemeye çalışıyoruz.

Bununla beraber ileride belki sistemin biri diğerinin karşısında dayanamayarak piyasadan çekilmiş olabilecektir. Bu tabiî seleksiyon kanununun sonucudur ve siyasi güçler de hiç bir zaman bu oluşun önüne geçemiyecektir görüşündeyiz. Bununla beraber karşı tarafın siyasi güce başvurması için, iki tarafa serbestçe faaliyette bulunma imkanı vermesi ve karşı taraf ile meşru ekonomik yarış içerisinde olması gerekir.

e. SİSTEM İÇİ ÇELİŞKİLER OLMAMALIDIR

Bir sistemin başarıya ulaşabilmesi için, sistem önce kendi içinde bir bütünlük ve tamlık ihtiva etmelidir. Aralarında çelişki bulunan veya karşılaştıkları problemleri çözemeyen sistemler hiçbir zaman başarıya ulaşamazlar. Bundan dolayıdır ki karma ekonomiyi uygulayanlar başarıya ulaşamıyor ve hergün güçlerini biraz daha yitiriyorlar. Halbuki kapitalizm ve sosyalizmi uygulayanlar süper güç olma özelliklerini koruyorlar ve diğer ülkeler de gelişmesinler diye onlara karma ekonomiyi empoze ediyorlar.

Ülkemizi tanzimattan beri geri bırakan ve halen de enflasyon, işsizlik ve geri kalmışlık içerisinde borçlara gark eden, bizce yine bu karma zihniyettir. Bununla beraber biz ne kapitalizmi, ne de sosyalizmi benimsiyoruz. Bize göre bunlar aşırılıklardır, orta yol bulunmalıdır. Ancak orta yo1 karma yol değildir. Orta yol terkib yoludur. Bütün meseleleri çözecek ve aralarında çelişki bulunmayacak; bir de aşırı bir uçta değil de orta yerde bulunacak bir sistem benimsiyoruz. Bu sistem nedir?

f. FAİZSİZ SİSTEMDE TİCARET SERBEST, FAİZ YASAKTIR

Kapitalistlere göre faiz de, ticaret de sonuna kadar serbesttir. Sosyalistlere göre ise faiz ve ticaret sonuna kadar yasaktır. Karmacılara göre uygun faiz ve uygun kâr meşru olup, aşın faiz ile aşırı kâr gayrimeşrudur. Uygunluk ve aşırılık subjektif olduğuna göre, objektif anlayış içerisinde bir şey hem meşru ve hem de gayri meşru olmaktadır. Bu çelişkidir. Çünkü hukuk objektif olma zorundadır ve objektiflik kalkınca hukuk da kalmaz. Bize göre faiz yasak, ticaret serbest olmalıdır; hem de sonuna kadar yasak ve serbest olmalıdır. Bu hem orta yoldur ve hem de aralarında çelişki yoktur. Yani karma değildir. İslâmiyet de budur. Zira İslâmiyet genel ilke olarak çelişkisiz olan orta yolu tavsiye etmiş ve ekonomide bunun ticaretin sonuna kadar serbest ve faizin de sonuna kadar yasak kılınmasıyla sağlanacağını bildirmiştir. Yapmakta olduğumuz ilmî izahlarımız da İslâmiyet'in bu iddiasını doğrulamaktadır. Şimdi süper güçlerin sömürüsü devam etsin diye kulaklanmızı mı tıkayacağız? Lâikliğe

aykırı olur diye kendimizi sefalete ve geriliğe mi mahkum edeceğiz? İşte Türkiye bu primitif anlayışı yeni yeni aşmaktadır. Gerçek lâiklik, bir şey sadece dinde olduğu için almamak değil, ilmî doğruları her bulunduğu yerden almaktır. Yani ilme muhalif olanı almamak lâikliktir. Yoksa Kur'ân'da da üçle yedinin toplamı on eder denmektedir. Hiçbir kuwet bunu onbir veya dokuz yapamaz.

g. FAİZLİ SİSTEM HENÜZ HUKUKUNU KURAMAMIŞTIR

İşte faizsiz banka demek, yalnız banka kurmak değil, tüm mukaveleleri faizsiz sistem içerisinde düzenleyebilmek demektir. Ne var ki bu çok kolaydır. Zira mevcut hukuk sistemlerinin temeli, İslâm hukuku olsun Batı hukuku olsun faizsiz sisteme dayanıyor. Zira bu hukukların esası Roma, hristiyanlık ve müslümanlıktır. Hepsinde de faiz yasaktır. Son asırlarda faiz meşru kılınmış, ancak faizli sistem kendi hukuk düzenini kuramamış; yani mukavelelerini yapamamıştır. Aradan asırlar geçmiş olmasına rağmen faizli sistem, faizsiz hukuk düzenine bir çıban gibi yamanmış durumdadır. Fransız ile Rus ihtilalleri ve cihan savaşları, bu çelişkinin ve sistemin dengesini bulamayışının sonucudur. Biz faizsiz sistemin mukavelelerini düzenlerken gerek doğu, gerekse batı hukuk sistemleri içerisinde yeni yerimizi aramıyoruz; yerimiz zaten vardır. Yerimize yerleşiyoruz. Sosyal dengeye yönelik adil sistemi yeniden ortaya koyuyoruz.

IV. SENETLERİN ŞEKLİ

a. SENETLER ÜZERİNDE MUKAVELENİN TARİH VE NUMARASI BULUNUR Senetler bir mukaveleye dayanacaktır. Mukavelesi de tek başına her şeyi ihtiva eden bir mukavele olmayıp, bir mukavele ailesi içinde yer almış olacaktır. Senedin üzerinde bütün bu mukavelelerin yer alması mümkün olamıyacağına göre, sadece mukavele tasrih edilmekle iktifa olunacaktır. Mukaveleler tanzim edilecek, çıkış tarihlerine göre tasnif edilecek ve numaralandırılacaktır. Tarih ve numarasının işareti ile yetinilmiş olacaktır. Mukaveleler bankaca bastırılacak ve her şubede bütün mukaveleler herkesin tetkikine açık bulundurulacaktır. Senedin dayandığı mukavele ailesini senedi satın alanın okumuş ve bilmiş olması kabul edilecektir. Ancak bunun mümkün olmadığı bilinmektedir. Bundan dolayıdır ki. aracı tüzel kişilere ve temsilcilere ihtiyaç vardır.

b. SENETLER HAMİLİNEDİR, GELDİSİ BİLİNMELİDİR

Senet üzerinde alacaklı yazılı olmayacaktır. Senede kim sahip olursa olsun alacaklı odur. Ancak sonunda gelip bazı malları talep edebilmesi için o kimsenin, o ülkenin vatandaşı olması gerekir. Toprak ve site senetlerinin hükümleri böyledir. Bununla beraber herkes edindiği senetleri nereden edinmiş olduğunu belgelemek durumundadır. Herkesin bir senet gelir gider defteri olacak, aldığını ve verdiğini bu deftere yazacaktır. Karşı tarafın da defterine yazmasını isteyecektir. Bu işlem sahte senetlerin ortaya çıkmasını önleyecektir. Herhangi bir sahte senet ortaya çıktığında, kayıtlardan gerisin geriye gidilerek kaynağı bulunacaktır. Bu durum senetlerin sağlamlığını artırmakta; buna karşılık likiditesini azaltmaktadır. Bu özelliğinden dolayı da paraya olan ihtiyacı ortadan kaldırmıyor. Dolayısıyla nakit ile rekabet edemiyor ve halk tarafından bu

senetler perakende işlerde para olarak kullanılamıyor. Bu da nakit dengesi için geçerli amildir. Bu gün de bu maksatla ciro sistemi getirilmiştir. Ancak ciro, ciro edenin kefaletini ifade etmektedir. Faizsiz banka senetlerinde ise alıp satanların hiçbir mesuliyetleri bulunmamaktadır. Senedi tahrif etmemek için üzerinde yazı yazılmıyor, sadece taraflar kendi defterlerinde kimden alıp verdiklerini göstermiş oluyorlar.

c. SENETLER HALKA MUTEMETLER ARACILIĞI İLE İNTİKAL EDER

Senetler, faizsiz banka tarafından tanzim edilip bastırılacaktır. Senetler, banka alacaklı, mutemetler borçlu olmak üzere zimmetlenip mutemetlere teslim edilecektir. Bu mutemetlerden alınmayan senetler geçersizdir. Her mutemet senedin üzerine banka adına imzasını atacaktır. Burada senedin dayandığı mukavele, senedin karşılığı olan malın standart numarası, adı ve miktan belirlenmiş olacaktır. Bu şekliyle merkez mutemetleri bu senetleri merkez şube mutemetlerine, onlar da şube mutemetlerine zimmetle vereceklerdir. Merkez şube mutemetleri senetler karşılığında gösterilecek teminatın ne olduğunu belirlemiş olacaktır. Bu teminat yerlerinin sicilleri merkez muhasiplerince tutulmuş olacaktır.

d. ORTAKLAR BU SENETLERİ TEMİNAT VE İSTİHKAK KARŞILIĞINDA ALIRLA.R

Şube mutemetlerinde bulunan senetler, onu kredi olarak alanın adını da üzerine yazdıktan sonra onlara zimmetle verirler. Kredi verilirken malı teslim yeri de gösterilir. Böylece malın cinsi, miktarı, teminatı, borçlusu ve teslim yeri senet üzerinde belirlenmiş olur. Malın ayıplı çıkması halinde bu senet üzerinde yazılı borçlu mesul olacaktır. Bu borçlunun da bir dayanışma ortaklığında yer almış olması gerekir. Bu husus kendisine kredi verilirken tahkik edilmiş olacaktır. Hasılı bu senede sahip olan kimse bankanın merkez, merkez şube ve şubenin kefaletine, borçlu olanın ve dayanışma ortaklığının müteselsil mesuliyetine ve senette gösterilen gayrimenkulün aynî teminatına sahiptir.

e. SENETLERİN KARŞILIĞI BORÇLULARIN ZİMMETİNDEDİR

Dördüncü teminat olarak da bu malın vadesiz ise ambarda, vadeli ise tarlada mevcut olmasıdır. Senetler borçlulara verilir, borçlular bunu tarihleyerek mal karşılığı piyasaya sürnüş olurlar. Senetlerin üzerinde çıkış tarihleri ve vadeli iseler vade tarihleri de yazılmış olacaktır. Bunu, bu senetleri piyasaya sürecek borçlular yapacaktır. Vadeli senetlerde bu tarihleri kredi veren müesseseler yazacaktır.

f. SENETLERİN MUTEMETLERDEN BORÇLULARA, ONLARDAN DA ALACAKLILARA GEÇİŞİ MUHASEBELEŞTİRİLECEKTİR

Senetlerin halka intikal edinceye kadar geçirdiği devirler merkez muhasebesine bildirilecek ve çıkarılan senetlerin kimlerde mevcut olduğu muhasiplerce bilinmiş olacaktır. Ayrıca çok önemli olan senetlerin satılmış miktarları da bu suretle tesbit edilmiş olacaktır. Faizsiz bankada bu satılmış senetlerin miktarını bilmek çok önemlidir. Adeta banka bu bilginin sırrı ile çalışmaktadır. Bu arz ve talebin miktarını belirleyecek ve bu miktarlara göre senedin rayiç değeri hesaplanacaktır. Banka bu rayiç değeri ile senetleri satın alacak ve satacaktır. Böylece bu senetlere

likidite kazandırmış olacaktır. Gerçi bu senetleri kendi adına alıp satmayacak, senedin borçlusu adına alıp satacaktır. Ama fiyatını bu satılan miktarlarla tespit edecek, buna göre nakdi alıp verecek ve bu nakds senet borçlusunun hesabına mevduat veya kredi şeklinde geçirecektir.

g. ARA HAREKETLER DEFTERE KAYDEDİLECEK, MUHASEBEYE GEÇMEYECEKTİR

Senetler halka intikal ettirildikten sonra el değiştirmeler yine defterlere işlenerek zimmetle devredilecektir. Ancak bu devirler muhasiplere bildirilmeyecektir. Muhasip sene sonunda ambara gelip de mal çekildiği zaman haberdar olacaktır. Böylece gereksiz muhasebe kayıtları da ortadan kalkmış olacaktır. Senetler halka intikal ettikten sonra bir malmış gibi alınıp satılacak, tüm işlemler ve vergiler buna göre tahakkuk etmiş olacaktır. Bu hareket bankayı ilgilendirmeyecektir.

V. SENET MEVDUATI

a. BANKA YALNIZ KENDİ ÇIKARDIĞI SENETLERİ MEVDUAT KABUL EDECEKTİR

Banka Türk Lirası dışındaki yabancı paraları altın senedi mukabili satın alacaktır. Altını da altın senedi ile değiştirecektir. Böylece bunlar, bankanın senedi mukabili malları haline gelmiş olacaktır. Bunun dışındaki değerleri mevduat olarak kabul etmiyecektir. Türk Lirasını da, ne satın almak, ne de mevduat kabul etmek suretiyle sadece kasasında bulunduracaktır. TL ile senetleri, senet borçluları adına alıp satacaktır. Böylece toplanan TL'larını da kasasında değil milli bankalardaki hesabında toplayacaktır. Bu nakit borçlular adına alınmış ve verilmiş olacağından, kendisinin TL olarak ne mevduatı, ne kendisi, ne de alacağı bulunacaktır.

b. ANCAK ALACAKLILARIN ELİNDE VADESİ GELEN SENETLER MEVDUAT OLABİLİR

Banka mevduat olarak kendisinin desteklediği senetleri kabul edecektir. Bu senetlerin mevduat olarak kabul edilebilmesi için senetlerin borçlulardan alacaklılara intikal etmiş olması veya vadeli iseler vadelerinin gelmiş olması şarttır. Böylece bu senetlerin karşılığı ambarlara girmiş olacaktır. Vadesi gelmeyen veya borçlulardan alacaklılara intikal etmeyen senetler mevduat olarak kabul edilemezler. Çünkü bunların henüz mal varlığı olarak karşılıkları yoktur.

c. MEVDUAT, MALIN KULLLANILMASINI BAŞKASININ LEHİNE ERTELEMEKTİR

Bu izahlardan anlaşılıyor ki, senedin borç olarak verilmesi o senedin karşılığı olan malın borç olarak verilmesidir. Esasen bir nakit borç olarak verilirken, o nakdin kendisi değil de naktin satın alma gücü borç olarak verilmiş olur. Çünkü nakdin kendisi borçluya yaramıyacak, sadece onun satın alma gücü kendisine yarar sağlayacaktır. Burada da senet borç olarak verilirken, onun kendisi değil de karşılığı olan mal borç olarak verilmiş olur. Böylece ikili karşılıklı borçlanma yerine merkezi borçlanma sistemi geliştirilmiş olur. Herkes ürettiği malı ilgili ambara teslim ediyor, karşılığında mal senedini alıyor, bunu da şimdilik kullanmayacaksa

götürüp bankaya mevduat olarak veriyor. Böylece bankada toplanan senet mevduatları bankaya hangi malların şimdilik kullanılmayacağını bildirmiş oluyor. Diğer taraftan o mala ihtiyacı olan kredi sahipleri, kredilerini bu senetleri alarak kullanmış olacaklardır. Böylece, günü gelince yine mal olarak kredilerini kapatacaklardır. İlk mevduat sahipleri de bu krediyi kapatırken iade edilen malları alıp kullanacaklardır.

Böylece mallar arasında kredileşme gerçekleşmiş olacaktır. Yani faizsiz banka nakdî kredileşme değil, aynî kredileşmedir. Merkez bankasına dayanan ve bugün faizli sistemle çalışan nakdî kredileşme ile konu birliği yoktur. Birbirlerine zararı değil faydası vardır.

d. BANKAYA TEVDİ İSTİKRAZI İSTİHKAK EDER

Senet sahibinin cebinde bulunan senedini götürüp banka kasasına vermesi için bir yararı bulunması gerekir. Faizi savunanlar bu yararı ortaya çıkarmanın ancak bununla sağlanacağını iddia ediyorlar. Biz, baştan izah ettiğimiz gibi faiz yerine karşılıklı kredileşmeyi ikame ediyoruz. Yani senedi bankaya tevdi eden kimse senedin bankada kaldığı müddet kadar aynı senetten kredi almayı istihkak eder. Yani kendisi bolluk içinde olduğu zaman malı başkasına kullandırır, dara düştüğünde de kendisi kullanır. Böylece yalnız kredi alan değil, kredi veren de ileride kredi alacağı için yararlanmış olur. Bu faizden daha çok tevdiata teşvik eden bir unsurdur. Bunun istatistikleri yapılabilir ve iddiamız kesin olarak ispatlanabilir. Aynca ülkemizde bu hususta inanç sahibi çok kimse vardır. Bunlar faizli muameleden kaçınıyorlar. Daha çok altın alıp stok ediyorlar. Bu durumda ülkenin dış dengesini bozmaktadır. Hanımların kollarındaki bilezikler yerine biz batıdan dolarları borç alıyor ve faizlerini ödüyoruz. İslâm dini faizsiz olarak borç vermeyi zekat gibi ibadet saymış, hatta emrederek farz kılmıştır. İslâmiyet'te bütün mallar zekat karşılığı sigortalı olduğu halde, altın ve gümüş bankaya (beytülmale) tevdi edilmemişse sigortalı değildir. Bu durum da halkı bunları tevdiata zorlamaktadır. İşte faizsiz bankanın böyle mal mevduatını da mevduat olarak kabul etmiş olması ve bunu işler hale getirınesi, ülkenin iç istikrazını harekete geçirecek ve altınları piyasaya çıkaracaktır. Otuz milyar dolar civarında olan borcumuzun her yıl ödenen faizi asgari üç milyar dolardır. Bu ihracatımızın tamamı demektir.

e. HALK ALTIN YERİNE SENEDİ EDİNİR

Bunu ülkemiz için şu şekilde hesaplıyalım: Türkiye'de on milyon ergin hanım vardır. Türk örf ve geleneğine göre bunların her biri ortalama üçer bileziğe sahiptir. Her bilezik ortalama 50.000 TL kabul edilecek olursa, toplam olarak hanımlarda muattal bulunan altının değeri birbuçuk (1.5) trilyon etmektedir. Bunun dolar olarak karşılığı otuz milyardan fazladır. İşte biz altını piyasaya çıkaramadığımızdan bu kadar doları faizle dışarıdan temin etmiş bulunuyoruz. Bizi sömürmek isteyenler elbette ülkemizde faizsiz bankanın kurulmasını istemiyeceklerdir. Çünkü bu banka kurulursa dış borçlar bitecek, hortlamakta olan kapitülasyonlar gömüldükleri mezarlarından dışarıya çıkamayacak ve yeni Türk Devleti Osmanlıların akibetine düşmeyecektir.

f.KREDİLER DE BANKANIN MAL SENETLERİYLE OLUR

Banka kendi çıkardığı ve desteklediği senetleri mevduat olarak kabul edip kredi olarak verecektir. Bu onun temel hizmetlerinden biridir.

VI. SENET İKRAZI

a. KREDİLEŞMEDE ESAS, ZAMAN VE MİKTAR ÇARPIMI MEVDUAT HACMİDİR

Mevduat olarak verilen senetler karşılığı aynı senet cinsinden mudiye ikraz yapılması, faizsiz bankanın esasını teşkil eder. Mevduat hesaplarında, mevduat bakiyelerinin dışında mevduat hacimleri de yapılacaktır. Mevduat hacmi, meblağın kaldığı zaman ile çarpımıdır. Faizli sistemde bu çarpıma göre faiz tahakkuk ettirilmektedir. Cari bankacılık sisteminde buna 'adat' denmektedir. Halbuki bu fizikteki enerji karşılığı olup mevduatın büyüklüğünü ifade eder. Suyun taşıdığı enerji, yüksekliği ile miktarının çarpımıdır. Bu enerji miktarı sabit kalmaktadır. Bunu arttırmak mümkün değildir. Halbuki çarpanlardan birini diğerine azaltmak suretiyle çoğaltmak bir güce ihtiyaç göstermeyebilir. Bankada da tek başına miktar veya tek başına zaman bir mana ifade etmez. Bunları arttırıp azaltmak kolaydır. Ama miktar ile zamanın çarpımı olan mevduat hacmi ise istenildiği kadar arttırılmayan sabit bir değerdir. İşte banka, mevduat miktarı kadar mevduat hacmini de titizlikle hesaplamak durumundadır.

b. HACİMLER HAFTALIK OLARAK HESAPLANIR

Genel olarak mevduat hacmi hesaplarında bir günden daha az zaman hesaba katılmamaktadır. Orada gündüzün kalmasından çok, gecenin geçirilmesi esas alınmaktadır. Buna miktar-gün birimi denmektedir. Üç altın gün deyince, ya bir altın üç gün bankada kalmıştır veya üç altın bir gün bankada kalmıştır. Senetlerin mevduat hacim hesapları yapılırken, günlük kalmalardan çok haftalık kalma esas alınmaktadır. Bu da hafta içinde çekilen ve yatırılan miktarlardan çok, hafta tatilinde bankada kalan miktar ile hesaplanacaktır. Buna miktar/hafta birimi adını veriyoruz.

c. KREDİ LİMİTİ GENEL HİZMET PAYI İLE BELİRLENMEKTEDİR

Mevduat hacmine karşılık, esasta mevduat hacmine eşit olmak üzere aynı senetten kredi olarak verilecektir. Kredinin miktar veya zaman bakımından değerlerini ise tamamen müstakriz belirleyecektir. Ancak azami kâr miktan azami mevduat miktarından fazla olmamalıdır. Bütün bu kayıtlar bankanın imkanları olduğu takdirde müstakrizin lehine değiştirilebilmelidir. Esasta istikraz hesabı ile mevduat hesabı arasında hiçbir fark olmayacaktır. Cari hesapta alacak bakiyesi bitmiş olsa da, müşteri borç almaya yani çekmeye devam edebilecektir. Halbuki bugünkü bakiyelerde borç

bakiyesi sıfır olduğu zaman müşterinin hesabı kapatılmaktadır. Faizsiz bankada ise müşteri geçmiş yılı azami mevduat kadar yatırdığından fazlasını çekme hakkına sahip olacaktır. Bu hak ancak mevduat hacmi sıfır olduğu zaman durdurulmuş olacaktır. Bununla beraber imkan varsa mevduat hacmi sıfır olsa dahi gelecek yıllara mahsuben yine kredi vermeye devam edilir.

d. HER SENETTEN BEŞTE BİR KADAR REZERV BULUNDURULUR

Bankada toplanan senet mevduatından ikraz edilecektir. İkrazın her

talepte karşılanabilmesi ve görevlinin senet yok deyip müstakrizi geriye çevirememesi için bankadan devamlı olarak bir senedin bakiye vermiş olması gerekir. Buna o senedin bankadaki bakiyesi denir. Bu bakiyenin fazla tutulması arz ve talep dengesinin kararlı olmasını sağlamaktadır. Ancak bu taktirde müstakrizlerin istikraz payları az olmaktadır. Bir optimum nispetin tesbit edilmesi gerekir. Bu nispet bankanın politikası olacaktır. Değiştirilip değiştirilemeyeceği ve değiştirilmesi ile ne gibi sonuçların doğacağı konusunu şimdilik bir tarafa bırakarak biz bu nisbeti 1/5 kabul ediyoruz.

e.SENET STOKU AMBARDAKİ MAL STOKU DEMEKTİR

Bankaya gelmiş olan mevduat senedinin 4/5'ü ikraz edilecek, 1/5'i ise bankada yedek olarak tutulmuş olacaktır. Bu gün bankalar bu rezervi merkez bankasında stok etmek suretiyle yapmaktadırlar. Bunun miktarını azaltıp çoğaltmak suretiyle merkez bankası ülke içindeki para politikasına yön vermektedir. Bu mecburi stopaj miktarı çoğalınca ülkeden para çekilir, azalınca da ülkeye para sürülmüş olur. Biz bunu merkez bankasına stopaj yapma yerine, senedi kredi karşılığı değiştirmekle dengeleyeceğiz. Bunu biraz sonra anlatacağız. Burada şuna işaret edelim ki, bankada rezerv olarak tutulan senet miktarı kadar mal da ambarlarda yedek stok olarak tutulmuş olur. Bunun yararı herkesin kendi stokunu kendi ambarında yapacağı yerde, bu senetler sayesinde ortak bir stok oluşturuluyor ve bu stokun ayrı bir ambarı da bulunmuyor. Nerede boş yer varsa stok otomatikman masrafsız olarak oraya kayıyor.

f. SENETLERİN HACİM OLARAK KREDİ FİYATLARI SENET REZERVİNİ DENGELER

Senet seviyesini, dolayısıyla ambarlardaki stok mal seviyesini belli nisbette tutabilmek için denge formüllerini uygulamamız gerekir. Bunu şu şekilde yapıyoruz. Şayet bankada mevduatın 1/5'i senet varsa, bize bir hafta senet mevduat verene, bunun karşılığında yine bir hafta senet kredi veriyoruz. Yani kredi hacmi ile mevduat hacmini eşit tutuyoruz. Şayet bankaca mevduatın 1/5'inden daha az senet mevcutsa o zaman bir hafta senetten daha az miktarda kredi veriyoruz. Yani on hafta senet mevduat hacmi olan birisine, sekiz hafta senet kredi hacmini vererek tüm hakkını kapatıyoruz. Hesaplara on hafta senet kredi hakkını kullanmış şekilde işliyoruz.

Aksine bankada mevcut senet mevduatın 1/5'inden fazla ise, o zaman kredi nispetini yükseltiyoruz. On hafta senet mevduatına karşılık, on iki hafta senet kredi veriyoruz. Böylece senedin bankadaki bakiyesini daima 1/5 civarında tutuyoruz.

g. BU DEĞERLER TEVDİ VE ÇEKME GÜNÜNDEKİ DEĞERLERİYLE HESAP GÖRÜR

Bu suretle kredilerini kullanmak isteyenler mümkün olduğu kadar kredi nisbeti fazla olan günlerde kullanacaklar ve böylece zaman içindeki kredileşmede optimum çalışma düzeyi gerçekleşmiş olacaktır. Fazla mala ihtiyacı olan kimse, daha fazla kredi hacmini kullanarak bunu her zaman sağlayabilecektir. Arz ve talep kanunu; hep bu herkese ihtiyacına göre verme esasına dayanır.

VII. DEĞİŞIK SENETLERLE İKRAZ

a. KREDİLER BAŞKA SENETLERLE DE SAĞLANIR

Kişi elde ettiği malları ya nakde çevirip nakdi bankaya tevdi etmekte ve onun mukabilinde kredi olarak yine nakdi almaktadır. Burada faizsiz bankaya bu tevdiatı yapabilmesi için toprak, demir, buğday veya altın senetlerinden birisini edinmek, sonra onu bankaya tevdi etmek durumundadır. Faizsiz banka nakdi doğrudan doğruya mevduat olarak kabul etmemektedir. Kişi isterse bu dört senedin dışındaki mal veya malzeme senetlerinden de edinebilir. Mesela et senedi veya kereste senedi gibi özel mal edinir ve bu malı şimdilik harcamak istemez. İlerde kendisine lazım olduğu zaman bu malı çekmeyi düşünebilir. Bu takdirde elindeki senedi cebinde saklamak durumunda kalır.

Halbuki bu durum topluluk için zararlıdır. Onun bir sene sonra kullanacağı keresteyi ambarda depo etmiş olarak bulunduracağımıza, onu şimdi muhtaç olana kredi olarak verir, daha sonra bir yıl içinde edineceğimiz yeni keresteyi de bu şahsa vermiş oluruz. Ancak bu şahıs bizden keresteyi kredi olarak almak istemiyecektir. Çünkü kendisine yeter kerestesi vardır. Dolayısıyla bu senedi bankamıza tevdi etmekte bir yararı yoktur. Ona başka senetten kredi vermeyi vadetmeliyiz.

b. SENETLERİN KREDİ DEĞERLERİ BÜTÜN SENETLER İÇİN BİR BİRİMDİR

Uyguladığımız denge formülü bu imkanı bize sağlayacaktır. Şöyle ki, kişi mevduatına karşı kullanacağı krediyi dilediği senetten seçme hakkına sahip olacaktır. İsterse mevduat olarak koyduğu senet cinsinden senedin o günkü nisbeti ile bizden kredi alacaktır. Dilerse herhangi başka bir senetten bu tevdi ettiği senedin karşılığında kredi alarak kullanacaktır. Hangi malın kredi nisbeti yüksek ise o malın se nedinden almayı tercih edecektir. Bu suretle bir malın kredi nispetinin fazla düşmesi de önlenmiş olacaktır.

c. SENET BAKİYELERİ MEVDUATLARIN KREDİ DEĞERLERİNİ BELİRLER

Kredi nisbeti tabirinden kastettiğimizi yeniden hatırlayalım: Bankada mevcut senet miktarının tüm mevduatı miktarına nisbeti bize stok nisbetini verecektir. Bunun beş katı bize kredi nisbetini verecektir. Bu kredi nisbeti özel fornıül de değerlendirilerek birim mevduat hacmine tekabül eden birim kredi hacmi bulunacaktır. İşte buna kredi değeri diyebiliriz. Mevduatın kredi değeri diyebildiğimiz gibi, tersini alarak kredinin mevduat değeri de diyebiliriz. Bu değerler o gün bankada mevcut olan toplam senet bakiyeleri ile hesap lanmış oluyor.

d. BÜTÜN MEVDUAT SENETLERİ TEK HESAPTA TOPLANIR

Şimdi bir kimse, bir senedi tevdi ettiği zaman, o kimse için senedin kredi değerinde bir kredi alacağı kaydedilir. Çektiğinde de onun hesabına mevduat değeri nisbetinde kredi kullanmış olur. Böylece kişi kendi çıkarına en uygun senet cinsini ve zamanını seçer. Buna göre tevdiatta bulunur ve yine buna göre istikrazda bulunur. Bu durum hem o senedin dengesi için hem de genel senetlerin dengesi için uygun bir etki olur.

e. FAİZSİZ BANKA, TOPLUMDA ÇIKAR PARALELLİĞİ SAĞLAR

Bankada mevcut stok miktarları dolayısıyla ambarlarda mevcut mal miktarları kolaylıkla bilinecek ve ikame mallarının kullanılmasında bu

sentlerin kredi veya mevduat değerleri bize yardımcı olacaktır. Yani herkes nasıl mal alıp satarken daima en ucuz olanı almayı, buna karşılık satarken de en pahalı olarak satmayı ister ve bu istekler arz ve talep dengesini kurarsa, bunun gibi senetlerin mevduat ve kredi değerleri de kredi ve mevduat bakımından tercih yapma imkanını doğuracaktır. Diyelim ki, kişi buğday veya mısır senetlerinden birisini satın alıp bankaya tevdi etme durumundadır. Burada bu tevdiatı hangi senetten yapması gerektiğine karar verdirecek unsur, mevduatın kredi değeri olacaktır.

Mevduatın kredi değeri hangi senet için fazla ise o senedi tercih edecektir. Aksine, kredisini kullanırken de, kredi değeri az olanı tercih edecektir. Yani genel rezerve uygun davranışı yapacaktır. Bu senetler toplulukta fertler arasında ve fertlerle topluluk arasında çıkar paralelliğini gerçekleşitirmiş olacaktır.

f.FAİZSİZ BANKA EN BÜYÜK ZENGİNLİK KAYNAĞIDIR

Senet, para, fiyat ve ücret bir muhabere aracından başka bir şey değildir. Üreticiler, tüketiciler, borç verenler ve borç alanlar bu muhabere sayesinde bilgi edinirler ve kendi çıkarlarına hangisi uygunsa onu yaparlar. Bunlar adeta iki kişiyi karşı karşıya getirmeden aralarında anlaştırma aracıdır. Büyük zenginlik kaynağıdır. İşte faizsiz banka bu zenginlik kaynağını harekete geçiren bir merkezdir. Bu sayede ülke refaha erecektir. Diğer bankalar bu bankadan zarar görme şöyle dursun, refahın kendilerine yansıması ile onlara da yararı olacaktır. Bununla beraber, ileride faizsiz sistemin merkez bankalarına ve dolayısıyla bankalara (nakit bankalarına) da sirayet edeceği kesindir. İnsanlığın gelişmesi, faizsiz bankayı kesinlikle getirecektir. Ama kim önce davranırsa o hayat hakkını bulur. İptidailikte direnenler ise eninde sonunda mağlup olmuşlardır. Bir zamanlar nakliye ihtiyaçlarını at arabaları ile karşılayanlar, trene karşı çıkmışlar ve çevreyi kirletiyor diye direnmişler, ama sonunda mağlup olmuşlardır. Yine bir zamanlar faiz vardır diye bankacılığa karşı gelmişler, bankaya para yatırmamakta direnmişler ve sonunda yatırmak zorunda kalmışlardır. Bunların içinde hala faiz almayanlar vardır, ama bunlar bir ileri adıma daha ilerisini getirmekle değil, gericilikle mukabele ettiklerinden sonunda hezimete uğramışlardır. Bizim getirdiğimiz faizsiz banka sistemi, faizli bankalardan çok ileri bir sistemdir. Bu yeni ve adil sisteme karşı direnenler, mutlaka mağlup olacaklardır. Karşımızda olanlar bizi mağlup etmek istiyorlar sa, bizden daha iyi bir sistemi getirmeleri gerekir. Bunu biz de temenni ederiz. Çünkü böylece insanlık bir an önce daha ileri bir adım atmış olur.

VIII. SİTELERDE GENEL HİZMET PAYLARI

a. TOPRAK ALT YAPISI İLE DEĞERLENİR

Mutlak toprak mülkiyetini kabul etmiş bulunan kapitalistler, çevrenin ihya edilmesi sonucu ortaya çıkacak toprak rantının da toprak sahibine ait olacağını kabul ederler. Bunu şöyle bir misal ile açıklamaya çalışalım: Diyelim ki, ıssız bir yerde toprağın geliri yıllık olarak on ton buğdaydır. Bunun on katını alırsak o toprağın değerini verecektir. Eğer ulaştırma imkanı yoksa ve bu buğdayın at sırtında taşındığını kabul edersek, buğdayın yol kenarındaki değerine göre değeri yarıya kadar olacaktır.

Dolayısıyla arazinin fiyatı da yol kenarında olanın fiyatının yarısı kadar olacaktır. Sonra buraya herhangi bir şekilde yol gelmiş olsun. Bu taktirde bu arazinin fiyatı iki misli olacaktır. Bunun gibi arazinin suya kavuşturulması, elektriğin getirilmesi gibi altyapılar ikmal edildikçe değeri artmaktadır. Bu değer bazan yüzlerce, hatta binlerce kata çıkabilir.

b. ARTAN DEĞER KİME AİT OLSUN?

İşte böylece ortaya çıkan değer artışının kime ait olması gersktiği sorusuna, kapitalistler, toprak sahibine diyorlar. Olsa olsa buraya altyapının getirilmesi için harcanan meblağlara arazi sahibi iştirak ettirilebilir. Fakat genellikle yapılan harcamaların bir kaç katı değer artışı elde edilmektedir. Bu artık değer, kapitalistlere göre toprak sahibinindir.

Sosyalistler ise, artık değer topluluğun oraya yaptığı altyapı hizmetlerinden kaynaklanmış olduğuna göre, bu değerin de topluluğa yani devlete ait olması gerektiği görüşünü savunmaktadırlar.

c. BÜTÜN DEĞER ARTIŞLARI ALTYAPIYA AİT OLMALIDIR

Bizim burada benimsediğimiz esas ise, burada doğacak rantın ne topluluğa ve ne de arazi sahiplerine ait olacağıdır. Doğan değer artışının altyapıdan doğmuş olması gerçeği gözönüne alınarak yine altyapıya harcanmasıdır. Altyapının doyması sözkonusu değildir. Yani, hiçbir zaman alt yapıdan artacak bir meblağ söz konusu olamayacaktır. Çünkü eğer paramız varsa daha iyi şartlarla altyapı oluştururuz. Yani bütün değer artışlarını yine altyapıya yöneltiriz.

d. İLK SERMAYE KOYANLAR NORMAL KİRADAN FAZLA KAR ALACAKLARDIR

Azalan verim kanununa göre yapılan altyapının meydana getireceği deber artışı, yapılan masrafa nisbetle gittikçe azalacaktır. Yani öyle bir zaman gelecektir ki, orada yaptığımız masrafın bize sağlayacağı kâr, başka yerden sağlayacağımız kârdan aşağı düşer. 0 zaman artık o yer üzerinde yatırımlara devam edilmez. Yatırım yapmak isteyenler başka sitelerin senetlerini alarak sermayelerini oraya kaydırırlar. Site senetlerinin sağladığı faydalardan biri de, altyapının yapılması sonunda doğacak değer artışının küçük bir kısmını oraya sermaye yatıranlara kâr olarak vermek, kalan büyük kısmını ise altyapısına yöneltmektir.

e. SİTE SENETLERİ SİTENİN OLUŞMASI İÇİN SERMAYE SAĞLAR

Senetlerin satış, değerleri tesbit edilirken doğacak rant tahmin edilerek, senetlerin fiyatlarına değer artış miktarı ilave edilerek hesaplanır. Yani arsa hisseleri satılırken sadece toprak bedeli değil, orada yapılacak altyapı bedeli de ilave edilir. Senetlerin satışı ise başlangıçta yine ucuz, sonraları ise fiyatını arttırmak suretiyle yapılır. Bu artış satılan senet miktarı ile hesaplanır. Yani başlangıçta senet alanlar yatırım için para veriyorlar, yatırım bittiğinde değerlenmiş bulunan senetlerini satarak kâr ediyorlar. Böylece sitenin ihyasına sermaye koyanlar paylarını almış oluyorlar. Sermaye sahiplerinin senetleri almaları için orasını kârlı görmeleri şarttır.

f. DEĞER ARTIŞI İLE SİTEYE GELİR GETİRECEK VAKIFLAR KURULUR

Böylece toplanmış olan sermayenin bir kısmı o sitenin iç altyapısına hacanacaktır. Bununla yalnız altyapı tesisleri ııieydana getirmekle

kalınmayacak, bu tesislerin işletilebilmesi için gerekli cari harcamaları karşılamak üzere vakıfa gelir sağlayacak tesisler kurulacaktır. Bunlar dükkan ve tarla gibi işyerleri olabileceği gibi, ortaklık şeklinde fabrikalar da olabilir. İşte bu değer artışından öyle bir site oluşur ki, o sitenin vakıf gelirleri o siteyi refahla yaşatır ve sakinlerinden herhangi bir vergi almaya ihtiyaç bırakmaz. Bu sebepledir ki, değer artışının yarısı site içi altyapısına ve siteye gelir getirecek vakıfların tesisine harcanır.

g. DEĞER ARTIŞININ DİĞER YARISI İLE SİTENİN MERKEZE BAĞLANTISI SAĞLANIR

Site gelirlerinin diğer yarısı ise sitenin merkeze olan bağlantısını sağlamak için gerekli altyapıya ve onun gelirlik vakıflarına harcanır. Bu kısmın 2/5'i bucağa, 1/5'i il'e, 1/5'i ülkeye bağlantı sağlamak için olacaktır. Yani, site arsalarının satışından elde edilen meblağın yarısı site içi, 2/10'u sitenin merkez bağlantısı, 1/10'u bucak altyapısı, 1/10'u il altyapısı ve 1/10'u da ülke altyapısı olarak harcanacaktır. Biz bir yerin parasını vererek toprağını aldığımız zaman bu hizmetlerin karşılığını da vermiş olmaktayız.

h. 1 /20 GENEL HİZMET PAYI SİTE SENEDİ İLE VERİLECEKTİR

İnşaat yapan müteahhitlere kredi verilecek, bunlar bu teşebbüslerin genel hizmetini yapacak ve tüzel kişilere inşaat maliyetinin 1/20'si kadar genel hizmet payını ödeyeceklerdir. Bu genel hizmet payının 1/5'i de bankaya ait olacaktır. Ayrıca sitlere gelir sağlayan vakıfların genel hizmetlerini de bu tüzel kişiler yaptırdıklarıdan, buradan da işletme cinsine göre genel hizmet paylarını alacaklar ve bu payların 1/5'i de yine bankaya ait olacaktır.

i. SİTE SENEDİ İNŞAAT MÜTEAHHİTLERİNE KREDİ OLARAK VERİLİR

Banka inşaat müteahhitlerine toprak senedi cinsinden kredi verecektir. Bu kredi faizsiz olacaktır. Ancak yapılan inşaatın 1/20'si tüzel kişilere gittiğinden ve bankanın da burada payı olduğundan dolayı banka yararlanmış olacaktır. Müteahhitler aldıkları kredi nisbetinde genel hizmet payı ödeme durumunda olacak, yani bu ödeme maliyetlere ilave edilecektir.

IX. İNŞAAT KREDİSİ

a. SİTE S`ENETLERİ MÜTEAHHİTLERE KREDİ OLARAK VERİLİR

İnşaat yapmak veya site tesis etmek isteyenlere inşaat kredisi verilecektir. Bunlar ya belli sitenin veya inşaatın hisse senedini çıkarırlar. Bu hisse senetlerinin alış ve satışını banka tekeffül eder ve böylece onlara kredi sağlamış olur. Buradaki kredi mevduat karşılığı olacaktır. Ancak belki önce kredi sonra mevduat sözkonusu olacaktır. Sonra mevduata karşı kredi yerine, senetlerin satılmış olup olmaması ile kredi veya mevduat gerçekleşmiş olacaktır. Bir teşebbüsten mevduat olarak gelen kısım başka teşebbüsün kredisi olacaktır. Bir nevi teşebbüsler arasında dayanışma gerçekleşecektir. Ancak burada kredi alacakların takdirle değil, bir kriter karşılığı kredi almaları şarttır. Yoksa istismar, yolsuzluk ve baskı kaynağı olur.

b.İŞÇİ VE MÜTEAHHİDE ORTAK KREDİ VERİLECEKTİR

İnşaatta her çalışana mesleki derecesi ile mütenasip bir çalışma kredisi

verilecektir. Ancak çalışan bu kredisini bir inşaatta kullanmak zorundadır. Her inşaatın da bir müteahhidi vardır. Dolayısıyla çalışan bir müteahhitle anlaşmak zorundadır. Müteahhitlere kredileri ancak işçi çalıştırdıkları taktirde verilecektir. Böylece işçi iş bulabilmek, müteahhit de yaptığı işin kredisini alabilmek için birbirileriyle anlaşmak durumundadırlar. İşçi her zaman işyerini değiştirebildiği gibi, müteahhit de her zaman işçisini değiştirebilecektir. Ne var ki, her ikisi birbirine muhtaç olduklarından bu değiştirme olayı pratikte çok ender rastlanan olay haline gelecektir. Başarılı müteahhit işçisini bulan müteahhit olacaktır.

c. TOPRAK SENEDİ CİNSİNDEN BÜTÜN İNŞAAT KREDİ TALEBİ KARŞILANACAKTIR

Çalışma kredisi yalnız yatırım sektörüne ve herkese verilecektir. Yani talep karşılanacaktır. Bunun anlamı, sermayesizlikten işsizlik diye bir şey söz konusu olmayacaktır. Yine inşaat sektöründe yalnız çalışma kredisi verilecektir. Bunun anlamı da işsiz varsa, yani tüketim mallarında çalışacak işçilerden fazla işçi varsa o zaman kredi verilmiş olacaktır. Böylece ne açık iş ne de açık işçi olacaktır. Bu sistemin dayandığı temel, günlük ihtiyaç mallarında dengeyi temin etmek, yani ihtiyacımız olan malları üretmek, herkese adil bir şekilde dağıtmak ve bundan sonra artacak emeğin yatırıma yöneltilmesidir. Diğer bir deyişle, bütün emeğin harcanmasıdır. Çalışma kredisi bunu sağlamaktadır. Müteahhitlere verilen kredilerle işçiler inşaatta çalışmakta, sonunda meydana gelen yapı ve tesisler topluluğa kalmaktadır. Müteahhidin kendisi sadece yaptığı inşaattan müteahhitlik payını almakta, sonunda inşaat kendisine kalmamaktadır. Böylece müteahhitler de rizikoya girmemiş olacaklarından, inşaat işleri işçi imkanı var oldukça devam etmektedir.

d. MÜTEAHHİDE MALZEME KREDİSİ DE VERİLECEKTİR

Müteahhide kredi verilirken, işçilik ücretlerinden başka malzeme kredisi de verilmesi gerekir. Bu bir katsayı şeklin de ortaya çıkacaktır. Diyelim ki, işçilik karşılığı olarak bin (:1000) toprak senedi kredi olarak verilmişse, 3000 demir senedi de malzeme kredisi olarak verilecektir. Bu nisbetin tesbitinde malzeme senedinin fiyatı ile toprak senedinin fiyatı arasındaki nisbet göz önünde tutulacaktır. Bu katsayı inşaat malzemelerinin stok seviyeleri göz önünde tutularak tesbit edilecektir. İnşaat yapılırken ya daha çok hazır malzeme alınır ve işçilik mümkün olduğu kadar azaltılır veya hazır malzeme yoksa tamamı işçilik halinde gerçekleştirilebilir. Bir fabrika kurmak için malzemeye ihtiyaç vardır ama bir tarlayı ihya etmek için malzemeye hiç ihtiyaç yoktur. İşte bu durum kredideki malzeme nisbetinin az veya çok olmasına göre yatırım sanayiye veya ziraate kayar. Böylece yatırım nisbeti kendi kendine dengelendiği gibi, yatırım yapılacak sektörler arası denge de malzeme kredisi nisbetiyle sağlanmış olur.

e.İŞVEREN VE ÇALIŞMA KREDİSİ LİMİTLERİ VARDIR

Müteahhit inşaat kredisini alırken kendisinin bir kredi alma yetkisi olmalıdır. Buna işveren kredisi diyoruz. Bir kimse işveren kredisine sahip ise o zaman çalıştırdığı işçilere karşılık malzeme ve işçilik kredisini alabilir. Bu işveren kredilerinin verilmesi objektif bir düzenlemeye ihtiyaç göstermektedir. İşveren kredisinin verilebilmesı için önce o işi yapacak

ehliyette olduğunun belirlenmesi gerekir ki, bu ehliyeti banka tevdi etmektedir. Yani bankanın objektif imtihan kuralları ile bir kimseye müteahhitlik belgesi verilir. Genel olarak başlangıçta bu tahsile dayanır. Müteahhit bu kredisini yaptığı işlerdeki başarı ile arttıracaktır ve koruyacaktir. İşi bırakan müteahhide artık kredi verilmez. İşi zamanında bitiren müteahhidin kredisi korunur. Yaptığı inşaat satılacak mallardan ise, ancak satışın yapılmasından sonra yeni kredisini kullanabilir. Böylece müteahhit yapacağı işleri baştan hesaplar ve satılabilecek ise o işe girişir. Gerçi satıştan gelecek meblağ ona ait değildir ama, müteahhit bu sistemle yeni krediyi alabilme imkanına kavuşmaktadır. İşte bu satış işinin geç veya erken olması ile birlikte, inşaatın da erken ve geç bitmesi müteahhidin işverme kredisini artıracak veya eksiltecektir. Devlet ihalelerinde ise işin erken bitirilmesi veya geç kalması müteahhitlik kredisini artırıp eksiltecektir.

f. ARSALAR İLK BAŞLAYAN MÜTEAHHİDE TAHSİS EDİLECEKTİR

Müteahhitler ihaleleri ilk taahhütle almış olacaklardır. Mesela boş arsalar üzerinde ilk inşaata kim başlarsa o inşaatın kredisi o müteahhide verilir ve ona ihale edilmiş olur. Arsanın hisse senedinde müteahhitlerden ne zaman işin alınabileceği yazılmış olacaktır. O şartları yerine getiremeyen müteahhit yeni müteahhide yaptıklarını devrederek ayrılabilecektir.

X. SANAYİ KREDİSİ

a. ÜRETİM SAFHASININ BİR YERİNDE KREDİ VERİLİR VE VERGİ ALINIR

İmalat ilk maddeye dayanmaktadır. İlk maddelerin kaynağı ya biyolojik olmakta ve bu zirai faaliyetlerden temin edilmektedir; veya toprak cinsinden madenlerden, deniz veya havadan temin edilmektedir. Bütün maddeler üretimden tüketime varıncaya kadar birçok aafhalar geçirmektedir. Bu safhalar arasında ara malları olarak ortaya çıkmakta ve piyasada alınıp satılmaktadır. Bir malın üretimindeki her safhasında kredilendirme zordur. O zaman maldan çok kişilere kredi verme durumu ortaya çıkar. Kredinin bir safhada verilmesi ve genel hizmet payının da orda alınması, hem genel hizmet paylarını bölüştürmek, hem krediyi adil bir şekilde dağıtmak için zaruridir.

b. DİĞER SAFHALAR SİPARİŞ USULÜ İLE KREDİLENMİŞ OLUR

Kredi alan kimse imalat safhasının kendisinden önce olan kısmına avans vermek suretiyle kredisinden yararlandırmış olacaktır. Şöyle ki, eğer biz demir madde imalatını yapan kimseye kredi verirsek, bu demir kütüğü imal eden izabe fırınlarına önceden parayı vererek sipariş vereceğinden bu fırın da yararlanmış olur. Bu fırından aldığı sipariş için peşin kısmını filiz taşıyan nakliyecilere yine önceden ödeme yapmak suretiyle onları da yararlandırmış olacaktır. Onlar da aynı şekilde madencileri yararlandırmış olacaktır. Yani biz bir yere kredi vermekle yalnız o krediyi alan kimseyi değil, ona ilk maddeyi temin eden bütün çalışanları yararlandırma imkanını sağlıyoruz.

c. GELECEK SAFHALAR İÇİNDE İŞTİRAK SURETİYLE KREDİLENME SAĞLANIR

Diğer taraftan krediyi alan üretici elindeki malını kendi safhasından sonra imalat yapacaklara veresiye satmak suretiyle onlara da kredi temin etmiş

olabilir. Mesela tel örgü yapan bir fabrikaya, malı imal ettikten sonra ödemek üzere hadde imalathanesi demir vermiş olabilir. Tel örgü imalatçısı da bunu inşaat müteahhidine istihkakı aldığı zaman ödemek üzere veresiye vermiş olabilir. Demek ki kredinin bir yerde verilmiş olması, kredinin yalnız o safhada kullanılması anlamında olmayıp, başlangıçtan sonuna kadar her safhada zerkedilmiş olacaktır.

d. SİSTEM SÖMÜRÜYÜ ORTADAN KALDIRMAKTADIR

Ne var ki, bu tür bir krediyi alan kimse eğer tekel kurmuşsa kendisinden önceki safhalara hakim olur ve onlardan ucuz mal almak suretiyle onları sömürür. Diğer taraftan kendisinden sonraki safhalara da hakim olur, onlara da malları pahalı satmak suretiyle onları da sömürür. Onun bu sömürüsünü önlemek için belli bir dengenin getirilmesi şarttır. Bunun için önce tekelin ortadan kaldırılması, sonra genel hizmet veya vergi yükünün kredi alan bu kimseye yüklenilmesi gerekir. Böylece diğer safhadaki müteşebbisler, bir taraftan ve vergiden muaf olmaları, diğer taraftan serbest rekabetin mevcut olması nedeniyle, istedikleri kimselerle ilişki kurarak sömürülmekten korunmuş olmaktadırlar

e. BANKA SİPARİŞ ALAN VE VERENLERE KEFİL OLACAKTIR

Kredi dağıtımıiıda serbest rekabetin korunması için kredinin banka tarafından verilmesi şarttır. Banka alıcılara teminat verecektir. Bunun için bir kredi kartı verecek ve bu kartta yazılan miktar kadar bankanın kefaleti olduğu belirtilecektir. Bu kredi senedi şeklinde de tanzim edilebilir. Çek defterine benzeyen bono senetleri olacak, bu senedi veren istediği kimseden alış veriş yapabilecektir. Zamanında karşılığının ödenmemesi halinde banka hemen ödemede bulunacak ve sonra müşteriye rücu edecektir.

f. HALK TEMİNAT OLARAK TAŞINMAZI VE DAYANIŞMA ORTAKLIĞINI GÖSTERECEKTİR

Bankanın müşterilere kefil olması ya onların maddi teminat olarak bir taşınmazı göstermeleri veya bir dayanışma ortaklığından teminat almalarıyla olur. Herhangi bir şekilde borcun ödenmemesi halinde, banka maddi teminata veya dayanışma ortaklığına rücu etme imkanına sahip olacaktır. Böylece veresiye verme veya sipariş alma şeklinde ortaya çı kan borçlanmalarda alacaklı riziko taşımayacağından ve her mağaza veya işyeri kolayca kredili satış yapmak imkanına sahip olacağından, serbest rekabet ortadan kalkmış olmayacak ve sömürü yapılamayacaktır.

g. GENEL HİZMET PAYLARI BANKACA BELİRLENİR

Hangi safhada kredinin verileceği ve genel hizmet payının alınacağı bankada tesbit edilecektir. Bu genel hizmet payı bugünkü katma değere benzemektedir. Bunlardan farkı: Katma değerin bir safhada ödenmesi ve kredinin de bu vergiye karşı istihkak edilebilınesidir. Ayrıca katma değer nakit olarak alındığı halde, bizde genel hizmet payı üretim miktarıyla alınmaktadır.

Genel olarak üretilen malın bir safhada 1/5'i genel hizmet payıdır. Bu 1/5, 1/10'e hatta 1/20'e düşürülebilir. Kaynağı deniz suyu veya hava olan tuz ve gübre gibi mamuller için ise 1/40'a da indirilebilir. Böyle 1/40'a indirilmiş maddeleri kullanarak imalat yapanlardan da ikinci

safhada yine genel hizmet payı alınabilir ve buna göre kredi verilir.

h. SANAYİ KREDİSİ MAL SENETLERİ CİNSİNDEN VERİLİR

Sanayi teşebbüslerine verilecek kredi, mal senedi cinsinden olacaktır. Ürettiği malı ambara teslim eden kimse, karşılığında mal senedini almakla kredi almış duruma geçmektedir. Bu senedi satmak veya bankaya ipotek etmek suretiyle kredi alacak ve değerlendirecektir. Bu kredi selem şeklinde de ortaya çıkabilir. Henüz mal imal edilmemiş ve ambara teslim edilmemiş olsa da, vadeli mal senetlerini kredi olarak alabilir ve bunu değerlendirerek nakde çevirebilir.

i. SANAYİ KREDİSİ, GEÇMİŞ BEŞ YIL ÖDENMİŞ GENEL HİZMET PAYI KADARDIR

Esas olan her sanayi müteşebbisinin alacağı kredi, geçmiş beş yıl içinde ödediği genel hizmet payı ile orantılı olacaktır. Böylece aldığı kredinin karşılığını geçmiş yıllarda ödemiş duruma gelmektedir. Ödediği genel hizmet payı onun geçmiş yıllarda yaptığı imalatını belirler ve ona göre kredi almayı istihkak eder. Bu genel hizmet payının beyan üzerine alınması kolaylığını da sağlamış olur.

XI. ZİRAİ KREDİ

a. İNSANLIK GÜNEŞ ENERJİSİ İLE YAŞAMAKTADIR

Sanayinin ilk madde kaynakları sınırlıdır. Yeryüzünde mevcut fılizler toprak altından çıkarılarak sanayinin hizmetine girmektedir. Bu rezervler gittikçe azalmaktadır. Bununla beraber bunların yerine organik maddeler ikame edilebilmektedir. İleride atom reaksiyonları ile yeni elementler de yeniden üretilebilecektir. Bunun yanında organik maddelerin üretilmesi güneş enerjisine dayanmaktadır. Şimdilik yeryüzüne gelen güneş miktarı sınırlıdır. İleride uzayda tarlalar kuruluncaya kadar bu sınırlı olma problemi korunmuş olacaktır. Bununla beraber halen yeryüzünün insanlar tarafından organize edilmiş tarla kısımları çok cüzidir ve verimsiz çalışmaktadır. Henüz denizlerde ziraat yapılmaya başlanmamıştır.

b. ZİRAATTA ÖZEL MÜLKİYET ZORUNLUDUR

Arazi parçalarının insanlar için verimlilik bakımından değerleri çok farklıdır. Bazan aynı emek harcanarak bazı topraklardan diğerlerinden belki yüz misli daha fazla mahsul elde edilebilmektedir. Bütün bu imkanların harekete geçirilmesi, yani ekilmemiş yerlerin ekilmesi, ekili yerlerde verimin yükseltilmesi, bir araştırmaya ve planlı çalışmaya bağlıdır. Buuunla beraber, zirai üretimde en büyük müessir unsur kişinin istek ve işe sarılmasıdır. Bundan dolayıdır ki, ziraatte özel mülkiyet en çok ihtiyaç duyulan bir unsurdur. Sovyet Rusya'da kolhozların başarısızlığı sonucu bir nevi devredilmez özel mülkiyet sistemi geliştirilmiştir. İşte bir taraftan ortak çalışma, diğer taraftan özel mülkiyet zorunluluğu, ziraatte yeni toprak rejimini zaruri kılmıştır.

c. ZİRAİ SİTELERDE GENEL HİZMET ÖNEMLİDİR

Mesken siteleri gibi zirai siteler oluşturulacak, bu sitelerin vakıf altyapı ve ortak hizmetleri bulunacak, tarlalar ise parseller halinde özel mülkiyete intikal ettirilecektir. Her parsel ürettiği mahsulünden bir kısmını genel hizmet payı olarak site vakfına verecektir. Site vakfı bu gelirle bu zirai sitenin altyapısını yapacak, suyunu, elektriğini, yolunu, gübresini,

depolarını, zirai makinelerini, ilaçlarını temin edecek; altyapıdan ve bu genel hizmetten geçmiş yıllarda ödedikleri vergi nisbetinde veya genel hizmet payı nisbetinde yararlandıracaktır. Site vakfı bu genel hizmetlerini hiç bir zaman ücret karşılığı yapmayacaktır. Bu sistem ile hem özel mülkiyet korunmuş, hem de kollektivizm gerçekleşmiş olacaktır.

d. ZİRAİ KREDİLER GEÇMİŞ ON YILDA ÖDENEN GENEL HİZMET PAYI İLE ÖLÇÜLÜR

Bu genel hizmetlerin içinde ziraatçilere verilecek krediler de yer alacaktır. Her tarla sahibine, geçmiş yıllarda ödediği genel hizmet payı nisbetinde o yıl kredi verilecektir. Böylece genel hizmet payları nisbetinde altyapı, altyapı hiz metleri ve krediden yararlanacağı için bu konuda kendi beyanı esas alınacaktır.

e. ALTYAPI HİZMETLERİ ÇOK İSE GENEL HİZMET PAYI YÜKSELTİLİR

Zirai teşebbüslerde alınacak genel hizmet payı, sanayi teşebbüslerinin yarısı kadar olmalıdır. Zira sanayi teşebbüslerinde ilk madde kullanılıp tüketilmektedir. Zirai teşebbüslerde ise toprak kullanılıyor ama tükenmiyor. Bu özellik sanayi teşebbüslerinde topluluğun payını arttırmaktadır. Bununla beraber altyapı hizmetlerinin fazla götürüldüğü yerlerde bu nisbet yükseltilecektir. Esas 1/10 olmakla beraber, verimsiz topraklarda 1/20'ye düşer. Verimli olan topraklarda altyapı hizmetleri de fazla götürülmüş ise bu pay l/5'e, hatta yarıya kadar çıkabilir.

f. HER MAHSULÜN HER YIL DEĞŞEN KREDİ DEĞERİ VARDIR

Verilecek kredi geçmiş on yılda ödenen verginin on katı olacaktır. Bu bir yıllık hasılanın karşılığıdır. Çünkü her yıl 1/10 ödemiştir. Bu suretle geçmiş yılların ortalaması alınmaktadır. Yine doğru beyan, gelecek on yılın kredisini garantilemektedir. Bu krediler ziraatçilere selem şeklinde verilecektir. Ziraatçi ekmek istediği mahsulün senedi ile kredi alacak ve borsaya gidip bu senedi satacaktır. Elde ettiği nakit ile ziraatini yapacak, sene sonundaki mahsulünü ofıse götürüp teslim etmek suretiyle kredisini kapatacaktır. Her mahsulün her yıl değişen kredi değeri vardır. Bu kredi değerinin yüksek veya düşük olması, ziraatçiye hangi mahsulü ekmesi gerektiğine karar vermek konusunda yardımcı olacaktır.

g. KREDİ KÖYLÜ ZİRAATÇİYE VERİLECEKTİR

Ziraatçi, temin edeceği tohum ve diğer zirai girdileri peşin para ile hatta daha önceden sipariş vermek sureti ile satın alacağından, bunları satacak fırmalar da bu kredilerden yararlandırılmış olacaklardır. Yani kredi tüccara veya sanayiciye değil, ziraatçiye verilecektir. Organik maddelerin mamulleri için vergi ziraatçilerden alınacaktır. Köylü ulusun efendisidir, parayı veren düdüğü çalar sözlerinin gereği, kredinin köylüye verilmesi ve verginin de ondan alınması zaruridir. Bugünkü uygulamada ise kredi tüccara veriliyor, tüccar efendi oluyor, köylü de malını tüccara bedava satmak zorunda bırakıldığından esir ediliyor ve sömürülüyor.

b. SELEM SENETLERİ SANAYİCİYE DE VERİLEBİLİR

Zirai mahsulleri kullanarak sanayi üretimi yapacak olanlar vergiden muaf oluyorlar. Tabii kredi de almıyorlar. Bununla beraber bazı malların vergileri sanayi mamullerinden alınabilir. Mesela pamuk ekecek ziraatçilere kredi veril mez, aksine iplik fabrikalarına kredi verilir. İplik

fabrikaları da bu ziraatçilere kredi vermek suretiyle pamuk ektirmiş olabilirler. Ancak bu uygulama sömürü düzenini getireceği için bu iş selem senedine yaptırılmaktadır. İplik fabrikaları pamuk senetlerini peşin mübayaa etmek suretiyle ziraatçileri pamuk ekmeye zorlamış oluyorlar.

XII. TİCARİ KREDİ

a. KREDİLER KİŞİLERE DEĞİL İŞLETMEYE VERİLİYOR

Kredi verirken daima iki ayrı kredi birleşmesinin sağlanmasını şart koşmuş oluyoruz. İnşaatta kredi verirken, çalışma kredisi ile işveren kredisinin birleşmesini şart koşuyoruz. Yani ne çalışana ne de işverene tek başına kredi veriyoruz. Bunlardan her birine ayrı ayrı kredi limitleri tanıyoruz. Bunlar anlaşıp birleşirlerse, o zaman kredilerini kullanma imkanını sağlıyoruz. Sanayi kredilerinde de işyerlerinin geçmiş yıllarda ödedikleri genel hizmet payları ile yine burada çalışanların çalışmalarını birleştiriyoruz. Ancak burada emek karşılığı değil de mamul madde karşılığı kredi veriyoruz. Yani, tek başına ne işyeri, ne de mamul madde, kredisini alamıyor; bunların birleşmesi ile kredi ortaya çıkıyor. Zirai teşebbüslerde de tarlanın bir kredisi var, tarla sahibi tek başına bunu alamıyor. Zürranın bir kredisi var, onlar da bunu tek başına alamıyorlar. Eğer zürra ile tarla sahibi anlaşırsa o zaman kredi veriliyor. Yani kredi birleşmeye ve anlaşmaya zorluyor.

b. TÜCCARA MEVDUATI VE GEÇMİŞ YIL VERGİSİ NİSBETİNDE KREDİ VERİLEBİLİR

Krediden gaye emeğin harekete geçirilmesidir. Tüccar ise aracıdır. Dolayısıyla tüccara doğrudan doğruya kredi verilmesi söz konusu değildir. Ancak tüccar da mevduatı nisbetinde kredi alma durumundadır. Bir de bir kimse işgal ettiği mağazanın hakkını vermiyorsa, yani o mağazaya yeterli sermaye koyamıyorsa o mağazayı terketmesi gerekecektir. İşte devletin böylece işyerlerine el koyma yetkisi doğmaktadır. Vergiyi sermayeden veya cirodan ödemekle mükellef olan tüccara, komşusundan çok az vergi ödemesi halinde mağazayı tahliye etme ve daha fazla iş yapana devretme mecburiyeti getirilebilir. Bankanın müşterileri içinde yeterli genel hizmet payını sağlayamayan tüccardan, işgal ettiği ve genelde bankaya veya tüzel kişiye tescil edilmiş bulunan dükkanı tahliyesi talep edilecektir.

c. YARARLANMA MÜLKİYETİ İLE KULLANMA MÜLKİYETİ AYRILACAKTIR

Maliki kim olursa olsun, bir işyerini layıkı ile çalıştıran ve genel hizmet payını tam olarak vermiş olan kimse, hiçbir zaman o işyerinin tahliyesine zorlanmamalıdır. Çünkü işyerinde topluluğun da payı vardır ve ilk işgal edenin bir ayrıcalığı mevcuttur. Mal sahibi olsa dahi, işin ehli olmayacağından dükkanının onun lehine tahliyesi hem mal sahibini hem de topluluğu zarara sokmuş olur. Gerçi mal sahibinin de aynı geliri getirmeyeceği iddia edilemez. Ancak denenmiş olan henüz denenmemişe tercih olunacaktır.

d. TÜCCAR BEYANI ÜZERİNE GENEL HİZMET PAYINI ÖDER VE BUNA GÖRE KREDİ ALIR

Tüccara mevduatı nisbetinde ticari kredi verilmektedir. Ancak, azami kredi limiti, azami mevduat limitine eşit kabul edilmiştir. Burada onun

yerine sermaye beyanı esas alınacaktır. Azami mevduattan değil, sermayesinden genel hiz met payı alınır ve kendisine de kredi bu sermayesi nisbetin de verilir. Tüccar bunun dışında veresiye satma imkanına sahiptir. Bu satılana banka kefildir. Ancak bu imkan da yine kredi limiti ile sınırlıdır.

e.MAĞAZALARIN YERİNİ SENET BORSASI ALACAKTIR

Bu ara tüccara verilen kredinin bir özelliği de sarraflara verilecek kredidir. Ekonomik hareket senetlere dayanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde mal pazarı yerine senet pazarı ikame edilmiştir. Artık insanlar ürettikleri malları mal senetleri ile pazarlıksız değiştirmiş oluyorlar. Yani ambara malı teslim ederek senet alıyorlar. Artık mal alış verişi yerine senet alış verişleri ikame edilmiş oluyor. İleride mağazalarda sadece birer numune bulunacaktır. Bunlar birer teşhir merkezinden başka bir şey olınayacaktır. Bunlar da genel hizmetler arasında yer alacaktır. Buna karşılık borsa büroları mağazaların yerini alacaktır. Hanımlar beyler borsaya gidip istedikleri malların senetlerini satın almış olacaklardır. Evlerine dönecekler ve istedikleri mallar ayaklarına gelecektir.

f. MALLAR DAĞITIM HIZMETİNCE TÜKETİCİYE ULAŞTIRILACAKTIR

Ellerindeki senetleri kendi mahallelerindeki bakkala veya bu maksatla görevli bir genel hizmetlisine verecek, genel hizmetli topladığı senetleri bir nakliye şirketine verecek ve bu şirket bu senetleri ambarlara vererek mahalleye getirecektir. Mahallenin bakkalı veya hizmetlisi bu malları senet sahiplerine vermiş olacaktır. Böylece gereksiz nakliye indirme ve bindirme masraf ve hasarlarından kurtulunmuş olacaktır.

g. TüCCARA SENET TEMİNATI KARŞILIĞI NAKİT KREDİ VERİLECEKTİR

Senetler planlı bir şekilde ihraç edilip kredilenmektedir. Ancak bu senetlerin fonksiyonlarını icra edebilmesi için bunların piyasada alınıp satılması şarttır. Bunu borsa sağlayacaktır. İşte bu borsayı gerçekleştirmek için bankanın desteğine ihtiyaç vardır. Bankanın desteği de bu senedi alıp satanlara kredi vermesi ile mümkündür. Bu kredi senet şeklinde değil de nakit şeklinde olacaktır. Borsada alışveriş yapan tüccar elindeki senetlerini bankaya götürecek ve teminat olarak verip karşılığında nakit alacaktır.

h. BANKA SENET BORSASINI KREDİSİYLE DESTEKLEYECEKTİR

Böylece borsalardaki kredi harekatı belki bankanın en hacimli kredi harekatı olacaktır. Burada da sarraflara verilecek kredi onları sermaye beyanlarına dayandırılacaktır. Yine onlardan genel hizmet payı bu beyanlarıa göre alınacaktır. Hasılı, tüm krediler ya mevduatları karşılığıdır veya geçmiş yıllarda ödedikleri genel hizmet payı karşılığıdır. Uygulamada çıkacak problemler bu iki esas göz önünde bulundurularak çözülecektir.

ALTINCI BÖLÜM
GENEL HİZMETLER

MADDE 6

Kredileşme vakfı mudi ve müstakrizlerle ilişkisini mutemetler aracılığıyla sağlar ve değerler yedieminlerde bulunur.

I. HİZMETLİLERİN MESULİYETİ
II. MUTEMETLER
III. SENETLERİN SATIŞI
IV. SENETLERİN DEĞİŞTİRİLMESİ
V. DEĞERLER
VI. ALTININ SAKLANMASI
VII. TAŞINMAZLARDA YEDİEMİNLER
VIII. AMBARLARDA YEDİEMİNLER
IX. ORTAK AMBARLAR
X. AMBARLARIN ÜRETİMDEKİ YERLERİ
YI. AMBARLARIN STANDARTLAŞMADAKİ ÖNEMİ

I. HİZMETLİLERİN MESULİYETİ

a. BUGÜN HİZMETLER BÜROKRATİK OLARAK GÖRÜLÜYOR

Hizmetler, hizmetliler tarafından ifa edilir. Çağımızda hizmetler bürokratik sistemle yürütülmektedir. Çıkar paralelliği sağlanamamış, ücretli memurların hizmetleri ifa etmesi istekle yerine gelmediğinden hizmetlerin ifasının bir merkezde yapılarak kontrol altına alınması istenmiştir.

Onbinlerce insanın çalıştığı büyük merkezi işyerlerinin oluşmuş olmasının hikmeti budur. Ancak bu suretle başına dikilen gözcüler sayesinde kişilerin doğru çalışması sağlanmıştır. Yine de bu çalışmaların başarılı sonuç vermediği apaçık ortadadır. Bugünkü işçi sınıfının ortaya çıkardığı problemler ile bütün devletleri hantallaştıran ve esas görevi olan adaletten uzaklaştıran bu sistemdir, bürokrasidir.

b. HİZMETİ HALKIN AYAĞINA GÖTÜRMELİYİZ

Hizmetlerin ifası için merkezi yerin belirlenmiş olması, mevduatın yalnız banka veznelerinde kabul edilmesi, ödemelerin sadece banka veznelerinde yapılması, hizmeti halka götürme sistemine aykırıdır. Halk hizmetin ayağına gelmesini ister. Bunun ekonomik ve sosyal yararları vardır.

Parayı almak veya yatırmak için işyerini bırakıp bankaya gitme mecburiyeti, iş sahiplerinin işlerini aksatmakta veya yerine ikinci bir kişiyi istihdam etme zorunluluğunu doğurmaktadır. Bu da her bakımdın genel üretimde verim düşmesine sebep olmaktadır. Bunun yerine bankada bu hizmetleri gören personel olduğunu kabul edelim. Bankaya yapılan telefonla görevliler telefon edenin bulunduğu yere gidebilir ve ödeme veya tahsilatta bulunabilir. Bunun gerçekleşmesi için görevlinin ücretli olmayıp, hizmeti mukabili kendisine bir çıkarın sağlanmış olması gerekir.

c. HİZMETLERİ HALKIN KENDİSİ İÇİN SEÇTİĞİ TEMİNATLI EHLİYETE SAHİP SERBEST MESLEK ERBABI YAPACAK VE ÜCRET GENEL HİZMETTEN VERİLECEKTİR

Faizsiz sistemde ücretli görevliler yerine ehliyetli hizmetliler çalıştırılmaktadır ve bunlar hizmet ortağıdırlar. Yani yaptıkları hizmetleri nisbetinde ve gelirle orantılı olarak paylarını almaktadırlar. Bu onların hizmetlerini büyük bir istekle yapmalarını sağlamaktadır. Böyle bir istek onların bir yerde toplanıp merkezin denetlemesi gereğinden vareste kılar.

Bunlar daha önce de anlatıldığı gibi teşebbüslere yapmış oldukları hizmetlerden, teşebbüsten gelen genel hizmet payına ortak olacaklardır. Bunun anlamı, teşebbüs ne kadar kazanırsa ona hizmet eden görevli de o kadar kazanacaktır. Bu durumda hizmetli canla başla o teşebbüsün çıkarına hizmet eder. Hizmetliyi değiştirme yetkisi müteşebbise verilmiş olduğundan, kendisine en iyi hizmeti yapan ehliyetliyi hizmetli olarak seçecektir. Böylece hizmetliler arasında bir serbest rekabet de gerçekleşmiş olacaktır. Hizmetlinin ihanet etmesi gibi hallerde ise önce banka, sonra hizmetlinin ehliyet aldığı dayanışma ortaklığı müteşebbisi mağduriyetten koruyacaktır.

d. HİZMETLER BİR MERKEZDE DEĞİL HALKIN İÇİNDE GÖRÜLECEKTİR

Hizmet ortaklara yapılıyorsa, hizmetli ortak sayısı nisbetinde genel hizmet payına iştirak edecektir. Böylece hizmetli daha çok ortağı kendisine bağlıyabilmek için onları memnun etmeye çalışacaktır. Çünkü müşterilerin hizmetlileri değiştirme yetkileri vardır. Böylece hizmetli ile müşteri ve banka arasında çıkar paralelliği sağlanmıştır. Dayanışma ortaklarının verdiği ehliyetlerle ve kefaletleriyle gerekli güvenin de temin edilmiş olması sebebiyle artık görevlileri bir büroda toplayıp başlarına şefler ve amirler dikmeye gerek kalmamıştır. Bu uygulama ile artık hizmetin bir yerde ifası şartı ortadan kalkmıştır.

e. HERKES İŞİNDE TEK BAŞINA YETKİLİDİR

Faizsiz sistemin temelinde tüzel kişilerin veya vakıfların adına yapılmış olsa da, bütün yetkiler ve mesuliyetler şahıslar üzerinde toplanmıştır. Herkes görevinde tam yetkilidir. Yetkisini kullanırken hiç bir yerden talimat ve emir almaz. Yaptığı hareketlerden dolayı da ne amirlerine, ne de her hangi başka bir kimseye karşı mesuldür. Mesuliyet anlaşmalara ve mevzuata karşıdır ve herkes yaptıklarının hesabını kendisinin de hakemi bulunan hakemler kuruluna vermek durumundadır. Amirlerin veya müşterilerin görevlileri denetimi, onlardan ehliyeti almak veya hizmetliyi değiştirmek şeklinde gerçekleşmiş olacaktır. Yoksa yetkilinin yetkisine kimse müdahale hakkına sahip değildir. Kesin olarak ferdi mesuliyet vardır; kollektif mesuliyet yoktur. Kollektif mesuliyet, askeri yönetimlerde vardır.

f. KOLLEKTİF MESULİYET YOKTUR VE HERKES HESABINI YALNIZ HAKEMLERE VERİR

Hizmetlinin yetkideki bu kesinlik mesuliyette de mevcuttur. Herkes yaptığından kendisi mesul olup başkasından aldığı emir, talimat veya isteklerin bulunması onu mesuliyetten hiç bir surette kurtaramaz. Herkes kendi mesuliyette olan işlerin hesabını yalnız kendisi verir. Mahkum olduktan sonra mağduriyetin giderilmesi için infazda dayanışma ortaklıklarına gidilir. Böylece görev ve yetkinin mesuliyet ve hakkın bir yerde tecemmu ve temerküz etmesi hizmetlerin layıkı ile ifa edilmesini sağlayacaktır. Bir hizmetteki aksaklığın mesulu hemen belli olmuş olacaktır. Bununla beraber ehliyet dayanışma ortaklığı, hizmetlinin müşteri tarafından seçilmesi yaptığı işe göre ücret verilmesi merkezi denetimden çok daha güçlü denetimi sağlamış olacaktır.

g. HİZMETLERİ YERLER DEĞİL KİŞİLER YAPACAKTIR BÜRO YOKTUR

İşte bankanın merkezde büyük bir bürosu yerine bankanın yetkili hizmetlileri olacaktır. Ve bunlar görevlerini istedikleri yerde ifa etme imkanına sahip olacaklardır. İster kendilerinin istediği yerde tesis ettikleri bürolarında, evlerinde, isterlerse de müşterilerinin ev veya işyerlerinde hizmetlerini ifâ edeceklerdir. Bu da banka hizmetlerinin ucuz olarak sağlanmasına da yardımcı olacaktır.

II. MUTEMETLER

a. HALK SENETLERİ DEFTERİNE KAYDEDİP ALIR VE SATAR

Bankanın ihraç edip kredi olarak müteşebbislere dağıttığı toprak, demir, buğday ve altın senetleri ile site, mal, işletme ve istihkak senetleri hamiline yazılı olup, her zaman devredilmesi mümkün olacaktır. Ancak devralabilmek için bankanın müşterisi olmak ve banka cüzdanını taşımış olmak şarttır. Herkes aldığı senedin cinsini, miktarını, kimden aldığını ve tarihini bu cüzdana yazacaktır. Karşı tarafa da ayrıca imza ettirecektir. Yine verdiğini de aynı şekliyle cins, miktar, tarih ve karşı tarafın kim olduğunu yazarak kaydedecektir. Herkes bu cüzdan ile sahip olduğu banka senetlerinin kaynağını tesbit etmek durumundadır. Bu suretle senetlerin sahte olarak alınıp verilmesi, yani sahte senetlerin ortaya çıkması önlenmiş olmaktadır. Böyle bir organizasyonda, merkezi bir yerden faaliyet yerine, herkesin bulunduğu yer de faaliyet göstermesi imkan dahiline girmiş olacaktır.

b. VEZNE YERİNE MUTEMETLER FAALİYET GÖSTERİR

Bankanın veznedarlığını yapan kimseler aldıkları senetleri, bankadaki kasa yerine ceplerinde veya dükkanların da veya evlerinde bulunan kasalarda saklamış olacaklardır. Bu nedenledir ki bunlara artık veznedar değil de mutemet diyoruz. Mutemetler bankalardan yani diğer mutemetlerden uygun gördükleri senetleri alacaklar ve talep edenlere bu senetleri satacaklardır. Bu satma işi ya bankanın bir senedine mukabil başka bir senet ile değiştirilmesi şeklinde olur veya ambarlara teslim edilen mal karşılığı olabilir. Nakitle de satılmış olur. Ancak mutemetlerin mal karşılığı senet verebilmeleri için ambar makbuzunu, nakit karşılığı senet verebilmeleri için de diğer bankaların nakit makbuzunu ibraz etmeleri gerekir.

c. ÇIKIŞTA BİR SENEDİN BİR MUTEMEDİ VARDIR

Banka çıkaracağı senetleri ve şeklini usulüne göre yetkililere tespit ettirdikten sonra, o senedin mutemedine bastırma yetkisi verilir. Bu şenet üzerinde senet mutemedinin de imzası ve adı yer alır. Senet mutemedinin imzası ile banka temsilcisinin imzası olmayan senetler sahte sayılırlar. Senet mutemedi ve banka temsilcisi senetleri numaralayarak imzalayıp çıkarırlar. Muhasebeye banka alacaklı, mutemet borçlu olarak işlenecek şekilde bildirilir. Bankanın cüzdanına alacak, mutemedin cüzdanına borçlu olarak geçer. Bir senedin bir mutemedi olur, senet mutemedi deyince bu anlaşılır. Bundan sonra bu senedi kullanmak isteyenlerin mutemetleri senetleri bu mutemetten alacaklardır ve cüzdanlarında bunlan işleyeceklerdir. Bir devir senedi ile de muhasibe bu işlemi bildireceklerdir. Mutemetler senetleri diğer mu temetlere devredebildikleri gibi satış da yapabilirler.

d. MUTEMETLER SENETLERİ BİRBİRLERİNE KARŞILIKSIZ KAYITLA VERİRLER

Mutemetler senetleri birbirlerine devrederken herhangi bir karşılık veremezler. Bunun diğer bir ifadesi, mutemetler de mevcut senetlerin karşılığı yoktur. Henüz ihraç edilmemiştir. Mutemetler birbirlerine senetleri aktarırken, her mutemet için senedi üstünde tutmama faktörünü koymamız gerekir. Yoksa mutemet alır, senetleri satmaz, değerlendirmez. Böylece senetlerin revaçta olmasını önlemiş olur. Mutemetlerin istedikleri kadar senedi alıp üzerlerinde bulundurma yetkileri vardır. Ancak bu mutemet için kârlı bir durum olmayacaktır.

e. MUTEMETLERİN EMANET SENET HACİMLERİ DEĞERLENDİRİLİR

Mutemetlerin taşıdıkları senetlerin de hacimleri hesaplanır. Nasıl mevduat hacmi varsa, kredi hacmi varsa, bunlara benzer senetlerin emanet hacimleri de vardır. Mutemetlere mutemetlik payları verilirken işte bu emanet hacminin de hesaba katılması gerekecektir. Daha az emanet hacmi ile da ha çok iş yapanlara, birinci derecede kredi limitleri arttırılacaktır. İkinci derecede de, yaptıkları işlere ücret takdir edilirken bu emanet hacimleri gözönünde tutulacaktır.

f. AZ SENET HACMİNE KARŞILIK ÇOK İŞLEM, HİZMET PAYINI ARTTIRIR

Çıkarılan mahdut bir senedin taliplileri çok ise, yani o senedi satmak isteyen mutemetler fazla ise, mutemetler arasında bu senet paylaştırılır. Paylaştırma emanet hacimleri ile orantılı olarak yapılır. Daha az senedi üzerinde bulundurup daha çok iş yapan mutemetlere daha fazla pay verilir. Böylece senedin üzerinde bulundurulması, mutemedin aleyhine bir faktör olarak kullanılır. Diğer taraftan iş yapabilmesi için üzerinde mümkün olduğu kadar fazla senedi bulundurması gerekiyor. Mutemet için bu iki durum arasındaki denge yeri, topluluk için de en yararlı nokta olacaktır. Böylece burada da çıkar paralelliği ve mikroda, dolayısıyla makro da denge sağlanmış olmaktadır.

g. SENETLERİ DEĞİŞTİRMEK VE VEYA MAL İLE DEĞİŞTİRMEK AYRI BİR HİZMETTİR

Mutemetlere verilecek ücret, mutemetlerin yaptıkları işlerle orantılı olacaktır. Mutemetlerin işi senetleri hazırlayıp karşılığında mal, emek veya nakit gibi değerlerin camiaya girmiş olmasını sağlamaktır. Yani kim piyasaya mal, emek veya nakit karşılığı senet sürebilmişse, o mutemet o kadar fazla ücreti istihkak edecektir. Bunu istediğimiz kadar yapmak mümkün değildir. Çünkü karşılığında fıziki harekat vardır.

h. SENETLERİ DEĞİŞTİRMEK VEYA MAL İLE DEĞİŞTİRMEK AYRI BİR HİZMETTİR

Mutemetlerin senet satışlarındaki hizmetlerini tesbit etmek kolaydır. Ancak senetleri mübayaa etmek yani iade edenlerin senetlerini kabul edip bunlara karşı nakit mal çekini kesmek işini ise başka bir şekilde değerlendirmek gerekir. Bu işler için mutemetlerin yanında yedieminler vardır. Yedieminlerin bu hizmeti görmesi öngörülmüştür. Senetlerin diğer senetlerle değiştirilmesi işi ise yine başka bir hizmet olacaktır.

III. SENETLERİN SATIŞI

a. MUTEMETLER SENETLERİ BANKA ÇEKİ İLE SATARLAR

Banka mutemetleri çantalarına koymuş oldukları senetleri milli piyangoyu satanlar gibi müşterileri dolaşacak ve onların almak istedikleri senetleri vererek nakitlerini, nakitten ziyade çek olarak alacaklardır. Bu çekleri bankaya vererek faizsiz banka hesabına alacak olarak geçirteceklerdir. Böylece bankada nakti bulunan herkes oturduğu yerde senet alma imkanına sahip olacaktır.

a. ÇIKAR PARALELLİĞİ VE DENGE SAĞLANMIŞ OLUR

Daha fazla kolaylık sağlamak için müşteriler bankaya nakitlerini kendi hesaplarına değil faizsiz banka hesabına yatıracaklar ve ellerine o bankanın makbuzunu alacaklardır. Kendilerine nakit lazım olduğunda mutemetlerine telefon edip faizsiz banka adına kendilerine çek kesilmesini isteyeceklerdir. Mutemetler müşterileri ziyaret edip kendilerine bankanın tevdi ettiği diğer bankalara ait çekleri kesip müşteriye vereceklerdir. İşte burada kesilen çek miktarına göre muhasibe genel hizmetten pay verilecektir. Böylece mutemet bir taraftan senet satmak, diğer taraftan bankada nakti çek olarak kesmek ile orantılı pay alacağından, müşteriye daha çok hizmet etmek isteyecektir. Bu yönden de çıkar paralelliği ve dengeyi temin etmiş oluyoruz.

c. NAKİTLER BİR SENET ÜZERİNDE YÜRÜTÜLECEKTİR

Bankaya nakit olarak yatınp sonra yine nakit olarak çeken kimsenin bir yararı olmayacaktır. Sadece bankaya yatırdığı meblağı faizsiz banka hesabına yatırırsa, bankanına çıkardığı senetleri kolayca satınalma imkanına sahip olacaktır. Bununla beraber müşteri bankaya yatınlan meblağın, yatınldığı tarihten itibaren bir senet hesabında işlenmesini isteyecektir. "Benim naktim altın hesabında veya demir hesabında veya toprak hesabında veya mal hesabında işlesin" diyebilir. Böylece parasının değerini koruduğu gibi, burada kalan meblağın hacmine göre krediyi de istihkak edecektir.

d. DEĞİŞİK BANKALARDA HESAP AÇILACAK VE ORTAĞIN İSTEDİĞİ BANKADA MUAMELE GÖRÜLECEKTİR

Görülüyor ki, faizsiz banka paranın değerini korumak ve senet cinsinden mudiye kredi tanımak gayesi ile hizmetini ifa ederken, müşterilerin yararına bir imkan meydana getirmiş olacaktır. Diğer taraftan bu toplanan meblağı faizli bankalarda mevduat olarak yatırmış olacağından, bu bankaların çalışmasına da herhangi bir engel teşkil etmeyecektir. Burada belki faizsiz bankanın büyük mevduat sahibi olması nedeniyle, fazli bankaları baskı altına alması ve onları istismar etmesi söz konusu olabilir. Bunu önlemek için bir bankanın kabul ettiği şartları kabul eden diğer bankaların hepsinde faizsiz banka mevduat hesabını açtırmak durumunda olacaktır. Müşteri mevduatını istediği bankaya yatırmak serbestisine sahip olacaktır. Mutemetler de çeklerini keserken müşterinin istediği banka hesabından kesme durumunda olacaklardır.

e. BİZ BİR DİNİ ÖZELLİKLERİNDEN DOLAYI BENİMSİYORUZ

Bankalarda açılan hesaplarda faizsiz bankaya ne sağlanacağı hususu burda belirtilmez. Zira bu bankaların kendi statülerine uyma durumu ile belirlenecektir. Şüphesiz onlar ilk kademede mevduata faiz tahakkuk ettirmek isteyeceklerdir. Bankanın faizsiz olması nedeniyle kendi

mevduatını başka bankaya faizli olarak geri veremiyeceği hususu tartışmaya değer. Faize dogmatik olarak günah gözü ile bakanlar, bunun meşru olmayacağını hemen ileriye sürüp böyle bir muameleden uzak durulması gerekeceği görüşünde olacaklardır. Ancak biz hiç bir zaman faizsiz bankayı savunurken fanatik bir düşünce ile hareket etmiyoruz. Eğer bir şey faydalı ise ve din de onu yasaklıyorsa, biz faydalı olanı tercih ederiz. Ancak bu fayda şahsımıza menfaat sağlayan bir fay da değil, tüm beşeriyete hatta genel kâinat düzenine faydalı olmalıdır ve yine de bu geçici çıkarlar şeklinde değil, geleceğin devamlı faydasını ihtiva etmelidir. Biz şayet bir dini benimsiyorsak, o dinde bu özellikleri gördüğümüz için benimsiyoruz.

f. DEVLET PARALARI FAİZLİ İSE ONU KULLANANLAR FAİZDEN KURTULAMAZ

Bir devletin parasını kullanan herkes, eğer o para enflasyon nedeniyle değişiyorsa, o kimse faiz veriyor veya alıyor demektir. Senelik değer düşüşü yüzde 50'nin üstünde olan Türkiye'de, yüzde yedide bir kadar faizi gündelik olarak ödüyor demektir. Dolayısıyla ben faizli işler yapmıyorum diyenler, kendilerini kandırmış olurlar. Bankada mevdu miktarın değer düşüşü nisbetinde faiz alınmaması halinde, bankaya faiz verilmiş olur. Bu da faizli bankaların faizsiz bankalar tarafından sömürülmesi anlamına gelir ve böyle bir mükellefiyet faizli banka için intihar ile eşdeğerdedir. Halbuki intiharı hiç bir hukuk sistemi meşru göremez. Sonuç olarak diyebiliriz ki, banka kendi mudi ve müstakrizleri arasında faiz işlemini yapmaz. En küçük faiz kokusunun bulunması halinde ondan uzak kalır. Ama diğer faizli bankalarla ilişkiyi kurarken başkalarının kendisine uymasını isteyemeyeceğinden, onların sistemine göre faizli muamelelerde bulunur. Ülkenin ve bankanın çıkarlarını gözetir.

g. İSLAMİYET YABANCILARLA MUAMELEYİ MENETMEZ

Esasen İslâm dininde de, İslâmî olmayan düzende ve müslüman olmayanlarla, eğer onların kendi düzenlerinde meşru ise bir müslümanın onlarla faizli muamelede bulunması meşrudur. Bu meşruiyet sayesinde ülkeler arası ekonomik faaliyetlerin rahatça yürütülmesi sağlanmıştır.

h.. BANKA FAİZLERİ MÜŞTERİLERİNE VE SERMAYEDARLARA İNTİKAL ETTİRMEZ

Banka faizli muameleden doğan kâr ve zararları bir fonda toplayacak ve banka tasfiye edilinceye kadar bu fondan müşterilerine bir şey intikal ettirmeyecektir. Bankanın vakıf olması göz önüne getirilirse, sonunda tasfiye olması halinde dahi banka ortaklarına bir kâr intikal etmeyecektir. Böylece faizsiz bankanın nakitle ilişkileri de rahatlıkla düzenlenmiş olacaktır.

IV. SENETLERİN DEĞİŞTİRİLMESİ

a. MUTEMETLER SATTIKLARI SENET VE KESTİKLERİ ÇEK NİSBETİNDE HİZMET PAYI ALACAKLARDIR

Mutemetler ellerinde bulundurdukları senetleri diğer bankalara yatırılan meblağ karşılığı satmış olacaklardır. Böylece bu senetler zimmetlerinden düşecektir. Ücretlerini ise sattıkları senetlerin miktarı ile üzerlerinde bulundurdukları senet hacminin azlığı nispetinde genel hizmetten pay

olarak alacaklardır. Mutemetler müşterilerin talep nakitlerini karşılamak yani senetlerini geri almak için kendilerine faizsiz bankanın verdiği diğer bankaların çekini keseceklerdir. Böylece kestikleri çek sayısı ve miktarı nispetinde genel hizmet payına iştirak etmiş olacaklardır. Bu hizmetleri yapabilmeleri için müşterinin ayağına gitmeyi kendi çıkarlarına uygun göreceklerdir. Zira gitmediği takdirde müşteri senedi ondan almaz ve çeki de ona kestirmez. Burada denge sağlanmış bulunmaktadır.

b. SENETLER DE TAKAS EDİLEBİLMELİDİR

Müşteri bazan senetle senedi değiştirmek isteyebilir. Yani demir senedi verip buğday senedi almak isteyebilir. Bu alışverişi de mutemetler aracılığı ile yapacaktır. Bu alışverişte müşterinin faydası, senetleri kendisinin arzu ettiği kısma kaydırmasıdır. Nerede kâr görüyorsa o tarafa meyledecek ve onun senedini almış olacaktır. Senet aldıkça senedin fiyatı yükselmiş, dolayısıyla satılmamış olduğundan dolayı düşük olan fiyatına denge getirilmiş olur. Yani bu tür değişmeler hem değiştiren için, hem de genel dengenin korunması için yararlıdır. Esasen mal yerine senedin ikame edilmiş olması, bu değişmelerin kolayca ve külfetsiz yapılmasını sağlamak içindir. Bu değişme malların en verimli bir şekilde sahibini bulması anlamındadır. Bunun için senetlerin değiştirilmesini kolaylaştırmak faizsiz bankanın temel hizmetlerinden biridir.

c. CARİ SENET HESABINDAN DA, MUTEMETTEN DE SENET ALINABİLECEKTİR

Müşteri faizsiz bankada bir cari hesap açacaktır. Bu cari hesabı kredisini alacağı senet üzerinden açtırmış olacaktır. Mesleğine göre hangi senedin kredi olarak alınması kendisine uygunsa cari hesabı o senet üzerinde yürüyecektir. Di ğer bankalara nakti yatırdığı gün o senedi satın almış olacak ve bankaya mevduat olarak vermiş olacaktır. Kendi hesabından nakti faizsiz bankanın çeki ile çektiği zaman da o senedi iade etmiş olacaktır. Kredi ve mevduat hesabı bu senet üzerinde yürüyecektir. Bazen başka senetleri de satın almayı yani bankamızdaki cari hesabını diğer senetler lehine değiştirmeyi isteyecektir. O zaman da yine mutemetten senet talep edecektir. Mutemet bu senedi vermek suretiyle de hizmeti görmüş olacaktır.

d. CARi HESAPLARDA NAKİT HAREKAT1 VARDIR AMA SENET HAREKATI YOKTUR

Cari hesaplar için Türk lirasının yatırılmış ve çekilmiş olması yeterli olup, ayrıca senedin alınmış veya verilmiş olması gerekmez. Yani senet burada sadece hisabi olarak fonksiyonunu icra etmektedir. Bununla beraber müşteri cari hesaptan nakit olarak senedi çekeceğine, bizzat senedin kendisine verilmesini isteyebilir. Bu takdirde bankada nakit harekâtı olmaz ama kişinin mevduat hesabında nakit harekâtı olmuş olur. Biz bütün muamelelerin çoğalmasını isteriz. Müşteri bu senetle ödemeler yapmış olacaktır. Toptancılar bu senedi tercih edeceklerdir. Çünkü bu senetle alışveriş kendilerinin kâr ve zararlarını hesaplamaya daha elveriş-lidir.

e. MUTEMETLER NAKİT VEYA CARİ HESAPTAKİ SENET KARŞILIĞINDA SATIŞ YAPARLAR

Müşteri cari hesaptaki senet mevduatına mukabil başka senetleri satın almak isteyecektir ve bu istek mutemetler tarafından senet verilerek karşılanacaktır. Mutemetler cari hesabın dışındaki senetleri müşteriye vermekle o senedi satmış olacaklardır. Böylece senet satışlarından doğacak genel hizmet paylarını arttırmış olurlar. Bu da senet mübadelesin de çıkar paralelliğini sağlayarak dengenin kuruluşunu gerçekleştirir. Tekrar edecek olursak, mutemetler nakit veya cari hesaptaki senet karşılığı sattıklan senetler ve bunların iadesi sonunda kesilen çek veya cari hesaptaki azalma nispetinde genel hizmetten paylarını alacaklardır.

f. CARİ SENET HESABINDAKİ DEĞİŞTİRME BANKAYI İLGİLENDİRMEZ

Cari hesabın dışında bir senedin diğer senetle değiştirilmesi serbest olmakla beraber, aynı mübadele mahiyetinde kabul edilmiş olup senetlerin ve milli paranın likiditesini bozacağından faizsiz banka tarafından teşvik edilmez. Yani herkes elindeki senedi ya nakitle veya cari hesabındaki senetle önce satacak, sonra da elindeki nakit veya cari hesaptaki senetle istediği senedi satın alacaktır. Böylece paranın ve cari hesaptaki senedin likiditesi korunmuş olacaktır. Senetlerin TL ile değerlendirilerek alınıp satılmasının esas olduğu daha önce belirtilmiş idi.

g. MUTEMETLER DİĞER SENET TAKASLARINI FAHRİ OLARAK YAPACAKLARDIR

Mutemet müşterileri memnun etmek için belki cari hesap dışındaki senetleri de alıp verecektir. Bu alışverişler muhasebeye intikal ettirilecek ve ona göre alacak ve borç hesabına geçirilecektir. Ne var ki, mutemet bu hizmetinden dolayı herhangi bir ücret almayacak veya genel hizmet payına iştirak etmeyecektir. Bankanın temin etmek istediği en önemli husus, ülke içinde her yerde aynı zamanda senetlerin alış ve satış fiyatlarını aynı tutmaktır. Yani banka her sabah senet fiyatlarını ilan ettiğinde o gün ülke içindeki bütün mutemetler o senetleri o fiyatla alacaklar ve satacaklardır. Bu alış ve satışta herhangi bir fark talep edemeyeceklerdir. Mutemetlerin ücretleri, yapmış oldukları muamelelerle orantılı olarak genel hizmet payından karşılanacaktır. Bu senetlerin karşılığı olan mallar ambarlardan alınacaktır. Ambarlarda malların senet cinsinden fiyatları ise, yerleri ve vasıflarıa göre değişik olacaktır. Sadece merkez bankalarında senetteki mal miktarı aynen verilecektir. Ama senedin fiyatı bütün ülkede bir gün içinde aynı olacaktır.

V. DEĞERLER

a. SENETLERİN KAYBOLMASI MİLLİ SERVETTE EKSİKLİK DOĞURMAZ

Senetlerin bizatihi değerleri yoktur. Sadece bir değeri temsil ederler. Böyle bir değerin mevcut olduğunu, asgari mevcut olacağını ve şimdi nerede olurlarsa olsunlar onun sahibinin bu senede sahip olanın olduğunu tevsik ederler. Asıl değer ile senet arasında mevcut olan esas fark, senedin zayi olması ile milli servette herhangi bir eksilme meydana gelmediği halde; asıl değerde meydana gelen bir eksilme milli servette bir azalmayı meydana getirir. Bu itibarla senetlerin tabi tutulacağı muamele ile değerlerin tabi tutulacağı muameleler farklı olacaktır.

b. SENETLER KAYITLI OLMALARI İLE KORUNMUŞ OLURLA.R

Senetlerin kaydedilmesi halinde, kaybolmasalar dahi bir mesele olmayacaktır. Kayıtlara bakılarak kaybolan senedin yerine yeni senet verilme hakkı muhafaza edilebilir. Senetlerin korunması için muhasebe sistemi geliştirilmiştir. Herkesin üzerinde bulundurduğu senet muhasebe defterinde işlenebilir ve böylece senet sahipleri senetlerini emniyete al-mış olurlar. Diğer değerlerin de benzer muhasebeleri yapılabilirse de, herhangi bir şekilde zayiata uğramaları halinde onların muhasebeye dayanarak diriltilmesi mümkün değildir. O halde senet ve değer arasındaki farkı belirlemek ve bunların tariflerini yapabilmek için kayıtlarla yenilemenin mümkün olup olamıyacağı kriteri getirilmelidir.

c. ALTIN VE GÜMÜŞ DE SENET GİBİDİR

Altın ve gümüş de esas itibariyle kendileri bir fayda sağlamadıklarından senet gibidirler. Yani altının ve gümüşün para olarak değeri onların insanlara sağladıkları herhangi bir faydadan doğmamaktadır. Sadece bu madenlerin dünyada mevcut olan bütün mallardaki payı ifade eden bir senet mahiyetinde olmaları nedeniyle kıymet iktisap etmiştir. Eskiden para olarak gümüş ve altın kullanılıyordu. Bunların sikke haline getirilmeleri ile kendilerine tam işlerlik temin ediliyordu. Gümüş, ülke içinde mevcut olan mallar üzerindeki payı; altın da dünya üzerinde mevcut olan mallarda ki payı ifade ediyordu. Bu gözle bakıldığı zaman altın ve gümüş de bir değer olmayıp birer senet mahiyetindedirler.

d. ALTIN VE G ÜMÜŞ KAYITLARLA KORUNAMAZ

Altın ve gümüş fonksiyon itibariyle birer senet mahiyetinde olmakla beraber, kendilerinin zayi olması halinde nisabi olarak çoğaltmamız mümkün olmadığı ve sahtesini meydana getirmenin imkânsızlığı sebebiyle senet sayılmayıp değerler mahiyetindedir. Senetlerin uluslararası teminatı yoktur. Çünkü senet bir akti ifade etmektedir. Ülke içinde akit yerine gelmediği zaman devlete başvuruluyor ve devlet aktin gereğinin yerine getirilmesi için karşıdakini zorlamaktadır. Halbuki uluslararası böyle bir zorlayıcı kuvvet mevcut değildir. Bundan dolayıdır ki uluslararası nakit altın ve gümüştür.

e. FAİZLİ SİSTEMDE KAĞIT PARA BELİRSİZ BİR DEĞERDİR

Çağımızda altın ve gümüş yerine kağıt para ikame edilmiştir. Kâğıt para bir senet değil de bir değer muamelesi görmektedir. Hatta bütün muhasebe kâğıt paranın üzerinde yürütülmekte ve adeta para olmayanlar değer sayılmamaktadır. Devlet vergilerini sadece kâğıt paradan almaktadır. Üretimi, kâğıt paranın elde edilişi ile ölçmektedir. Altın ve gümüş de dahil olmak üzere bütün kredi muameleleri aynî olarak yapılmamaktadır. Bu faizli sistemin zaruri sonucudur.

f. FAİZ ENFLASYONU ZORUNLU KILAR

Faizli sistemde dengenin korunması için enflasyon zaruridir. Diyelim ki milli hasıladaki artış yüzde 5'tir. O yıl nakte verilebilecek faiz ancak yüzde 5 olabilir. Çünkü artan miktar bu kadardır. Ama biz yüzde 10 faiz vermek istiyorsak, bu kalan yüzde 5'ini bir yerden bulmamız gerekir. Eğer para olarak altın ve gümüşü kullanacak olursak, onu artırmamız mümkün olamıyacak ve faizleri ödeyemez duruma düşeceğiz. Bu da herşeyin faizli

krediye dayandığı bir düzen de ekonomik hareketlerin hatta sosyal hareketlerin, birden stop etmesi anlamına gelir. İşte bundan dolayıdır ki, faizli sistemi benimseyen Avrupa altın ve gümüşü para olarak kullanmaktan vazgeçmek zorunda kalmıştır.

g.ENFLASYON ÖDENEMEYEN FAİZ YÜKÜDÜR

Enflasyon, millî hasılanın artışından karşılanamayan faizin ödenmesi için halktan alınan vergiden başka bir şey değildir. Yani filan sermaye sahibinin parasına bu yıl millî hasıladaki artıştan faiz temin edilememiştir. Ancak bu kimseye bu faizi vermemiz gerekir. Gelin hepinizin servetinden bir nisbette eksiltme yapalım ve bu patronun faizini ödeyelim demekten başka bir şey değildir. Bu başlangıçta yüzde l, yüzde 5 civarında seyrediyor ve halk bu yükü kaldırabiliyordu.

Ama şimdi enflasyonun hızı yılda yüzde 50'lere çıkmıştır. Bütün çabalara rağmen Türkiye'de 1980'li ve 1990'lı yıllarda indirilmesi başarılamamıştır. Bu çaba millete ayrıca bir de munzam yük getirmiştir.

h. SÖMÜRÜNÜN TEK DAYANAĞI FAİZDİR

Bütün din ve felsefelerin reddettiği faize çağımızın neden âşık olduğunu artık anlıyoruz. Sömürücü patronların hiçbir çaba göstermeden ve hiçbir rizikoya girmeden sömürmeye devam edebilmeleri için faize şiddetle ihtiyaç vardır. 20. yüzyılın son yarısında bu iş artık halk işi olmaktan çıkmış, uluslar arasında kredileşme aracı olmuştur. Sonuç olarak bazı devletlerin diğer devletleri sömürmesi de bu faizle mümkün olmaktadır.

Faizsiz bankayı kurmak demek, bu sömürü düzenine son vermeye çalışmak demektir. Bunu bilen sömürücüler, elbette bunun karşısında olacaklardır. Ancak artık kendileri de çıkmaza girdiklerini görmüş bulunduklarından, böyle bir bankanın kendilerini de kurtarmış olacağını anlamak üzeredirler. İşimiz kolaylaşmıştır.

VI. ALTININ SAKLANMASI

a. ALTIN VE NAKİT MUTEMETLERDE BULUNAMAZ

Senetlerin maddî değerleri olmadığı, insanlar tarafından kolayca çoğaltılabildiği, ancak bir mal karşılığı olduğu için ve mal karşılığı olmadan senetlerin tanzimi gayri meşru olduğundan bir değeri haiz olduğunu daha önce belirtmiştik. Bu nedenle bunlar mutemetlerde veya maliklerinde bulunmakta ve sahtelerinin ortaya çıkmaması için de muhasebece tescil edilmektedir. Bunun yanında bir senet olmakla beraber yani başka değerlerin karşılığı olmaları ile birlikte, kendilerinin de bir değeri olduğu ve insanlar tarafından değerleri kadar emek harcanmadıkça istihsal edilemediği, altın ve gümüşün de arada yer aldığı bundan önce belirtilmişti. Altının ve bugün altın gibi muamele gören kağıt paraların mutemetlerce muhafazası mahzurlu görülmektedir. Çünkü bunların gasp veya sirkat edilmesi halinde, gasibi ve sariki muhasebedeki kayıtlarla bulup zararı önlemek mümkün değildir.

b. ALTIN İÇİN ÖZEL YEDİEMİNLERE GEREK VARDIR

Altın, gümüş ve diğer paraların muhafazası, diğer malların yetlieminlerine de teslimi zorluklar doğurur. Çünkü bunlara zarar verilmesi çok kolaydır. Bunun için özel yedieminlerin bulunması gerekir. Bu yedieminlerin elindeki altınlar onlara karz olarak verilecek ve ziyanı halinde onlar taz-

min edecektir. Buna mukabil bu yedieminler bu altın ve gümüşleri kendileri alıp satabilecekler ve bundan kazanç temin edebileceklerdir. Diğer malların yedieminleri için bunlara tanınan kadar serbestlik tanınmayacaktır.

c. BANKALAR ALTIN MEVDUAT KABUL ETMİYOR

Altın ve gümüşün yediemini olarak, başta altın ve gümüşü mevduat olarak kabul eden diğer bankalar olabilir. Ne var ki, altın ve gümüşün bankalarca mevduat olarak kabul edilmesi, kağıt paraların yerine geçmeye başlaması tehlikesini doğurur ve bu da bugünkü enflasyonist faizli sistemin sonu olur. Daha önceleri TC mevzuatında böyle bir mevduatın kabul edilmesi yasaklanmış iken, sonraları çıkarılan kanunlarla bankaların altın mevduatını kabul etmeleri meşrulaştınlmıştır. Ne var ki, yukarıda arz edilen sebeplerden dolayı hiçbir büyük banka böyle bir mevduatı kabul etmemektedir. Bunun böyle olması tabiidir.

d. KUYUMCULARA İKRAZ EN EMİN YOLDUR

Bu nedenle faizsiz bankanın altınları faizli bankalarda muhafaza etmesi çözümü işler bir çözüm olarak görülmemektedir. Bunun yerine banka için en elverişli durum kuyumculardır. Kuyumculara gösterdikleri taşınmaz teminat karşılığı kendisinin altınlarını vadesiz kredi olarak verip kendisine lazım olduğu zaman onlardan hemen tahsil etme imkanına sahip olacaktır. Ne var ki, yine faizli sistemle çalışan sarraflar böyle bir emaneti kabul edebilecekler midir? Mevcut sarrafların böyle bir emaneti kabul etmeleri çok şüphelidir.

e. BANKA KUYUMCULARI KREDİ İLE ÜRETİR

Banka kuyumculuk yapmak isteyenlere ve yeni kuyumculara gösterecekleri taşınmaz teminat karşılığı altın olarak faizsiz kredi verecektir. Böylece hiç yoktan sermaye sahibi olan kimse kuyumculuk yapacaktır. Sarraflık yapacaktır. Bir kuyumcu daima sermayesi kadar altını dükkanında bulundurma durumundadır. Çünkü altın veresiye satılmaz. Karşılığında alınan nakitte hemen altına çevrilir. Böyle olunca bankaya altın lazım olmadığı zaman altın kuyumcuda durur. Banka bu altının muhafaza derdinden kurtulmuş olur. Kuyumcu da bu sayede kendi ticaretini yapar. Bankaya altın lazım olunca onu çeker ve o esnada kuyumcunun sermayesi azalmış olur.

f. KUYUMCULAR ALTIN SENEDİ İLE ALTINI DEĞİŞTİRİRLER

Kuyumcular altın senedini getirene Cumhuriyet altını vermek zorunda olacaklardır. Bunun anlamı bankanın kuyumcuda mevcut olan altını geri çekmesidir. Şayet talep fazla olursa almış olduğu altın senedini bankanın diğer herhangi bir kuyumcusuna iade ederek ordan altınını çekebilecektir. Hangi kuyumcuda altın bulunduğu ise altın senedinin muhasebesinden kolayca öğrenilebilecektir. Banka bu kuyumculara altın senedini sattırır, yani altın senedi almak isteyenler bankanın desteklediği kuyumculara giderler ve altınını vererek senedi alabilirler. Elbette altın senet bankaya yatınlacak, nakit karşılığı mutemetlerden de satın alınabilecektir.

g. HALK KENDİ ALTINLARINA KARŞILIK DA BANKA ARACILIĞI İLE ALTIN SENEDİ ÇIKARABİLİR

Banka açısından altın mevduatının fazlası için başka bir yol da bizzat altın

mudileri veya müstakrizleridir. Altını bankaya tescil ettirdikten sonra altın yine sahibinde kalabilir. Kendisine verilen altın senedini istediği yerde kullanabilir. Bunun için kendisinde altın bulunacağı gibi ayrıca bir taşınmazı da teminat olarak göstermiş olmalıdır. Böylece halkın evlerinde bulunan altınlar muhasebede tescil edilmiş olur ve ihtiyaç halinde kendilerine başvurarak bu kullanılmış olur. Böylece hem banka muhafaza külfetinden kurtulur hem de altın senedini alanlar ziynet olarak yine bu altınları kullanabilirler. Sadece satamazlar. Bu çözüm de kuyumcuların çözümü kadar, bilhassa küçük yerlerde önemlidir. Bu halka altınları karşılığı senet çıkarma imkanını sağlayacaktır.

h. NAKİTLER FAİZLİ BANKALARA TEVDİ EDİLEBİLECEKTİR

Nakit kesinlikle merkez bankasının desteklediği faizli bankalardan birinde muhafaza edilecektir. Surada enflasyondan dolayı dağacak değer kaybını bankanın yüklenmemesi için bu bankalarla özel anlaşmalar yapılacaktır. Enflasyon miktarını geçmeyen faiz hesapları faiz değildir ve banka bu miktardaki faizi diğer bankalardan alabilir.

i. YABANC1 PARALAR DA FAİZLİ BANKALARA TEVDİ EDİLECEKTİR

Diğer yabancı paralar yine bu bankalarda mevduat olarak muhafaza edilecektir. Faizsiz banka sadece yabancı bir faizsiz bankanın senetlerini mevduat olarak kabul eder ve bunları mutemetlerinde muhafaza eder.

VII. TAŞINMAZLARDA YEDİEMİNLER

a. KİRACILIK SİSTEMİ FAİZLİ SİSTEMDİR VE ÇIKMAZDADIR

Eski çağlarda herkes kendi taşınmazında oturur ve çalışırdı. Göçebe dönemlerinde bu iş hafif çadırları birlikte nakletmekle başarılırdı. Hala o yöntemle yaşayan göçebe kabileler vardır. Çağımızda yerleşik dönemin rahatlığı sona ermiştir. Herkes sosyal ve ekonomik faaliyetleri nedeniyle sık sık geçici veya daimi yer değiştirmek durumundadır. Kapitalist faizli sistem bunu kiracılıkla halletmiştir. Yapılar, mesken veya işyerleri büyük kapital sahiplerine aittir. Onlar halka kiraya vermekte ve böylece halk gezginciliğini gerçekleştirebilmektedir.

Ancak bunun iki mahzuru ortaya çıkmıştır. Biri, sermaye sahipleri böyle kiraya verecek yapıları inşa etmekten kaçınmaktadırlar. Çünkü halktan kiralarını kolay tahsil edememektedirler. Kiralarını istedikleri zaman arttıramamaktadırlar. Kiracıları gerektiğinde çıkaramamaktadırlar. Diğer mahzur da, kirayı ödeyemiyecek kadar zor durumda olanların meselelerini çözmek mümkün olmuyor. Gelişme kaydeden yerlerde kiralar adeta bütün gelirlerin bile karşılayamadığı seviyeye ulaşıyor. Bu nedenle sosyal kredi sistemi ile halk tipi meskenler oluşturulmaktadır.

b. BANKANIN TEMİNAT OLARAK KABUL ETTİĞİ BÜTÜN BİNALARIN FENNİ SORUMLULARI VARDIR

Genellikle mesken veya işyeri kullananlar mülk sahibi değildirler. Ya hor kullanmaktadırlar veya tabiî olarak yıpranmış durumda da imar ve bakımı yapılmamaktadır. Böylece milli servet heba olup gitmektedir. Bu nedenledir ki, taşınmazlar için bir yedieminlik sistemi geliştirilmelidir. Genel olarak tapular artık maliklerin elinde olmayacaktır. Kendileri otursalar bile bankadan kredi alabilmeleri için tapularını bankaya veya bankanın kurucuları tüzel kişilerden birine vermiş olacaklardır. İşte

böylece bankanın teminat olarak bir binayı kabul edebilmesi için onun bakımının ve sağlamlık durumunun devamlı olarak kontrol altında bulundurulması gerekir. İşte bu görevi yüklenen taşınmazların eminleri olan fen adamlan vardır. Bunlar bu yapıların bakımı ve güvenliği ile ilgilenirler. Eğer bu binalar kiraya verilmişse gelen kiradan bu binanın bakımını yaparlar. Kiraya verilmemişse ve mal sahibi oturuyorsa, mal sahibinin bu yapıyı bakımlı ve onarımlı tutmasını denetlerler. Böylece taşınmazlar korunmuş olur.

c. HER TAŞINMAZ İÇİN BİR SİCİL DOSYASI TUTULACAKTIR

Taşınmazların sicilleri tutulur. Bu sicillerde yapıların geçmişi işlenir. Bilhassa arazilerin sicillerinin tutulması çok önemli bir hizmet görecektir. Böylece o arazinin geçmiş yıllarda ne gibi hizmetler verdiğini ve ne verim alındığını, hangi usullerin uygulandığını bu siciller öğretecek ve ileride bu araziler için alınacak kararlarda çok yararlı olacaktır. Bir zelzelede çatlamış bir duvarın sıva ile kapatılmış olması sicile geçirilirse, ileride meydana gelecek sarsıntıların bu çatlağı büyütmesi, binanın yıkılmaya gittiğini bildirecektir.

d. FENNİ SORUMLULA.R YEDİEMİNDİRLER VE MAL SAHİBİNE ULAŞAN MEBLAĞIN YÜZDE 10'UNU ALIRLA.R

Kiraya verilecek yerlerin kiralama hizmetlerini bankanın yedieminleri yapacaklardır. Taşınmazı kiraya verecekler, aldıkları kiraların bir kısmını harcayacaklar ve kalan meblağın 1/10'unu yedieminlik ücreti olarak alıkoyup kalanını mülk sahiplerine vereceklerdir. Böylece yediemin taşınmazı uygun bir kira ile kiralayabilmek için bakımlı bulunduracaktır. Buna karşılık alacağı 1/10'dan bu bakıma harcadığı miktar için mahrum olacağından dolayı fazla harcamak istemiyecektir. Mümkün olduğu kadar fazla miktarı mal sahibine ulaştırmayı isteyecektir ki, kendisine düşen pay büyük olsun. Böylece yedieminin hareketlerinde çıkar paralelliği sağlanmış bulunmaktadır.

e. KİRAYA VERİLMEYEN DAÎRELER DE TOPLANAN KİRALARDAN PAY ALIRLAR

Yedieminleri seçmek mal sahiplerine ait olacaktır. Banka sadece yedieminlik ehliyetini verecektir. Yapılarını bir yediemine vermiş olanlar kendi aralarında bir dayanışma ortaklığını da kurmuş olurlar. Yani bunlardan birinin veya bir kaçının yapılan kiraya verilmese de, bunlar gelen kiralardan pay sahibi kılınırlar. Şöyle ki, herkesin gelen kirasından kendi yapısına tamir ve bakım için yapılan harcamalar düşüldükten sonra net kirayı oluşturur. Net kiralar yapıların değerlerine göre bütün yapılarca paylaşılır. Bir yapıya kiraya verilmemiş iken düşen paydan o yapının bakım masrafları yapılır ve kalanın 1/10'u yediemine verilerek kalanı boş olan yapının sahibine verilir. Buradaki 1/10 sabit olmayıp bankaca veya yediemince azaltılabilir.

f. YEDİEMİNLER DE TEMİNATLI EHLİYETE SAHİPTİRLER

Bir yedieminin yedieminlik hizmeti devam edebilmesi için bir yüksek yedieminden ehliyet almış olması ve onun dayanışma ortaklığına girmiş olması gerekir. Bir yedieminde mevcut binaların kiraya verilmemiş kısmı 1/10'larını geçince, boş olan yapıların kirası daha yüksek yediemine bağlı

olanlar arasında bölüşülür. Toplanmış olan net kiralardan bu tür yedieminlere verilecek miktarlar düşülür ve bölüşme ondan sonra yapılmış olur.

g. DAYANIŞMA ÜST YEDİEMİNLER ARASINDA DA GERÇEKLEŞİR

Bir yüksek yedieminin faaliyete devam edebilmesi için bir üstün yediemine bağlanmış olması şart kılınacaktır. Yine yedieminlerde kiraya verilmemiş yapıların miktarı yüzde onunu (1/10) geçince, benzer şekilde bağlı bulunduklan üstün yedieminlere intikal etmiş olacaktır.

h.KİRALARIN TESBİTİ YEDİEMİNLERCE YAPILIR

Kiraların tesbitinde üstün ehliyetlilerin kendileri için hazırladıkları tarifeler geçerli olacaktır. Bu yedieminlere bağlı olan yüksek ve orta yedieminler bu statüye uymak zorundadırlar. Boş evlerin çok olduğu yerlerde kiralar düşürülür. Böylece kiralama sistemi çıkar paralelliği içinde ve dayanışma ortaklığında sigortalı olarak gerçekleşmiş olur.

VIII. AMBARLARDA YEDİEMİNLER

a. MALLARIN MUHAFAZASI MEDENİYETİN TEMELİNİ OLUŞTURUR

İnsanlar ürettikleri malların hemen tamamını ürettikleri zamanda değil çok sonraları harcamaktadırlar. Birçok hayvanlar da yiyeceklerini biriktirip sonradan tüketmektedir. Arılar, karıncalar, kemirgenlerin çoğu bunlara birer misaldir. İnsanlar da ilk çağlardan beri yiyeceklerini depo edip sonra kullanmayı istemişlerdir. Bundan dolayıdır ki uzun zaman dayanabilen tahılın yiyecek olarak keşfinden sonra medeniyetin evriminde büyük adım atılmıştır. Bugün de malların muhafazası en önemli problem teşkil etmektedir.

b. MAL SAHİPLERİ MALLARINI KENDİLERİ DEPOLAMAKTADIRLAR

Yakın zamana kadar üretici ürettiği malın büyük kısmını kendisine aldırmakta ve özel ambarında depo etmekteydi. Hala köylerimizin çoğu geçimlerini yine böyle sağlamaktadırlar. Hatta satacakları malları bile kendi özel depolarına koymakta, para ettiği zaman oradan çıkarıp satmaktadırlar. Bu depolama sisteminde tüccar da kendisine özel depo yapmakta ve satın aldığı malları deposuna koymakta, satacağı zaman bu malları depodan çıkarıp vermektedir. Bugün gelişmiş olan ülkelerde bu usul uygulanmaktadır.

c. BUGÜN ÜRETİLEN MALIN TAMAMI SATILMAKTADIR

Gelişmiş ülkelerde kişiler ürettikleri malların tamamını satmakta, kendileri piyasadan aldıkları malları tüketmektedir. Artık çiftçi kendi buğdayını değirmeninde öğütmemekte, tandırında pişirmemekte, bunun yerine ürettiği buğdayı satmakta ve bakkalından hazır ekmek alıp yemektedir. Türkiye'nin köylerinde yetişip şehirde yaşayan herkes bu değişmeyi kendi hayatında yaşamış bulunmaktadır. Hala da bu şekilde yaşayan komşu aileler bulmak mümkündür.

d. MERKEZ AMBARLARI TEKELLERİ OLUŞTURMUŞTUR

Bu sistem büyük merkezi ambarların oluşmasını zaruri kıldığı gibi, alış ve satışları da tekellerde toplamaktadır. Ambarları olan büyük tüccarlar mevsimlerinde, faizli bankalardan aldıkları kredilerle mahsulü toplamakta, ambarlarında depo etmekte ve sonra üç dört misli fiyatla halka satmaktadırlar. Böylece üretici ile tüketici arasında bu sistem fahiş

kârlara sebep olmaktadır. Faizli bankalar da bu sistemi desteklemektedirler. Birkaç tüccara açtıkları kredilerle tekel oluşturmaktadırlar. Böyle fahiş kârlı fiyatları düzenleyerek destekledikleri tüccarlara kazandırmaktadırlar. Böylece yüksek faizlerini tahsil etme imkanını bulmaktadırlar.

e. TEKELLER ÜRETİMİ DE YARIYA DÜŞERMEKTEDİRLER

Ekonomide bilindiği gibi aracı kârın büyümesi ile üretim yarıya kadar düşmektedir. Genel denge mevcuttur. Yani üretilen mal kadar tüketim olmaktadır. Ancak serbest rekabette oluşacak denge fiyatında üretilen mal ile böyle tekel yönetiminde üretilen mal miktarları arasında yarıya kadar bir düşme söz konusudur.

f. ÜCRETLER DE DAHA AŞAĞIYA DÜŞER

Ülkede oluşacak ücret, ülkede üretilen tüm mahsulün harcanan emeğe bölümü ile elde edilecektir. Üretimin yarıya düşmesi demek, ücretlerin yanya düşmesi anlamına gelecektir. Bu da tekelin memlekete ne büyük zararlar getirdiğini görmek için kâfidir. Bu tam istihdamın olduğu bir tekel sisteminde böyledir. Tekelin bir başka zararı da nakıs istihdamda dengeyi oluşturmasıdır. Yani kapital sahipleri kendi kârlarını hesaplayarak yeter derecede işçi çalıştırmakta ve geriye kalan işçilerin işsiz kalmalarına sebep olmaktadırlar. Ülkemizde çalışan nüfusun nerede ise dışanda iş aramak için göç etmiş olduğunu düşünür ve Türkiye'deki işçi ücretleri ile dışarda çalışan işçilerimizin aldıkları ücretler arasında mevcut fark da göz önüne getirilirse, tekelin Türkiye'de yaptığı tahribatı görmek çok kolaylaşacaktır.

Devletin oluşturduğu tekel ile özel müteşebbisin oluşturduğu tekel arasında halk için bir fark olmadığı, aksine iktisadi devlet teşekküllerinin serbest piyasa ile rekabette olan mallarda zarar ettikleri ve bunun özel sektörde çalışan işçilerin ödedikleri vergilerle kapatıldığını düşünürsek, Devletçiliğin vehametini çok kolay anlayabiliriz.

g. FAİZSİZ SİSTEM TEKELİ KALDIRACAKTIR

İşte bir taraftan tekelin oluşması, diğer taraftan da malların bir ambardan diğer ambara taşınarak yüksek masrafların binmesi sonucu üretici ile satıcı arasında fahiş fiyat farklarını oluşturmaktadır. Faizli sistem bunu desteklemektedir. Faizsiz sistem ise tekeli ortadan kaldırıp serbest rekabet ile aracı kârını asgariye (yüzde 5'ler civarına) indirmeyi ve çıkaracağı mal senedi ile malların ambarlardan ambarlara dolaşmasını önleyerek mübadele ve münakale masraflarını asgariye indirmeyi gaye edinmiş bir kuruluş olarak ortaya çıkar. Bu gerçekleştiği zaman ülkemizde refah seviyesinin (fert başına düşen milli hasılanın) beş misli hatta daha fazla artacağını söyleyebiliriz. Bunun için öyle faizli düzeni savunanların iddia ettiği gibi asırlara ihtiyaç yoktur. Bir veya iki yıl böyle bir refaha ulaşmak için yeterlidir. Yeter ki adil bir düzen kurulsun ve faizsiz sistem oluşmuş olsun.

h. MİLLİ HASILANIN İKİ KAT ARTMASI FAİZLİ BANKALARA DA YARAR

Burada tekrar belirtmek isteriz ki, faizsiz sistemde faizli bankaların faizleri de daha kolay ödenecektir. Her şey varlıktan oluşur. Yoklukta bir şey çıkmaz. Ülkenin millî hasılası beş misli çoğaldığı zaman, bankaların

alacağı hasıla başına faiz beşte bire (1/5) düşse bile yine aynı miktarda meblağı almış olacaklardır. Kaldı ki, böyle bir düzenin gelmiş olması para değerinin düşmesini önleyeceği için bugün aldıkları faizin 1/10'unu alsalar bile yine kârlı olacaklardir. Ayrıca bugünkü faizli bankalar birer anonim ortaklıktırlar. Faizsiz düzende rahatlıkla anonim şirket olarak sermaye şirketlerine dönüşebilirler ve eski birikimleri ile o sistemde da ha büyük başarı elde edebilirler.

IX. ORTAK AMBARLAR

a. GELECEĞİN DÜNYASI MASRAFSIZ ORTAK AMBARLARA DAYANACAKTIR

Yeni çağda artık ne eskiden olduğu gibi herkesin evinde muhafaza ettiği malların ambarı olacak, ne de şimdi olduğu gibi ürettiği malları hemen ucuza satıp sonra dört misli fiyatla kendisi almak zorunda kalacaktır. Herkesin mallarını muhafaza edebileceği ortak ambarlar olacaktır. Mallar ambarlara teslim edilecek ve mal sahibine o malın senedi verilecektir. Mal o ambarda o senet sahibi adına muhafaza edilecektir. Mal sahibi artık malı değil, senedi muhafaza etmek durumunda olacaktır. Bu uygulamanın da kendisine ne kadar ucuza mal olacağı aşikardır.

b. TİCARETTE FİZİKİ RİZİKO VE MASRAF KALKACAKTIR

Mal sahibi senedi satmakla veya ipotek etmekle kendi senedini istediği zaman hem de parça parça olarak değerlendirme imkanını bulacaktır. Senet alıp satanlar çoğalacaktır. Zira artık o senedin ticaretini yapabilmek için muhafaza edilecek ambarlara ihtiyaç yoktur. Artık malın çürüyeceğinden ve kokacağından korkulmamaktadır. Senet ticareti yapanın malları tanımış ve onları muayene etmiş olması gerekmeyecektir. Bunun anlamı üretici ile tüketici arasında, aracılar arasında, rekabet doğacak ve aracı karı asgariye inmiş olacaktır.

c. DEĞİŞMEDEN DOĞAN RANT BÜTÜN MASRAFLARI BASİT OLARAK KARŞILAYACAKTIR

Diğer taraftan senet elden ele dolaşıp en büyük rantını bulduğu yerde mala dönüşecektir. Yani senet sahibi ambara gidip senedi verecek ve karşılığında istediği malı alıp kullanma yerine götürecektir. Böylece malın hukuki yolu istenildiği kadar uzatılarak azami rant sağlanacak, fiziki yolu ise en kısa tutularak münakale masrafları asgariye indirilecektir.

d. AMBARLARINDA YEDİEMİNLERİ OLACAKTIR

İşte böylece oluşmuş ambarların içinde gelen malı kabul eden ve senedi getirene malı teslim eden yedieminler bulunacaktır. Bunların özelliği, yedieminlik yaptığı malları tanımış olmalarıdır. Onların özelliklerini, ölçümlerini ve muhafaza şekillerini bilmiş olmaları gerekir. Ayrıca her malın özel muhafaza yerleri ve şartları vardır. Yedieminlerin bu şartları bilmeleri ve bu yerleri işletebilmeleri gerekir. Aslında daha önce anlattığımız kuyumcular da böyle birer yediemindirler.

e. ORTA, YÜKSEK VE ÜSTÜN YEDİEMİNLER VARDIR

Bu mal yedieminleri ehliyetlerini bankadan alacaklardır. Bunun için birer yüksek ehliyetliye bağlanmak zorundadırlar. Yüksek ehliyetliler de bir üstün ehliyetliye bağlanacaklardır. Üstün ehliyetli o malın standardını yapan ve muhafaza yerini ve şeklini belirleyen kimsedir.

f. YEDİEMİNLER DE GENEL HIZMETTEN PAY ALACAKLARDIR

Yedieminlerin alacakları ücret ambar payından verilecektir. Kuyumculardan farkı burada verilmektedir. Ambar yedieminlerine kredi olarak mal senetleri verilecektir. Mal senetlerinin üzerinde o senedin karşılığı olan malın miktarı da yazılmış olacaktır.

g. MALI TESLİM ALIRKEN ZAYİAT VE GENEL HİZMET, KİRA GİBİ FARKLAR FAZLA ALINARAK KARŞILANACAKTIR

Yedieminler kendilerine gelmiş olan malların karşılığında verecekleri senedi aldıkları maldan daha az tutacaklardır. Meselâ, bir tonluk demir senedini veren yediemin buna karşılık bir tondan fazla demir alacaktır. Bu fazlalık 100 kg olmuş olsun. İşte bu yüz kilo o ambarın kirasını, yedieminin ücretini ve o mal senedinin çıkarılmasını sağlayan kimsenin kârını oluşturacaktır. Böylece ambarda yığılmış olan fazla mal önce zayiatı karşılayacak, kalan miktar ise o malın senedinde belirtilen nisbet içersinde paylaştırılacaktır.

h.FAZLA ALINAN KISIM MAL SENEDİNDE BELİRTİLİR

Alınacak ambar payını tesbit etmek ise o malın senedini hazırlayan kimseye ait olacaktır. Senedin halk arasında revaç bulması için bu miktarı düşük tutacaktır. Yedieminlerin bulunabilmesi için de bu miktarı fazla tutacaktır. Böylece optimum değerin bulunması için denge sistemi kurulmuş olmaktadır.

i. YEDİEMİNLER DE DAYANIŞMA ORTAKLIĞI İÇİNDEDİRLER

Ambar payı ambardaki zayiatlara yetmezse veya tabiî afetlere uğrarsa bunu yedieminin dayanışma ortaklığı karşılayacaktır. Miktarına göre yüksek yedieminlere bağlı olanlar veya üstün yedieminlere bağlı olanlar aralarında paylaşıp ödeyeceklerdir. Yediemin kendi payını almamakla zarara uğramış olacak, kendisi bu taksitlere katılmayacaktır.

j. AMBARA KONTROL EDİLMİŞ VE ETİKETLENMİŞ MAL GİRER

Yedieminler teslim aldıkları ve teslim ettikleri malların anbalajlanmış ve etiketlenmiş olması mukavelede istenmiş olabilir. Bu takdirde ambalajı yapanlar bankanın belirlediği kontrollere mukavelede gösterilen usullerle kontrol ettirmiş olmaları ve damgalatmış olmaları şarttır. Böylece damgalanmış mallar ambara girer ve muhafaza edilirde sonra bozuk çıkarsa, bu bozuk malları kontrolların dayanışma ortaklıkları tazmin ederler. Böylece dayanışma ortaklığına giremeyen yedieminler yedieminlik yapamadıkları gibi kontrolörler de kontrolörlük yapamazlar.

k. KONTROLÖRLER VE YEDİEMİNLER ÜCRETLERİNİ MAL SENEDİ CİNSİNDEN PAY OLARAK ALIRLAR

Gerek yedieminler gerekse kontrolörler kendilerine düşen pay kadar bir senedi alıp serbest borsada nakte çevirerek ücretlerini almış olacaklardır. Zayiat miktarı yılbaşında tahmin edilerek yedek olarak ayrıldıktan sonra, kalan kısım kadar mal senedi istihkak edenler arasında malın ambara girdiği tarihte paylaşılır. Böylece hem ücretler peşin ödenmiş hem de nakit sıkıntısı çekilmemiş olur.

l. YÜKSEK VE ÜSTÜN YEDİEMİNLER DE 1/5 NİSBETİNDE HAK SAHİBİ OLURLAR

Yedieminler ve kontrolörler elde ettikleri ücret karşılığı senetlerin 1/5'lerini yüksek yedieminlere, onlar da elde ettikleri ücret karşılığı

senetlerin 1/5'lerini üstün ehliyetlilere vereceklerdir. Görülüyor ki, faizsiz banka demek bir organizasyon ve senet sistemi demek olup, ayrıca sermayeye çok az ihtiyaç vardır.

X. AMBARLARIN ÜRETMEDEKİ YERLERİ

a. İLK DÖNEMLERDE MAMÜL SATILIYORDU

İlk çağlarda insanlar kendi ürettiklerini tüketiyorlardı. Ancak fazla ürettiklerini satıyor, üretemediklerini alıyorlardı. Sonraları ürettiklerinin tamamını satmak ve ihtiyaçlarını dışardan satın alma usulü gelişti. İlk dönemlerde bir mal bütün halinde ham maddeden kullanılacak şekilde mamul maddeye bir kişi tarafından dönüştürülebiliyordu. Piyasaya kullanılacak şekilde de arz ediliyordu.

b. KOLLEKTİF ÜRETME BAŞLADI VE FABRİKALAR OLUŞTU

Tekniğin gelişmesi ile iş bölümü arttı ve artık bir mal bir kişi tarafından üretilmeyip, birçok ara mallar olarak değişik kişilerce üretilmesi zorunlu olmaya başladı. Böylece piyasada değeri olmayan ara mallar ortaya çıktı. İşte bu merkezi üretme yerlerini meydana getirdi, büyük fabrikalar doğurdu. İşçi ve işveren sınıfı ortaya çıktı.

c.SINIFLAŞMA SOSYAL PATLAMALARA NEDEN OLDU

İşverenlerin sayıca gittikçe azalmaları ve işverenle işçi arasının ekonomik güç bakımından gittikçe açılması sonucu sınıflar oluştu. Patronlar işbirliği yaptılar. İşçiler de sendikalarla birleştiler. Böylece çok sayı arasındaki denge yerine, iki sınıf arasında kavga başladı. Bu sınıflardan ekseriya patronlar hakim oldular ve devlet yönetimini kendi çıkarlarına göre düzenlediler. Sayıca çok fazla olan işçi sınıfı devamlı huzursuzluklarını izhar etti. Üretim fazlalığı nakıs istihdamdaki denge birinci ve ikinci dünya savaşlarını doğurdu. Fransız ve Sovyet tipi ihtilallerle dünya cehenneme döndü. Bu arada insanları Allah'ın huzurunda eşit kabul eden, dolayısıyla sınıflaşmayı tanımayan dinlerin rolleri azaldı. Artık bu dinlerin ahlak anlayışları geçersiz olmaya başladı. Bu dinlerin vaizlerine uyulacak olursa, halklar ve topluluklar fakru zaruret içinde kalıyor ve mağlup olup siliniyorlardı. Bu dinsizliği ve sonunda ahlaksızlığı yeryüzüne hakim kıldı. Faiz serbestliği ve faizin tüm ekonomiye hakim olması da bu sanayi inkılabının sonucudur.

d. MARKSİZM DE ÇÖZÜM GETİREMEDİ

Faizsiz düzenin tekrar yeryüzüne yeniden tesis edilebilmesi, tekrar dinlerin öğretilerine göre bir ahlak düzeninin kurulabilmesi, sınıfların ortadan kalkması, sınıf mücadelelerinin yerini hayırda yarışmanın alabilmesi için bu sanayi devriminin getirdiği işçi-patron sisteminin ortadan kalkması gerekmektedir. Marx bunun kalkması için işçi sınıfının yönetimi ele alması gerektiğini önermiş ise de, sistem merkezi sistem oldukça işlerin yürüyebilmesi için mutlaka bir patrona ihtiyaç duyulduğundan dolayı, Sovyet yönetiminde sermaye sahibi patronların yerini yönetici patronlar almışlar ve bunlar bir taraftan diğer patronlardan daha çok zalim olmuşlar, diğer taraftan da özel sektörün gösterdiği başarıyı da gösterememişlerdir.

e. FAİZLİ SİSTEMDE FAİZSİZ BANKA ÇALIŞMAZ

Faizsiz bankanın kurulması demek, faizsiz sistemin işleyebilmesi için

şartları değiştirmek demektir. Bugünkü merkezi üretme usulü devam edip işçi ve patron sınıfı rnevcut oldukça, işçi ve patronlar arasında sınıf mücadelesi sürdükçe, faizsiz sistemin getirilmesi ne işçiye ne işverenlere ne de topluluğa bir yarar getirecektir. Genellikle yöneticilerin faizsiz bankalara karşı ürkek durmuş olmalarının sebebi budur ve bunda da haklıdırlar. İşte bundan dolayı "Adil Düzen" gereklidir.

f. GELİŞMİŞ ÜLKELERDE FAİZSİZ SİSTEM KURULAMAZ

Gelişmiş ülkelerde tüm halk işçi haline dönüşmüş ve patronların birer uşağı olmuşlardır. Bu ülkelerde artık denge patronlarla işçiler arasında kurulmuş olup kör topal gitmektedir. Ne var ki, bu ülkelerin bu gelişmişliği daha çok gelişmeyi engelleyici mahiyettedir. Bunların bu patron işçi sınıfına dayanan sistemlerini değiştirip tekrar faizsiz ve ahlaka dayanan sınıfsız bir düzeni kurmaları çok zordur. Ancak ülkemiz gibi henüz gelişmemiş yerlerde hu sistem kurulabilir ve böyle bir sistem artık çöküp gitmekte olan ahlak dışı faizli sistemi eleyerek medeniyette bir adım daha ileri atmış olur. Adil bir düzen ve yeni bir dünya kurulur.

g. TÜRKİYE HENÜZ SINIFLAŞMAMIŞTIR

Türkiye'nin yüzde 80'i köylüdür. Hala kendi ürettiklerini tüketme durumundadır. Kendi toprağına kendisi sahiptir. Yani ne işçidir ne de patrondur. Sınıflaşma dışındadır. İşte bu geri kalmışlığı onun büyük adım atmasına, süratle gelişerek batıyı birkaç sene içinde geçmesine yardımcı olacaktır. Bir an evvel davranıp ülke sanayileşmeden önce bu faizsiz sistemi getirip yerleştirmemiz gerekmektedir.

h. FAİZLİ BANKALAR ANCAK YÜZDE 20'YE HİTA.P EDİYOR

Şunu ifade etmek istiyoruz ki, biz bugün faizli sistemin faaliyette bulunduğu ve ülke imkânlarının ancak yüzde 20'sini harekete getirebilmekte olan faizli sistemin içine girip onlardan bir pay almayı düşünmüyoruz. Biz ülkemizde henüz sanayi devriminden önceki şartlarla yaşayan yüzde 80'lik kitle ve imkanları faizsiz sistem içinde sanayi devriminin üstüne çıkarmayı hedef alıyoruz. Bunu gerçekleştirebildiğimiz takdirde ülkenin birden bire beş misli sanayi potansiyelini ihraz edeceği bu hesaplardan da açıkça anlaşılmaktadır.

i. FAİZSİZ SİSTEM SENET VE SENETLERİN DAYANDIĞI AMBARLARLA BİRLİKTE ÇALIŞIR

Şimdi faizsiz sistemin çözmesi gereken temel mesele, işçi ve patron sınıfı olmadan büyük organize olmuş sanayinin gerçekleştirilmesini sağlayan forrrıülleri getirme olacaktır. Bu formüllerin temeli merkezî ambarlara ve ortak ambarlara bağlı bulunmaktadır. Mal ve selem senetlerine bağlı bulunmaktadır. Yani kesin standartlaşmaların ortaya çıkması gerekir.

XI. AMBARLARIN STANDARTLAŞMADAKİ ÖNEMİ

a. ARTIK FABRİKA BİR MALIN STANDART SENEDİNİ YAPMAKLA KURULMUŞ OLACAKTIR

Bir malın standart olarak imal edilmesini sağlamak için, her şeyden önce, o malın standartları hazırlanacaktır. Bu standartlar tüm teknik bilgiyi içerecektir. Üreticiler, aracılar, tüketiciler bu bilgiden yararlanarak üretecekler, depo edecekler, ambarlayacaklar ve tüketiciler de yine bu bilgilere dayanarak ondan azamî yararlanarak tüketeceklerdir. Hele ara

mallar şeklinde ortaya çıkan mallar için bu bilgi son derece önemlidir. Çünkü artık mal o kadar çeşitlenmiştir ki, yazısız görgü aktarmaları ile öğrenilmesi imkânsız hale gelmiştir. Böyle bir senedin hazırlanması ise çok zordur. Büyük bilgi birikimine, tecrübeye ve araştırmaya ihtiyaç vardir. Artık fabrika kurmak birtakım makineleri alıp bir çatı altına getirmek değildir. Çünkü faizsiz sistemde yani sınıfsız sistemde artık merkezî çalışma yoktur. Bir malın fabrikasını kurmak demek o malın standart mukavelesini yapmak demektir. İşte banka bu mukaveleleri yapan ve bu mukavelelere işlerlik kazandıran bir kuruluştur.

b. ARA MALLARIN, STANDART, AMBAR VE FİYATLARI VARDIR

Standartları yapılan ara malların ve parçaların piyasa da değerleri yoktur. Dolayısıyla merkezî bir üretim zarureti bulunmaktadır. Bu da işçi ve patron sınıfını zaruri kılmaktadır. İşte ambarlar ve mal senetleri bu piyasayı oluşturacaktır. Şöyle ki, her malın veya parçanın bir ambarı olacaktır. O ambara o parçayı getirip teslim eden herkes parçanın senedini alacaktır. Parçayı imal eden elindeki senedi piyasada (borsa) satacak ve böylece kendi emeğinin karşılığını almış olacaktır. Bu parçayı ilk madde olarak kullanan diğer üretici bu parçanın senedini piyasadan alacak ve ambara götürerek parçayı alacak, üzerindeki gerekli işlemi yaparak bu sefer ikinci adımdaki ambara teslim ederek onun senedini alacaktır. Böylece ara malların ve parçaların senetleri patron yerine geçmeye başlayacaktır.

c. SENETLERE LİKİDİTE KAZANDIRMAK ÜRETİM İCİN YETERLİDİR

Ne var ki, bu sistemin işlerlik kazanabilmesi için bu parça senetler için borsanın oluşturulması gerekmektedir. Yani iş yapan yaptığı işi ambara teslim ettikten ve ambardan parça senedini aldıktan sonra onu hemen nakte çevirebilmelidir. İşte bunu sağlayan da banka olacaktır. Demek ki, bir fabrikanın kurulması artık öyle birtakım makinelerin, işçilerin, patronların devreye girmesi ile değil, standart mukavelelerinin hazırlanması ve senetlerinin alınıp satılması için bir sermayenin konması ile gerçekleşecektir. İstenen malların hangi tezgahlarda ve kimler tarafından üretileceğini ise serbest piyasa tayin edecektir. Bu senetleri alıp satanlar organize etmiş olacaklardır.

d. KONTROL EDİLEN MALDA ÜRETİCİNİN SORUMLULUĞU KALMAZ

Standartların işleyebilmesi üretilen malların kontrol edilebilmesine bağlıdır. Her parçanın kontrol edilebilmesi için bir kontrol sistemi geliştirilecektir. Bu kontrol sistemi de mal mukavelesinde yer almış olacaktır. Kontrol ehliyetini alanlar üreticinin ürettiği malları kontrol edecekler ve damgalayacaklardır. Bu teminatlı kontrol olacaktır. Yani artık malda bir bozukluk çıkarsa onu üretici değil de kontrol edenin dayanışma ortaklığı ödeyecektir. Bunun bir yararı şudur: Bu sayede üretici kendisini yetiştirir, kontrola kabul ettirebildiği parçasını yapabildiğine emin olur. Kabul ettiremediklerini ise kısa yoldan üzerinde çalışarak düzeltir. Halbuki bugün hatalı yapılan bir iş uzun devre sonra piyasanın tepkisi ile anlaşılmaktadır. Hem üreticiler hem tüketiciler zarar görmektedirler.

e. YENİ SENET MUKAVELELERİ YENİLİK GETİRECEKTİR

Hazırlanan standartların piyasaya intibak edebilmesi için bir takım denemelere ve değişik standartlara ihtiyaç olacaktır. Kullanılma esnasında meydana gelecek aksaklıklar mukaveleye aksedecek ve yeni üretim daha kaliteli bir düzeye çıkmış olacaktır. Ne var ki, burada doğacak zarar üreticilere veya tüketicilere değil de, bankanın organizasyonu ile oluşmuş standartlar arası dayanışma ile karşılanacaktır.

f. FİYATLAR MERKEZ AMBAR ARACILIĞ1 İLE STOKLARA GÖRE AYARLANACAKTIR

Ambarlarda parçalar azalacak veya çoğalacak, bu azalma veya çoğalmalara göre banka parçaların fiyatlarını belirleyecektir. Bunun için bir merkez ambarı tesis edecek yani her parçanın bir merkez ambarı olacak ve bu merkez ambar bütün arz ve talepleri karşılayacaktır. Bu merkez ambardaki stok seviyesi parçanın fiyatını belirleyecektir. Merkez ambardaki stok seviyesi düştüğü zaman senedin fiyatı yükseltilecek, yükseldiği zaman fiyatı düşürülecektir Diğer ambarlar bu merkez ambarına mal verebilecekler ve buradan mal çekebileceklerdir.

g. NAKLİYE MASRAFLARI DA GENEL HİZMET PAYINDAN KARŞILANACAKTIR

Değişik bölgelerdeki fiyatlar senetle teslim edilirken belirlenmiş olacaktır. Daha çok mal teslim ederek daha az senet almak suretiyle nakliye farkları bindirilmiş olacaktır. Bunun sonunda bütün ülkede parçanın satış fiyatları aynı olacaktır. Yani her ambara orada tüketilecek mal gelmiş olacaktır. Buradaki nakliyenin yaygınlaştırılabilmesi için alınması gerekli tedbirler ileride fiyatlandırma bahsinde ele alınacaktır.

YEDİNCİ BÖLÜM
MUHASEBE

MADDE 7

Her kişinin veya ortaklığın, her yerin veya mal topluluğunun, her türlü senedin vadeli veya vadesiz, deyn veya emanet, borç ve alacakların hesapları ayrı ayrı tutulur. Taşınmazların, malların, nakdin, emeğin, senetlerin, envanter ve zimmet muhasebeleri ayrı ayrıdır.

Muamele teslimat senetleriyle yapılır. Bunlara dayanılarak devir senetleri tanzim edilir. Devir senetleri yevmiyeye işlenir. Sonra defteri kebir mahiyetinde olan kartlara işlenir. Her hesap sahibinin kendisinin seçtiği bir muhasibi vardır. Devir senetlerini bunlar tanzim eder. Verenin muhasibi tescil ettirdikten sonra devir senedini saklar.

I. HESAPLAR
II. HESAP SAHİPLERİ
III. HESAP ÇEŞİTLERİ
IV. VADELİ VE VADESİZ HESAPLAR
V. MUHASEBE ÇEŞİTLERİ
VI. MAL MUHASEBESİ
VII. NAKİT MUHASEBESİ

VIII. SENET MUHASEBESİ
IX. TAAHHÜT MUHASEBESİ
X. TAAHHÜT HESAPLARININ ÇEŞİTLERİ
XI. DEFTERLER
XII. DEVİR SENETLERİ
XIII. YEVMİYE DEFTERLERİ
XIV. HESAP KARTLARI
XV. ENVANTER DEFTERLERİ
XVI. MUHASİPLER

I. HESAPLAR

a. SADECE İNSANLAR ÖZEL MALİYETE SAHİPTİR

Muhasebe, değerlerin kayda geçirilmesi, değerlerin kime ait olduğu ve nerelerde bulunduğunun belirtilmesi demektir. Hayvanlarda eşya nerede ise, o anda ona hangisi hakimse o onundur. İnsanların dışında görünür varlıklar içinde zimmet sahibi kimse yoktur. Halbuki insanlar sahip oldukları şeyleri hemen hemen hiç ellerinde tutmazlar. Onları başka kimselerin muhafaza veya istifadelerine terkederler. Böylece insanlar borçlu ve alacaklı hale gelirler. Bu borç ve alacaklar kişileri bağlar ve insan topluluğunu oluşturur. Bu topluluk hayvan topluluklarından tamamen farklıdır. Arıla rın da ortak bal dolu petekleri vardır. Ancak peteklere herkes ortak olarak sahiptir. Komün bir hayat vardır. Bizim yollara ortaklaşa sahip olduğumuz gibi bir ortaklıkları vardır. Yol kimsenin zimmetinde degildir. Kimse ne onun borçlusudur ne de alacaklısıdır. Halbuki insanların fert fert sahip oldukları değerler ise fertlerin zimmetindedir ve çoğu kez malı bulunduranla ona sahip olan ayrı ayrı kimselerdir.

b. MUHASEBE ZORLUĞU SERMAYE TEKELİNİ OLUŞTURMUŞTUR

İşte muhasebe dediğimiz müessese, mevcut olan malların kimin elinde olduğunu ve bunların kime ait bulunduğunu belirleyen tescil müessesesidir. İlk çağlarda dar bir çerçeve içinde az sayıda borç ve alacakların hafızada tutulması ve kayıt dışında borçlanmaların yapılması meşru olmuş ve ihtiyaçlara cevap vermiştir. Bugün borç ve alacak ilişkileri o kadar çok genişlemiş ve o kadar çok çeşitlenmiştir ki, artık kişilerin kendi mallarını bile hafızalarında tutmalan ve buna göre neyin kendilerine ait olduğunu, kime borçlu bulundukları ve kimden alacaklı olacaklarını bilmeleri imkânsız hale gelmiştir. Bununla beraber bugün cari olan sistem herkesin kendi muhasebesini kendisinin tutması veya istediği kimseye tutturulması şeklindedir. Artık hesap tutmayan bir bakkal bile ticaretini yapamaz hale gelmiştir. Ne var ki, muhasebe o kadar ihtisas kesbeden bir meslek olmuştur ki, artık kişilerin kendi muhasebelerini kendilerinin tutması imkânı ortadan kalkmış bulunmaktadır. Bu muhasebeyi halk tutamadığı içindir ki, serbest teşebbüsü terketmiş ve bir işçi olmayı tercih etmeye başlamıştır. Böylece kapitalizm şiddetle ve süratle güçlenmiştir.

c. MERKEZİ AMBARIN YERİNE MERKEZİ MUHASEBE GEÇECEKTİR

Faizsiz bankanın getireceği en önemli yenilik, muhasebenin bankaca yani bankanın kuracağı teşkilat tarafından tutulması sistemi olacaktır. Bunun

anlamı, banka muhasebesine geçirdiği bütün borç ve alacaklara kefil olacaktır. Banka bir merkezde topladığı malları veya nakti kredi olarak müşterilerine dağıtma yerine, bir merkezî muhasebe kuracak, herkesin cebinde mevcut olan senetler ile ambarların da mevcut olan malları bilecek ve ilgililere gerekli talimatı vererek bankacılık yapacaktır.

d. FAİZSİZ BANKA TEMİNATLI MUHASEBEYİ TUTAN BİR KURULUŞTUR

Görülüyor ki, faizsiz bankacılığı yapmak demek iyi bir muhasebeyi kurmak demektir. Bu muhasebenin diğer bir özelliği de, muhasebe hatasından doğacak zararların muhasebe teşkilatınca dayanışma suretiyle giderilmesidir. Çünkü, küçük müteşebbisler sıhhatli hesap tutamamakta ve kendilerini resmî merciler önünde savunamamaktadırlar. Bu da onları teşebbüste bulunmaktan alıkoymaktadır. Faizsiz bankanın desteklediği teşebbüslerin istenen faaliyetleri gösterebilmeleri için, mutlak surette bu teminatlı muhasebeyi onların hizmetine sunma mecburiyeti vardır.

e. VERGİ POLİTİKASI KÜÇÜK MÜTEŞEBBİSİ EZECEK ŞEKİLDEDİR

Ülkemizde vergi adaletsiz bir şekilde dağılmış bulun maktadır. Mevcut mevzuat enflasyondan doğan zahiri nakit artışını kâr kabul ederek onu gelir ve kurumlar vergisine tabi tutmaktadır. Bunun sonucu olarak zarar eden kuruluşlar dahi çok ağır vergi ödemek mecburiyetinde kalmaktadır. Kaldıramayacağı her vergi mükellefıyeti ile karşı karşıya gelen halk ya teşebbüsü terketmekte veya vergisini kaçırarak faaliyetine devam etmektedir. Büyük teşebbüsler bu iş için yeteri kadar ihtisas yapmış elemanı çalıştırdığından bu ağır verginin altından ya meşru yollar bularak veya gayrimeşru sistemler geliştirerek faaliyetlerini sürdürebilmektedir. Halbuki küçük ve orta müteşebbisler ağır verginin altında ezilmemek için gerek meşru ve gerekse gayrimeşru yolları bulamamaktadır.

f. VERGİ KAÇIRAMAMA FAİZSİZ BANKANIN EN ÖNEMLİ ÖZELLİĞİDİR

Bankanın kuracağı muhasebenin her şeyi kayda geçirmesi mecburiyeti, dolayısıyla verginin kayda geçirilmesi mecburiyeti, yani verginin kaçırılamayışı faizsiz bankanın karşı karşıya kaldığı en önemli problemdir. Halk, muhasebeden, hesaptan ve defterden, vebadan kaçar gibi kaçmaktadır. Bu da onların iş yapmasını önleyen başlıca etken olmaktadır. Bu şartlar altında bankanın vereceği teminat bile yeterli görülmemekte ve bankaya rağbet eden insanların çok az oldukları müşahade edilmektedir. Buna karşı faizsiz bankanın tek şansı, köylerde hapsolmuş olup kentlere taşınmak için can atan insan kaynağıdır. Banka bunları kente getirecek, kendilerine kredi verecek ve iş yaptırmaya başlayacaktır. Bunların genel hizmetlerini bankanın kuruluşları yerine ge tireceğinden başarıya ulaşmaları mümkün olacaktır. Şehrin pisliklerini henüz görmemiş bu halkın desteğini almadan Türkiye'nin sanayi yapısını sağlığa kavuşturma imkânı yoktur.

g. KUR'AN HER ŞEYİN YAZILMASINI EMREDİYOR

İşte şimdi her türlü borç ve alacak yazılacak ve bu yazışma merkezî bir muhasebe teşkilatı tarafından yürütülecektir. Kur'ân böyle bir yazışmayı en uzun ayetiyle farz kılmış ve bunun hükümlerini açıkça ortaya koymuştur. Ne var ki, İslâm alemi ne geçmişte ne de şimdi böyle bir yazışma seviyesine ulaşmıştır. Böyle bir yazışma seviyesine ulaşmadan

artık bu medeniyet içinde daha ileri bir adım atma imkânı görülmüyor. Faizsiz banka bütün gücüyle bunu yapmaya çalışmalıdır. Faizsiz bankanın bu başarıyı elde etmesi, adil düzenin kurulmasına bağlıdır. Adil düzen olmadan, gerçek bir serbest piyasa ve tam rekabet ortamı olmayacaktır.

II. HESAP SAHİPLERİ

a. İNSAN MALİK EŞYA MEMLÜKTÜR

Hesap, eşyaların kimlere ait oluduğunu ve eşya üzerin de kimlerin ne gibi tasarruflarda yetkili olduklarını tesbit etmek için tutulmaktadır. Burada çok önemli bir hususun baştan belirtilmesi gerekir. Bu da insanın mâlik olması, eşyanın ise memlük olmasıdır. Bir eşyanın diğer eşyaya mâlik olması esasta yoktur. Bununla beraber kişilerin hizmetleri kişilere yüklenmektedir. Böyle bir durunıda alacaklının borçlu üzerinde bir hakkı doğmaktadır ki, bunlara sosyal haklar diyoruz. Eşyada bazı parçalar vardır ki, diğerinin içindedir. Ona ait gibi mütalaa edilir. Buradaki bağlantıları muhasebede göstermiyeceğiz.

b. BANKADA HERKESİN SADECE BİR ŞUBEDE HESABI OLACAKTIR

Her insanın bir şahsiyeti vardır, dolayısıyla banka ile ilişki kurması halinde kendisine bir hesap açılarak hesap numarası verilir. Hatta ceninlerin lehe olmak üzere hesapları tutulabilir. Ölmüş olan kimselerin de mirasları taksim edilinceye kadar borç kısmındaki hesapları devam eder. Kişilere hesap numarası verebilmek için önce her kişinin bankanın yalnız bir şubesinde hesabı olması esası getirilmiştir. Hiç kimsenin bankada iki yerde ayrı ayrı numaralarla hesabı tutulamaz. Bu, kisinin banka içindeki varlığını kontrol edebilmek ve kendisine verilebilecek kıedileri dengeleyebilmek maksadıyla böyledir. Şubelere de numara verilir.

Şubeler, bağlı bulundukları merkez şubelerin numaraları ile belirlenir. Birinci rakam merkez şubesinin numarasını, ikinci ve üçüncü rakam şubenin numarasını, dördüncü rakam dayanışma ortalılığının numarasını, beşinci ve altıncı rakam ortağın dayanışma ortaklığı içerisindeki numarasını belirleyecektir. On (10) rakam yetmediği takdirde ilaveten harfler kullanılacaktır. Bu harfler için ebced hesabı (Harflerin sayısal değerlerine göre hesaplanması sitemi) esas alınacaktır. Böylece verilen hesap numarası bütün borç ve alacaklarda ve her türlü kayıtlarda işlem görecektir. İlk üç rakam banka şubesinin numarasını, sonraki üç rakam kişinin kendi hesap numarasını belirlemiş olacaktır. Aynı şubede muamele görmeleri halinde sadece son üç rakamı yazmakla iktifa edeceklerdir. Geri kalan şube numarası ise tanzim ettikleri evrakta basılı olarak bulunacaktır.

c. HERKES MASRAFSIZ OLARAK İSTEDİĞİ ŞUBEDE MUAMELE YAPTIRABİLECEKTİR

Kişinin hesabı hangi şubede tutulmuş olursa olsun, bütün şubelerden muamele yapma imkânına sahip olacak ve bunun için herhangi bir ücret ödenmeyecektir. Kişilerin muamele yaptıkları zaman tanınabilmeleri için her şubenin bir müşteriler albümü olacak ve oradaki resimlerle kişinin hüviyeti tesbit edilecektir. Şubesinden mutabakat alma masrafları da, bankaya ait olacaktır.

d. YERLERE DE BİRER HESAP NUMARASI VERİLİR

Kişinin numarası ile belirlenmesi gibi eşyanın da belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için mekan üniteleri esas alınacaktır. Belli yerler için hesaplar açılır. O yerde bulunan mallar o yere zimmetlenir. Yani eşya nerede ise o yer borçlu, o eşyanın sahibi kim ise o alacaklı gösterilir. Kişilerin numaralandırılması gibi yerler de numara almış olurlar. Yine ilk üç rakamı şube numarasını, sonra gelen üç rakam site veya blok numarasını, daha sonra gelen rakamlar ise blok içinde ki hücreyi ifade edecektir.

e. HER YERİN BİR EMİNİ VARDIR VE MALLAR ONA EMANETTİR

Her yerin bir emini bulunacaktır. O yerdeki mallar ona teslim edilmiş kabul edilecektir. Eminler dayanışma ortaklığına bağlı olacaklar ve mallarda meydana gelecek zayiat bu yedi eminlerce dayanışma statüsü içinde karşılanacaktır.

f. BİNAYI MUHAFIZLAR (BEKÇİLER) KORUR

Yerler kilitlendikten sonra muhafızlara teslim edilmiş olacaktır. Muhafızlar yetkililerden başka kimseyi içeriye sokmamakla görevlidirler. Kapı açılmadığı ve içeriye yabancı girmediği takdirde kaybolanlar eminlerin, kırılıp içeriye girildiği hallerde ise muhafızların mesuliyeti altında yine dayanışma ortaklığınca ödenir. Böylece bankanın muhasebesine giren her malı ayrıca bir külfet getirmeden sigortalanmış olur. Faizsiz bankanın kurulması demek, aynı zamanda aidatsız bir sigorta sisteminin getirilmesi demektir. Bu da dayanışma ortaklığınca sağlanacaktır.

g. NAKİT VE SENET DIŞINDAKİ B ÜTÜN MALLAR YEDİEMİNLERDEDİR

Bütür değerler belirli yerlere zimmetlenmiş olacaktır. Bundan senetler ve nakit müstesnadır. Senetleri kişiler üstlerinde taşıyacaklar ve senetlere bir şey olması halinde muhasebenin kayıtlarından bu senetlerin iptali mümkün olacaktır. Altın ve gümüş ile diğer nakitlerin muhafazası ise kişilere ait olup, diğer milli bankalara tevdi edilmemesi halinde doğacak hasarlar sigortalanmamıştır ve şahısların kendilerine aittir.

h. KİŞİLERİN HESAP CÜZDANLAR1 VE ENVANTER DEFTERLERİ OLACAKTIR

Kişilere kendi hesaplarını gösteren cüzdanlar verilecektir. İş yerlerine ise orada mevcut malları gösteren bir defter veya kartlar konacaktır. Yerlerin kontrol edilmeleri halinde defterde mevcut malların orada bulunması şartı istenecektir. Yediemin giren ve çıkanları serbestçe kaydedecektir. Silinti ve tashihler hiçbir mesuliyete tabi değildir. Bütün mesele kayıtların gerçeklere uymasıdır. Şayet bir yere bir mal girmiş ve kaydedilmemişse veya çıkmış ve kaydedilmemişse, sayımda eksiklik veya fazlalık bulunmuşsa, yediemin mesul olacaktır. Bunun mesuliyeti de kendisinden yedieminlik ehliyetinin alınmasıdır. Dayanışma ortaklığında bütün kontroller kendi ortakları tarafından yapılır. Cezası de ortaklıktan ihraç şeklindedir. Böylece tam anlamıyla oto kontrol sağlanmış bulunmaktadır.

i. ORTAKLIKLARA DA BİRER HESAP AÇILACAKTIR

Her insan için bir hesabın açılacağı ve kişinin temelde malik olacağı ilkesi yukarda belirtilmişti. Bazan birkaç kişi bir araya gelerek ortaklık tesis etmektedir. Bu ortakların koydukları sermaye veya hizmet muhasebede bir tek kişinin hesabı imiş gibi yürütülür. Devre sonunda elde edilen

sonuçlar mukavele esaslarına göre paylaştırılır. İşte her insan için bir hesap açılacağı gibi her ortaklık için de bir hesap açılakcaktır. Ortaklıkların hesapları ile kişilerin hesapları birbirine karıştırılmayacaktır. Yani ortaklık hesaplarına ayrı numaralar verilecektir.

j. ADİ ORTAKLIKLARIN BİR MESUL ORTAĞI OLACAK VE ONUN İKİNCİ HESABI OLACAKTIR

Bankanın muhasebesinde hesap numarası alan ortaklıkların bir kısmı TC mevzuatına göre tüzel kişiliğe sahip olacaktır. Bunlar sicil kayıtlarındaki numaraları ile adlandırılmış olacak ve gerçek kişiler gibi muamele göreceklerdir. Bunların bir kısmı bankanın kurucuları arasında yer alacaktır. Diğer bir kısım ortaklıklar ise adi ortaklıklar olup ticaret sicillerinde ortaklık olarak tescil edilmiş olmayacaklardır. Bunlar ticaret sicillerinde bir ortağın adına tescil edilmiştir.

Banka ile olan ilişkilerini de bu mesul ortağın temsilciliği ile sürdürmüş olacaktır. Banka içinde bir adi ortaklığın devamlı hesap numarası alabilmesi için mukavelesinin hazırlanmış olması ve mesul ortağının da belirlenmiş bulunması gerekir. Bunları tamamlayan müşteriler, önce bankanın kurucusu olan tüzel kişilere giderler ve onlardan genel hizmetlerini kabul ettiklerini bildiren bir yazı alırlar. Daha sonra bu yazı ile banka şubesine başvururlar. Banka şubesi de nıuhasiplere duyurur. Bir muhasibin ortaklığın hesaplarını tutacağını banka şubesine bildirmesi ile bu ortaklığa hesap numarası verilir.

k. MESUL ORTAĞIN GöREV VE YETKİLERİ MUKAVELELERİNDE YER ALACAKTIR

Ortaklığın mukavelesinde mesul ortağın ayrılması halinde yeni mesul ortağın nasıl getirileceği belirtilecektir. Ortaklardan herhangi birisinin ortaklıktan ayrılmak istemesi halinde nasıl ayrılabileceği de yine mukavelede belirtilecektir. Herhangi bir sebeple ortaklık içinde ve ortaklar arasında bir niza çıkacak olursa, bu niza bankanın hakemleri tarafından halledilir ve banka haklı bulduğu kimseye ödeme yapar, haksız olan ortağa sonra rücu eder.

l. NİZALAR MUKAVELE ESASLARI İÇİNDE HAKEMLERCE HALLEDİLİR

Adi ortaklıklar arasında çıkan nizalar, bankanın tutturduğu muhasebeye dayanılarak bankanın hakemleri tarafından halledilecektir. Hakemleri taraflar belirleyecek ve bunların ittifakla aldıkları kararlar kesin olacaktır. İttifak edememeleri halinde başhakeme başvurulacaktır. Başhakemi hakemler seçecektir. Bu suretle alınan kararlara uyulmayacak olursa, dava açma ve mahkeme masrafları tamamen bankaya ait olacaktır. Böylece ortaklıklar bankanın kefâleti ve teminatı altında kurulmuş olacaktır.

m. MAL SENETLERİ BİRER MAL TOPLULUĞUNU TEMSİL EDER

Kişilerin birleşerek ortaklıklar kurmaları gibi bazan değişik mallar da birleştirilerek mal topluluğu oluşturulur. Bu mal topluluğunun artma ve eksilmeleri bir tek mal şeklinde mütalaa edilir. Ancak malların miktar ve sayı bakımından pek fazla olmaları nedeniyle bunları ortaklıklara benzetmek doğru değildir. Bunlar için başka bir usul geliştirilmektedir. Mal topluluğunu temsil etmek üzere bir senet çıkarılır. Bu mallar bu

senetle alınıp satılmaya başlanır. Piyasaya sürülen senet miktan ile bu senede mukabil ambarlara girmiş olan mallar bir mal topluluğu kabul edilmiş olmaktadır. Envanter defterlerinde bu senede mukabil girmiş olan mallar ayrı ayrı işlenecektir. Ancak bu malların cins cins olarak muhasebeye intikali imkânsız gibidir. Bu nedenle sadece senede bir hesap numarası açılır ve o senedin hareketi ile mukabil malların hareketi muhasebeye intikal etmiş olur. Sitelerin veya vakıfların bu tür senetleri vardır.

n. SENET HESABI VE FİYATI İŞLETMENİN PATRONU OLACAKTIR

Bütün işletmelerin böyle kendilerine has senetleri mevcuttur. Bu senetlerin rayiç değerleri merkez ambarlardaki stok seviyeleri ile tesbit edilmiş olur. Kâr eden bir işletmenin stok seviyesi yükselecektir. Zira işletmeye girmiş olan mallar çoğalmış, buna mukabil piyasaya sürülen senet artmamıştır. Yani senet başına düşen mal fazlalaşmıştır. Senedin satın alma gücü yükselmiştir. Başka bir deyişle senetle satılan mallar ucuzlamıştır. Halk senede rağbet gösterecektir. Dolayısıyla senedin fiyatı o günkü işletmenin kârlılık durumunu belirleyecektir. Bu da ayrılacak kimselere hemen kârlarını ödeme imkânını sağlayacaktır.

o. SENET FİYATLARI HAFTALIK OLARAK HESAPLANIR

Senetlerin en çok haftalık olmak üzere fiyatları hesaplanmalıdır. Bu hesabın yapılabilmesi için merkez ambarındaki stok seviyesi net olarak bilinmelidir. Merkez ambarı bütün arz ve talepleri karşılamakta olduğu için merkez ambarda olmayan diğer senet mallarının tümünü ayrıca bilmeye ihtiyaç yoktur. Ancak senet miktarının ne kadarının satılmış olduğu ve ne kadarının iade edilmiş bulunduğu, senet fiyatını hesaplayabilmek için mutlaka bilinmesi gerekecektir. Bu da se netleri satan ve alanların banka muhasebesine elde mevcut senet miktarlarını bildirmeleri ile mümkündür. Gerçi merkez ambardaki stok seviyesi ile tatonman usulünü kullanarak bu fiyatı bulmak mümkün ise de, muhasebe sicillerine dayandınlması daha emin ve güvenilir bir yoldur. Bu nedenledir ki, her senede banka muhasebesinde bir hesap numarası verilir ve kartları tutulur.

III. HESAP ÇEŞİTLERİ

a. ENVANTER HESAPLARI İLE ZİMMET HESAPLARI AYRIDIR

Kişilerin, ortakların, malların (yerlerin) ve senetlerin hesapları tutulurken her hesabın borç ve alacağı olacaktır. Kişi borçlu tarafında aldığı nakti ve benzer zimmetleri hesabına geçirtmiş olacaktır. Alacaklı tarafına ise sahip oluduğu değerleri kaydettirecektir. Yerde de, o yere girmiş olan mallar borç tarafında, oradan çıkmış olan mallar ise alacak tarafında yer almış olacaktır. Hesabın doğru yürümesi ve kredileşmenin sağlanabilmesi için kişilerin kendileri için harcadıkları değerleri de defterlerine işleyecekler ve muhasiplere bildireceklerdir. Bunu bir misal ile açıklayalım: Ücretli çalışan birisi aybaşında maaşını almıştır. Bunun tamamını muhasebeye bildirecek ve kendisi nakti aldığı için borçlu görünecektir. Yalnız bu borç hesapları ayrı tutularak zimmet manasında olmayacaktır. Sonra bu maaşından kendi evine yaptığı harcamaları da yine muhasebeye bildirecektir. Böylece nakit alacaklı tarafına geçecektir. Kendisinde nakit

kalmadığı zaman hesabı sıfırlanmış olacaktır.

b. ENVANTER HESAPLARI KREDİLEŞMEYİ SAĞLAMAK İÇİN TUTULUR

Bu şekilde tutulan bir hesabın bankaya sağladığı fayda, herhangi bir şekilde nakte veya altına yahut dolara ihtiyaç hasıl olduğu zaman, kimlerde ne miktarda olduğunun bilinmesi imkânını getirmiş olmasıdır. Böyle bir bilgi sayesinde kendilerine başvurularak geçici olarak nakit temin edilmiş olur. Böylece banka teminatı zorlanmadan sağlanabilir. Bu muhakeme, banka kurmanın muhasebe kurma demek olduğunu çok açık bir şekilde göstermektedir.

c. ENVANTER MUHASEBESİ EKONOMİNİN HARİTASIDIR

Hasılı her türlü değer harekatı muhasebeye intikal edecek ve dışarıda objeler hareket ederken, muhasebede de rakamlar yerlerini alacaklardır. Bir çeşit dış olayların izdüşümü kağıt üzerinde yürümüş olacaktır. Ekonomik hareketin planı haritası çıkarılmış olacaktır. Nasıl mimarlar arazinin haritalarına dayanarak planlarını yaparlarsa, banka da muhasebe haritasına dayanarak ekonomik düzenlemelerini yapacaktır.

d. ZİMMET HESAPLARI GİBİ EMANET HASAPLARI DA ÇEŞİTLİDİR

Böyle bir hareketi tam anlamıyla izleyebilmemiz için hareketlerin ne maksatlarla yapıldığının bilinmesi gerekir. Çünkü değerler bir yerden diğer yere nakledilirken, birinin zimmetinden çıkıp diğerinin zimmetine geçerken değişik tarzda intikal eder. Sadece yer değiştirmeler söz konusu olabileceği gibi mülkiyetini de değiştirmiş olabilir. Bu nedenle emanet ve deyn hesapları vadeli veya vadesiz olabilir. Bunlar muhasebede ayrı ayrı görülmelidir.

e. MALLARIN EMANET Mİ BORÇ MU OLDUĞU BELİRTİLMELİDİR

Daha önce borç ve alacakların çeşitlerini anlatmıştık. Bir mal bir yerde emanet olmuş olacaktır. Muhasebeye bu yer borçlu gösterilecek ve o mal üzerinde mutasarrıf olan

kimse ise alacaklı olacaktır. Ne var ki, bu tasarruf etmeye yetkili olan kişi ya kendi adına hareket eder veya başkasının vekili olarak hareket etmiş olur. Bu hususun da muhasebeye intikal etmesi zaruridir. Mallarda meydana gelecek artma ve eksilmelerin kime ait olacağının bilinebilmesi için hesaplarda bu hususun da kayda geçmesi gerekir.

f. HUKUKİ EKSİLMELER DAYANIŞMA ORTAKLIĞINCA GİDERİLİR

Artma ve eksilme derken, ekonomik artma ve eksilmeden bahsediyoruz. Yani bir ekonomik tasarrufun sonunda meydana gelecek artmanın veya eksilmenin kime ait olduğunun belirlenmesi söz konusudur. Bir de malların hukukî artıp eksilmelerinin kime ait olacağı söz konusudur. Bir ambar da bulunan bir malın zamanla değer kazandığını veya bir bahçede bulunan meyva ağacının büyüdüğünü farzettiğimiz zaman, buradaki artış ekonomik artıştır. Benzer şekilde bir ağacın tabii ömrü nedeniyle yaşlanıp meyva vermemesi de ekonomik azalıştır. Buna mukabil bir malın iyi muhafaza edilmediği için bozulması veya çalınması hukuki bir eksilmedir. Ekonomik eksilmeler o malın tasarrufuna yetkili olanlara aittir. Diğer bir ifade ile bu tür eksilmeler bu tür artmaların karşılığı olup artma kime ait ise eksilme de ona aittir. Buna mukabil hukukî eksilmeler ise hukukî statüyü korumakla mükellef kılınan kimselere aittir. Bunlar birinci

derecede yedieminlerdir. İkinci derecede yedieminlerin dayanışma ortaklıklarıdır. Üçüncü derecede bankanın kendisidir

g.YEDİEMİNLER BİRBİRİNE KARŞI SORUMLUDURLAR

Muhasebede hesapları açılmış bulunan her yerin bir yediemini olacaktır. Bu yediemin tescil edilmiş bulunacaktır. Ancak muhasebe defterlerinde yedieminler değil o yerlerin adları geçecektir. Mallarda meydana gelecek hukukî eksilmeler o yedieminlerce karşılanacaktır. Hatta yedieminin değişmesi devir teslimi ile olacağından, mal sahiplerini ilgilendirmeden hukuk değerler korunmuş olur. Yani devir teslim işine mal sahipleri karışmazlar.

h. ARTMA VE EKSİLMENİN KİME AİT OLACAĞINI MUHASEBE GÖSTERMELİDİR

Muhasebeye asıl intikal edecek kısım, o malın tasarrufuna yetkili olanlarla, o malda meydana gelecek artma ve eksilmelere sahip olacakların bilinmesidir. Emanet hesapların da artma ve eksilme borçluya aittir. Bu husus faizsiz banka muhasebesinin bel kemiğini teşkil eder. Çünkü nizalar özellikle hasar meydana geldiği zaman ortaya çıkar.

i. MUHASEBEYE İNTİKAL BANKAYA YATIRMA DEMEKTİR

Kişiler ellerinde bulundurdukları değerleri banka muhasebesine bildirmekle birinci derecede iştiraki yapmış olacaklardır. Bunun anlamı, bende bu vardır, herhangi bir şekilde acil ihtiyaçlara cevap verecek durum hasıl olursa, benim durumum da müsaitse size kullandırabilirim, demektir. Evinde bir kutu aspirini bulunan kimse banka muhasibine bunu bildirmişse, acil durumda en yakın temin edilebilecek yerden bu aspirin elde edilmiş olacaktır. Belki pazartesi günü veya gündüz eczaneden aspirin alınıp sahibine teslim edilmek suretiyle tekrar eski durum hasıl olacaktır. Bankaya bu bildirimi yapanın sağlayacağı fayda şüphesiz buna benzer bir fayda olacaktır. Yani kendisine de aspirine benzer bir şey lazım olursa, banka muhasebesi ona en yakın nereden temin edebileceğini bildirecek ve o da zaman kaybetmeden ihtiyacını giderebilecektir. Medeniyetin bugünkü merhalesinde böyle bir dayanışma sistemi kurulmamıştır. Kur'ân ise bu sistemi yetimleri korumayı emreden ve yedirme müessesesini iman için temel kabul eden "Mâûn" suresinde teşri etmiştir. Mâûn, değer itibariyle fazla bir şey tutmayan amma gerektiğinde acilen komşulardan temin edilememesi halinde büyük zarar ve tehlike doğuran şeylerdir.

j. ÖZEL MÜLK ORTAK KULLANIMA BIRAKILABİLİR

İkinci derecede bankaya iştirak ise eşyaların ortak yere konmasıdır. Mesela, bir apartmanın çatı katında bulunan kütüphaneye herkes kitaplarını koyacak ve böylece herkesin kendi kitabına sahipliği devam ederken, komşuların da o kitaplardan yaralanması sağlanacaktır. Bu uygulama kendisine de benzer yararlanmayı sağlayacağından herkes buna taraftar olacaktır. Burada ortaya konan şey aynî olup, kişinin mülkiyet ve tasarruf hakları korunmuş bulunmaktadir. Sadece başkalarının da yararlanması sağlanmaktadır. Bu kiralama şeklinde de işleyebilir. Herkes arabasını ortak bir park yerine koyar ve anahtarlarını park eminine verir, isteyenler de gelip parkta bulunan arabalardan birinin

anahtarını alarak arabayı kullanırlar. Kirasını da mal sahibine vermiş olurlar.

k. AYNÎ MEVDUAT AMBARLARA TESLİM İLE OLUR

Bir adım daha ileri gittiğimiz zaman, bankaya iştirak etmek demek, misliyatı bankanın ambarına teslim etmek demektir. Meselâ, inşaat yapacak olan birisi demir alıp stok edecektir. Ancak bu demiri belki bir ay sonra kullanabilecektir. Bir ay sonra iade edebilecek kimseler bu demiri alıp bir an evvel inşaatlarını yapma imkânına ereceklerdir. Görülüyor ki, müşteri kendi malını kademe kademe bankanın emrine amade tutarak varlığını bankaya tevdi edebilmektedir. Bu sistemin işleyebilmesi için muhasebenin hem basit ve kolay, hem de sağlam bir usulle tutulması zarurîdir.

l. ÖZEL MUHASİPLİK EĞİTİMİNE İHTİYAÇ VARDIR

İşte bütün bunları gösterecek bir muhasebe sisteminin geliştirilmesi zarurîdir ve yüksek matematik kültürüne ihtiyaç vardır. Her olayın kayıt şekli çözümlenecek, programlanacak ve kayıtlara geçirilerek işlenecektir. Bu muhasebenin şekli prensip olarak çok basittir. Bugünkü kompitürlerin problemlerine benzer. Ne var ki, üstünde çalışılmadığı müddetçe kolay bir şekilde uygulanamamaktadır. Hele cari muhasebe sistemine alışmış muhasipler için bu tür muhasebe tutmak pek sıkıntılı olmaktadır. Çıkar yol, cari muhasebe sistemini bilmeyen ama matematik ve hukuk kültürü olan kimseleri kursa tabi tutup muhasebeyi bunlara tutturmak olarak gözükmektedir.

m. TAŞITLAR DA YER HÜKMÜNDEDİR

Buna bir misal olarak, bir kimsenin kendi arabasını ortaklığa kullanılmak üzere koyduğunu ve bundan isteyenlerin kira ile yararlanabileceklerini gösteren bir muhasebe kayıt şeklini düşünelim. Burada araba sahibine aittir ve onun emrindedir. Kimseye teslim edilmemiştir. Bunu muhasebeye nasıl intikal ettireceğiz. Araba bir yer olarak düşünülebilir. Her ne kadar kendisi hareketli ise de, içine başka eşyalar konabildiği ve kilitlenebildiği için sabit ambardan fazla farkı yoktur.

Bu nedenledir ki kanunlarda gemiler, uçaklar ve arabalar taşınmazlar hükmüne tabi tutulmuştur. Öyleyse arabaya böyle bir hesap numarası açacağız ve yer hesap numarasını vereceğiz. Arabanın kime ait olduğunu belirlemek için, araba değeri ile borçlu, sahibi değeri ile alacaklı olacaktır. Burada sahip olma yani kâr ve zararın, artma ve eksilmenin de mal sahibine ait olduğunu belirtmek için, araba emanetten borçlu, sahibi de emanetten alacaklı olacaktır. Muhasebeye böylece geçmiş bulunacak ve yıl sonu envanterinde arabının değeri artmış veya eksilmiş olarak, yine araba borçlu, mal sahibi alacaklı olarak işlenmiş olacaktır. Bu sefer garaj borçlu, araba alacaklı duruma geçecektir. Ancak burada artma ve eksilme arabanın kendisine ait olacağından, bu emanet hesaplarında değil, deyn hesaplarında işlenecektir. Arabanın bir kimseye kiralanması halinde, kiralayan borçlu garaj alacaklı duruma geçecek, yani emanet olarak araba garajdan çıkıp kullananın eline geçmiş olacaktır. Yine bu emanet hesaplarında değil, deyn hesaplarında işlenecektir. Buna karşılık tahakkuk eden kira arabanın alacağı ve kiracının borcu olarak işlenecek

ve bu da deyn hesaplarında işlenecektir. Ki racı parayı bankaya öder ve banka mutemedi deynden borçlu ve kiracı da alacaklı olarak hesaba geçirilmiş olur. Böylece devre kapanır. İşte buna hesap planı denilmekte ve her işlem için bir fihrist yapıp, planlarını tespit etmek, banka muhasebesinin esas işi olacaktır.

IV. VADELİ VE VADESİZ HESAPLAR

a. HESAPTA BORCUN VADELİ VEYA VADESİZ OLDUĞU BELİRTİLMELİDİR

Hesaplarda birinci derecede borç ve alacağın emanet veya deyn olduğu belirtilecektir. Yani mal hasar görünce o hasarın kime ait olduğu muhasebece bilinmelidir. Faizsiz sistemde kazanç kime aitse zarar da ona ait olacağı için bu kaydın önemi bir kat daha artmış bulunmaktadır. Muhasebede kaydedilecek ikinci önemli husus, borç ve alacakların vadeli olup olmaması hususudur. Mal sahibinin alacağını hemen talep edip edememesi iş hayatında çok önemli rol oynamaktadır. Eğer alacaklıların hepsine alacaklarını hemen talep etme hakkını tanımış olsaydık, borçlular bu aldıkları şeyden yararlanamaz hale gelirlerdi. Borcun vadeli olması borçlulara yararlanma imkânı sağlamaktadır.

b. VADE TALEP HAKKINI DOĞURUR. ÖDEME TALEPTEN SONRA OLUR

Bankanın önemli hizmetlerinden birisi de, vadesiz alacakları vadeli borçlara çevirmektir. Herkes mevduatını istediği zaman geri almak üzere bankaya vermekte ve böylece bir vadesiz borçlanma ortaya çıkmaktadır. Banka ise müstakrizlere vadesiz değil de vadeli borç vermektedir. Bu suretle iş yapma imkânı ortaya çıkmaktadır. Banka bu imkânı birçok mudiyi bir araya getirmek suretiyle elde edebilmektedir. Mudiler alacaklarını aynı anda istemiyeceklerinden mevcut olan miktardan vadeli borç verilebilmektedir.

c. MÜSTAKRİZ TALEPTEN ÖNCE ÖDEME DURUMUNDA DEĞİLDİR

Hangi suretle olursa olsun, faizsiz sistemde borç alan borcunu vadesinde ödemek durumunda değildir. Vade hiçbir zaman ödemeye mecbur olduğu bir tarihi göstermez. Vade alacaklının talep edebileceği tarihi gösterir. Vadesi gelmeyen alacakların talebi caiz değildir Rızası olmadığı müddetçe de borçlu alacaklıya vadesinden önce ödenmesine zorlayamaz. Vadenin gelmesi halinde alacaklı talep ederse borçlu ödeme durumunda olur. Yoksa talep etmeden borçlu ödemekle mükellef değildir. Vadesi geldikten sonra alacaklı, borçlu isterse ödemeyi kabul etmeye mecburdur.

d. FAİZSİZ BANKADA İSTİKRAZ DA MEVDUAT GİBİ FAİZSİZDİR

Vadesiz borç ve alacak demek, istenildiği zaman ödenebilecek borç ve alacak demektir. Banka bu tür hesaplarda müşterilerine karşı bütün borç ve alacaklarını vadesiz olarak ödemeyi taahhüt etmiştir. Mudiler istedikleri zaman tasarruflarını bankaya yatırabilmekte ve istedikleri zaman da bankadan çekebilmektedirler. Ancak banka müşterileri tevdiatta bulunmaya zorlayamadığı gibi, gelin paranızı alın da diyememektedir. Banka için müstakrizlere karşı durum faizli sistemden farklıdır. Borçlu talebe gerek kalmaksızın vadesi geldiğinde borcunu ödemek durumundadır. Ödemezse kredisi düşer ve icra takibine girişilir. Faizsiz bankada ise durum tamamen bunun aksidir. Müstakrizlerin durumu mevduatların durumuna benzemektedir.

e. FAİZSİZ BANKADA ALINAN KREDİNİN VADESİ YOKTUR

Kredi alan aldığı krediyi faizsiz bankada istediği zaman iade edebilmektedir. Halbuki faizli bankada vadesi gelmeden böyle bir iadeye cevaz verilmemektedir. Faizsiz bankada alınan kredinin vadesi yoktur, müşteri ne zaman isterse o zaman iade etmektedir. Ancak devre sonlarında yapılacak hesaplarda mevduat hacmi ile istikraz hacmi karşılaştınlır, buna göre kredisi azaltılır veya çoğaltılır. İşte eğer kredi azaltılması vuku bulmuş ve almış olduğu kredi limitinden daha çok ise onu iade etmeye mecburdur ve o fazlalık için icra takibi yapılabilir. Kredi limiti içinde kaldığı müddetçe kimseden borcunu ödemesi istenemez. Görülüyor ki faizsiz banka sadece faiz yükünü kaldırmakla kalmıyor, aynı zamanda tüm iş yapanların uykularını kaçıran senetlerin gününde ödenip ödenememesi kaygılarını da bertaraf ediyor.

f. KİRACIYI ÇIKARMA SİSTEMİ KALDIRILMIŞTIR

Vadeli ve vadesiz hesapların başka bir önemi kiralarda görülmektedir. Eski çağlarda herkes kendi işyerinde çalışıyordu. Bir kiralama problemi yoktu. Şimdi ise artık büyük işyerleri oluştuğu ve bu işyerleri miras olarak intikal ettiği için, artık büyük bir ekseriyet kendi işyerinde değil, kirada bulunduğu bir yerde iş yapmak zorunda kalmaktadır. Halbuki işyerleri ekonomide bir şahsiyet iktisap etmekte, çevre orada iş yapandan çok o işyeri ile ilişki kurmaktadır. Bir yerin böyle iş yapacak hale gelebilmesi için uzun zaman kendisini tanıtması gerekmektedir. Sık sık işyeri değiştirmek hem çalışanı hem de işyerini rahatsız eder ve müşterileri de tedirgin eder. Bundan dolayıdır ki artık kiralamalar vadesiz değil vadeli olacaktır. Yani mal sahibi hiç bir zaman kiracıyı çıkaramayacaktır. Kiracı uygun kirayı verebilmeye devam ettiği müddetçe orada kiracı olarak kalma imtiyazına sahip olacaktır. Mal sahibi dahi, ben burada kendim iş yapacağını diye kimseyi işyerinden edemiyecektir. Bir taraftan mülk sahiplerine kira garantisini verirken, diğer taraftan kiracılara da oturma garantisini vermiş oluyoruz. Bu faizsiz bankanın getirdiği yeni bir mülkiyet anlayışıdır. Bu anlayışın hukukça geçerli olabilmesi için tapuların banka veya bankanın kurucusu tüzel kişilerde bulunması gerekir.

g. BORÇ VE ALACAĞIN VADELİ OLUP OLMADIĞ1 BELİRTİLİR

Bu izahlarımızdan anlaşılacağı gibi, vade tarihe bağlanan bir şeyden ziyade şarta bağlanan bir şeydir. Meselâ, talep tarihinden itibaren altı ay içinde ödeme mükellefıyeti vadeli bir anlaşmadır. Hesap vadesi içinde bulunduğu müddetçe alacaklının onu talep etmeye hakkı yoktur. İşte muhasebenin ikinci olarak önem verdiği şey de, borç ve alacağın vadeli olup olmadığının belirlenmesidir.

h. HESAPLAR DEYN VE EMANET İLE VADELİ VE VADESİZ OLMAK ÜZERE DÖRT ÇİFTTİR

Hesaplar vadeli emanetler, vadesiz emanetler, vadeli deynler, vadesiz deynler ve bunların borç ve alacakları olmak üzere sekiz çeşit olmaktadır. Yani ister kişilerin, ister yerlerin, ister ortakların, isterse senetlerin bir hesabında, sekiz çeşit hesap toplanmış olacaktır. Muhasebede bunların kısaca gösterilmesi için dörder sütun ayrılmış olacaktır. Sütunların ikisi emanetleri, ikisi de diğer deynleri gösterecektir. Emanet veya deyn

sütunları da vadeli ve vadesiz olmak üzere ayrılmış olacaktır. Sütunların dış tarafta olanları vadelileri, iç tarafta olanları vadesizleri gösterecektir. Sağda olanlan deyn'leri solda olanları da emanetleri gösterecektir. Sırayla vadeli emanet, vadesiz emanet, vadesiz deyn ve vadeli deyn olarak yerlerini alacaklardır.

Bunlar kısaca (VE) vadeli emanet, (E) vadesiz emanet, (D) deyn, (VD) vadeli deyn olarak adlandırılacaktır.

i. BORÇ ORTADA YAZILI İSE BORÇLU, SAĞDAKİ ALACAKLIDIR

Muhasebede iki çeşit gösterme usulü vardır. Ya ortada borç miktarı yazılır. Borçlu ve alacaklı, borçlu solunda ala caklı sağında olmak üzere gösterilir.

Ahmet 100 Altın VD Akdemir

Bu yazılışın anlamı, Ahmet Akdemir'e vadeli deyn olarak 100 altın borçludur veya Akdemir Ahmed'e 100 altını vadeli deyn olarak vermiştir, demektir.

j. HESAP SAHİBİ ORTADA İSE SAĞDAKİ BORÇ, SOLDAKİ ALACAKTIR

İkinci gösteriş, hesap sahibi ortada yazılır; borcu sağında alacağı solunda gösterilir.

l00 VD Ahmetl500 HDÇ E

Bunun anlamı, Ahmet genel hesaba yani bankaya 1500 HDÇ'yi vermiş, buna karşılık 100 altını vadeli deyn olarak borçlu olmuştur.

Şimdi kısaca bu sekiz hesabın neleri ifade ettiğini sıralamaya çalışalım.

KİŞİLERİN VADELİ EMANET BORÇLARI

Kişinin kiraladığı taşınmazlar bu hesapta işlenecektir. Çünkü binada meydana gelecek artma ve eksilme borçluya aittir ve bina sahibi kiracıyı hemen çıkaramayacağından vadesiz değil vadelidir. Borç olması da binanın kendisine ait olmamasından ileri gelmektedir.

KİŞİLERİN VADESİZ EMANET BORÇLARI

Şirketi mudarebe kurulmuş ve sermaye sahibi işletmeciye bir miktar sermaye vermiştir. Bu sermaye emanettir. Çünkü sermayedeki artıp eksilme esasta sermaye sahibine aittir ve bu borç bir vadesiz borçtur. Zira sermaye koyan istediği zaman mukaveleyi feshedip mevcut durumu ile tasfıye hakkına sahiptir. İş yapan da benzer şekilde tasfiyeye gidebilir.

KİŞİLERİN VADESİZ DEYN BORÇLARI

Bir kimsenin kendisinden istendiği zaman ödenmek üzere kendisine verilen şeyler vadesiz deyn borçlarındandır. Bunlarda artma ve eksilme borçluya aittir ve talepten sonra verilmesi gerektiği için vadesizdir.

KİŞİLERiN VADELİ DEYN BORÇLARI

Belli bir müddet sonra ödenmek üzere alınan borçlar bu hesapta işlenecektir. Artma ve eksilme borçluya aittir ve alacaklının vadesi gelmeden talep etme hakkı yoktur.

KİŞİLERİN VALELİ EMANET ALACAKLARI

Bir kimsenin taşınmazlardaki paylarını ifade eder. Kiraya veren kimsenin kiraya verdiği mal üzerindeki hakkını belirtir. Taşınmazlardaki pay taşınmaz veya değer itibariyle talep edilemez. Kiraya veren de kiracıyı istediği zaman çıkaramaz. Bundan dolayı bunlar vadeli alacaklardır. Artma ve eksilme borçluya ait olduğu için emanettir.

KİŞİLERİN VADESİZ EMANET ALACAKLARI
Her hangi bir ortaklığa konan ve taşınmazlarla ilgili olmayan sermayedir. Burada artıp eksilme alacaklıya ait olduğu için emanettir. Diğer taraftan ortaklıktan aynlmak istediği zaman sermayeden mal veya varsa nakti hemen çekebilme imkânına sahip olduğu için vadesizdir.
KİŞİLERİN VADESİZ DEYN ALACAKLARI
Kişilerin bankaya yatırmış olduklan mevduat veya benzer şartla başkasına verdikleri borçlar bu tür alacaklardır. Talep tarihinden itibaren ödenmeleri gerekir ve artıp eksilme borçluya aittir.
KİŞİLERİN VADELİ DEYN ALACAKLARI
Bir yatırımda yatırıma ortak olmak üzere yapılan çalışmalar karşılığı alınacak paylarla bu tür vadeli borç verenlerin alacaklarını ifade eder. Vadesi gelmeden istenemez. Artma ve eksilme alacaklıya aittir.
ORTAKLIKLARIN VADELİ EMANET BORÇLARI
Ortaklıklara konan sermayeyi ifade eder. Ortaklıklar tasfıye edilmediği müddetçe bu sermayeyi iade etmek durumunda olmayacaklarına göre bu sütunda işlem göreceklerdir. Artıp eksilme ortaklara aittir.
ORTAKLIKLARIN VADESİZ EMANET BORÇLARI
Ortaklığa konan ve istenildiği zaman geri çekilebilecek sermayeleri belirtir. Artma ve eksilme ortaklara aittir ve vadesizdir.
ORTAKLIKLARIN VADESİZ DEYN BORÇLAR1
Ortaklıkların almış oldukları vadesiz borçlarını gösterir. Bunlarda artıp eksilme ortaklığa aittir. Vadesizdir.
ORTAKLIKLARIN VADELİ DEYN BORÇLARI
Ortaklıkların aldıkları kredileri ifade eder. Bütün bu dört hesap ortaklığın malvarlığını gösterir. Bir kısmı sermayedir, bir kısmı da borçtur.
ORTAKLIKLARIN VADELİ EMANET ALACAKLARI
Ortakların yatırıma çevirdikleri sermayeleri ifade eder. Yatınma çevirdikleri için vadeli alacak şekline dönüşmüştür. Artıp eksilme ortaklıklara aittir.
ORTAKLIKLARIN VADESİZ EMANET ALACAKLARI
Ortaklıkların mallara dönüşmüş sermayelerini ifade eder. Bu mallar taşınır mallardır. Mal olduğu için vadesiz kabul olunur.
ORTAKLIKLARIN VADESİZ DEYN ALACAKLARI
Ortaklıkların nakit halinde bulunan ve bankalarda mevdu veya ortaklarda emanet nakti ifade eder. Ortaklık üzerinde ve kasasında nakti taşımayacağından tüm nakti bu hesapta toplanmış olacaktır.
ORTAKLIKLARIN VADELİ DEYN ALACAKLARI
Ortaklıkların vadeli olarak açtıkları kredileri veya taksitli iştirak alacaklarını ifade eder.
YERLERİN VADELİ EMANET BORÇLARI
Bu taşınmazların kendi değerlerini ifade eder.
YERLERİN VADESİZ EMANET BORÇLARI
Yerlerde bulunan ve kendi fonksiyonlarını icra edebilmeleri için gerekli taşınır malları ifade eder. Makinenin yakıtı, yağı bu tür hesaplarda işlenir.
YERLERİN VADESİZ DEYN BORÇLARI
Yerlere emanet edilen ve her zaman alınıp götüri,ilebi len taşınırlan ifade

eder.
YERLERİN VADELİ DEYN BORÇLARI
Taşınmazların bakımı ve temizliği için harcanmış emeği ve bununla ilgili malzemenin karşılığı bu hesapta işlenir.
YERLERİN VADELİ EMANET ALACAKLARI
Değerlerindeki düşüşü ifade edecektir.
YERLERİN VADESİZ EMANET ALACAKLARI
Kendilerinden alıp götürülen taşınır malları ifade edecektir.
YERLERİN VADELİ DEYN ALACAKLARI
Bu yerlere tahakkuk eden kira alacaklarını ifade edecektir.
YERLERİN VADESİZ DEYN ALACAKLARI
Bakım masraflarının gelen kiralardan kapatılmasını ifade eder.
SENETLERİN VADELİ EMANET BORÇLARI
Senetler için konulmuş olan rehin taşınmazları ifade eder.
SENETLERİN VADESİZ EMANET BORÇLARI
Senet karşılığı ambarlara girmiş olan malları ifade eder.
SENETLERİN VADESİZ DEYN BORÇLARI
Senetlerin satışından gelen nakti ifade eder.
SENETLERİN VADELİ DEYN BORÇLARI
SENETLERİN VADELİ EMANET ALACAKLARI
Satılmış senetleri ifade eder.
SENETLERiN VADESİZ EMANET ALACAKLARI
SENETLERİN VADELİ DEYN ALACAKLARI
SENETLERİN VADESİZ DEYN ALACAKLARI
Senetler çıkarılmaya karar verildiği zaman kendilerine bir hesap açılır ve senetler bastırılarak mutemetlere verilir. Mutemetler senet borçlusu olurlar ve senet, senet alacaklısı olur. Bu borç ve alacaklar vadeli deyn hesaplarında işlenir. Senedin bir mutemetten diğer mutemete devri aynı hesaplarda yürütülür. Senet bir mal karşılığı ortaklara intikal ettiği zaman, senet hesabı vadeli emanet hesabından alacaklı ve senet sahibi aynı hesaptan borçlu olacaktır. Satılan senetlerin selem veya mal karşılığı olması hesapların vadeli veya vadesiz sütunlarında işlenmesini gerektirecektir. Senet hesaplarında hemen görülmesi istenen şey, tüm senetten kaçının satılmış olup kaçının henüz satılmış olmadığının bilinmesidir. Bunu ayıran husus, emanet alacaklar satılmış, deyn alacaklar ise satılmamış senetleri ifade edecektir. Toplam alacaklar senedin çıkarılan miktarını gösterecektir. Bu miktarlara dayanılarak her gün senetlerin fiyatları hesaplanacaktır. Senet hesabının önemi bundan dolayı çok büyüktür.
Malların envanterini yapmak zordur. Halbuki senetlerin envanterini yapmak çok kolaydır. Bu sayede mal envanterini de kolaylıkla hesabî olarak bulmak kolay olacaktır.
V. MUHASEBE ÇEŞİTLERİ
a.. MUHASEBEDE HER DEĞERİN BİR TAZMİNAT DEĞERİ VARDIR
Muhasebede borç ve alacak tesbit edilirken her zaman bu değerler nakit olmazlar. Nakit olsalar bile değişik nakit kullanılmış olabilir. Bunların nıuhasebeye intikal etmesi muhasebede bazı zorluklar doğurmaktadır.

Muhasebe hatalarının bulunabilmesi için çift tarafı toplayıp karşılaştırma yapılması gerekecektir. Bu toplamanın yapılabilmesi aynı birimi kullanmaya bağlıdır. Bundan dolayıdır ki, bütün borç ve alacaklar bir para birimi ile değerlendirilerek geçirilir. Bunun iki anlamı olacaktır. Biri, sadece muhasebede dengenin kontrol edilebilmesi için kullanılan bir yardımcı rakam gözü ile bakılacaktır. Diğeri ise, malın ortadan kalkması veya borcun yerine getirilememesi halinde tazminat değerini belirtecektir. Başka türlü değerlendirme mümkün olmadığı zaman bu değere başvurulacaktır. Bu değeri genellikle muhasipler takdir edip koyacaklardır. Taraflar da anlaşıp koyabilirler.

b. AYNI DEFTERE KAYDEDİLEN DEVİR SENETLERİ BİR MUHASEBEDE TOPLANMIŞ OLUR

Değerlerin çok farklı olması nedeniyle aynı muhasebede tutulması bazı karışıklıklara ve zorluklara sebep olur. Mümkün olduğu kadar aynı para birimi ile değerlendirilecek hesaplar bir muhasebede tutulur. Bir muhasebeden kastımız aynı yevmiye defterine kaydedilen hesaplardır. Alan ve veren veya borçlu ve alacaklı arasında tanzim edilen devir senedi merkez muhasibe gidecek ve bu muhasip yevmiye defterine numara vererek bu devir senedini kaydedecektir. Bu kaydın iki önemli faydası vardır. Biri, devir senetlerinin kaybolması veya yangın gibi bir afete uğraması halinde defterde aynı kaydın bulunmasıdır. Diğeri de, sonraki tarihlerle devir senetleri tanzim etme imkânının ortadan kalkmasıdır. Bu suretle kaydedilmiş bir devir senedi resmen tescil edilmiş olacak ve ileride belge olarak kullanılacaktır. İşte böyle bir defterde toplanan hesaplara bir muhasebe hesapları denilir.

c. TAŞINMAZLAR AYRI MUHASEBEDE TOPRAK SENEDİYLE İŞLEM GÖRÜR

Değerler içinde taşınmazlar ayrı bir özelliğe sahiptir. Bir yerden alınıp diğer yere nakledilemiyecekleri gibi, yok edilmeleri de mümkün değildir. Dolayısıyla bu tür malların emaneti ipotek edilmesi güven vericidir. Bunların alınıp satılmaları da diğer malların alınıp satılmalarından farklıdır. Büyük değerler taşırlar ve az sayıda hareket görürler. Sonra bunların değerleri diğer malların değerlerinin aksine düşer ve yükselir. Refah devrelerinde fiyatları yüksektir, kriz devrelerinde ise değerleri düşüktür. Bunları toprak senedi ile değerlendiriyoruz ve ayrı bir muhasebede topluyoruz.

d. İNŞAAT HESAPLARI DA AYRI MUHASEBEDE TUTULUR

Taşınmazların muhasebesinde önce inşa edilmeleri söz konusu olacaktır. İnşaatta arsa, genel hizmet, malzeme ve işçilik harcanacaktır. Bunların ayrı ayrı hesaplarda tutulması uygun olacaktır. Arsa, vadeli emanet, malzeme, vadesiz emanet, işçilik, vadesiz deyn, genel hizmet de vadeli deyn hesaplarında işlem görecektir. İnşaatın taahhüt edilmiş nakti vadeli deyn alacağında, ödenmiş nakti vadesiz deyn alacağında, henüz inşaatta harcanmamış malzeme vadesiz emanet alacağında, teslim edilmiş yerler vadeli emanet alacağın da hesap göreceklerdir. Böylece inşaat hesapları ayrı bir muhasebede tutulmuş olur.

e. TAŞINMAZLAR VE İŞLETME HESAPLARI DA AYRI MUHASEBEDE TUTULUR

Taşınmazların bitmesi halinde sonra onlar için kullanma muhasebesinin tutulması gerekecektir. Kiraya verilmesi, gelen kiraların tamir ve bakımına harcanması bu muhasebe de işlenecektir. Ayrıca her taşınmazın yine genel hizmeti görülecektir. Burada genel hizmetler ve bakım işçilikleri ile gelen kiralar ve amortismanlar ayrı ayrı sütunlarda işlenecektir. Kira hesaplarında binanın amorti edilmeyen değeri vadeli emanet borcunda, amorti edilmiş kısmı vadesiz emanet borcunda, bakım masrafları vadesiz deyn borcunda, genel hizmet masrafları vadeli deyn borcunda gösterilecektir. Taahhüt edilmiş kira alacakları vadeli deyn borcunda, gelen kiralar vadesiz deyn alacağında görülmüş olacaktır. Amortismanlar vadeli emanet borcu hesabından düşülmüş olacaktır. Sahiplerine sağladığı net kiralar ise vadesiz emanet alacaklarında işlenecektir. Böylece bir yapının tüm hukukî durumu bütün geçmişi ile muhasebeye intikal etmiş olacaktır. Ödenen vergiler genel hizmet payı arasında mütalaa edilecektir.

f. ÇALIŞANLARIN DA AYRI MUHASEBESİ VARDIR

Kira hesaplarına benzer bir hesap da işçilik hesaplarıdır. Bunlar da çalışma muhasebesinde yer alacaktır. Çalışanların iktisadî bakımdan ayrı bir yeri vardır. Esas hak sahibi bunlardır. Bunların emekleri doğrudan doğruya ölçülemez. Ancak yaptıkları iş ile orantılı olarak bir değerlendirme yapılabilir. Bunlar yapılan işten bir pay alacaklardır. Sosyal hakları bu çalışmalarına göre düzenlenmektedir. Bunların tüm muhasebe içindeki hakları farklı statüye tabi olacaktır.

g. ÜCRETLER DE DEĞİŞİKTİR

Çalışanların istihkakları çeşitli şekilde doğmaktadır. Bunlardan bir kısmı doğrudan doğruya ücret mahiyetinde olup geçtiği zamanla orantılı olarak belirlenmiş bir karşılık iktisap ederler. Diğer bir kısmı ise parça başına götürü iş mahiyetinde olup o işi teslim etmiş olmalan ile karşılığını yine belirlenmiş bir miktar ile alırlar. Başka bir çalışmada işe ortak olmak şeklindedir. Meydana gelen hasıladan pay alacaklardır. Diyelim ki, bir tavuk çiftliğinde çalışan bir işçi kümesten günde çıkan bin yumurtadan elli yumurta istihkak edecektir. Bu götürü işçilikten biraz farklıdır. Götürü işçilik olsaydı, bin tavuğa bakan işçi tavukların vereceği yumurta ne olursa olsun elli yumurta alacaktır.

Bir dördüncü çalışma şekli de, genel hizmetten pay alma mahiyetindedir. Bu artık yapılan işe veya işletmenin cirosuna göre değil de, çalışanın çalışması nisbetinde genel net gelirlerden pay almasıdır. Bir nevi kâra katılmadır. Bazen hiç çalışmadan da bu tür genel gelirlerden pay sahibi olunabilir. Emeklilerin istihkakları bu türdendir. Faizsiz sistemde emekliler de belirlenmiş bir maaş değil, genel gelirlerden bir pay alırlar. Mahsulün çok olduğu, brüt hasılanın büyük olduğu devrelerde genel gelirler de çok olacak ve emeklilere de daha çok pay düşecektir. Aksine kriz devrelerinde genel gelirler azalacak ve onlara düşen pay da azalmış olacaktır. Böylece millî gelirde dengeli bir dağılım sağlanacaktır.

h. BUNLAR DA VADELİ VE VADESİZ EMANET VE BORÇ HESAPLARINDA TOPLANIR

Genel hizmet ve genel istihkak alacakları vadeli emanet hesabından;

hasıladan pay alacaklar, vadesiz emanet hesabından; belirlenmiş ücretler, vadesiz deynden; götürü işçilikler vadeli deynden alacaklı olacaklardır.

i. CARİ HESAPLAR DÖRT SENET ÜZERİNDE YÜRÜYECEKTİR

Çalışanlara ücret olarak banka muhasebemizde bankanın temel senetlerinden biri verilecektir. Bunlar toprak senedi, demir senedi, buğday senedi ve altın senedi olacaktır. İşçi ücretlerinin çalışırken verdikleri şeklinde gösterilmeleri, aldıklan zaman da, yukanda bahsedilen esaslar içinde, kendilerine senetlerin verilmesi esas olacaktır. Ücretlerin tahakkuk ettirilerek senet veya nakit hesaplarına intikal ettirilmeleri ve böylece yıl sonu hesaplarının kapanmalarında toprak senetleri vadeli emanet borcundan, demir senetleri vadesiz emanet borcundan, buğday senetleri vadesiz deyn borcundan, altın senetleri vadeli deyn borcundan hesap görerek verilecektir. Bu ara bugünkü cari düzende çalışanın kazandıklarına uygulanacak vergiler de vergi alacaklısı olarak yine bu çalışanların muhasebesinde yer alacaktır. Vergilerin çeşitleri vardır. Emlak vergisi gibi sabit vergiler, işletme vergileri, gelir vergileri ve harçlar olmak üzere tasnif edilirler. Bu vergilerin değişik türleri değişik sütunlarda işlenecektir.

Sabit vergiler vadeli emanet, işletme vergileri vadesiz emanet, gelir vergileri vadesiz deyn, harçlar vadeli deyn sütunlarında işlenir.

VI. MAL MUHASEBESİ

a. FAİZSİZ SİSTEMDE LİBERALİZMİN SERBESTLİĞİ VE KAPİTALİZMİN İŞ BÖLÜMÜ VARDIR

Ekonominin temeli insandır, insanın mala olan ihtiyacıdır. Diğer bütün değerler insan için kullanılacak malların üretilmesine yardım ettiklerinden kıymet kazanmışlardır. Biz mal deyince dar manada taşınırları kastediyoruz. Taşınırlar içinde bilhassa tüketim mallarını anlıyoruz. İnşaatta kullanılan mallar ise malzeme demektir. Malların stoklarını bilmek ve sahiplerini belirlemek için ayrı bir muhasebe tutulacaktır. Bu muhasebeye ambar muhasebesi denilmektedir. Maliyet muhasebesi ile ambar muhasebesi arasındaki fark, ambar muhasebesi mevcut malların miktarlarını, maliyet muhasebeleri ise değerlerinin miktarlarını belirler. Biz mal muhasebesi derken ambar muhasebesi ile kastedilen muhasebeyi ifade etmek istiyoruz.

Faizsiz sistemde maliyet muhasebesi faizli sistemin maliyet muhasebesinden çok farklıdır. Faizli sistemde maliyet her kademede nakit ile değerlendirilir, üzerine faizi bindirilir ve böylece parça parça, küme küme maliyetler eklenerek bulunur. Halbuki faizsiz sistemde malların değerleri üretilirken belirlenemez. Üretimde girdiler vardır. Bu girdilerin hasıladan payları mevcuttur. Sonunda girdi sahipleri mallarını alırlar. Bu mallar sahipleri tarafından satılır ve işte o zaman maliyet değeri değil, girdilerin değerleri hesaplanabilir. Diyelim ki, 10.000 yumurtalık bir kümeste 5.000 yumurta karşılığında yem alınmıştır. 200 yumurta karşılığında genel hizmet taahhüt edilmiş ve 200 yumurta karşılığında da işçilik yapılmıştır. Tavuklar o gün 900 yumurta vermişlerdir. Bu yumurtalar yukarıda verilen nispetlere göre paylaştırılır.

Bu kademede yumurtaların kaça mal oldukları bilinemez. Bu yumurtaları sahipleri satarlar ve toplam para sonradan belli olur. Ancak işçi 90 yumurta almıştır, yirmişer liradan satmışsa yevmiyesini 1800 liraya getirmiştir. Burada görülüyor ki, faizsiz sistemde bir maliyet muhasebesi uzun uzun kayıtlara ve değerlendirmelere ihtiyaç göstermez. Sadece satış fiyatları girdilerin değerlerini tesbit eder. İşte bu nedenledir ki, faizsiz sistemde mal muhasebesi maliyet muhasebesinden çok daha önemlidir. Şekli ve tarzı başkadır.

Bunun önemini tesbit edebilmemiz için bir misal vermek isteriz. Diyelim ki, bir konfeksiyon işyerinde önce kol, bacak ve gövde müstakil olarak hazırlanmaktadır. Kesim ambarından alınan kollar dikiliyor ve kol ambarına teslim ediliyor. Kol ambarındaki stok seviyesi kol için verilecek işçilik bedelini belirleyecektir. Kol miktarı az ise fiyatı yükseltilip terzileri kol imal etmeye teşvik etmek gerekecektir. Kol miktarı çok ise o zaman kolun işçiliğini düşürüp terzileri başka işe yöneltmek gerekecektir. Yani faizsiz sistem bir taraftan liberalizmin serbest dengesini korurken, diğer taraftan kapitalizmin işbölümü ve işbirliğini de gerçekleştirecektir. İşte bu durum kuvvetli fakat basit bir mal muhasebesi ile sağlanabilir.

b. ALINAN VE VERİLEN PARÇALAR ARA FİYATLARIYLA MUHASEBEYE GEÇECEKTİR

Muhasebenin temeli, herkesin verdiğini ve aldığını yazması ile bu muamelenin bir fişle genel muhasebeye intikal etmesinden ibarettir. Bir yere getirilip teslim edilen mal, meselâ, kol deftere kaydedilecektir. O yerden alınıp götürülen kol da kaydedilecektir. Defter hafta sonunda mal muhasibi tarafından tetkik edilecek ve icmal çıkarılacaktır. İcmal de şunlar yapılacaktır. O hafta kimler tarafından kaç kol teslim edilmiş ve yine o hafta kimler tarafından kaç kol alınmıştır? Şimdi hafta sonunda kaç kol vardır? İşte bu işlem işletmenin muhasebesine girecek, işletme muhasebesi kol borçlu ve alacaklıları geçmiş haftanın fiyatı ile işletme senedi cinsinden borçlandıracak ve alacaklandıracalitır. Ayrıca mevcut stok miktarına göre de kolun işletme senedi cinsinden fiyatını belirleyecekjtir. İşte mal muhasebesi dediğimiz şey budur. Diğer muhasebe ile karışmaması için ayrı bir muhasebede tutulur.

c. SELEM VE İSTİSNA DEYN AKİTLERİDİR

Mal muhasebesinde verilen malların hangi esas içinde verildiğini yani vadeli emanet, vadesiz emanet, vadeli deyn ve vadesiz deyn'den hangisinin olduğu kendi sütunlarında belirtilecektir. Buradaki tanımlar çok sade ve açık olduğu için ayrı ayrı izaha gerek yoktur. Yalnız istisna ve icar akitlerindeki mal teslimi ile ilgili bir açıklamada bulunalım: İstisna akti, malzemesi çalışana ait olmak üzere verilen siparişleri ifade eder. Selem akti olmadığı müddetçe bu mallardaki her türlü hasar iş yapana yani borçluya aittir. Dolayısıyla emanet değil deyndir. Hatta imalat bitip mal hazır olduktan sonra mamulü beğenmeyen müşteri bunu almayabilir. İslâm hukukunda buna "hıyar-ı rü'yet" denilmektedir. Selemde tarifeye uymuş olmak şartı ile malın kabul edilmesi mecburidir. Ne var ki, bu mecburiyet sadece ambarlar için söz konusu olup müşteri mamulü beğenmediği takdirde her zaman senedi verip malı almaktan

vazgeçebilir. Elindeki senedi ya başka ambarda daha sonra beğeneceği mal ile değiştirir, ya da selem senedini istediği fiyatla satar.

d. İŞÇİLİK AKİTLERİ EMANET AKTİDİR

İcar (iş) akitlerinde ise malda meydana gelecek hasar işçiye değil, iş yaptırana aittir. Kumaşı mal sahibinden olmak üzere verilen siparişler böyle bir iş aktidir. Mal sahibi sonunda işçiliği beğenmeyip elbiseyi reddedemez. Hatta işçi kusur etmişse bunu kendisi değil, onun mesleki dayanışması öder. Bu akit bir deyn aktidir.

VII. NAKİT MUHASEBESİ

a. NAKİTLERDE İŞTİRAKLER EMANETTİR

Nakit maldan farklıdır. Malların muhafazası yedieminlere aittir. Meydana gelecek hasar yedieminlerin veya onun üzerinde çâlışanların dayanışma ortaklıkları tarafından giderilir. Mal deyn veya emanet olabilir. Halbuki nakit kişilerin zimmetinde olup meydana gelecek artma ve eksilme tamamen kendilerine aittir. Yani nakitlerin emanetleri yoktur. Hepsi deyn hesabında işlenir. Hükmü de deyn hükmüdür. Bunlarda ki sütunlar vadeli ve vadesiz olmak üzere aynen kullanılacaktır. Yalnız kişilere verilen nakit veya alınan nakit bir işe sermaye olmak üzere verilmiş veya alınmış olabilir. Ya da borç şeklinde verilmiş veya alınmış olabilir. Bunları belirtmek üzere ayrı ayrı sütunlar kullanılacaktır.

b. ENVANTER HESAPLARINDA PARA DEYN, ZİMMET HESAPLARINDA EMANETTİR

Farz edelim ki, bir kimse bir teneke yağı birisine 10.000 liraya satmıştır. Bununla ilgili bir mukavele akti yapılmış ama ne para ne de yağ teslim edilmemiştir. Taraflar böyle bir akti bankanın muhasebesine bildireceklerdir. Bu akti belirleyen muhasebe, taahhütler muhasebesi olacaktır. Bu biraz ileride ele alınacaktır. Kişi bu akte dayanarak yağı alacaklıya teslim etmiştir. Bu teslim mal muhasebesinde göste rilecek ve temlik olduğu için de emanet hesabında işlenecektir. Sonra malı satan alan satıcıya parasını ödeyecektir. Ödenmiş olan bu para da nakit hesabında gösterilecektir. İşte burada verilen para bir daha geri istenmeyeceğinden ve bir temlik mahiyetini taşıdığı için emanet hesabında gösterilecektir.

Bu muhasebenin kapanması için bu alış verişler taahhüt hesabına bildirilecek ve taahhüt hesapları borç ve alacağın kalmadığını belirleyecektir.

c. NAKİTTE ZİMMET KİŞİLERİN ÜZERİNDE, MALLARDA YERLEREDİR

Gerek mal hesaplarında, gerekse nakit hesaplarında önemli olan husus, herkesin cebinde mevcut bulunan naktin muhasebede bilinmiş olmasıdır. Bu nakit kişinin kendi nakti olursa bu deyn hesaplarında, başkasının nakti olursa emanet hesaplarında görülecektir. Adamın kendi parası da olsa, şayet bankaya kullandırmayı düşünüyorsa, yani ihtiyacınız olursa gelin benden alın diyorsa, bu vadesiz hesapta; yok bende para var ama bunu benden istemeyin, çünkü acil olarak bana lazım, veremem diyorsa, bu da vadeli hesaplarda işlenir. Mal muhasebesinde de benzer mütalaa sarfedilecektir. Ne var ki, mallarda bu zimmette olma işi kişilerde değil yerlere ait olacaktır. Halbuki nakitte zimmet kişilerin üzerindedir.

d. ENVANTER HESAPLARINI MUHAFAZA MASRAFLARINI AZALTIR

Gerek mal gerekse nakit muhasebelerinde alışılmışın dışında bir şey yapıyoruz. O da adamın cebindeki parasını kendisine ait olsa da tespit ediyoruz. Bunun anlamı, meselâ banka müşterisi bir memur aybaşında aldığını bankaya bildiriyor. Yaptığı haftalık veya günlük harcamalarını da bildiriyor. Böylece banka muhasebesi her zaman memurun cebindeki parasını biliyor. Bu bilgi bankaya çok büyük faydalar sağlayacaktır. Para lazım olduğu zaman hangi müşterilerde ne miktar para olduğunu bilecek ve bunlardan kısa vadeli de olsa taleplerde bulunabilecektir. Bu durum para sıkıntısını ortadan kaldıracak ve sermaye darlığını yok edecektir. Ayrıca banka bu naktin muhafazası külfetinden de kurtulmuş olacaktır.

e. ENVANTER HESAPLARI KREDİLEŞME HESAPLARI

Bu yalnız memur ve işçi için değil, esnaf ve köylü içinde uygulayacaktır. Bunların para ihtiyaçları farklı zamanlarda olduğu için böylece birbirlerine kullandırma imkânı rahatlıkla doğacaktır. Bu şekilde beyanat vermiş olmakla, ken di cebinde de olsa parayı mevduat olarak kabul edip kendisi ne kredi hakkı tanıyabiliriz. Yani o da sıkıştığı zaman böyle kısa vadeli krediler alma hakkını elde etmiş olacaktır. Bütün bunlar banka kefaletinde cereyan edeceği için tüm hesap sahipleri birbirlerine çok kolayca bu kredileri verebileceklerdir. Böylece bankanın temel fonksiyonu olan kredileşme müessesesi işlerlik kazanacaktır.

f. TÜCCARLAR MAL KREDİLEŞMESİNİ GERÇEKLEŞTİRİRLER

Mallar için tutulan muhasebenin şekli nakit için tutulan muhasebe şeklinden farklı değildir. Sadece mallar bulundukları yere zimmetlidirler. O yere girip çıkmakla o yerde hangi malların bulunduğunu bilebildiğimiz gibi, genel muhasebede toplam olarak o malın günlük veya haftalık stok seviyelerini de bilmiş olacağız. Benzer şekilde acil bir ihtiyaç halinde bu ambarda bulunmayan bir mal başka bir ambardan kolayca temin edilecektir. Diyelim ki, bir çarşıda benzer malları alıp satan tüccarlar vardır. Müşteri bir tüccara güvenmiştir. Onunla fiyat diyalogunu kurmuştur. Bütün malları ondan almaktadır. Ne var ki, istediği bir parça o tüccarda bulunmamaktadır. İşte o zaman hemen mal muhasebesine başvurarak hangi tüccarlarda o maldan kaç tane olduğunu öğrenir ve en fazla olandan ödünç olarak o malı alır, müşteriye verir, sonra getirterek tüccara iade eder. İşte bunu sağlayan mal muhasebesi olacaktır.

f. ÇAĞIMIZ KOMPÜTÜRE OLMUŞ, MUHASEBE VE TESCİL ÇAĞIDIR

Çağımız artık kompütüre olmuş muhasebe ve tescil çağı olarak damgalanacaktır. Bu çağı zorlayan da faizsiz sistem olacaktır. Yani faizli sistem bir zamanlar sermaye terakümüne yardım etmiş ve sosyal dengeyi bozmuş ise de, ekonomik hamlelere sebep olmuştur. Şimdi ise faizli sistem gelecekte kompütüre olacak muhasebe sistemine engel teşkil etmektedir. Çünkü böyle bir sistem faize ihtiyaç bırakmayacağı için o düzeni iflas ettirecektir.

VIII. SENET MUHASEBESİ

a. SENET BİR TARAFTAN MAL, DİĞER TARAFTAN NAKİTTİR

Biz faizsiz sistemde nakit derken altın ve gümüşü kastediyoruz. Bununla beraber bugünkü kağıt paralar da tamamen altın ve güınüşün

fonksiyonunu icra etmektedir. Paranın maldan farkı, kendisinin kullanılmakla tükenmemiş olması ve menkul bulunmasıdır. Diğer eşyalar ya gayrimen kuldürler veya kullanılmakla tükenir, asgari yıpranırlar. Halbuki altın ve gümüş miktar itibariyle eksilmemek şartıyla kendilerinin değerlerinde bir eksilme meydana gelmez. Altın ve gümüşe değer sağlayan budur. Kağıt paralara da aynı özellik izafe edilmektedir. Kağıtlardaki eskimeleri onu çıkaran banka tekeffül ettiği için halk arasında eski para ile yeni para arasında hiçbir değer farkı yoktur. Bu farktan dolayıdır ki, mal muhasebesinden tefrik edilmiştir. Paranın aslı senettir. Parayı cebinde bulunduran kimse, o paranın satın alabileceği kadar topluluğun malları içinde bir payı belirler. Mağazaya gidince parayı verir, karşılığında eskiden verdiği malı geri alır. Ne var ki, paranın üzerinde o paranın karşılığı olan mal miktarı yazılı olmadığı gibi borçulunun da kim olduğu yazılı değildir. Halbuki senetlerde senedin üzerinde karşılığı olan mal yazılıdır. Alacaklı yazılı değildir. Kimin elinde ise alacaklı odur. Fakat borçlu, hatta onun kefili bile yazılıdır. O senetle isterse diğer mağazalardan veya borsalardan başka şeyler alabilir. İsterse borçluya gidip borçludan malı doğrudan doğruya talep edebilir. Bu bakımdan senet paradan farklıdır. Altın ve gümüş çoğaltılamadığı halde senet karşılıksız çoğaltılabilir. Bu nedenledir ki, senet muhasebesine diğerlerinden daha çok ihtiyaç vardır.

b. SENETLER, SENETLER MUHASEBESİNDE DİĞER MUHASEBEYE BENZER ŞEKİLDE İŞLENİR

Senetler taşınmazları rehin göstererek çıkarılırlar ve karşılığı kendisine gelecek olana teslim edilirler. Bu işlem muhasebede, senet vadeli deyn hesabında alacaklı, senedi çıkaran da aynı hesapta borçlu gösterilecektir. Senet mutemede teslim edildiğinde, mutemet senedin vadesiz emanet borçlusu, senet sahibi de vadeli emanet alacaklısı olacaktır. Se netler mutemetler arasında devredilirken hep vadesiz emanet işlemine tabi tutulacaktır. Ambarlar da vadesiz emanet olarak almış ve vadesiz deyn olarak vermiş olacaklardır. Müşteri mal istemeye geldiği zaman senetleri vadesiz deyn olarak almış olacak ve mutemede iade ettiği zaman vadeli emaneti mutemede iade ederek hesabı kapatacaktır. Eğer senet selem senedi ise o zaman müşteri bu senedi vadeli hesaptan almış olacaktır. Senet sahibi senedi borsada her zaman satabilecektir ve bu satış da hep deyn hesabından muamele görecektir. Bir de senetlerin ipotek edilmesi söz konusudur. O zaman vadeli deyn emanet hesabından işlem görecektir.

c. SENETLERİN KARŞILIĞ1 VARSA VEYA TAAHHÜT EDİLİR SE DEYN OLURLAR

Senetler bankaca tanzim edilirler. Karşılığında bir taşınmazın gösterilmesi şarttır. Senetler ya imalatçıya kredi olarak verilir; bu takdirde bunlara selem senedi denilir ve bunlar vadeli mal senetlerindendir. Kredi alanlar vadeli deynden borçlanırlar. Bunlar borsaya götürüp bu senetleri satarlar. Sarraf vadeli deyden borçlanır, kredi alan ise vadeli deynden alacaklı olur. Sarraf bunu bankaya götürüp teminat olarak verir ve karşılığında nakit kredi alır.

Burada banka mutemedi emanetten vadeli borçlu, sarraf ise emanetten vadeli alacaklı olur. Vadesi dolunca sarraf nakdi bankaya götürür ve teminatı çözerek senedi geri alır. Bu işlemde banka mutemedi vadeli emanetten alacaklı ve sarraf vadeli emanetten borçlu hale gelir. Sarraf senedi sattığında kendisi vadeli deynden alacaklı ve senedi alan vadesiz deynden borçlu olur. Bu senetle ambara giden senet sahibi senedi verip malı alır. Burada senet sahibi vadesiz deynden alacaklı ve mutemet ya vadeli veya vadesiz deynden borçlu olur.

d. SENETLER TEDAVÜLE GİRER VEYA BİR DEFA DOLAŞIR

Senetlerin bir kısmı bir defa devrettikten sonra iptal edilip bir daha kullanılmaz. Böyle bir senet ambara döndüğünde ambar sahibi emanetten borçlu olup, bu borcunu senedi bankaya iade etmekle kapatmış olacaktır. Bazı senetler ise piyasaya sürülmüş olup, nakit gibi tedavül edip durur. Bu tür senetlerin ambara gelmesi halinde, ambar sahibi deynden borçlu hale gelir ve ambar sahibi bununla yeni mal satın alabildiği gibi, piyasaya da götürüp satabilir. Burada senetlerin muhasebesinin tutulmasıyla karşılıksız senetlerin çıkmaması kontrol altına alınmış olur.

e.VADESİZ SENETLERİN KARŞILIĞINDA MAL VARDIR

Senetlerin bir kısmı başta vadeli senetsiz olarak çıkarılır ve bunlar kredi olarak müstahsile değil de doğrudan doğruya ambar sahibine verilir. Ambar sahibi bu kendisinde bulunan emanet senedini ancak mal karşılığı piyasaya sürebilir. Kredi alırken vadeli emanet borçlusu olacak, piyasaya sürdüğü zaman ise vadesiz deyn alacaklısı olacaktır. Malı ambara teslim edip senedi satın almış olan kimse vadeli deynden borçlu olacaktır. Senedi başkasına devrettiğinde hep vadesiz deyn hesaplarından muamele görecektir. Senet ambara döndüğünde karşılığında mal alınacak ve senet ambara iade edilmiş olacaktır. Burada ambar emanetten borçlu, senet sahibi deynden alacaklı olacaktır. Ambar sahibi bu senedi piyasaya nakitle satamayacaktır. Ancak yeni mal getirene verebilecektir. Görülüyor ki, vadesiz senetlerle vadeli senetlerin arasındaki en önemli fark, vadeli senetlerde taahhüt olması ve malın olmaması, halbuki vadesizlerde malın olması ve istenebilmesidir. Diğer taraftan emanet yoluyla elde bulundurulan senetler nakitle satılabildiği halde, emanet yoluyla temin edilen senetler ancak mal ile (senetle tarif edilen mal ile) değiştirilebilir.

f. MÜTEAHHİT TOPRAK SENEDİNİN AMBARCISIDIR

Bazen senet müteahhide verilir. Müteahhit çalıştırdığı işyerinin işçisine ücret olarak bu senedi verir, bu senet borsada satılır ve bu senede genellikle nakit kredi verilmez. Bu senedi alanlar bu senetle taşınmazları satın alırlar. Burada müteahhit ambar sahibi gibidir. Senetlere emaneten sahip olur. İşçiler ise deynen sahip olurlar. Sonunda müteahhit yapılan inşaatlan yine ancak bu senetlerle satabilir.

IX. TAAHHÜT MUHASEBESİ

a. GEÇMİŞTE NAKİT DIŞINDAKİ DENGE HESAPLARI YILLIK YAPILIYORDU

Muhasebe kayıtları geçmişte cereyan eden olayları tescil eder ve halihazırdaki durumu bize bildirir. Halihazırdaki durumun tesbiti için bazı

toplama ve çıkarma işlemlerinin yapılması gerekir. Bu işlem usul olarak çok basit olmakla beraber, muhasiplere büyük bir külfet yüklemektedir. Bundan dolayı alışılmış muhasebede bu hesaplar yıl sonu hesapları diye adlandırılan ve uzun devrede bir yapılan hesaplarla gerçekleştirilir. Her an envanterleri tesbit etmek ve durumu bilmek mümkün olmaz. Bu ancak sayınıla gerçekleşir. Bu da nakitte çok kolay olduğu için sadece banka muhasebesinde günlük olarak takip edilebilir.

b. SENETLER MAL HESAPLARINI DA HAFTALIK YAPMAYA İMKAN SAĞLAYACAKTIR

Biz faizsiz sistemde nakit gibi diğer bütün değerlerin envanterlerini haftalık hatta günlük olarak bilinmesini istiyoruz. Ancak bu bilgi sayesindedir ki, arz ve talep faktörlerini tesbit edebiliyor ve buna göre fiyatlar üzerinde hesaplar yapabiliyoruz. İşte faizsiz sistemin bugünkü gelişmiş ekonomi içinde uygulanabilmesi için muhasebenin yapılabilir hale gelmiş olması gerekmektedir. Şimdiye kadar taşınmazlar, kiralar, mallar, çalışmalar, nakitler ve senetlerle ilgili anlattığımız muhasebeler hep envanter muhasebesidir. Yani geçmişi tesbit etmek ve hali hazır durumu bilmek amacıyla yapılan kayıtlardır. Bütün bu yapılanlar bankanın, özellikle de faizsiz bankanın dayandığı temeldir.

c. SENETLERİ SAYMAKLA MAL SAYIMI HESAPLANIR

Bu çok girift muhasebenin basit ve kolay bir şekle dönüştürülmesi zaruridir. Bunu yapamayan kuruluşlar faizsiz sistemi harekete geçiremezler. Bunun içir Kur'ân'da getirilen sistem senet sistemidir. Bunun anlamı şudur: Her mal ve her değer için bir senet tanzim edilmektedir. Senet elden ele dolaşmakla, mal da dolaşmış farzediliyor. Senetlerin sayımı ile eşya sayılmış olmaktadır. Bir depoda ambara girecek mal kadar senet konmaktadır. Ambar memuru para ile malı almamaktadır. Malı teslim eden bu senetten alıyor, sonra bu senedi vezneye götürüp paraya tahvil edebiliyor. Ambarcı da akşam üzeri kalan senetleri sayıyor. Dolayısıyla o gün ambara giren malı saymış oluyor. İşte bu usul bütün değerler için envanter muhasebesinin yapılmasını imkân haline getiriyor. Bankadaki banknotlar yerine, ambarda mallara karşılık olan senetler sayılmış oluyor. Bu muhasebe sistemiyle faizsiz banka işler hale getirilmiş oluyor.

d. HESAP MAKİNELERİ SENET SAYMA KÜLFETİNİ DE KALDIRIYOR

Çağımızın sağladığı başka bir kolaylık da, elektronik hesap ve kayıt makinelerinin geliştirilmiş olmasıdır. Artık yevmiye defterine kaydeder gibi verileri hesap makinelerine veriyoruz, onlar gerekli işlemleri kendileri çok kısa zamanda yapıyor ve bize veriyor.

e. ZİMMET HESAPLARI ALACAKLARI TESCİL EDER VE GELECEK ENVANTER HAKKINDA BİLGİ VERİR

Banka muhasebesinin diğer yarısının görevi de, ileride vuku bulacak olaylan tesbit etmektir. Biz ileride vuku bulacak olaylan kişilerin birbirleriyle yaptıkları anlaşmalarla, yani taahhütleri ile biliriz. Birisi bir elbiseyi sipariş vermiştir. Diyelim ki parasını ödemiştir. Bunun nakit hesabında ve vadesiz deyn sütunlarında işleneceğini biliyoruz. Ama şimdilik elbise hazır olmayıp teslim edilmemiştir. Dolayısıyla mal

hesaplarında yazabileceğimiz bir şey yoktur. Ama elbise taahhüt edilmiştir ve ileride elbise var olacak ve müşteriye teslim edilecektir. Bunu da malların taahhütleri hesabında işlersek ileride neler olacağını bilmiş oluruz.

Benzeri şekilde bir selem senedi çıkarılmıştır. Selem senetleri hesabında kayda alınmıştır. Malı taahhüt eden ve senedi alan bilinmektedir. Ama henüz mal hesabında hiçbir kayıt geçmemiştir. Çünkü henüz mal yoktur. Mal hesabına, imal edildikten sonra ambara girmesi ile kayıtlar başlayacaktır. Bununla beraber biz ileride ne kadar malın üretileceğini bu anlaşmalarla bilebiliyoruz. Yani selem senetlerinin kredi olarak alınışı, bize o malın üretilmesi kararlaştırılan miktarını bildirmiş olacaktr. İşte bu kayıtlardaki taahhüt mal hesaplarında tescil edilmiş olacaktır. Böylece geçmişteki olayları izleyebildiğimiz gibi, gelecekte yapılacakları da öğrenmiş oluyoruz. Görülüyor ki, faizsiz banka demek özel serbest teşebbüsleri ve kararları korumakla birlikte, ülkenin bütün ekonomik faaliyetlerini ve planlamayı merkezden takip edebilmek anlamındadır. Bu da muhasebe ile sağlanmaktadır.

f. ENVANTER GEÇMİŞİN, ZİMMET GELECEĞİN MUHASEBESİDİR

Buradan anlaşılacağı gibi taahhüt hesaplan envanter hesaplan gibidir. Envanter hesaplarında ise geçmişte cereyan eden olaylar bilinmekte, taahhüt hesaplarında ise gelecekte vuku bulacak olaylar tespit edilmektedir. Şüphesiz taahhütlerin tamamı yerine gelmeyeceği için geçmişteki muha sebe geleceği tahmin edebilmek içindir. Bununla beraber bü tün muhasebe geleceği tahmin edebilmek içindir. Bu muhasebe kayıtlan geçmişin delilleridir. Gelecek ise hükümlerdir. Deliller hükümlere yarasın diye öğrenilir.

g. ZİMMET HESAPLARI ENVANTER HESAPLARIYLA KAPATILIR

Geçmişte cereyan edenlerin doğurdukları vecibeler, gelecekteki ödemelerle itfa edilecektir. Ahmet Hasan'a on lira borç vermişse, bu envanter muhasebesinde Hasan on lira aldığı için borçlu, Ahmet on lira verdiği için alacaklı olacaktır. Bu on lirayı bağışlamış olsa da yine durum aynı olacaktır. Yani kayıt aynıdır. Fakat bunun borç olduğunu belirlemek için taahhüt hesaplarında ileride Ahmet Hasan'dan on lira alacaklıdır, bunu taahhüt etmiştir, şeklinde kaydetmemiz gerekecektir. Taahhüt hesaplarının ifa edilmesi halinde muhasebede kapanacak ve sıfırlara irca olunacaktır.

X. TAAHHÜT HESAPLARININ ÇEŞİTLERİ

a. VERGİ VE SİGORTA AYRI MUHASEBEDE TOPLANIR

Envanter hesaplarında taşınmazların hesabı, taşınmazların kiraya verilmesi hesabı, çalışmaların hesabı, mal hesabı, nakit hesabı, vergi hesabı, senet hesabı olmak üzere muhasebe çeşitlerini belirlemiştik. Kiralama ile çalışma muhasebesi esasta birdir. Çünkü her ikisinde de menfaatin devri söz konusudur. Yani zamanla artan bir değer vardır. Ancak ülkemizde vergi sistemleri farklı olduğu için onların muhasebelerini de ayırmak zorunluluğu vardır. Yine ayrı bir vergi muhasebesine genelde ihtiyaç yoktur. Ancak ülkemizde nakitten vergi alınması ve sigorta sistemlerinin karışıklığı sebebiyle, vergi ve sigorta muhasebesinin ayrı

tutulması zaruridir. Bugün katma değer vergisi ile bu ayrı hesap sistemi vergi politikasında da getirilmiş bulunmaktadır.

b. ZİMMET MUHASEBELERİ AYRI MUHASEBEDE TOPLANIR

Taahhhüt muhasebesinde de aynı muhasebe çeşitleri vardır. Böylece beş tane envanter muhasebesi, beş tane de taahhüt nıuhasebesi olmak üzere, on çeşit muhasebe tutulmuş olacaktır. Bunların çeşitlenip çoğaltılması işlemin çoğaltılması anlamına gelmez. Sadece değişik defterlere ve senetlere geçirilmesi anlamına gelir. Esasen cari muhasebede de bütün bu kayıtlar yapılmaktadır.

Ancak bunların mahiyetleri tarif ve tasnif edilmediği için herkes kendine göre bu işlemi yürütmektedir. Hiçbir büyük mağazada malı teslim eden tezgahtar parayı tahsil etmez. Vezneye parayı yatınr, fiş alır, tezgahtara verir ve tezgahtar da fışleri toplar, malı teslim eder. Malların bulunduğu yerde fişlerin konulduğunu kabul edersek, akşam üstü ne kadar malın satıldığını kolayca bilebiliriz. İşte biz de bu sistemi genelleştirmekten başka bir işlem yapmıyoruz.

c. FAİZSİZ BANKA, MAKRODA PLAN YAPARKEN MİKRODA MÜDAHALE ETMEME DEMEKTİR

Faizsiz muhasebede yapılan işlem, değişik kişilere ait olan işlemlerin bir vezneden veya istenilen vezneden muamele görmesinden ibarettir. Bütün gaye özel mülkiyet ve serbest teşebbüs zedelenmeden makroda birliğin ve ortaklığın sağlanmasıdır. Gelişme ve ilerleme bu anlamdadır.

d. ENVANTER VE ZİMMET HESAPLARI BİRBİRİNİN BAKİYELERİNİ KONTROL EDER

Genellikle önce taahhütler yapılmakta, sonra taahhütler yerine getirilmektedir. Bir alış ve satış anlaşması yapılıyor ve taahhüt hesabında işleniyor. Sonra mal hesabında ve taahhüt hesabında işleniyor. Sonra mal hesabında ve nakit hesabında, ödeme ve teslim muamele görüyor. Böylece taahhüt hesabı kapanmış oluyor. İşte taahhüt hesapları ile envanter hesapları arasında bu ilişkinin kurulması için eğer önce taahhüt hesabı olmuşsa sonraki mal ve nakit hesaplarında taahhüt numaralarına işaret edilecek; önce envanter hesapları yapılmış ve zimmet bunlardan doğmuş ise taahhüt hesaplarında onların numarasına işaret edilecektir. Böylece taahhüt hesapları aynı zamanda bir itfa hesabı olacaktır.

e. ANLAŞMALAR ZİMMET HESAPLARINDA İŞLENİR

Şimdi bir işlemi baştan sonuna kadar takip ederek bir misalle açıklayalım. Bir müteahhit malzeme satıcısına baş vurarak bir kamyon kirecin inşaata teslim edilmesini istemiştir. Parasını üç ay sonra ödeyecektir. Bu işlemin muhasebeye intikali, taahhüt hesabında yapılacaktır. Müteahhit taahhüt mal hesabından vadeli olarak bir kamyon kireç alacaklı olacak ve tüccar aynı hesaptan borçlu olacaktır. Buna karşılık müteahhit, taahhüt nakit hesabından elli bin lira vadeli olarak borçlu olacak ve aynı hesaptan tüccar alacaklı olacaktır. Bunlar taahhüt hesaplarında işlenecektir.

f. EDALAR ENVANTER HESAPLARINDA İŞLENİR

Bir ay vade dolduktan sonra muhasip vadeli borç ve alacak hesaplarını, vadesiz borç ve alacak hesaplarına geçirecektir. Bunun için müteahhidin

taahhüt vadeli hesaptan kireç borçlusu ve vadesiz hesabından alacaklı yazılmış olması kafıdır. Bu hesap kompitüre de yaptırılabilir. Günü gelince vadeli hesabı kendiliğinden vadesiz hesaba çevirecektir. Üç ay sonra benzer işlem nakit için yapılacaktır. Bundan sonra kirecin teslimi söz konusudur. Bir kamyon kireç inşaata teslim edilince, envanter mal hesabında müteahhit borçlu, tüccar alacaklı olacaktır. Bu suretle tanzim edilen devir senedinde yukarıda belirtilen taahhüt devir senedinin numarası verilecektir. Bu devir senedi önce taahhüt muhasebesine gidecek, taahhüt muhasebesince taahhüdün ifa edildiği işaretlenecektir. Sonra envanter muhasebesine gidip oradaki stok kartlarına işlenecektir. Böylece müteahhidin hangi taahhütleri zamanında yerine getirebildiği belirlenmiş olacaktır. Alacaklı şikayetçi olmasa da bankanın bunu bilmesi onun kredi limitine etki edecektir.

g. ÖDEMEME DURUMU TALEP BELGELERİNİN TANZİMİNDEN SONRA GERÇEKLEŞİR

Bazı hesaplarda taahhüt hesap numaraları verilmeyebilir. Bu takdirde cari hesap açılmış demektir ve bunların ayrı ayrı yerine getirilmesi yerine, yıl sonu hesaplarında toptan yerine getirilip getirilmediği kontrol edilir. Faizsiz muhasebede de sadece gecikmiş olmak ifanın eksikliği için yeter sebep sayılmayıp, gecikme zamanı arttıkça kredi nisbeti de o kadar çok düşmüş olacaktır. Faizsiz sistemde müddetin gelmiş olması teslim için gerekli değildir. Teslime mecburiyet ancak talep tarihinden sonra başlamış olur. Bu itibarla muhasebeye talebin bildirilmesi gerekir. Bu da talep senedinin tanzim edilerek muhasebeye verilmesiyle olur. Böyle bir talebi müteakip belli bir zaman içinde teslim senedini ibraz edemeyen borçlu otomatikman protesto edilmiş olur. Talebin duyurulmuş olması şarttır. Muhasebede bu talebin de işlenmiş olması gerekir. Taahhüt defterleri buna göre düzenlenir.

XI. DEFTERLER

a. HERKESİN VE HER YERİN BİR TESLİMAT DEFTERİ OLACAKTIR

Her kişi ve her yer için bir hesap açılacaktır. Kişilere hesap cüzdanı verilecek ve kişiler bu cüzdan içinde almış ve vermiş oldukları bütün senetleri işleyeceklerdir. Herkesin üzerinde bulundurduğu senetlerin miktarları daima bu cüzdanlarla kontrol edilebilecektir. Herkesin üzerinde deyn olarak bulunan senet kadar ve o senetlerin karşılığı malları vardır demektir.

b. TESLİMAT TARAFLARCA YAPILIR, BANKA BORÇLU VE ALACAKLI OLUR

Bu cüzdanların içinde yazılı bulunanlar karşı tarafin imzasını taşıyorsa, başka bir belgeye gerek kalmaksızın geçerli sayılacaktır. Bu cüzdanla yapılan teslim ve tesellüm kime yapılmış olursa olsun, bankaya yapılmış bir teslim ve tesellüm mahiyetindedir. Yani kişilerin birbirleriyle yaptıkları muameleler banka ile yaptıkları muamele şeklinde görülmektedir. Onun kefaleti ve zimmeti mahiyetindedir. Senetlerin ifade ettikleri manalar bunlardır.

c. NAKİT HAREKETLER MUTEMETLER ARACILIĞI İLE FAİZLİ BANKALARLA OLUR

Kişilere verilecek başka bir cüzdan ile de kişiler nakitlerini birbirlerine

borç verip alabilirler. Bu tür muamele de ortaklar için faydalı olabilir. Ancak bu tür muamele faizsiz bankanın senetlerini devre dışı bırakır. Ayrıca nakdin faizli bankalara girmesini önler, bu bakımdan faizsiz banka böyle bir muameleyi teminat altına almamaktadır. Bunun için kişiler önce faizli bankaya gidip nakitlerini yatıracaklar, aldıkları makbuzu mutemetlere getirip onlardan altın senedi alacaklar, altın senedini istediklerine borç olarak verebilecekler, onlar da altın senedini mutemede iade edip çek kestirecekler ve bu çek ile bankaya gidip nakti borç olarak alabileceklerdir. Bu uzun muamele hem altın senetlerin revacını zorunlu kılar, hem de faizli bankaların mevduatını yükseltir. Bu ise hem faizsiz bankanın, hem de faizli bankaların daha çok ekonomik hareketlerde bulunmasını imkân dahiline sokar.

d. BİR CÜZDAN DEĞİŞİK MUHASEBE SAHİFELERİNİ İÇEREBİLİR

Cüzdanlarda değişik senetler için değişik sayfalar tahsis edilebilir. Böylece fazla muamele gören senetler kendi başlarına bir yerde hemen tesbit edilmiş olacaklardır. Cari hesaplar ile sürekli ortaklık hesaplarının birbirine karıştırılmaması için bir nevi envanter hesabı mahiyetinde ortaklara veya müşterilere ayn bir cüzdan verilmiş olur. Bu cüzdanda devre sonlarındaki bakiyeler işlenir. Cari hesapların tutulduğu cüzdanlara ise bütün hesaplar geçirilmiş olur. Cari hesap cüzdanlarındaki usulüne göre yapılmış kayıtlar, aksi sabit oluncaya kadar, belge mahiyetindedir ve orada verilen bilgilere uyulur.

e. SENET DIŞI MUAMELELER SENET MUHASEBE DEFTERLERİNE YAZILMAZ

Senet alıp verilmeden yapılmış muameleler ve taahhütler için de isterlerse bir defter verilir. Su defterin mahiyeti ve şekli müşterinin arzusuna uyularak tesbit edilir.

f. TEZGAHLARIN DA ZAMANLARI ENVANTERE GEÇİRİLECEKTİR

İşyerlerine birer defter konacaktır. Bu defter üzerinde evvela oraya giren ve oradan çıkan malların adları, miktarları, giriş ve çıkış tarihleri, alan veya veren kayda geçirilecektir. Ayrıca o yerde bir iş yapılmışsa, yani bir makine veya tezgah kullanılmış ise o da o deftere yazılacaktır. Böylece iş yerlerinde mevcut olan değerlerin envanteri hesaplanmış olacaktır.

Deftere kaydedilen malların ne maksatla orda bulundukları da tasrih edilmiş olacaktır. Kullanılmak için gelen mallar ayrı sütunda, emaneten gelip gidecek mallar ayrı sütunda işlenecektir. Bunları işleyecek kimseler bizzat o mal üzerinde muamele yapan kimseler olacaktır. Alan aldığını deftere kaydedecek ve verene imzalattıracaktır. Veren verdi ğini deftere kaydedecek ve alana imzalattıracaktır.

g. ARAÇLARIN DA TESLİMAT DEFTERLERİ VARDIR

Umumiyetle malları teslim alan veya malı teslim eden nakliyeciler olacaktır. Nakliyecilerin de yer olarak birer defterleri olacaktır. Yani nakliye sahipleri malları teslim alırken veya teslim ederken araç defterine bunlan işleyecek ve karşı tarafa imza ettireceklerdir.

h. İŞYERLERİNİN DEFTERLERİ AKIŞI KAYDEDER

İşyerlerinde gelen malların yanında mallarda yapılacak operasyonlar da defterlerinde işlenecektir. Meselâ bir dizgi makinesini ele alalım: Bunun

için kurşun gerekmektedir. Diyelim ki, 100 kg. kurşun dizgi yerine girıniştir. Bu 100 kg kurşundan 5 kilosu alınmış, dizgi makinesine konulmuştur. Sonra dizilmiş ve satır haline getirilmiştir. Daha sonra 13 kg.'lık kurşun satır halinde tertibe gönderilmiştir. Batı standartlarında bütün çalışanlar işçi olduklarından ve her taraf aynı kişinin mülkiyetinde bulunduğundan bu ara kayıtlardan hiçbirisi yapılmamaktadır. Faizsiz sistemde ise işçilik sistemi yerine ortaklık sistemi getirileceğinden, bu operasyonların her safhası ayrı bir ortağı alakadar edeceğinden, teker teker kayda geçirilmesi gerekmektedir. Bu kayıtların işyeri defterine kaydedilmesiyle bu problem kolayca çözülecektir.

i. FİYAT AYARLAMALARI İŞYERİ DEFTERLERİ İLE SAĞLANACAKTIR

Faizsiz sistemde stok mevcudu çok önemli rol oynayacaktır. Çünkü bütün fiyat ayarlamaları hep stok mevcuduna göre yapılacaktır. Muhasebe aldığı günlük veya haftalık raporlara dayanarak yeni günün veya yeni haftanın fiyatlarını ona göre ayarlayacaktır. Çalışanlar ise bu fiyatlara bakarak kendi ücretlerini hesaplayabilecekler ve böylece o hafta içinde yapacakları iş hakkında kendileri karar vermiş olacaklardır. İşte bu da senet cüzdanlan kadar işyeri defterlerinin sıhhatli tutulması ile gerçekleşir.

XII. DEVİR SENETLERİ

a. DEĞER HAREKETİ DEVİR SENETLERİYLE MUHASEBEYE İNTİKAL EDER

Kişilere verdiğimiz cüzdanlar ile yerlere koyduğumuz defterlerde yapılan kayıtlar bir senet ile muhasebeye intikal ettirilecektir. Bu senet devir senedidir. Yani bir mal bir yerden diğer yere devredilmiştir. Veya bir kişinin mülkiyetinden diğer kişinin mülkiyetine geçmiştir. Yahut mülkiyet teessüs etmiş veya mülkiyet zail olmuştur. Hasılı bir değer harekete uğramıştır. Bu hareket fızikî olabilir, hukukî de olabilir.

b. DEVİR SENETLERİNİ ALACAKLI DA DOLDURUP MUHASEBEYE VEREBİLİR

Bu kayıtların bir senet ile muhasebeye intikal etmesindeki gaye, bilgilerin bir yerde toplanarak değerlendirilmesidir. Nerede ne işler yapılmaktadır, hangi mallar satılmaktadır? Nerelerde stok edilmektedir? Kimlerin cebinde ne kadar para vardır, gibi faydalı birçok bilgiler bu devir senetleri sayesinde öğrenilecektir. Bu bilgileri muhafaza edip istenildiği zaman gerekli işleme tabi tutmak ve sonuçları ortaya koyabilmek için pek çok hesaba ihtiyaç vardır. Bugün bu muhasebe ihtiyacını hesap makineleri gidermektedir. Bu sayede artık faizsiz sistem hayatiyet kazanmış duruma gelmiştir.

c. KABUL MASRAFSIZ TAHSİLAT DEMEKTİR

Kayıtların muhasebeye intikal ettirilmesinin ikinci yararı, hesaplarda yapılacak hataları ve hileleri ortadan kaldırmaktır. Muhasebeye gelen kayıtlar karşı tarafa duyurulmaktadır. Şöyle ki, devir senedini daima alacaklı veya alacaklının vekili temsilcisi doldurmaktadır. Temsilci bu devir senedinde, dayandığı teslimat cüzdanları veya defterlerinin yerlerini ve numaralarını göstermiş olacaktır. Karşı tarafın imzasını taşımasa bile, bugün olduğu gibi poliçe senedi benzeri bir muamele ile karşı tarafa muhasebe aracılığı ile duyurulmuş olacaktır.

Çünkü bu senet alacaklı tarafından doldurulduktan sonra borçlunun muhasebesine gönderilecek ve muhasib de durumu kendisine bildirmiş olacaktır. İtiraz etmediği takdirde kayıt kesinleşecektir. İşte burada her anlaşma karşı tarafça resmen teyid edilmiş de olacaktır. Muamele, muhasebe kayıtlarına geçecek ve ileride hesaplar üzerinde herhangi bir tahribata imkân vermiyecektir. Böylece bu muhasebe kayıtları noter hizmetini görecektir.

d. DEVİR SENETLERİ HESAP HATALARINI ORTAYA ÇIKARIR

Kişiler birbirleri ile bir muamelede bulundukları için daima masraflardan kaçarlar. Çok küçük bir masraf için ileride çok büyük zarar doğuracak kayıtları yaptırmamış olabilirler. Bu sonra onları zarara sokmakla kalmaz, cemiyeti de huzursuz eder. Bundan dolayıdır ki, bu nevi masraflar kamu giderlerinden karşılanmalıdır. Bu gider vergiye eklenmiş olacaktır. Mecburi sigortaya benzer. İşte bu nedenledir ki, muhasebe hem ücretsiz tutulmakta ve aynı zamanda noter hizmetini görmektedir.

e. DENGESİZLİK HALİNDE HATA BULUNACAKTIR

Devir senetleri ile muhasebenin haberdar edilmesinden doğan üçüncü fayda da, hesaplardaki hataların düzeltilmesidir. Evvela hesap karşı tarafça ikinci defa kontrol edildiğinden yazışmada ortaya çıkan bir hata varsa, bu hata hemen düzeltilmiş olacaktır. Aynca muhasebede yapılan hesaplarda borç ve alacak dengesi ile sağlama yapılmakta ve bu sayede muhasebe hataları da giderilmiş olmaktadır.

f. DEVİR SENETLERİ KULLANICIYA GÖRE NUMARALANIR

Muhasebede alanlarla verenlerin aldıklan veya verdikleri miktarlar arasında daima eşit olma durumu vardır. Borçlarla alacaklar ayrı ayrı toplandığında birbirine eşit çıkmalıdır. Aksi takdirde bir yerde hata mevcuttur. Bu hata kayıtlar üzerinde aranarak bulunacaktır. Böylece işlemlerin kontrollu olarak ileriye doğru akışı sağlanacaktır.

g. NUMARAYI DEVİR SENEDİ KOYAN MUTEMET VERİR VE BIR ÖNCEKİ DEVİR SENEDİNİ ALDIĞINI BELİRLER

Teslimat cüzdan veya defterlerde kayıtlı bulunan hesapların devir senetleriyle muhasebeye intikal ettirilmesinin sağladığı dördüncü fayda da, herhangi bir şekilde kaydın tahrif edilmiş olması veya tabiî afetlere uğraması halinde, kayıtların başka yerlerden bulunmuş olması nedeniyle telafı etme imkanının ortaya çıkmasıdır. Bu nedenledir ki, muhasebe kayıtlarının muhafaza edildiği yerler birbirinden uzak ta olmalıdır.

h. DEVİR SENETLERİ ÖNCE YEVMİYE NUMARASI ALIR VE DEFTERE İŞLENİR

Devir senetlerinde kayıt yerleri standardize edilir. Başta devir senedi bir mutemet olarak onu tanzim edecek olana veren kimsenin adı yazılır. Sonra tanzim edecek kimsenin aldığı senet numarası konur. Bunun anlamı, bundan bir alttaki senedi tanzim edilmiş olarak muhasibine verdiği anlamını taşır. Onun altında senedi tanzim edecek olanın adı ve soyadı yazılır. Çizgi çizilir. Altta tarih atılır, tarihin altında ortada devir muamelesi gören malın miktarı ve cinsi kaydedilir. Borcun sağında alacaklının, solunda da borçlunun adı yazılır ve altlarında alacaklı imza eder. Ya borçlunun da imzasını alır veya borçlunun teslimat defterindeki

numarasını kaydeder.

i. SONRA HESAP KARTLARINA GEÇİRİLİR VE SAKLANIR

Bu devir senedi önce genel muhasibe verilir ve genel muhasip yevmiye defterinde buna bir numara vererek kaydeder. Borç miktarının altında parantez içinde bu senedin kaydedildiği yevmiye numarasını yazar. Senet borçlunun ve alacaklının muhasiplerine gider ve alacaklı ile borçlunun kartlarına işlenir. Bu kartlarda da sıra numaralarını alırlar ve bu sıra numaraları da imzaların altına yazılır. Böylece senet, bir boş devir senedi numarası, bir yevmiye numarası, iki de borçlu ve alacaklıyı ithiva etmiş olur. Bu senet sonunda ayrı bir yerde muhafaza edilir. İstatistik yapmak isteyenler

bu senetleri tarayıp değerlendirme yapabilirler veya işletme hesapları da bunlara dayandırılabilir.

XIII. YEVMİYE DEFTERLERİ

a. HER MUHASEBENİN AYRI YEVMİYE DEFTERİ VARDIR

Taşınmazlar, mallar, nakitler, çalışmalar ve senetler için ayrı ayrı muhasebe tutulur. Bunların envanter muhasebeleri ile taahhüt muhasebeleri de ayrı ayrı tutulur. Bu muhasebelerden her biri için birer yevmiye defteri ayrılır ve muhasiplerden birine verilir. Muhasipler tanzim ettikleri devir senetlerini bu yevmiye muhasiplerinden birisinin defterine kaydettirirler ve numara alırlar. Numara devir senedinin üzerine yazılır. Genellikle bu kayıt alacaklının muhasibi tarafından yaptırılır.

b. DEVİR SENEDİ İSTENİLEN MUHASEBEDE İŞLENEBİLİR

Bir hesaba ait devir senetlerinin mutlaka aynı yevmiye defterine yazılması zorunluluğu yoktur. Burada kayıttan maksat devir senedinin tescili olup, kaybolması veya tahrif edilmesi halinde bu defter bir merci görevi görecektir. Bu defter bir türlü noter kayıtlarından başka bir şey değildir. Bununla beraber bu defterdeki kayıtardan genel envanter düzenlemelerine gidilebilir. Her yıl sonunda kompütürlere hesaplar çıkartılıp ilgili muhasiplere gönderilebilir. Bununla beraber, şimdilik bir karışıklığa meydan verilmemesi için bu kayıtların verenin muhasibi tarafından seçilen yevmiye muhasibince yapılması uygun olur.

c. YEVMİYE MUHASİPLERİ SATIR SAYISINCA KENDİ PAYLARINI ARALARINDA BÖLÜŞÜRLER

Yevmiye muhasibi bir kayıttan başka bir işlem yapmayacaktır. Yevmiye muhasibi genel muhasebe gelirlerinden yazdığı kayıt adedince paya iştirak ettirilir. Bir muhasibin değişik muhasiplere istediği zaman yevmiye yaptırma kaydı getirildiğinden, yevmiye muhasiplerine verilecek pay genel ortaklar payından karşılanacaktır. Hatırlayacak olursak muhasipler tuttukları işletme muhasebelerinden elde ettikleri gelirlerin yarısını kendilerine ayırıyor, diğer yarısını da bütün muhasiplerin ortak sandığına katıyorlardı. Ortak sandıkta toplanan meblağlar muhasiplere, tuttukları ortaklara ait muhasebelerin sayıları nisbetinde paylaşıyorlardı. İşte bu paylaşma yapılmadan önce konan tarifeye bu paydan yevmiye muhasiplerinin hakları ayrılır.

d. HER HAFTA, HER BORÇLU VE HER ALACAĞI İÇİN AYRI DEVİR SENEDİ TANZİM EDİLİR

Devir senetleri her tarih için ve borçlu veya alacaklı kişiler için ayrı ayrı düzenlenir. Yani bir senette iki ayrı alacaklının veya iki ayrı borçlunun adları geçmez. Ayrı ayrı tarihlerdeki işlemler de bir senette yer almaz. Ancak tarihler günlük değilde haftalık atılabilir. Buna göre tanzim edilen devir senetleri yevmiye defterlerinde birer madde olarak işlenir ve her maddeye ayn numara verilir. Devir senedinin üzerine bu numara da işlenir. Ayrıca defteri kebirin kayıtlarında senet tarihi ile kayıt tarihi ayrı ayrı olarak yer alır.

XIV. HESAP KARTLARI

a. HESAP YEVMİYEDEN SONRA ÖNCE BORÇLUNUN KARTINA İŞLENİR

Her muhasip hesap tuttuğu kimseler veya yerler için ayrı birer kart açacaktır. Bu kartlar üzerinde hesap sahiplerinin tüm borç ve alacakları tarihleri ile yazılacaktır. Ayrıca borcun mahiyeti ve miktarı da belirtilecek ve borçlanma tarihleri de işlenecektir. Bu kayıtlar devir senetlerindeıı aktarılacaktır. Yevmiye muhasibi kayıt yapar yapmaz üstüne numara ve kayıt tarihini koyduktan sonra borçlunun muhasibine gönderecektir. Devir senedi önce borçlunun muhasibine gidecektir. Bunun sebebi şudur ki, borçlu tarafından kabul edilmemesi halinde borç kesinleşmeyeceğinden alacaklının muhasibi alacaklının hesabına geçiremeyecektir.

b. BORÇLU KABUL ETMEDİĞİ TAKTİRDE KARTLARA İŞLENMEYECEK. HAKEMLERE GİDECEKTİR

Borçlunun muhasibi borçlunun kartına senette taahhüt edilen borcu geçirdikten sonra, buradaki borçlanma numarasını ve kayda geçiş tarihini devir senedine işleyerek alacaklının muhasibine verir. Böylece hesap kesinleşmiş olur. Borçlunun muhasibi borcun kabul edilmemesi halinde devir senedini muhafaza ederek yeni bir devir senedi tanzim edip yevmiye muhasibine verecektir. Yevmiye muhasibi bunu kayda geçirecek ve alacaklının muhasibine intikal ettirecektir. Böylece karşı tarafça kabul edilmeyen devir senetleri yevmiye defterlerinde işlenmiş olacak, ancak kartlara geçirilmeyecektir. Alacaklı bu kartla hakemlere başvurarak hakkını talep edecektir. Mahkeme haklı görürse bir devir senedi tanzim ederek yevmiye muhasibine verecektir. Yevmiye ınuhasibi bu senedi borçluya gönderecek ve borçlunun muhasibi bunu kaydetmek zorunda olacaktır.

c. ALACAKLI KAYDI TAKİP EDEBİLİR

Borçlunun muhasibi almış olduğu devir senedini belli müddet içinde kaydedip alacaklının muhasibine veya iade ediyorsa yevmiye muhasibine teslim etmek zorundadır. Gecikmesi halinde alacaklının muhasibince talebi halinde yevmiye muhasibi kayıtlara bakarak tanzim edeceği devir senedini alacaklıya verecek ve alacaklı da bunu kaydetmiş olacaktır. Bu kaydın tashih edilebilmesi için borçlunun hakemlere gitmesi gerekecektir.

d. BELLİ DÖNEMLERDE BAKİYELER BORÇLUYA GÖNDERİLİR

Zamanında cevap vermeyen muhasipler müşterilerini mağdur edeceklerdir. Yevmiye muhasibi bu nedenle kendisinin tanzim etmiş olduğu devir senedinin bir suretini borçlunun muhasibine değil, borçlunun kendisine gönderecek ve onu uyaracaktır. Borçlu da isterse muhasibini değiştirebilecektir. Bu cevap vermeme bir kastın sonucu ise,

haksız bir iktisabın kaynağını oluşturma hedefleniyorsa, böyle muhasiplerin muhasiplik ehliyetleri hakemler tarafından ellerinden alınabilecektir. Mutazarrır olan veya olacak olan herkes böyle bir iddiada bulunabilecektir.

XV. ENVANTER DEFTERLERİ

a. ENVANTERLERİ DENGE MUHASİPLERİ DOLDURURLAR

Muhasebe kartlarında kaydedilen gelir ve giderlerin kartları devre sonlarında tesbit edilerek denge muhasiplerine bildirilir. Denge muhasipleri gruplar halinde gelir giderleri kompütürlere vererek kontrollerini yaparlar. Böylece her hangi bir hatanın bulunması halinde tashihi cihetine gidilir.

b. İCMALLER İŞLEM SAYISINA GÖRE GÜNLÜK, HAFTALIK, AYLIK VEYA YILLIK OLABİLİR

Devre sonu icmalleri bazan günlük, bazan haftalık, aylık veya yıllık yapılabilir. Bunun için muamele miktarları esas alınacaktır. Bu bakımdan kartlar tasnife tabi tutulacaktır. Günde 20 muameleden fazla işlem gören kartlar için günlük icmaller yapılmış olacaktır. Haftada yüz muameleden fazla işlem gören kartlar için haftalık devre sonu icmalleri yapılacaktır. Ayda beşyüz muameleden fazla işlem gören muameleler (kartlar) için aylık icmaller verilecektir. Bundan daha az işlem görenler için ise günlük icmaller yapılacaktır.

c. DENGE MUHASİPLERİ GENEL HİZMETTEN PAY ALIRLAR. BULDUKLARI HATA KADAR MUHASİPTEN PAY İSTERLER

Yıllık icmalleri yapılan hesapların tek hesap olarak aylık, haftalık ve günlük toplamları birleştirilerek bildirilir. Böylece dengenin gerekli devrede kontrol edilmesi sağlanır. Denge muhasiplerinin çalışmalan bir istatistik araştırması mahiyetinde olup, bankanın genel giderleri ile karşılanması uygun olur. Burada tarifeli olarak bir ücretin verilmesi bulunacak hataya bağlanabilir. Ancak sadece bulacakları hata ile ücretlendirmek mümkün değildir. Genel muhasebe gelirlerinden de bunlara bir pay ayrılacaktır. Bu pay yevmiye muhasiplerinde olduğu gibi satır başına değil de götürü anlaşma ile verilecektir. Hatanın bulunması halinde hata yapan muhasipten bir pay tenzilatı yapılacak ve bunların paylarına eklenecektir. Ayrıca bu muhasipler tarafından tespit edilen bilgiler bir tarife ile istenebilecek ve isteyenler bu isteklere cevap vermek üzere alınan bilgilerin karşılığında bir meblağ ödeyebileceklerdir.

d. ORTAKLAR HESAPLARINI DENGE MUHASİPLERİNDEN İSTEYEBİLECEKLERDİR

Denge muhasipleri yıl sonu veya devre sonu sonuçlarını müşterilere yazılı olarak bildireceklerdir. Müşteriler istedikleri denge muhasibinden bu bilgileri talep edebileceklerdir. Muhasiplere bu bilgiden dolayı ödenecek ücret genel ortaklar muhasebesi payından karşılanacaktır. Yine bu denge muhasipleri işletmelerin devre sonu bilançolarını tanzim edecek ve işletmelere vermiş olacaklardır. Buna karşılık o işletmenin genel hizmet payından ayrılan muhasebe payına katılmış olacaklardır.

XVI. MUHASİPLER

a. HİZMETLERDEN GENEL HİZMET PAYI ALINAMAZ

Kuruluşlar, ya gelir getiren kuruluşlardır ve bunlar vergiye tabi kuruluş olarak kabul edilir. Gerek modern vergi anlayışında, gerekse İslâm'ın vergi (zekât) anlayışında kişilerden veya gelir getirmeyen yerlerden vergi alınmaz. Ancak modern vergi anlayışında izafi gelirler de gelir sayılıp vergilendirme yapılmaktadır. Meselâ, hastahanede çalışan hir doktor veya bir hemşireden aldığı ücret üzerinden vergi alınmaktadır. Bu genel vergi anlayışına aykırıdır. Çünkü burada gerek hemşire, gerek doktor vergi ödemeyip, asıl vergiyi ödeyen hasta olan kimsedir. Hemşire veya doktor sadece tahsil darlık yapmaktadırlar. Hatta onu da yapmayıp sadece vergi hesabında bir araç olarak kullanılmaktadırlar. Çünkü bu vergileri çalışanlar değil, onlara ücret veren hastahaneler hastalardan tahsil edip yatırmaktadırlar. Bugünkü sosyal devlet anlayışında hastanın tedavisini devletin yüklenmesi gerekirken, aksine onu vergiye boğmanın ne kadar çelişkili olduğunu görmek için maliyeci olmak gerekmez. Eğer devlet hemşireden ve doktordan vergi alacağım demeseydi, hastahane hastadan daha az ücret isteyecek ve dolayısıyla tedavi ücretlerini de ucuzlatacaktı.

b. SOSYAL DEVLET ANLAYIŞINDA VERGİ ÜRETİMDEN ALINIR

Bugün 1982 Anayasası sosyal devlet kavramını değişmez maddeler içine almıştır. Sağlık tedavilerinin sosyalleştirilmesini de emretmiştir. Ama bugünkü vergi sistemi bu anayasa ile çelişki içindedir. Bu çelişki faizli sistemden kaynaklanmaktadır. Bugünkü anayasaların emrettiği sosyalleşmenin gerçekleşmesi halinde faizli işlemlere imkan kalamaz. İşte bundan dolayıdır ki, faizsiz sistemde genel hizmet payı kişilerin gelirlerinden değil, üretim yapan teşebbüslerden alınacaktır.

c. HİZMET KURULUŞLARININ MUHASEBESİ KARŞILIKSIZ TUTULUR

Kuruluşların diğer bir kısmı gelir getirmeyen kuruluşlardır. Bunlar vergiler için gelir kaynağı değil gider kaynağı olabilir. Sosyal devlet anlayışında bu iki kuruluş farklıdır. Bir hastahane, bir lokanta, bir otel, bir yol, otobüs işletmeleri gibi pek çok müesseseler vardır ki, bunlar sosyal kuruluşlardır. Çünkü bu hizmetlerin sonunda ekonomik değer artmıyor, yani fayda üretilmiyor, fayda tüketiliyor ve ihtiyaçlar giderilmiş oluyor. Sosyal devletin tanımını, insan ihtiyaçlarının devletçe teminat altına alınması olarak yapabiliriz. İslâmiyetin iman kelimesi bu teminatı ifade etmektedir. Devlet bütçesi için temel gider yerleri olarak fakir ve yoksullar sayılmıştır ki, adeta anayasamızın sosyal hukuk devleti tabirinin bir ifadesi mahiyetindedir. İşte bu gibi kuruluşların muhasebesini biz karşılıksız tutmak zorundayız.

d. KİŞİLERİN MUHASEBESİ DE KARŞILIKSIZ TUTULUR

Kişiler de bir tüketim kaynağıdır. Üretim kaynağı değildir. Çalışmış olmakla üretim yapmış olmak aynı şey değildir. Çalışma üretimin şartıdır veya rüknüdür. Ama hiçbir zaman tek başına üretici değildir. Biz üretmeyi çalışma ve sermayenin birbirleriyle çarpımı şeklinde tarif ediyoruz. Böyle olunca tek başına emek hiçbir zaman vergi konusu olamaz, olsa olsa askerlik hizmeti gibi bazı sosyal mükellefıyetlere tabi tutulabilir. Sermaye ise kendi başına üretken olmamakla beraber, bizzat kendisinden bir parça olarak vergiye tabi tutulabilir. Hasılı genel hizmet payı genelde

üretici kuruluşlardan alınacaktır.

e. MUHASEBE GELİRLERİNİN YARISI HİZMET İŞLETMELERİ MUHASİPLERİNE, YEVMİYE MUHASİPLERİNE, DENGE MUHASİPLERİNE VE KİŞİ MUHASİPLERİNE PAY EDİLECEKTİR

Üretici kuruluşlardan alınan genel hizmet payları diğer genel hizmetlere verilecek ve bir kısmı muhasebeye ayrılacaktır. Bu suretle meydana gelen gelirin yarısı o üretici teşebbüsün muhasibine verilecek, diğer yarısı ise ortak muhasebe sandığında toplanacaktır. İşte bu sandığa ayrıca vakıfların genel gelirlerinden gelecek payların tamamı veya yarısı eklenecektir. Ortak muhasebe sandığında oluşmuş meblağlardan bir kısmı vakıfların muhasiplerine intikal ettirilecektir. Bunlar gelirleri az olan vakıflar olacaktır. Kalan kısımdan tuttukları yevmiye defterlerindeki satır nispetinden yevmiye muhasiplerine ayrılacak, bir kısmı da denge muhasiplerine verilecektir. Kalan kısım ise kişilerin muhasebesini tutan muhasiplere tuttukları kişi adedince paylaştırılacaktır.

f. KİŞİ VE KURULUŞ MUHASİPLERİ DIŞINDA DENGE VE YEVMİYE MUHASİPLERİ OLACAKTIR

Böylece teşebbüslerin, vakıfların, kişilerin ve ortaklıkların muhasipleri olacak, ayrıca yevmiye muhasipleri ve denge muhasipleri bulunacaktır.

g. ORTA, YÜKSEK VE ÜSTÜN MUHASİPLER OLACAKTIR

Muhasiplerin ehliyetleri üç derecede mütalaa edilecektir. Zira en alt seviyede olan muhasiplere sadece muhasip veya orta muhasip denilmektedir. Orta muhasiplerin görevleri, belirlenmiş kayıtları yapmaktan ibaret olacaktır. Hangi kayıtların nasıl ve ne şekilde tutulacağı ise yüksek muhasiplerce yapılacaktır. Muhasebede buna hesap planı denilmektedir. Her iş için kendisine uygun muhasebe planının seçip tertip etmek yüksek muhasiplerin işi olacaktır.

h. ÜSTÜN MUHASİPLER MUHASEBE KURALLARINI KOYARLAR, YÜKSEK MUHASİPLER MUHASEBE PLANLARINI YAPARLAR, ORTA MUHASİPLER KAYDEDERLER

Orta muhasipler, muhasebeyi yapabilmek için yüksek muhasiplerden ehliyet almış olmak ve ehliyetlerini sürekli olarak vizeli bulundurmak zorundadırlar. Yüksek muhasiplerini ise kendileri seçecekler ve bunlar kendi gelirlerinin 1/5'lerini yüksek muhasiplerine vermek durumunda olacaklardır. Her on orta muhasip için bir yüksek muhasip düşünürsek, ortalama yüksek muhasibin maaşı muhasibin maaşının iki katı olur

i. MUHASİPLİK YAPABİLMEK İÇİN BELİRLENEN SAYILARI BULMAK GEREKİR

Bir adamın yüksek muhasip olabilmesi için en az yedi muhasibi kendisine bağlaması gerekir. Bir yüksek muhasip yirmiden fazla muhasibi de kendisine bağlayamamalıdır. Bir kimsenin muhasip olabilmesi için vasat sayıda hesaplar kendisine tutturulmalıdır. Bu vasat sayıdaki hesap sayısı yerlere göre istatistiklerle tespit edilir ve vasat sayının altında, yarısının aşağısına düştüğü zaman muhasibin de muhasip olma görevi ortadan kalkar. Kendisine bağlanan teşebbüs ve kişilerin muhasebesini dilediği başka bir muhasibe tutturur ve yeterli sayıyı doldurduğunda kendisi faaliyete geçmiş olur. Bir muhasibin vasat sayıdaki hesapların iki

katından fazlasını tutmasına izin verilmez.

j. YÜKSEK VE ÜSTÜN MUHASİPLER GELİRLERİNİ KENDİLERİNE BAĞLANANLARDAN ALIRLAR

Yüksek muhasiplik orta derecedeki bir muhasipliktir. Bunlar, kendileri yeni bir muhasebe planını oluşturamazlar. Ama mevcut muhasebe planlarından birini seçerek işletmeye uygularlar. Değişik muhasebe planlarını birleştirip tek plan haline getirebilirler. Bunlar muhasebe planlarını bağlı bulundukları bir üstün muhasibin planlarından alırlar. Her yüksek muhasip bir üstün muhasibe bağlanmak zorundadır. Üstün muhasibin planlarını uygulamak zorundadır. Yüksek muhasipler de gelirlerinin 1/5'lerini üstün muhasiplere verirler. Yaklaşık olarak on yüksek muhasibe bir üstün muhasip düşeceğinden, üstün muhasibin geliri, yüksek muhasip gelirlerinin iki, muhasip gelirlerinin dört katı olacaktır. Bu ücret dağılışının adil ücret dağılışı olduğunu söyleyebiliriz.

k. YETER SAYIYI BULAMAYANLAR İSTEDİKLERİNE DEVREDERLER

Bir üstün muhasibin üstün muhasiplik yapabilmesi için başlangıçta en az yedi ve sonra en az beş yüksek muhasibi kendisine bağlamış olması şarttır. Bunu dolduramayanlar kendine bağlananları başka bir üstün muhasibe aktarırlar ve doldurdukları zaman kendileri faaliyete geçerler.

L. ÜSTÜN MUHASİPLER YÖNETMELİK YAPAR VE EHLİYET VERİRLER

Üstün muhasipler kendi içtihatları ile hesapları ve hesap planlarını tanzim ederler. Buna ait tüm içtihatlarda bulunurlar. Muhasebe ile ilgili her türlü yönetmelikleri hazırlarlar. Bu yönetmeliklerden imtihan ederek yüksek muhasiplik ehliyetini tevcih ederler. Orta muhasiplere ise vizeyi yüksek muhasipler verirler. Üstün muhasipler yine yönetmelikten imtihan ederek ehliyet verirler. Yüksek muhasipler yönetmeliğin gerekçelerini de bilmek zorundadırlar. Muhasipler ise sadece yönetmeliğin kendisini anlamakla bu ehliyeti ihraz ederler.

m. ÜSTÜN MUHASİP KADAR YEDEK ÜSTÜN MUHASİP VARDIR

Üstün muhasip olabilmek için ise önce banka genel müdürü tarafından böyle bir hizmete ehil olduğuna dair bir yetkinin kendisine verilmiş olması şarttır. Bundan sonra kendisi çalışarak bir muhasebe yönetmeliği meydana getirecektir. Bu şekilde yönetmelik meydana getirenler diğer üstün muhasipler tarafından sıralanır. Böylece yedek üstün muhasipler oluşurlar. Bunların sayısı asıl muhasiplerin sayısı kadar olacaktır. Yüksek muhasiplerden bunlara bağlananların sayısı yeter sayıyı bulunca üstün muhasip olmuş olurlar. Üstün muhasiplerin kendi aralarında anlaşarak ehliyetli olan kimselere yüksek derece vermemeleri halinde başkan, tüm yüksek üstün muhasiplik ehliyetlerini iptal ederek yerine yeniden üstün muhasipleri oluşturma cihetine gidebilir.

n. BAŞLANGIÇTA ÜSTÜN MUHASİPLER ATANIRLAR

Başlangıçta üstün muhasipleri ve yedekleri başkan atar. Bunlar yönetmelik hazırlarlar ve birbirlerini sıralarlar. Bir kimsenin hazırladığı yönetmeliğin sırası ile kendisinin sıralamada gösterdiği başarı sıralarının tersleri alınıp toplanırsa derecesi bulunur. İlk on dereceyi alanlar üstün muhasip olurlar, diğerlerinin dereceleri vasat derecelerin yarısından aşağı değilse yedek üstün nıuhasip olmuş olur. Böylece oluşmuş üstün

muhasipler kendilerine yüksek muhasipler, yüksek muhasipler de kendilerine orta muhasipler seçerler. Bir kimsenin ehliyeti ancak hakemler kararı ile ve işi yapamayacak duruma geldiği zaman alınabilir. Ehliyet tecvih eden ehliyeti alma yetkisine sahip değildir. Ancak kendi mesuliyetinden uzaklaştırabilir.

o. MUHASİPLER DAYANIŞMA ORTAKLIĞ1 İÇİNDEDİRLER

Aynı muhasibe hesap tutturanlar muhasebede birbirlerinin kefılidirler. Yanlış beyanlarından dolayı doğacak zararları bunlar ortaklaşa dayanışarak tazmin ederler. Diğer taraftan aynı yüksek muhasibe veya üstün muhasibe bağlı olanlar da birbirinin dayanışma ortağıdırlar. Beyanların dışında muhasebe işlemlerinden doğacak zararlar ise bu dayanışma ortaklığınca tazmin edilir.

p. FAİZSİZ SİSTEMDE MUHASEBE TEMİNATLIDIR

Faizsiz muhasebenin en önemli hususu teminatlı muhasebe oluşudur. Yani müteşebbis veya kişi kendi muhase besini ehliyetli birisine tutturursa ve beyanlan da doğru yaparsa, doğacak hiçbir mesuliyete kendisi katılmaz. Bütün mesuliyet muhasibe veya muhasibin dayanışma ortaklığına aittir. Bugünkü karma karışık vergi sistemleri içinde küçük ve orta müteşebbisin kendi muhasebesini tutturması mümkün değildir. Çünkü sonunda mesuliyet muhasiplere intikal etmemektedir. Bu ağırlık küçük ve orta müteşebbisleri ortadan kaldırmış ve halkı patronlara köle yapmıştır. Bu durum bugünkü sosyal patlamalara sebep olmuştur. Geleceğin dünyasında üretici olarak işçi kendi işinde çalışacaktır. Kimsenin işçisi ve kölesi olmayacaktır. Bununla beraber, patronlar ortadan kalkmayacak, bunlar büyük tüccar olarak malların mübadelesini gerçekleşitirecek ve sermayelerini böyle değerlendirmiş olacaklardır. Onlara da ekonomi dünyasının zaruri ihtiyacı vardır.

SEKİZİNCİ BÖLÜM
FİYAT

MADDE 8

Senetler o esnada hangi değerle alınıyorsa ancak o değerle satılabilir. Cari değer arz ve talep dengesine göre ayarlanır. Senetleri banka malikleri adına alıp satar. Kredileşmede de teminat değerleri vardır. Bunlar da arz ve talebe göre ayarlanır.

I. FİYATLARIN TESBİTİ
II. ARZ VE TALEP DENGESİ
III. LİBERALİZİM İŞLEYİŞİ
IV. FAİZSİZ BANKANIN İKSİRLERİ
V. DENGE FİYATININ HESAPLANMASI

I. FİYATLARIN TESBİTİ

a.. FİYAT VE ÜCRET İNSANA HAS OLAYLARDIR

Ekonomide değerlerin tespiti en önemli meseledir. Çünkü topluluk içinde bölüşme fiyat ve ücretlerle olmaktadır. Fiyat ve ücret sayesindedir ki,

insanlar özel kişiliklerini kaybetmeden topluluklar oluşturabilmektedirler. Hayvanlarda da topluluklar vardır. Ancak hayvanlarda sosyal kuruluş güçlenince ferdin kişiliği kaybolmaktadır. Ferdin kişiliği güçlenince topluluk arasındaki bağlar gevşemektedir. İnsanda ise bunun aksine hem kişiliği bütün hayvanların kişiliklerinden daha güçlü hale gelmiştir, hem de insan topluluğu bütün hayvan topluluklarından daha güçlü hale gelmektedir. İşte bu fiyat ve ücret müessesesinin mevcut olması ile gerçekleşmektedir. Fiyat o kadar güçlü bir şeydir ki, birbirleri ile savaşmış devletleri bile bir potada birleştirebilmektedir. En kanlı savaşlarda bile karşılıklı alış verişler daima süregelmektedir. Fiyat sayesinde yeryüzü tek ekonomik bölge haline gelmiştir.

b. FAİZ, FİYAT VE ÜCRET ANARŞİSİNİ DOĞURUR

Faizli sistemin en çok tıkandığı nokta, ücret ve fiyatların serbest denge sistemi içinde oluşturulamamış olmasıdır. Faizin ortaya çıkardığı tekelleşme dünyanın sosyal ve ekonomik dengesini bozmuştur. Faiz durmadan sömürecek bir yer ister, hep alır, hiç vermez. Faizli müssese, acıkmış, durmadan yiyen, fakat kabız olduğu için dışarıya çıkamayan insana benzer. Sonunda patlamaktan başka hangi çıkar yol bulunabilir. Çarpık rejimler hep bu fiyat anarşisi üzerine doğmuş, birinci ve ikinci cihan savaşları fiyat ve ücret dengesizliği sebebiyle ortaya çıkmıştır. Bugünkü soğuk savaşın yegane kaynağı yine beynelmilel hasıladaki dengesiz dağılıştır Bu dengesizlik yeni patlamalara gebe bulunmaktadır. Bunun yegane sorumlusu, adil ve serbest, kendiliğinden oluşan fiyat ve ücret mekanizmasının ortaya konamamış olmasıdır.

c. KAPİTALİZM VE SOSYALİZM BİRER HASTALIK ARAZIDIR

Büyük sanayinin doğması sonunda ortaya çıkan birtakım yeni değerler artık liberalizmin basit kaideleri ile yürütülemez olmuş, onun yerine büyük sermaye hakimiyeti demek olan kapitalizm doğmuş ve faiz bunun hayatiyeti için savunulmuştur. Başarıya ulaşamayan kapitalizmin karşısına sosyalizm ve komünizm gibi insan tabiatına aykırı rejimler türetilmiş ve insanlık için ızdırap kaynakları olmuşlardır. Bugünkü bu hastalıklı dünyadan kurtulmayı vadeden faizsiz sistem, mutlak surette fiyat ve ücret dengesini kurmak zorundadır.

II. ARZ VE TALEP DENGESİ

a. FAİZSİZ SİSTEM DENGELİ LİBERALİZMDİR

Basit liberalizmin genel dayanağı olan arz ve talep dengesinin çok iyi bir şekilde anlaşılamaması halinde, faizsiz bankanın mahiyetini kavramak mümkün değildir. Fiyat ve ücret mekanizmasının temel kanunu, liberalizmde kendi kendine dengede olması esasına dayanır. Bu esas haddizatında çok basittir . Basit olduğu kadar da anlaşılması her ne dense zor olmakta, üzerinde sık sık fahiş hatalar yapılmaktadır.

b. EKONOMİ, İHTİYAÇLARLA OLUŞAN TALEP, MALİYETLE OLUŞAN ARZ FİYATLARINA DAYANIR

Burada bazı mefhumları kavramaya çalışalım: Bunlardan biri, insanların ihtiyaçları mallarla giderilmektedir. Giderilmeden önce çok kıymetli olan bir mal, ihtiyaç giderildikten sonra değerini tamamen kaybeder. Susamış bir insana bir bardak su bazan dünyalara bedel hale gelir. Çöl ortasında

kalan bir susuz insan için bir bardak su hayat demektir. İnsan için ise hayattan daha kıymetli bir şey yoktur. Ama bir nehrin içinde suyun hiçbir kıymeti bulunmaz. Bu liberalizmin birinci. kanununu oluşturur. Mallar çoğalınca değerlerini kaybederler. Yani fiyat ile miktar ters orantılıdır. Diğer taraftan malları elde etmek için de bir gayrete ihtiyaç vardır. Bu gayret ise bir değerin harcanmasıdır. Harcamayı göze aldığımız değer sonunda bize getireceğinden az ise o işi yaparız, çok ise yapmaktan vazgeçeriz. Diyelim ayakkabıcıyız, ayakkabıya yapacağımız masraflar satacağımız ayakkabıdan daha az ise o ayakkabıyı imal ederiz, değilse vazgeçeriz. Bu da ekonominin ikinci kanununu verir. Malın fiyatı ne kadar olursa üreticileri o kadar çok olur ve piyasada satılacak mal o kadar artar.

c. DENGE ARZIN TALEBE EŞİT OLDUĞU YERDE KURULUR

Şimdi bir malın fiyatı yüksekse üretilmeye başlanır ve mal çoğalmaya başlar. Gittikçe mal çoğalır ve dolayısıyla fiyat düşer, öyle bir yere gelir ki üreticilerin maliyet fiyatlarına eşit olur. O zaman üreticiler o malı üretmekten vazgeçerler. Üretme durur. Tüketme ise devam eder. Bu defa piyasa da mal azalmış olur ve fiyat yükselir. Fiyatın yükselmesi üreticileri tekrar harekete geçirir. Böylece arz ve talep bir denge etrafında titreşip durur. Bu da ekonominin üçüncü kanunudur.

d. MÜDAHALE DENGEYİ BOZAR

Liberal ekonominin dördüncü kanunu ise, fiyatların kendi kendine dengeye gelecekleri ve bu denge halinde üretim ve tüketimin, dolayısıyla ekonomik büyüklüğün maksimum olacağıdır. Zorlayarak ister fiyatlan yükseltelim, ister düşürelim mutlaka ya üreticiler ya da tüketiciler azalacağı için genel ekonomik büyüklük küçülecektir. Matematiksel tahliller bize göstermektedir ki, bu küçülme tekel rejimlerinde yarıya kadar inmektedir. Öyleyse kesinlikle fiyatlara müdahale edilmemelidir.

e. SANAYİ İNKILABI EKONOMİK KANUNLARI İŞLEMEZ YAPAR

Liberalistlerin bu çok mantıki ve kesin izahları büyük sanayinin gelişmesinden evvel aynıyla uygulanıyor ve yaşanıyordu. Ne var ki, bu kanunlar 19. ve 20. yüzyıllarda sanayinin gelişmesi karşısında işleyemez olmuşlardır. Öyle bir gün gelmiştir ki, liberalizmin bu değişmez tabiî kanunları tamamen inkar edilmiş ve onun yerine başka sistemler önerilmiştir. Liberalistlerin izah ettikleri bu kanunlar tüm eski devirlerin benimsedikleri ve bütün düzenlerini onun üzerinde kurdukları kanunlardır. Dinlerin bütün felsefesinde bu kanunlar yatmaktadır. Bunu çok basit olarak açıklayalım: Bir hükümet emirname çıkarsa, narh koysa ve bu narhın korkusu ile alış veriş yapılsa, fıkha göre bu alış veriş batıl dır. Çünkü kişinin elinden malının alınabilmesi için rızası şarttır. İradesi yeterli değildir. Rıza ile irade arasındaki farkı kumar örneği ile açıklayabiliriz; kumarda irade var rıza yoktur. Halbuki baskı yapılmadan yapılan alış verişlerde hem irade var hem de rıza vardır. İşte dinler ekonomide bu kadar ileri bir derecede liberalizmi benimsemişlerdir. Hatta faizin yasaklanmasını da bu rıza ve irade ile açıklayabiliriz. Faizde irade vardır; ama rıza yoktur. Kişi istemeye istemeye mecbur kaldığı için faiz ödemek durumundadır. Ama dinler sosyal müsseselerde aynı rıza şartını aramamışlardır. Korktuğu için biat etmiş olsa bile, o biatı geçerli

saymışlar ve ondan dönmenin caiz olmayacağını kesin ifadeleri ile ileri sürmüşlerdir. Hatta eşlerden biri diğerini tehdit ederek evlenmeye zorlasa, karşı taraf da korkusundan bunu kabul etse, bu nikah meşru sayılmıştır ve taraflara fesh hakkını tanımamıştır. İşte bu derecede ekonominin liberalizmini benimseyen dinler, değişen yeni dünya şartlarına uyamadıkları için hayat sahnesinden çekilmek ve mabetlere kapanarak inananları bir tür istismar etmek dışında bir şey yapamaz olmuşlardır. İşte faizsiz bankanın halletmesi gereken konu, liberalizmin yukarıda bahsedilen genel kanunları ile yeniden hayat sahnesine çıkmasını sağlamaktır. Bunun için arz ve talep kanunlarına göre yeniden fiyat ve ücret dengesinin sağlanmasını gerçekleştirecek imkânları ortaya koyması gerekir.

f. FAİZSİZ BANKA EKONOMiK DÜZENİ YENİDEN KURACAKTIR

Fiyat ve ücret mekanizmasının çağımızda liberalistlerin istediği bir şekilde işlemez olmasının sebepleri ortaya konmalı ve bu sebeplerin giderilmesi ile yeniden insanlık için ideal olan o sistemin gelip gelemiyeceğini ortaya koymalıyız. Bunu yapabildiğimiz takdirde faizsiz bankamızı kurma imkânını elde etmiş olacağız.

III. LİBERALİZMİN İŞLEYİŞİ

a: DOYMA, ÜRETME, DENGE VE SERBESTLİK KANUNLARININ ENGELLERİ VARDIR

Çok mantıkî ve kesin görünen liberalistlerin doyma, üretme, denge ve serbestlik ile ilgili dört kanunun çağımızda işlemediğini görmüş bulunuyoruz. Bunların nedenlerine çok kısa olarak temas edeceğiz.

h. DEPO EDİLEMİYEN MALLARDA ARZ VE TALEP DENGESİ OLUŞAMAZ

l. Depo edilemeyen mallarda arz ve talep kanunları işlemez. Çünkü arz ve talep kanununun temel dayanağı, piyasada malların artması ve azalması ile fiyatların azalıp çoğalmasıdır. Depo edilemeyen mallar için böyle bir artma ve azalma söz konusu olmayacaktır. Çünkü depo edilememektedir. Dolayısıyla çok açık bir şekilde depo edilmez mallarda liberalistlerin serbest arz ve talep kanunları cereyan etmeyecektir. Eski çağlarda böyle mallar hemen hemen hiç yoktu. Dolayısıyla bu işlemezlik görülmüyordu. Çağımızda ise mal mübadelesinin yanına emek mübadelesi girdi. Emek ise depo edilemeyen bir nesnedir. Sonra yine mal mübadelesinin yanında kira müesseseleri ekonomiye hakim olmaya başladı. Bu da depo edilemez. Bunun yanında elektrik gibi çok kullanılan bir meta da depo edilebilir cinsten değildir. Çağımızda birçok sosyal hizmetler de, ekonominin kanunları ile düzenlenmek istenmektedir. Meselâ doktorluk, avukatlık ve başka tüm sosyal hizmetler para ile yapılmaktadır. Bunlar da depo edilemez. İşte öyle bir gün geldi ki, depo edilebilir değerlerle edilemez değerler arasındaki nispet, edilebilirler aleyhine çoğaldı ve depo edilen mallara uygulanan kanunlar edilemezlere de teşmil edildiği için serbest arz ve talep kanunlan işlemez olmuştur.

c. TAŞINMAZ MALLARDA ARZ VE TALEP DENGESİ OLUŞAMAZ

2. Taşırmıaz mallarda da serbest arz ve tâlep kanunları işlemez. Arz ve talep kanunlarında fiyatı düzenleyen o anda ki ihtiyaç ile o anda mevcut olan mallardır. Halbuki taşınmazlar için durum tersinedir. İhtiyaç günün

ihtiyacı olacaktır. Ancak inşaatçılar onu ancak birkaç sene sonra vücuda getireceklerdir. Halbuki o zaman belki de o ihtiyaç ortadan kalkmış olacaktır. Böylece böyle bir ihtiyacın giderilmesi için yükselen fiyatlar arz ve talep dengesini kuracak şekilde harekete geçirmez. Eski çağlarda taşınmazlar ticaret mahiyetinde değil, karşılıklı alınıp satılırdı. Şimdi ise bir inşaat sektörü oluşmuş ve artık taşınmazların ticareti yapılmaktadır. Sonra eskiden kiracılar çok azdı. Herkes kendi evinde oturuyor ve kendi işyerinde çalışıyordu. Şimdi ise hemen hemen herkes başkasının işyerinde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bundan dolayı liberalistlerin arz ve talep kanunları işlemez olmuştur.

d. PLANLANACAK YERLERDE ARZ VE TALEP DENGESİ OLUŞAMAZ

3. Planlama gerektiren yerlerde arz ve talep dengesi kendiliğinden oluşamaz. Arz ve talep dengesi o anda mevcut mallar ile o andaki ihtiyaçlara cevap verecektir. Fiyatlar ona göre oluşacaktır. Kendi üretip mallarını depo eden ve pahalılandığı zaman satan kimseler için arz ve talep dengesi kendiliğinden oluşacaktır. Ama ileride doğacak ihtiyaçlar ile ileride meydana gelecek mallar hakkında şimdiden arz ve talep dengesinin kurulmuş olmasını beklemek yanlıştır. Çünkü bu hesaplara ve tahminlere dayanacaktır. Medeniyet geliştikçe planlama kesinlikle zaruret halini almıştır. Artık plansız hiçbir ekonomik faaliyet kendi dengesini kuramaz olmuştur. İşte bugünkü insan o andaki tüketimi için değil, bir yıl sonra ortaya çıkacak tüketim için çalışmaktadır. Hatta inşaatlarda bu, beş on seneyi bulmaktadır. Artık bu şartlar altında serbest arz ve talep kanunlarının işlemesini düşünmek mümkün değildir.

e. FAİZLİ SİSTEMDE SERBEST ARZ VE TALEP KANUNLARI İŞLEMEZ

4. Faizli sistemde serbest arz ve talep kanunları işlemez. Faizli sistem tekele dayanmaktadır. Çünkü tekel oluşturulmadığı takdirde müteşebbisler kazanamaz hal alırlar. Onlar kazanamayınca bankalara faizi değil, anamalı da ödeyemezler. Sonunda bankalar mudilere cevap veremez hale gelirler. Bu da işte o sistemin yıkılması demektir. Bunun çaresi şudur; bankalar tekeli oluştururlar. Alış ve satış fiyatlarını kendileri tespit ederler ve kredi açtıkları teşebbüslere suni olarak kazandırırlar. Bu durum da, artık serbest arz ve talebin olmasını kendiliğinden suni olarak ortadan kaldırır. Bankacıların elinde bunun için kullandıkları bir silah vardır. O da banknottur. Para onların elindedir. Kredi onların elindedir. Artık istediklerini zengin edebilmekte ve istediklerini de istedikleri zaman iflas ettirebilmektedirler. Bunun için arz ve talep kanunları ortadan kalkmış ve denge bozulmuştur. Yani iddia ettikleri gibi denge bozulduğu için faizli müesseselere ihtiyaç duyulmamıştır; aksine faizli müesseseler kurulduğu için denge bozulmuştur. Daha yumuşak bir ifade ile, önce yukarıda sayılan üç sebep fiyat dengesini bozmuş ve faizli düzenin doğmasına sebep olmuştur. Şimdi ise faizli düzen kendi hayatını sürdürebilmek için fiyat dengesini kendisi bozmaktadır.

f. FAİZSİZ BANKA BU İŞLEMEZLERİ İŞLER YAPAR

İşte bu dört sebepten dolayı çağımızda serbest arz ve talep kanunlan işlemez olmuştur. Faizsiz banka kurmak demek, bu maddeleri işler hale getirebilmek demektir. Bunun iksirini bulmak demektir.

IV. FAİZSİZ BANKANIN İKSİRLERİ

a. LİBERALİZMİN CANLANDIRILMASI TEDBİRLERLE MÜMKÜNDÜR

Faizsiz sisitemin tekrar gelip işleyebilmesi için liberalistlerin ortaya koyduğu dört kanuna işlerlik kazandırmalıyız. Bunun için bir dizi tedbirlere ihitiyaç vardır.

b. NAKİT SENETLERİ YERİNE MAL SENETLERİ ORTAYA KONMALIDIR

l. Banknotu devreden çıkarmak gerekir. Fiyat üretici ile tüketici arasında bir haberleşme aracıdır. Fiyatlar yükselince tüketiciler yavaşlar, üreticiler hızlanır. Aksine fiyatlar düşünce üreticiler yavaşlar, tüketiciler hızlanır. Dengeyi bu sağlar. Halbuki enflasyonist sistemde fiyatlar malların azalması veya çoğalmasına göre değişmez, aksine piyasaya sürülen paranın azalması veya çoğalmasına göre değişir. Böylece fiyatlar istikrar kazansa dahi artık fonksiyonlarını icra edemez olurlar. Buna çare olarak, yukarıda teklif ettiğimiz senetleri devreye sokmak gerekir. Toprak, demir, buğday ve altın senetleri ile bunlara dayanan diğer tüm hamiline yazılmış mal senetleri bu meseleyi halletmiş olacaktır.

c. SELEM SENETLERİYLE DEPOLANAMAZ MALLAR DEPOLANIR HALE GELİR

2. Karşılıksız senetler çıkarılmamalıdır. Böylece piyasa da dolaşan senetler mahdut sayıda olacağından ve karşılığı kesin olarak hiç olmazsa taahhüt edilmiş bulunacağından, mallar depo edilemez olsalar da miktarları bilineceği için arz ve talep dengesini kuracaktır. Gelecek sene üretilecek domatesin miktarını planlama ile şimdi tespit edeceğiz, vadeli mal senetleri halinde piyasaya süreceğiz ve bu piyasada mevcut senetlerin sayısı ile gelecek senedeki durumunu şimdiden bilme imkânına ereceğiz. Ancak bu senetleri çıkaracakların istedikleri kadar senedi piyasaya süreememeleri için ipotek sistemi getirilecektir. Taşınmaz mallar kadar senetler çıkabilecektir. Böylece nedret kanununa dayanılarak bir arz ve talep dengesinin gerçekleşmesi sağlanacaktır.

d. SELEM SENETLERİ MİKRODA MÜDAHALE ETMEDEN MAKRODA PLANLAMAYI SAĞLAR

3. Makroda planlama yapılacak ve mikroda tam serbestlik sağlanacaktır. Bu da yine çıkarılacak senetlerle mümkün olacaktır. Diyelim ki gelecek yıl onbin ton buğdaya ihtiyacımız var. On bin tonluk buğday selem senedi piyasaya sürülecek ve bunu kredi olarak alan zürranın kimler olacağını ise kredi alanların kendileri belirleyecektir. Zürra hangi senedi isterse onu kredi olarak alabilecektir. Krediyi de geçmiş senelerde ödediği vergiler nispetinde alacağı için mikro da bir müdahale söz konusu olmayacaktır.

e. TAŞINMAZLAR HİSSE SENETLERİ İLE TAŞINIR HALE GELİR

4. Görülüyor ki, malların yerine senetleri ikame etmekle depo edilemeyen mallar depo edilir gibi olmakta ve şimdi mevcut olmayan mallar da şimdi senetleri ile mevcut olmaktadır. Böylece arz ve talep dengesine mani olan engeller ortadan kalkmaktadır. Şimdi bütün mesele bu senetlerin revaç bulabilmesi için gerekli desteği sağlamaktır. Bu desteğin sağlanması ise fiyatların mevcut stoklara göre hesaplanarak ilan edilmesidir ve senetlerin bu fiyatlarla araya bir fark koymaksızın bankaca satılması ve satın alınmasıdır. Yani banka ilan ediyor ve diyor ki, ben bu hafta mesela

arpa senedini şu fiyatla alıyorum ve satıyorum. İsteyenler bu parayı getirsinler ve onlara senedi vereyim; isteyenler senedi getirsinler ben onlara para vereyim. İşte bu garantiyi veren banka piyasada o senetlere likidite kazandınr ve bu sayede arz ve talep kanunları işler hale gelir.

Ne var ki, banka bu alış ve satışta denge noktasını keşfetmek ve ona göre fiyatları ilan etmek zorundadır. Yoksa senetlerin fiyatlarını arz talep dengesinin gerektirdiği yerde ilan etmezse, o zaman ya kasasında olağanüstü paralar yığılır veya senetler geriye iade edilir. Her iki halde de ekonomik denge bozulmuş demektir. Yani kabız olmuş obur adam durumuna farkına varmadan düşülmüş olur.

Bizim yaptığımız keşif işte bu denge fiyatının hatasız bulunmasıdır. Hatalı olarak bulunsa dahi, bir zaman sonra hatanın kendi kendisini tashih etmesidir. Biz bu dengeyi nasıl bulabiliyoruz? Nasıl keşfedebiliyoruz? Hiç şüphe yok ki, burada bize yardım eden muhasebemizdir, muhasebedeki kayıtlarımızdır. Muhasebe bize bugünkü durumun envanter hesapları ile, geleceğin durumunu ise taahhüt hesapları ile vermektedir. Bir başka yardımcımız da genel planlama olacaktır. Geçmiş yıllarda ülkemizde tüketilen mallar bize gelecekteki ihtiyaçlarımızı bildirecektir. Bu yıl kaç kilo süt tüketilmişse, gelecek yıl da o kadar süt tüketileceğini tahmin edebiliriz.

Çok gelişmiş bulunan istatistik ilmi bize gelecek hakkında çok sıhhatli değerler verebilmektedir. Geçmiş on yıl alınır ve tetkik edelirse, üretilip tüketilen malların değişme seyri hakkında bize fıkir verir ve biz buna göre ihtiyaçlarımızı tespit etmiş oluruz. İşte bir taraftan hali hazır durum, diğer taraftan makro için hazırladığımız geleceğin planları bize bilgi olarak gelecektir. Önce piyasaya planlamanın bize haber verdiği gelecek yıl ile ilgili tahminlerine uygun sayıda senetler basacağız ve piyasaya sürmeye başlayacağız. Senetlerin müşterisi çoksa fiyatını yükselteceğiz. Azsa düşüreceğiz ve istediğimiz rakamda durma meydana gelinceye kadar bu değişmeye devam edeceğiz. Böylece piyasaya planladığımız miktarda senetle gireceğiz ve fiyat kendiliğinden oluşacak, yani serbest arz ve talep kanunları işleyecektir.

V. DENGE FİYATININ HESAPLANMASI

a. PARA MAL İLE FİYATIN ÇARPIMIDIR

Devletin piyasaya sürdüğü toplam bir nakit mevcuttur. Bu nakit o devletin içinde mevcut tüm malları satın almak üzere biriktirilmiş bulunmaktadır. Çağımızda kimsenin kendi ürettiğini tükettiği kabul edilmeyeceğine göre, tüm üretilmiş değerler satılıktır demektir ve bu değerler halkın cebinde bulunan nakit ile satın alınacaktır demektir. Bunun anlamı, ülke içindeki tüm mallar ile, onların fiyatları ile çarpımının toplamı, ülke içinde bulunan paraya eşit olacaktır. Buna başka bir deyişle, para mala eşittir denir. Bu eşitlik Newton'un atalet kanunu gibi ekonominin ana kanunudur.

b. HER MAL CİNSİNE MİLLİ PARADAN BİR PAY DÜŞER

Şimdi belli bir malın toplam miktarı ile fiyatı çarpılırsa, o malın toplam bedelini gösterecektir ve bütün ülke içindeki paranın içinde o mala ait pay belirlenmiş olacaktır. Buna o malın parası tabirini kullanacağız. Yani ülke içinde satılmak üzere hazırlanmış demirin fiyatı ile çarpımı sonucu

elde edilen meblağ demir parasıdır. Her malın kendi parasının korunduğu kabul edilebilir. Ekonomik bünyede bir değişiklik olmamışsa, mallara ait paraların miktarlarında da değişiklik meydana gelmez. Ancak ekonomik bünyede veya ikame mallarında bir değişiklik vuku bulursa, bu para bölüşümünde de bir değişiklik söz konusu olabilir. Bu değişiklikler yıl sonu planlamalarında etkisini gösterecektir.

c. FİYAT, MALA AYRILAN PARANIN O MAL MİKTARINA BÖLÜNMESİDİR

Şimdi, mal miktarı ile fiyatın çarpımı sabit kalmaktadır. Bu fizikteki basınç ile hacim arasındaki ilişkiye benzer. Bilindiği gibi bir gazın sıcaklığı sabit kalmak şartı ile hacim ile basıncın çarpımı sabittir. Hacim mal miktarına, basınç da fiyata tekabül etmektedir. İşte bu muhakeme bize talep eğrisinin formülünü verecektir. Bu andaki stok miktarı ile yine bu andaki serbest arz ve taleple oluşmuş fiyat miktarının çarpımı, o mala ait para miktarını verecektir. Buna denge bedeli denilir ve şöyle ifade edilir. Bir malın fiyatı ile stok miktarı çarpılırsa, denge bedeli elde edilir.

d. KREDİ İLE YAPILACAK SÜBVANSİYONLA BU DENGE FİYATI KAYDIRILABİLİR

Denge bedelinin tespiti için geçmiş yıldaki fiyat istatistikleri ile stok istatistiklerini değerlendirmek kafi gelecektir. Bununla beraber planlamadan bu denge bedelleri istenilen miktarda tespit edilerek bankaca gerekli destek yapılarak planlamaya uygun bir ekonominin gerçekleşmesi sağlanır. Yani makroda bu denge bedelinin ayarlanması imkân dahiline sokulabilir. Ancak fiyat bir hiperbol olan talep eğrisine göre serbestçe oluşacağından mikroda asla müdahale edilmeyecektir.

e. FORMÜL, DENGE BEDELİ, DENGE FİYATI VE DENGE STOKU İLE KURULUR

Denge bedeli tesbit edildikten sonra denge stoku ve denge fiyatı da belirlenebilir. Denge bedeli ile oluşmuş bulunan talep eğirisi bu sefer talep eğrisi ile kesiştirilirse denge bedeli ile denge fiyatı ortaya çıkar. Şüphesiz denge fiyatı ile denge miktarının çarpımı da denge bedelini verecektir. İyi bir planlamacı, baştan koyduğu denge bedeli ile hesapladığı denge fiyatı ve denge miktarını isabet ettiren planlamacıdır.

f. NAKİT REZERVİ MİKROYA MÜDAHALE ETMEDEN MAKRODA DENGEYİ SAĞLAR

Denge bedeli yüksek tutulursa talep eğrisi ileriye doğru kayar. Düşük tutulursa geriye doğru kayar. Bunun anlamı, planlama o malın istihlâkini teşvik etmiş veya kısmış olur. Denge eğrisini ileriye kaydırmak için veya geriye çekmek için planlamadan öyle tesbit edilmesi yeterlidir. Şu kadar var ki, bunun böyle gerçekleşebilmesi için tüm senetlerin arz ve talebini bankanın karşılaması gerekir. Yani arz ve talebe göre fiyatları bankanın baştan tespit etmesi ve her gelenin senedini o fiyatla alması, her isteyene de o senedi fiyatı ile satması gerekir. Pek tabiidir ki banka bunu ancak naktî gücü nispetinde gerçekleştirebilir. Bu desteği istediği kadar serbestçe yapamaz. Ancak belli imkânlarını istediği tarafa yönelterek o malın üretilmesini ve tüketilmesini plan içinde gerçekleştirebilir.

g. SATIŞ FİYATLARI TÜKETİMİ, KREDİ DEĞERLERİ ÜRETİMİ PLANLAR

Arz ve talebin denge miktarında ve fiyatında gerçekleşebilmesi için

sadece talep eğrisini etkilemek yeterli değildir. Arz eğrisini de yöneltmemiz gerekecektir. Bunun için maliyet fiyatlarını düşürme yollarına gidilmelidir. Maliyet ancak nakit kredi ile faizsiz olarak desteklenirse düşürülmüş olur. Banka o malın senedini teminat olarak kabul edecek ve nakit kredi verecektir. Böylece o senet değerinden daha kıymetli alınıp satılacaktır. Bunun anlamı, kredi rantının o malın fiyatlarını düşürmede kullanılmasıdır. Bir senede tanınan nakit kredi o senedin teminat değerini ifade eder. Bu teminat değerini yüksek veya düşük tutmakla arz eğrisini etkilemiş olur

h. TÜM ARZ VE TALEBİN KARŞILANMASI MİKRODA SERBESTLİĞİ GETİRİR

Görülüyor ki, banka denge bedelini tespit etmekle arzı ayarlayabilmekte ve böylece makroda yapılan planın istenilen fiyat ve miktar içinde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Herkesin senedini ilan ettiği fiyatla alması ve aynı fiyatla isteyenlere satması yani bütün arz ve talebi karşılaması mikroda müdahaleyi önler. Aynı şekilde teminat olarak senedi rehin eden herkese istediği nakit krediyi vermesi de yine mikroda müdahaleyi önlemiş olur. İşte bu iki uygulama liberal sistemin uygulanmasında karşılaşılan tüm zorlukları yener ve yeniden faizsiz çalışmasına imkân verir.

i. AZAMİ FİYAT VEYA ASGARİ STOK DA FORMÜLE İTHAL EDİLEBİLİR

Yukarıda anlattığımız talep eğrisinde fiyat sıfır iken miktar sonsuzdur. Aksine miktar sıfır iken fiyat sonsuzdur. Tam ideal bir madde için bu ifade doğrudur. Ancak ikame mallarında veya lüks mallarda bu ifadenin tamamen doğru olduğu iddia edilemez. Biz planlama yaparken de azamî fiyatı veya azamî malı sınırlamak isteyebiliriz. O zaman fiyatla miktarın çarpımı yerine, fiyat ve miktarlara kalan fiyat ve miktarlar ilave edilmek suretiyle yeni formül geliştirilmiş olur ve şu anlamları taşır.

j. SENET VE MUHASEBE İLERİ LİBERALİZMİ DOĞURUR

Denge bedelinin kalan fiyata bölünmesi azamî mal miktarını verir. Yine denge bedelinin kalan mala bölünmesi azamî fiyatı verir. Azamî fiyatta mal sıfır olacağı için alış veriş durur, yine azamî malda fiyat sıfır olacağı için yine alış veriş durur. Böylece faaliyet durdurulmuş olur. Tabiî her zaman ikisinin birden azamî değerlerinin tespiti gerekmez. İlaveyi birine yaptığımızda yalnız diğerinin azamî fiyatını tespit etmiş olabiliriz. İstenirse asgarî miktar ve fiyatlar da tespit edilebilir. Bu takdirde formülde fiyat ve miktarlara kalanları ilave edeceğimize, kalanları çıkarmamız gerekir. Yani pozitif kalan yerine negatif kalanı kullanacağız. Mal miktarı kalan miktara eşit olduğu zaman, çarpanlardan biri sıfır olacağından, diğeri yani fiyat sonsuz olacak ve elimizde satamadığımız bir mal miktarı kalacaktır. Aksine fiyata negatif kalan ilave ettiğimiz zaman fiyat sıfır olmadan çarpan sıfır olacak ve mal miktarı sonsuz olacaktır. Ne var ki, bunu gerçekleştirmek insanlar için mümkün olmadığından bu hal hiç kullanılmayacaktır.

Şimdi denge bedeli, denge fiyatı, denge miktarı ile azamî veya asgarî mal miktarları ve yine azamî veya asgarî fiyatları tesbit etmek banka için mümkün olmakta ve bunu mikrodaki serbestliğe müdahale etmeden gerçekleştirebilmektedir. Bunu da senetlere hem satış ve alış ile hem de

onlara kredi tanımakla gerçekleştirmektedir. Bütün bunları yapabilmesi için tek çare olarak senetleri kullanmaktadır. Senetler sayesinde bu düzenlemeler meydana gelmektedir. Fakat sadece senetlerle bu işin düzenlemesi mümkün olmayıp, yerine basit sade ama kuvvetli bir muhasebenin tutulması da zaruri olmaktadır.

k. SENETLERİ SAHİPLERİ ADINA ALIP SATACAK, KENDİSİ KREDİLENDİRECEKTİR

Banka bütün senetlerin satış ve teminat fiyatlarını yukarıda verilen formüllerle hesaplayacak ve ilan edecektir. Senetleri sahiplerinin adına satacak ve satın alacaktır. Bütün arz ve talebi karşılayacaktır. Senetlere plana göre bir kredi tanıyacak ve bu krediyi de bütün talepleri ile karşılayacaktır. Mekanizma budur ve sadedir.

l. MAL SAYIMLARI YERİNE SENET SAYIMLARI LİBERALİZMİ YAŞATACAKTIR

Daha önceleri muhasebe tarafından her an durumun tespit edilmekte olduğunu belirtmiştik. Bu tespitin kolaylaşabilmesi için mal sayımı yerine senet sayımı ikame edilmişti. Bir ambar veya rafa oranın nominal kapasitede senedi konuluyor ve mal geldikçe senet çıkarılıyor, mal gittikçe senet geliyordu. O yerdeki toplam senet miktarı bilindiği için, devre sonunda senedin sayılması ile eksilen senet kadar orada mal mevcut olduğu anlaşılıyordu. Bu sayede uzun mal sayımları yerine bankada olduğu gibi kağıt sayımları geçiriliyordu. Bu basit bir işlemdir. Ancak bunun sayesinde liberalizm kanunları işler hale gelmektedir ve çağımızda faizsiz adil düzen kurulabilmektedir.

m. DENGE FİYATLARI BULDUĞUMUZDA MÜDAHALEYE GEREK KALMAYACAKTIR

Senet envanterleri sayesinde mal envanterleri de gayet kolaylıkla sağlandığına göre, teminat ve satış fiyatlarının tespiti gayet basit olacak ve gerçek denge fiyatlarına uymuş olacaktır. Banka gerçek denge yerlerini bulmuş olacağı için mikroda hiçbir zaman arz ve talep dengesinin bozulmasına imkân vermiyecektir. Ve bütün müteşebbisleri tam serbesti içinde hareket etme imkânına kavuşturacaktır.

n. MERKEZ AMBARLARDAKİ STOKLAR TÜM ÜLKE STOKLARININ MÜŞİRİDİR

Daha önce anlattığımız bir hususa burada yeniden temas etmekte fayda vardır. Bunlardan biri merkez ambarlarıdır. Merkez ambar demek gelen bütün malı kabul eden ve her isteyene de malı veren ambar demektir. Ancak bu ambar malı sadece o malın senedi ile alıp verecektir. Böylece senedin mal cinsinden değeri bütün ülke içinde korunacaktır. Yani herkes kesinlikle bilecek ki, ben bu malımı merkez ambarına teslim edersem karşılığını senet olarak alabilirim. Aksine senedimi merkez ambarına götürürsem karşılığında bu senette yazılı malı alabilirim. İşte bu imkân senedin başka yerlerde de mal ile değiştirilmesi imkânını verir. Yani Ankara'daki kereste senedi ve kereste ambarı arasındaki ilişki, Erzurum'daki kereste tüccarları ile kereste senedi sahipleri arasında benzer ilişkiyi kurar. Nakliye masrafları ve küçük kârlar hariç yaklaşık olarak aynı denkliği korurlar. Merkez ambarlardaki stok miktarları bütün ülkedeki stok miktarına paralel olarak artıp eksileceğinden fiyatların

hesaplanmasında sadece merkez ambardaki stok miktarının bilinmesi yeterli hale gelir. Böylece mal senedi fiyatları merkez ambarındaki miktarlar ila ayarlanmış olur. Bütün senetler mal stoklarına göre değil, senet stoklarına göre de fiyatları hesaplanacaktır. Anamal senetlerinin fiyatları mal stoklarına göre, diğer senetler ise senet stoklarına göre değerlenmiş olacaktır.

DOKUZUNCU BÖLÜM
SENETLERİN TEMİNATLARI

MADDE 9
Karşılıksız senet çıkarılamaz. Altın senedi dışında nakit karşılığı senet çıkarılamaz. Senetlerin taşınmaz teminatları dışında dayanışma ortaklıklarının da teminatları vardır. Kredileşme kuruluşu da kefildir. Defterlere işlenmeyen senetler geçersizdir.

I. SENETLERİN KARŞILIKLARI
II. NAKLİYEYE TEMİNAT
III. İHRACATI TEMİNAT
IV. SENETLERİN KARŞILIKLARI
V. SENETLERİN TESCİLİ
VI. SENETLERİN TASFİYESİ

I. SENETLERİN KARŞILIKLARI
a. MİLLİ HASILADAKİ ARTIŞIN ÜSTÜNDEKİ FAİZ ENFLASYONLA KARŞILANIR
Faizli sistem ile faizsiz sistem arasında temel ayrılık, karşılıksız paranın kullanılması ve karşılıksız senetlerin çıkarılabilmesidir. Bir toplulukta toplam mevduata diyelim ki yüzde 20 faiz tanınmıştır. Tüm ekonomik hareketler para ile olacağına göre bunun anlamı, asgari her Türk lirasına yüzde 10 net faiz verilmektedir. Çünkü hiç kimse gelirin yüzde l00'ünü hemen harcamaz. Mutlaka asgari yarı nispetinde nakit olarak mevcut olacaktır. Faiz nedeniyle bunu bankaya yatıracağından parasına ortalama yüzde 10 nisbetinde bir faiz temin edecektir. Milli hasıladaki artış yüzde 5 ise ve bütün tasarruflar faiz olarak bölüştürülecekse, yüzde 10'un yarısı karşılıksızdır ve bu yüzden yüzde 5 mutlak surette enflasyon ile karşılanacaktır.
b. ENFLASYONU KARŞILIKLI PARA ÖNLER
Faizsiz bankanın temel ilkesi karşılıksız senetlerin piyasaya sürülemeyişidir. Bu yalnız teminat için konan bir şart olmayıp, aynı zamanda enflasyonun doğmaması için konmuş bir şarttır.
c. SENETLER BAŞLANGIÇTA DAYANIŞMA ORTAKLIKLARINA DAYANIR
Senetlerin birinci teminatı dayanışma ortaklığıdır. Bir dayanışma ortaklığı tarafından teminat altına alınmayan senet ihraç edilemez. Bu dayanışma ortaklığını, herhangi bir sebeple senedin ödenememesi halinde bölüşerek ortaklaşa ödemeyi taahhüt eden kimseler meydana getirirler.
d. DAYANIŞMA ORTAKLIKLARI AYRI BİR KONUDUR

Dayanışma ortaklıklarının hükümleri Dr. Süleyman Akdemir'in "Ceza Hukukunda Mağdurun Korunması" ve "Sosyal Denge I, Devlet Yapısının Tarihî Seyri" adlı kitaplarında genel olarak incelenmiştir. Benzer bir şekli ile mesleki kuruluşlara da uygulanacaktır. Burada bununla ilgili fazla bir bilgi verilmeyecektir. Sadece her insanın faizsiz bankada bulunması için mutlak surette bir dayanışma ortaklığı içinde yer alması gerektiğini ifade edelim. Senetlerin de çıkarılabilmesi için yeter büyüklükte bir dayanışma ortaklığının kefaleti gerekmektedir. İlgili dayanışma ortaklıklarına senet çıkarma kontenjanı verilir ve ancak bunların kontenjanları içindeki teminatları ile senet çıkarılır.

e. SENETLERİN İKİNCİ KARŞILIĞI TAŞINMAZLARDIR

Senetlerin ikinci teminatı taşınmazlardır. Bir taşınmaza dayanmayan hiçbir senet faizsiz düzende geçerli değildir ve bir taşınmaz ancak bir senede teminat gösterilebilir. İkinci derecede ipotek geçerli değildir. Bu senet miktarlarının sınırlanması anlamındadır. Artık imar olmadıkça yeni senetler çıkarılamıyacaktır. Bu dengeli ekonominin ve karşılıklı senedin ana teminatıdır. Taşınmazlar yukarıda tasnif edilmişti. Yeniden özetleyerek nasıl teminat oluşturduklarını hatırlayalım:

f. TOPRAK SENEDİNİN KARŞILIĞI HALK MÜLKİYETİNE İNTİKAL ETMEMİŞ TAŞINMAZLARDIR

Ülke topraklarının tamamından özel mülkiyete intikal eden toprakların nispeti bize genel ücret tespitinde yardımcı oluyor. Nüfusun kalan ömrüne özel mülkiyete intikal etmemiş topraklar bölünürse, toprak cinsinden senet ortaya çıkacaktır. Çalışan insanlara toprak senedi verilecektir. Çıkarılabilecek toprak senedi miktarı ülkenin satılmamış toprakları kadar olacaktır. Bunun teminatı ülke toprakları olup, kişiler veya siteler kendi alt yapılarını veya satılmamış yapıları rehin göstererek kredi olarak alabilir ve inşaatlarını yapabilirler.

g. ÜCRETLER TOPRAK SENEDİYLE VE ÜLKE TOPRAK FİYATININ TERSİ İLE TANIMLANIYOR

Ülke topraklarının illere, il topraklarının bucaklara, bucak topraklarının sitelere bölündüğünü biliyoruz. Bu toprakların fiyatları hesaplanırken ücretlerin hesabına benzer hesap yapılacaktır. Yani ücretin tersi fiyat olacaktır, ücret cinsinden fiyat olacaktır. Tek fark ücretler için bütün ülke toprakları düşünülecek ve ülke içinde tek ücret sistemi uygulanacaktır. Halbuki toprakların ücret cinsinden fiyatları illere, bucaklara ve sitelere göre değişecektir. Taşınmazların arsa fiyatları böylece belirlendikten sonra, onlar için harcanan emek ve malzeme de ücret birimi ile değerlendirilecektir. Böylece toprak senedi ile tespit edilen taşınmazların maliyet bedelleri aynı zamanda senetler için teminat değerleri olacaktır.

h. DEMİR SENEDİNİN TEMİNATI BİTMİŞ MESKENLERDİR

İnşaat bitip kullanılacak hale geldikten sonra yapılar için demir senetlerine teminat olabilecektir. Yani demir senedi çıkarmak isteyen senedin nominal değeri kadar bir meskeni teminat olarak göstermek durumundadır. İşyerlerinin teslimi halinde ise bu yerler buğday senetlerine teminat olacaktır. Kişiler ancak böyle işyerlerini ipotek ederek buğday senedini ihraç edebileceklerdir.

i. MALZEME SENETLERİNİN TEMİNATI DEMİR SENETLERİDİR

Malzeme senetlerini ihraç etmek isteyenler ise karşılığında demir senetleri rehnetmiş olacaklardır. Böylece tüm malzeme senetlerinin toplamı satılmış mesken taşınmazlardan fazla olamıyacaktır. Diğer tüketim mal senetleri için ise buğday senetleri rehnedilecektir. Bunların da toplamı işyerleri bedelini geçemiyecektir. Altyapı ve satılmamış yerler ise site senetleri bedelleri ile toprak senedine karşılık ipotek edilmiş olacaktır. Arsa senetlerine sahip olanlar bu senetleri rehnederek toprak senedini kredi olarak alacaklardır. Ayrıca inşaat yaptıkça orada çalışanların çalışma senetlerine karşılık toprak senetlerini kredi olarak alabileceklerdir. Bu esas içinde karşılıksız hiçbir senet ihraç edilmiş olmayacaktır.

II. NAKLİYEYE TEMİNAT

a.. NAKLİYECİLERE VERİLEN SENETLERİN TEMİNATI TAŞITLARDIR

Bir ambardan malın çıkabilmesi için karşılığında o malın senedi ambara girmelidir. Böylece ambara kredi olarak verilecen senetler karşılıksız piyasaya çıkmamış olur. Ambar sahibinin kendisine verilen senetleri karşılıksız piyasaya sürmesini önlemek ve senet miktarını sınırlı tutmak amacıyla ambar ve diğer bir işyeri teminat olarak gösterilmektedir.

Ambardan mallar her zaman satılarak çıkmaz. Birçok zamanlarda mal bir ambardan diğer ambara nakledilmek üzere çıkmış olur. Bunun için de malın çıktığı ambara senedin girmesi gerekir. Bu senetler kredi olarak nakliyecilere verilmektedir. Ancak nakliyecilerin de bu senetleri karşılıksız olarak piyasaya sürmemeleri için teminat göstermeleri gere kir. Bu teminat taşıtlar olmaktadır. Yani meskenler malzemeye, işyerleri mallara teminat olarak gösterildiği gibi, taşıtlar da hem malzeme senetlerine, hem de tüketim malları nın senetlerine teminat olarak gösterilmektidir.

b. NAKLİYECİLER SATIN ALDIKLARI MALLARI TAŞIYACAKLAR

Arz ve talep dengesinin ideal bir şekilde işleyebilmesi için münakalenin son derece kolay, basit ve ucuz bir şekilde yerine getirilmesi gerekir. Diyarbakır`da bir mal çok olur ve fiyatı düşüktür. Eskişehir'de o mal az olur ve fiyatı yüksektir. Malların senetleri cinsinden fiyatları devamlı olarak ilan edilmektedir. Bu fiyatlar o yerlerdeki mal stok miktarları ile hesaplanarak tespit edilmiş olacaktır. Senetlerin fiyatları ise bütün ülkede eşittir. Çünkü banka bunları böyle satmaktadır. İşte bu bilgiyi alan araç sahibi Diyarbakır'dan malı alıp Eskişehir'e teslim etmesini isteyecektir. Böylece ucuz aldığını pahalı satarak kâr edecektir. İşte bunu alabilmesi için araç sahibine kredi tanınmıştır. Kendisine o malın senedi kredi olarak verilecektir. Buna karşılık arabasını teminat olarak gösterecektir. Diyarbakır'a gidip o senetle malını mübayaa edecek ve Eskişehir'e getirip teslim edecektir. Karşılığında verdiğinden daha fazla senet alacak, bankaya götürüp bir kısmı ile kredisini kapatacak, diğer kısmını ise borsada satarak nakliye ücretini almış olacaktır.

c. NAKLİYECİYE SİPARİŞ RİZİKOYU KALDIRIR

Araç sahibinin bu işi yapabilmesi için Diyarbakır'da ve Eskişehir'de fiyatların değişmemesi gerekmektedir. Ambarlar ilan ettikleri fiyatlara geçerli vadeyi de koyarlar ve o tarihler içinde bütün arz ve talebi

karşılamak zoıundadırlar. İsterlerse belli miktarı ihale şeklinde taahhüde bağlayabilirler. Bu sayede mikroda müdahale etmeden makro nakliyenin planlaması gerçekleşmiş olur.

III. İHRACATA TEMİNAT

a. İHRACAT VE İTHALATIN DA MAKRODA PLANLANMASI GEREKİR

Şimdiye kadar hep ülke içindeki ekonomik faaliyetler ile bunların düzenlenmesi için senetler çıkarılmış ve bunların teminatları anlatılmıştır. Halbuki yeryüzü tek bir ekonomik çevre oluşturmaktadır. Hiçbir ülke almadan ve satmadan hayatiyetini sürdüremez. İhracat ve ithalat, fiyat ve ücretler üzerinde önemli etkiler icra eder. Meselâ üretilen buğday ihraç edilirse fiyatlar yükselir ve tüketici zor durumda kalır. Buna karşı buğday ithal edilecek olursa, o zaman da tüketici korunmakla beraber üretici zor durumda kalır. Ani fiyat değişiklikleri dengeyi bozar ve dalgalanmaları anormal bir şekilde oluşturur, ekonomik istikrar bozulur. Bunun için ihraç veya ithal edilecek mal miktarlarının da bilinmesi ge rekir.

b. BUĞDAY VE DEMİR SENEDİ KARŞILIĞI ALTIN SENEDİ MEVDUAT OLARAK ALINIP KREDİ OLARAK VERİLİR

İhracat veya ithalat yapacak kimselere de kredi sağlanmalıdır. Bu krediyi hem ihracat ve ithalatı desteklemek, hem de senetlerdeki fiyatların dengesini korumak için vermiş olacağız. Bu senetler için gösterilecek taşınmaz teminat doğrudan doğruya mevcut değildir. Zira bu satılacak mallar ya malzemedir veya mallardır. Bunların teminatları zaten mevcuttur. İhracat ve ithalat dövizlerle gerçekleşmektedir. Dövizler altın senedi ile alınıp satılacaktır. İhracat ve ithalat yapan tüccarlara bu senet kredi olarak verilecektir. İthalata altın senet kredi olarak verilecek, ihracatın ise mevduatı kabul olunacaktır. Yalnız kredininin hacmi mevduatın hacmine eşit tutulacağı için altın senedinin piyasadaki revacı ihracat ve ithalata aynı şekilde etki yapacaktır. Bunun diğer anlamı ihracat ile ithalatı eşit tutmaktır. Yani döviz açığını ortaya çıkarmamaktır. Dış ticaret dengesidir. Altın senedi mevduat hacmi ile kredi hacimleri arasında bir fark yaparsa, o takdirde ya dövizi arttırmış veya döviz açığı ile karşı karşıya gelmiş oluruz. Kredi hacmini fazla tutarsak ithalatı, mevduat hacmini fazla tutarsak ihracatı teşvik etmiş oluruz. Yine burada görülüyor ki, mikro ekonomide hiçbir müdahale yapmadan makroyu düzenleyebilmekteyiz.

c. ALTIN SENEDİ İÇ PİYASADAN MAL VE MALZEME SENETLERİNİ ÇEKER VEYA ÜRETİR

Altın senetlerine taşınmaz teminatı olarak mal veya malzeme senetlerinin kendileri olacaktır. Bunlar rehnedilecek, karşılığında altın senedi alınacaktır. Böylece iç piyasadan o miktarda senet çekilmiş ve dış piyasaya mallan tevcih edilmiş olacaktır. Sanki bu ülkede bu mallar üretilmemiş olacaklardır. İthalat yapmak isteyenler için ise aksi işlem yapılacak, altın senedi piyasadan çekilmiş ve yerine mal senetleri sürülmüş olacaktır. Sanki bu mallar ülkede imal edilir durumda olunacaktır.

IV. SENETLERİN KARŞILIKLARI

a. MAL SENETLERİNDE SADECE ALACAKLI BELİRSİZDİR VE HAMİLİNEDİR

Faizsiz bankanın temeli, bugün ekonominin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş bulunan hamiline yazılmış senetlerin karşılıksız olarak piyasaya sürülemez olmasıdır. Nakit bugün böyle hamiline yazılmış bir senet olduğundan, faizsiz düzende bu nakitle muamele bunun için görülememektedir. Zira bu senetlerin borçlusu, alacaklısı ve karşılığının ne olduğu belli değildir. Halbuki faizsiz sistemde borçlu ve borç mal olarak kesin bir şekilde belirtilmiştir. Sadece alacaklının kim olduğu yazılı değildir ve senedi elinde bulunduranlar o malı günü gelince talep etmeye hak kazanırlar.

b. HER SENEDİN İKİ KARŞILIĞ1 VARDIR. TAŞINMAZ VE MAL

Karşılıksız senedin piyasaya sürülmemesi için birinci teminat dayanışma ortaklıklarıdır. İkinci teminat ise her senet için konmuş bulunan taşınmaz teminattır. Üçüncü teminat bizzat bankanın kendisidir. Böylece üçlü teminat altına alınan bu senedin asıl karşılığı dördüncü olarak senedin üzerinde yazılı borç olacaktır. Diğer teminatlar hukukî olup asıl ekonomik teminat, senet karşılığı üretilmiş değerdir.

c. SELEMLERDE KARŞILIK HENÜZ MALA DÖNÜŞMEMİŞ ÜRETİMDE ARTAN EMEKTİR

Vadesi gelmemiş senetlerin karşılığı henüz mevcut değildir. Günü gelince karşılık ambarlara girmiş olacaktır. Ancak bu senedin karşılığı olarak taşınmaz mevcuttur. Yani bir senedin gerçekte iki karşılığı vardır. Biri senedin teminatı olan taşınmazdır. Diğeri ise senedin karşılığı olan değerdir. Şu kadar ki, vadesi gelmemiş senetlerin karşılığı tektir. Sadece o senet için gösterilmiş bulunan taşınmaz teminatıdır.

d. SENET MİKTARI FİYATINA BAKILMAKSIZIN MAL MİKTARI KADARDIR

Karşılıkların bir kısmı piyasada mal olarak ortaya çıkmış olacaktır. Bir kısmı ise mal olarak değil de emek olarak ortaya çıkacaktır. İnşaat yapan bir işçinin emeği gerçekte mala dönüşmüştür. Ancak henüz inşaat tamamlanmadığı için piyasada mal olarak görülmemektedir. Diğer taraftan bir buğdayın selem senedini kredi olarak alıp satan ve onunla temin ettiği gıda ile tarlayı eken işçinin de emeği aslında mala dönüşmüştür. Ama henüz mahsul elde edilmediği için piyasada yoktur. İşte böylece bazı senetlerin karşılıklan mal olarak değil de emek olarak ekonomiye girmiş olur. Toprak senetleri ile selem senetlerininin vadesiz olması, toprağın zaten bir değer olarak baştan mevcut olmasıdır. Dolayısıyla karşılıksız değildir. Halbuki selem senetlerinin karşılığı olmadığı için vadelidir.

e. MAL SENEDİNİ VEREN AMBARINA YAZILI MİKTARI SOKAR VE FİYAT FARKINI NAKİT OLARAK KAPATIR

Mallar ambarlara girmek suretiyle karşılıklarında senetler ihraç edilecektir. Burada önemli olan kısım, malların bulundukları yerlere göre farklı kıymet taşımalarıdır. Tanzim etmiş olduğumuz bir malın senedi merkez ambardaki karşılığını gösterecektir. Ne var ki, bütün malları merkez ambara koymak mümkün değildir. Ancak merkez ambar öyle bir yerde seçilmelidir ki, o mal en ucuz orada olsun.

Hiç şüphesiz bu ham madde kaynaklarının en çok bol olduğu ve bu malların fazla üretildiği yerler olacaktır. Kabul ettiğimiz bir prensip, mal

nerede olursa olsun sanki merkez ambarda imiş gibi muamele görmesidir. Yani bugün piyasaya sürülen herhangi bir malın piyasadaki senet miktarı bütün ülkede o malın mevcut toplam stok miktarı kadardır. Bu nasıl sağlanacaktır?

f. DEĞİŞİK MALLARIN İKAME FİYATLARINI BANKA BELİRLER

Bir defa merkez ambarlarında ambara giren mal kadar piyasaya senet çıkarılacaktır. Dolayısıyla burada karşılıksız bir senedin piyasaya sürülmesi söz konusu değildir. Diğer yerlerde bulunan mağazalarda veya ambarlarda ise senetle oradaki demirin değerleri birbirine eşit olmayacağı için ve malın oradaki senet cinsinden fiyatı senedin üzerine yazılı miktardan farklı olacağı için senet karşılıksız olarak da piyasaya çıkmış olabilir. Bunu önlemek için şu sistemden hareket edilecektir. Bir malın ticaretini yapmak isteyen o malın senedini kredi olarak alacaktır. Sonra mağazasına belki nakitle aldığı malı yedek olarak koyacaktır. Bu onun nakit sermayesi olacaktır. Sonra da artık o malın senedi ile malı alıp satmaya başlayacaktır. Kendisinden istediğimiz, biz ambara gelip kontrol ettiğimizde bizim size verdiğimiz senetlerin ya kendilerini veya senetlerin üzerine yazılı bulunan miktar kadar malı ambarınızda veya mağazanızda hazır bulunduracaksınız, diyoruz. Böylece mal senedinden pahalı olsa da, yedek stokunu nakitle temin ettiği ve mal olarak başka bir senet karşılığı olmaksızın ambara girdiğinden bu eksiklik tamamlanmış olacaktır.

g. İKAME DEĞERLERİ TASFİYE DENGE DEĞERLERİNDENDİR

Bu kontrollerde, yukarıda konulan elden çıkarılan senet kadar o senedin üzerine yazılı miktar mal bulundurmazsa, önce kendisinden kredi kesilecektir. Yani artık kendisine mal senedi kredi olarak verilmeyecektir. Kendisinden hemen satmış olduğu senetleri satın alıp iade etmesi talep olunacaktır. Mal için ise teslim ancak merkez anbarında söz konusu olabilecektir. Şayet böylece kredisini kaybetmiş olan müşteri iade edecek senedi bulamazsa bu senedin teminatına el konacaktır. Teminatında bu senetleri temin etmesi mümkün olmazsa dayanışma ortaklığına gidilecektir. Dayanışma ortaklığı da bu meseleyi çözemezse banka genel giderlerinden bunları karşılayacaktır. Bu suretle teminatsız senet çıkmamış olacaktır.

h. ALTIN, GÜMÜŞ VE ALTIN SENETLERİNİN ÜLKE İÇİNDEKİ FİYATLARI AYNI OLACAKTIR

Mal senetleri ile yalnız o malın üzerinde yazılmış mallar alınıp satılmayacak, o mal senedinin ticareti ile alınıp satılan diğer bütün mallar da o senetle alınıp satılacaktır. Böylece ambara sadece senette yazılan mal girmeyecek, bunun karşılığında o senetle alınıp satılan diğer mallar da girecektir. Yani senet karşılığında o mallar da yer almış olacaktır. Bunların hangi değerlerle senet mallarına eşit olduğu ise yine bankanın çıkaracağı fiyat listeleri ile belli olacaktır. Bunlar alış ve satış fiyatları olmayıp ikame fiyatları olacaktır. Diyelim ki, anamalı inşaat demiri olan bir fırma bakır levha da satmaktadır. Bunun anlamı, bakır levhayı demir senetleri ile alıp satacaktır ve levhanın demir cinsinden fiyatı tamamen serbestçe tespit edilecektir. Ancak ikame değerini banka bir kilo bakıra karşılık iki buçuk kilo demir kabul etmişse yedek sermayeye o şekilde

ilave yapmalıdır ki, giden her iki buçuk kiloluk demir senedi karşılığı bir kilo bakır mağazada bulunsun.
Senetlerin tasfıyesi halinde bu ikame malların resmî ikâme değerleri hesaplanıp dağıtılırlar. Bir senedi alan kimse tasfıye halinde ikame mallarını da aynı şekilde kabul etmiş olur. Tasfıye sırasında ikame malları fiyatları yükseltilir ve düşürülür. Ortaklar hangi mala daha çok talip olurlarsa o malın nispî kıymeti arttırılır. Hangi malın talibi az olursa o malın kıymeti düşürülür. Bu kaide istihkak senetlerinde malların bölüşülmesinde de aynen uygulanır. Toplam kıymet arttırılmadan kıymetler talebe göre aralarında arttırılıp eksiltilebilir.
Banka altın senetlerini de çıkaracaktır. Bunun için ka bul edilecek mal altındır ve altının ülke içindeki altın cinsin den fiyatı sabittir. Mal için uygulanmayan bu kaide, altın ve gümüşe uygulanacaktır ve bunların nakliye masrafları bankaya aittir. Genel hizmetlerden karşılanır. Altın senedi ile gümüş de alınıp satılacaktır. Yalnız gümüşün değeri arz ve talebe göre fiyatlandırılacak ve tüm ülkede tek fiyat geçerli olacaktır. Altın senedi Türk Lirası ile de alınıp satılacaktır. Aynı zamanda bunun ülke çapında değeri de tek olacaktır. Bu ara yabancı ülkelerin paraları da alınıp satılacaktır. Bütün bunlarda günlük ikame fiyatları bankaca arz ve talebe göre ilan edilecektir. Ancak yabancı paralar için bunun uygulanabilmesi o ülkede bir bankanın kefil olması şartına bağlıdır. Türk Lirası ile olan ilişki ise milli bankalar aracılığı ile sağlanacaktır. Burada uygulanacak sistem karşılıklı kredileşme sistemidir. Türk Lirası ile yapılan eşit kredileşme sistemi enflasyonun tesirini büyük nispette karşılayacaktır.

V. SENETLERİN TESCİLİ

a. SENET MUKAVELELERİNDE GCOSTERİLEN TEMİNATLAR DA ZİKREDİLİR

Senetlerin çıkarılması için önce o senetlerin dayandığı mukaveleler hazırlanacaktır. Bu mukavelede o malın her türlü özellikleri belirtilecek ve malın toprak senedi cinsinden nominal değeri ortaya koculacaktır. Bunun anlamı, bu senet için konacak teminat miktarının ne olduğunun belirtilmesidir. Yine bu mukavelede bu mala karşı teminat veren dayanışma ortaklığının gücü belirtilecektir. Senede karşılık birim olacak mal miktan tasrih edilecektir.
Bu şekilde hazırlanan senet mukavelesi basılır ve mu kavele bir sıra numarası alarak tescil edilir. Bu mukavelede ikame mallar ve bunların değerleri de zikredilir.

b. SENETLER NOTERLERCE PARÇALANABİLİR; BİRLEŞTİRİLEBİLİR

Böylece mukavelesi hazırlanmış bir mal için senetler basılır ve bankanın alt şubelerine kadar intikal ettirilir. Yalnız burada senetler bir bütün para şeklinde basılıp mahallinde teksir edilebilir. Bu suretle hazırlanmış senetlerin borçlusu, alacaklısı ve teminatı belirtilmeden bu senedi kredi olarak isteyenlere verilir. Senedi kredi olarak alanlar karşılığında bir taşınmazı teminat olarak gösterecekleri gibi dayanışma ortaklıklarının da kefaletlerini temin edeceklerdir. Böylece senet tarihsiz ve imzasız olarak ambarlarda hazır bulunacaktır. Mal gelince üstünde tarih ve imza atılarak piyasaya sürülmüş olacaktır.

c. TESCİL EDİLMEMİŞ SENETLERİ GEÇERSİZDİR

Tanzim edilen senetlerin sahte senet olup olmadığını kontrol için teknik imkânlardan yararlanmak yeterli değildir. Böyle bir imkân sadece senedin sahte olup olmadığını belirtir. Yoksa sahtekarlığın kim tarafından yapıldığını ortaya koymaz. Bundan dolayıdır ki, bütün senetlerin muhasebe tarafından tescil edilmesi gerekir. Tescil edilmemiş senetler geçersizdir.

d. SENETLERİN GELDİLERİ TESLİMAT DEFTERLERİNDE BELİRLENİR

Senetler, senet cüzdanlarında tescil edilir. Herkes aldığı ve verdiği senetleri teslimat cüzdanına işler ve karşı tarafa imza ettirir. Karşı tarafın defterinde işlenmiş olmak şartı ile diğerinin imzasını taşımasa da kayıt geçerlidir. Böylece herkes ancak aldığı ve başkasına vermediği senetlere sahip olabilir. Kaynağını bildiremeyen senet sahibi o senede sahip olmamış olur. Herhangi bir sahte senet ortaya çıktığı zaman, defterlere gerisin geriye başvurularak kimin defteri gelmeden gitmeyi bildiriyorsa senet üzerinde oyun oynayan kimse odur.

VI. SENETLERİN TASFİYESİ

a. DEVRELİK SENETLER GERİYE DÖNMEKLE TASFİYE OLMUŞ OLURLAR

Senetler bir devre içinde çıkarılmışlarsa geriye dönmeleri ile kendiliğinden tasfiye olunmuş olur. Bu dönüşte senetlerde meydana gelecek ekonomik değer değişiklikleri tamamen senet sahiplerine ait olacaktır. Senetlerin karşılığı olan mallar temin edilemediği takdirde, birinci derecede onun teminatı olan taşınmaza el konacak, ikinci derecede o senede teminat veren dayanışma ortaklıklarına başvurulacak, üçüncü derecede de bankanın sermayesine el konacaktır.

b. KARŞILIKSIZ KALAN SENET TASFİYE EDİLİR

Senetlerin bir devre için değil de devamlı sirküle edilmek üzere çıkanlması halinde, senetlerin tasfıyesi malın ödenememesi halinde düşülecek acziyetle olur. Senedin borçluları senedi karşılayamazlarsa, o senedi teminat altına alan dayanışma ortaklığı da karşılığını temin edemezse, banka isterse senedin karşılığını kendisi öder ve ödediği senedi devre dışı bırakarak senede hayatiyet kazandırabilir. Banka isterse acze düşen senedin tasfiyesini isteyebilir.

Senetlerin tasfiyesine senetleri toplamakla başlanır. Belli tarih ilan edilir ve o tarihe kadar gelen senetler tasfiye ye katılmış olurlar. Kaybolmuş veya kasten getirilmemiş olan senetlere ise bir mütevelli tayin edilerek bir hesapta toplanır. Senetlerin karşılığı olan malların envanteri yapılır. Mallar tasnif edilerek ikame değerleri ile mal senedi cinsinden fiyatlandırılır. Ellerinden senetleri alınan ortaklara makbuz verilir. Bu makbuzlarla başvurarak senet malların dan istediklerini ikame değerleri ile çekerler.

c. İKAME MALLARIN FİYATLARI STOK SEVİYELERİNE GÖRE AYARLANIR

İkame malların bütün mallara nispetleri hesaplanır ve bu hesap denge değeri olarak kabul edilir. İkame malların ortaklar tarafından alınması yüzde olarak hızlanıyorsa fiyatlar yükseltilir. Yüzde olarak düşüyorsa fiyatlar düşürülür. Bunun için genel kalansız (bakiyesiz) talep eğrisi uygulanarak sonuca varılır. Sonunda meydana gelecek fazlalık veya

eksiklik bankaya ait olacaktır.
d. SENET MUKAVELELERİNDE DEĞİŞTİRME TASFİYE YOLUYLA YAPILIR
Senetlerin tasfıyesine sebep olanlardan ehliyetleri tenzil edilir veya hepten ortadan kaldırılır. Bu durumda senet mukavelelerinde değişiklik yapılmak istenir ve eski mukaveleler ortadan kalkar, yerine yeni mukaveleler getirilir. Bu takdirde senetler geriye döndükten sonra iptal edilir. Senedi alan kimse bankaya gidip bunu iade eder. Karşılığında yeni senedi kredi olarak alır. Bu iade ancak kredi alanlar için geçerli olup, malik olanlar senedi değiştiremezler.

ONUNCU BÖLÜM

MADDE 10
Kararlar temsilcilerin ittifakı ile alınır. Değerlendirmeler orta değer bulunarak yapılır. İttifakla yetkili kılınan kimsenin yetkili kılındığı konuda istişareden sonra aldığı karar topluluğun kararıdır. Herkes kendi içtihadına göre ilzâm olunur. İstişaresiz karar istisnadır.

I. KARAR ÇEŞİTLERİ
II. YETKİLERİN VERİLMESİ
III.İÇTİHATLAR
IV.İCMALAR
V. ADEDİ KARARLAR
VI. SIRALAMA
VII. DERECELEME
VIII. İSABET DERECESİ
IX. ORTA DEĞER
X. BÖLÜŞME
XI. DAĞITMA
XII. ARTTIRMA VE EKSİLTME
XIII. SENETLERİN KOLLEKTİF KARARLARA YARDIMI

I. KARAR ÇEŞİTLERİ
a. İNSAN REFLEKS DIŞINDA HAFIZAYA DAYANARAK KARAR VERİR
Canlılar dış tesirlerle harekete geçerler. İnsanın dışındaki varlıklar için bu hareket refleks şeklinde olmaktadır. Yani dışardan gelen etkiler devreler açıp kapayarak sonunda harekete dönüşürler ve haraket de icra edilir. Halbuki insanlarda hafıza denilen bir meleke vardır. Dıştan alınanlar hafızaya kaydedilir, bilahare değerlendirilir. Kayıt ile değerlendirme arasında yıllar gibi uzun zamanlar geçebilir. Sonra değerlendirmelerle yeniden hafızaya alınır ve harekete yine yıllar sonra geçilebilir. Fert için bu kararlar bazen kaide şekline dönüşür ve ondan sonra değerlendirmeler, kararlar ve hareketler yine hafızaya alınarak bekletilebilir olmakla birlikte hep aynı şekilde yürütülür.
b. EKSERİYET SİSTEMİ İLE ALINAN KARAR TOPLULUĞUN KARARI DEĞİLDİR
Fertteki bu karar mekanizması topluluklar için de söz konusudur.

Topluluk içinde değişik fertler gerekli bilgileri toplarlar. Bunlar kayıtlara geçer ve bekletilir, sonra karar merciî bunları değerlendirir, emir haline getirir, yine bekletir; sonra gerektiğinde topluluğun fertleri uygularlar. Bilgi toplama ve uygulama topluluk içinde işbölümü esasına göre yürütülür ve bir bütünlük arzeder.

Fertlerin ayrı ayrı yaptıklarının toplamı, ortaklaşa ve birlikte yaptıklarına eşit olacaktır. Ancak karar verme mekanizmasının ortaklaşa ve birlikte olabilmesi için bazı zorluklarla karşılanmaktadır. Kararın kollektif olabilmesi için çağımızda ekseriyet sistemi benimsenmiştir. Bunun uygulamada başarısız olduğu kesindir. Bundan dolayıdır ki, ekseriyet sistemi göstermelikten ibaret kalmakta, kararlar daima bir kişi tarafından verilmektedir. Aksi olduğu zaman da ba şarısızlık söz konusudur.

c. HERKES KENDİ KARARINA GÖRE HAREKET EDERSE KOLLEKTİF SONUÇ OLUŞUR

Birinci kaide kararların mutlak surette teker teker ve ayrı ayrı kimselerden çıkmış olmasıdır. Ekseriyet gibi birlikte alınan kararların geçerliliği de fantaziden ileriye geçmemektedir. Bununla beraber kararların kollektif mahiyetini kazanması için birtakım usul ve kaideler geliştirilmiş bulunmaktadır. Bunların başında ittifakla alınan kararlar gelir. Herkes ayn ayrı düşünerek karar almışsa ve bu kararlardan hepsi aynı ise buna ittifak kararları veya topluluğun kesin kararları denir. Faizsiz sistemde kabul edilen ikinci kaide de, alınan kararlar farklı ise herkesin kendi kararını kendi bildiği gibi uygulamasıdır. Yani ittifakta birlik, ihtilafta ayrılık devam edecektir. Şu kadar var ki, bu ihtilaf edenler dayanışma ile birbirine bağlıdırlar. Yani herkes kendi kararına uymakta, diğerlerinin kararı kendi görüşlerine aykırı olsa bile herkes ona yardım etmekte ve dayanışma teminatı altına almaktadır.

d. HERKES İSTEDİĞİ GİBİ YAŞAMAK İÇİN BİRLEŞECEKTİR

Bunun iyice anlaşılması gerekir. Madem ki ben benim bildiğim gibi hareket edeceğim, sen de senin bildiğin gibi hareket edeceksin; o halde aramızdaki birlik ve ortaklık nerede kaldı, denilmekte ve herkesin bir karar üzere hareket etmesi istenmektedir. İslâm düzeni dışındaki bütün görüşler bu rrıerkezde toplanmaktadır. Demokrasilerde bu görüş ekseriyetin görüşü, yani en çok taraftar toplayan görüş olmaktadır. Halbuki İslâmiyet'te kendi hürriyetini kaybetmek ve başkalarının düşüncesine esir olmak için biraraya gelinmemiştir. Tam aksine ben benim düşündüğümü, siz de sizin düşündüğünüzü yapabilmemiz için birbirimize muhtacız. Tek başımıza başaramadığımızı, biraraya gelmekle başarmış oluyoruz. Diyelim ki, iki arkadaştan biri annesine diğeri de babasına mektup yazmak istiyor. Bunun için bunlara kalem lazım. İkisinin de ayrı ayrı kalem alacak paraları yoktur. Anlaşıyorlar. Ortaklaşa bir kalem alıyorlar. Bu ittifak ettikleri husustur. Sonra da herkes kendi istediğine istediği mektubu yazıyor. İşte buradaki anlaşma herkesin kendi istediğine mektubunu yazabilmesi için yapılmıştır. Şimdi deseler ki, biz madem ki ortağız, mektubu da ortak yazacağız, ayrılık ve gayrılık yok, her ikisi birleşip anneciğim diye başlayarak diğerinin annesine mektup yazsa veya babacığım diyerek öteki diğerinin babasına mektup yazsa, ne kadar

gülünç ve saçma olursa; kişileri başkalarının görüşlerine göre hareket etmeye zorlamak da o kadar gülünç ve saçma olur. Şundan dolayıdır ki, İslâmiyet'te kanun sistemi yerine içtihat sistemi ikame edilmiştir.

e. FAİZLİ SİSTEM KOLLEKTİF KARARLARA MANİDİR

Çağımızın anlayışı hürriyet ve demokrasidir. İnsan haklarıdır. Ama bu hakların nasıl elde edileceği ise henüz çözülmemiştir. İnsan haklarının adı vardır ama kendisi yoktur. Temeli faiz olan bir sistemde birinin diğerini sömürmesi esası vardır. Söyle bir sistemde insan haklarının gerçakleşmesi mümkün değildir. Faizsiz sistemi uygulayalım diyenlerin de karar mekanizmalarını buna uygun olarak geliştirmeleri zorunluluğu vardır. Faizli sistemin karar mekanizmaları ile faizsiz sistem uygulanamaz.

f. FAİZSİZ SİSTEMDE HÜRRİYETLERİN TEMİNİ İÇİN DAYANIŞMA VARDIR

Faizsiz sistemin temel dayanağı herkesin ve her topluluğun kendi kararlarını kendilerinin uygulaması, kimsenin ve hiçbir topluluğun diğerlerinin kararlarına karışmaması esasıdır. Bu karışmama onların kararlarını değiştirecek şekilde müdahale etmeme anlamında olup, yardımlaşmama anlamında değildir. Bilakis bunlar arasında herkesin kendi içtihadına göre hareket edeceğine dair ahitleri vardır. Emanları vardır. Herhangi biri bu hürriyetini kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya gelirse, hepsi yek vücut olup hep birlikte hukukî düzeni koruyacaklardır.

II. YETKİLERİN VERİLMESİ

a. KOLLEKTİF KARARLAR TEMSİLCİLERİN İTTİFAKI İLE ALINABİLİR

Kollektif kararların alınabilmesi için kararın bir beyinden çıkması zarureti, diğer taraftan kararın da kollektif olması gereği şu şekilde telif edilerek halledilmektedir. Karar belli olmadan evvel karar verecek fert üzerinde ittifak edilir. Böylece önce karar verecek kişi kollektif olarak belirlendiği için daha sonra bu fertten çıkan karar topluluğun kararı olur. Bu karar verecek kişinin tayininde ittifak hasıl olması için bağlanma mekanizması geliştirilmiştir. Herkes topluluk içinde kalabilmek için karar verme yetkisini bir başkasına devretmeye mecburdur. Aksi takdirde o topluluğa katılmamış sayılır. On kişi kendisine yetki vermişse, o kimse birinci derecede temsilci olmuş olur. Sonra temsilciler arasında aynı yetki verme olayı cereyan ederek, en sonunda on civarında temsilci kalmış olur. Bu yetkileri toplayan temsilciler hep karşılıklı anlaşarak yetkileri aldıkları için o topluluğun tüm yetkisini kendilerinde dercetmiş olurlar. (Ferdî ve emredici vekâlet sistemi.)

b. DİĞER ÜYELERİN TOPLULUKTAN AYRILMA HAKLARI VARDIR

Temsilciler bir mahalde toplanırlar ve ittifakla bir yetkiliyi seçerler. İttifak edinceye kadar dağılmazlar. Temsilcilerden birinin meclisi terketmesi halinde topluluktan ayrılır ve temsilcilikleri biter. Topluluk içinde bazı kimselerin temsil edilmemesi durumu ortaya çıktığından, bu temsilciler topluluk için ittifakla karar alma yetkisine sahip değildirler. Meclis dağılır ve diğer üyelerin yeni temsilci seçmeleri veya eski temsilcilerden birine katılmaları esası içinde temsilciler tamamlanmış olur ve yeniden toplanma meydana gelir. Temsilciliği terketmesi nedeniyle bu yetkisi bitmiş olan kimselerin bir daha temsilci seçilememeleri tabiîdir. Çünkü

onların ortaklıkları bitmiş olmaktadır. Şayet meclisi terkedenin yerine seçilen de meclisi terkederse, bu sefer hem kendisinin hem de kendisini seçen alt derecedeki temsilcilerin cemiyet üyesi olma durumları sona erer. Bu mekanizma üyelere varıncaya kadar devam edebilir. Yani bir topluluğu sabote etmek için bir hizip oluşmuşsa, sonunda o hizbin bütün fertleri topluluk dışına çıkarılmış olur. Görülüyor ki, kollektif karar mekanizmaları cemiyete uyumsuzluk sağlayan fertleri kendi iradeleri ile elimine etmektedir.

c. İTTİFAKLA SEÇİLEN KİMSE TARAFINDAN, İTTİFAKLA YETKİ VERİLEN KONUDA İSTİŞAREDEN SONRA İSTİŞARE MECLİSİNDE ALINAN KARAR KOLLEKTİFTİR

İttifakla yetkili kılınan kimse artık fert olarak karar alacaktır ve aldığı bu karar kollektif karardır. Ancak kararın kollektif olabilmesi için daha iki şarta uyulması gerekmektedir. Toplam olarak üç şart görülüyor. Biri, ittifakla yetkili kılınmasıdır. Diğeri, karar verilecek konunun ittifakla belirlenmesidir. Üçüncü şart, kararın istişareden sonra verilmesidir. Buna bir şart daha ilave edebilinz. Kararın mecliste verilmesidir.

d. TEEMMÜL MÜDDETİ SINIRLIDIR

Belirlenen zamanlarda temsilcisini seçmeyen kimseler o topluluğun üyelik vasfını kaybetmiş olabilirler. Ancak bazı topluluklarda böyle olan kimselere belli bir zaman tanınmaktadır. Buna teemmül devri deniliyor. Bu müddet içerisinde mevcut temsilcilerden birini kendisine temsilci seçmekle tüm üyelik hakları korunmuş oluyor. Yeniden topluluğa katılacaklar için yine böyle bir temsilciyi kendilerine seçmeleri ve o temsilcinin onları kabul etmesi gerekir. Hiçbir temsilci kabul etmediği takdirde üyelikten çıkmış olur. Her temsilci temsilciliğinden vazgeçebilir. Herkes temsilcisini değiştirebilir. Bunun için bazı topluluklarda periyodik zamanlar konulmaktadır. Bu periyodik zamanlar çağımızda bazan beş on yılı bulmaktadır. Faizsiz sistemde ise bu periyodik zamana bir yıldan fazla cevaz verilemez. Genel olarak bu değiştirme için herhangi bir zaman şartı konmamalıdır.

e. TEEMMÜL MÜDDETİNCE İTİRAZ OLMAZSA İTTİFAK KESİNLEŞİR

Ferdin aldığı kararın kollektif olabilmesi için kendisine karar verme yetkisi verilen konunun açıkça ve ittifakla tespit edilmesidir. Yetkili kendi kendine bu benim yetkim dahilindedir deyip, içtihatlar yapıp karar verme yetkisine sahip değildir. Böyle bir karar ferdîdir, kollektif değildir. Genellikle bu ittifak birinci derecedeki temsilciler için açıkca beyanları ile sağlanır. Bu beyan ilân edilir ve buna muhalefet etme bütün üyelerin hakkıdır. Ancak muhalefetlerini temsilcilerine bildirme durumundadırlar. Belli bir müddet içinde birinci derecedeki temsilciler görüşlerini değiştirirlerse, ittifak ortadan kalkar. Değiştirmezlerse ittifak devam eder. Ancak bu tür ittifakların temsilcilerin aksine ittifakı ile değiştirilmesi gerçekleşir. Ama hiç kimse itiraz etmezse ittifak kesinlikle sağlanmış olacağından, bunun değiştirilmesi için yeniden bu tür itirazsız ittifakın temini gerekir. Bu suretle kollektif karar almaya yetkili kılınan kişi istişare ederek kararı alacaktır.

f. İSTİŞARE TEMSİCİLER ARACILIĞI İLE GENİŞLETİLEBİLİR

İstişare için önce mesele ortaya konur. Temsilcilere duyurulur. Temsilciler meseleyi anlamak için sual sorup öğrenebilirler. Sonra kendilerine teemmül etmek için mühlet verilir. Temsilciler kendilerinin alt kademelerindeki temsilcilerle istişare ederler, onlar da üyelere kadar giden silsile ile istişareyi devam ettirirler. Yetkili bu duyurma işini temsilcilerden başka görevliler aracılığı ile de yapabilir. Bu şekilde yapılması daha iyi sonuç vermektedir. İnsan içindeki atar ve toplar damarlar bu tür bir kuruluşa misaldir. Sinir sistemleri de aynı şekilde oluşmuştur.

g. İSTİŞARE ALENİDİR VE HERKES DİNLER

İstişare üyelerden başlanarak temsilciler aracılığı ile son temsilcilere kadar görüşler toplanmak suretiyle gerçekleştirilir. Son yetkilinin istişaresine bütün üyeler dinleyici olarak katılırlar ve kendi görüşlerinin temsilciler tarafından yetkiliye ulaştırılıp ulaştırılmadığını murakabe ederler. Görüşlerin yeterli düzeyde yetkiliye ulaşmadığı kanaatine varırlarsa temsilcilerini uyarırlar. Temsilciler ulaştırmamakta direnirlerse temsilcilerini değiştirebilirler. Yetkili isterse temsilci olmayanları da meclise alıp dinleyebilir. Söz yetkisi ise sadece temsilcilere aittir.

h. İSTİŞARE MÜDDETİ ORTA DEĞERLE BELİRLENİR

Yetkili takdir yoluyla istişare müddetini baştan veya belli bir müddet sonra belirleyebilir. Bunun için temsilciler ayrı ayrı istişare müddetlerini bildirirler. Bu müddetlerin orta değeri istişare müddeti olur. Herkes temsil ettiği üyelerin sayısı nispetinde bu müddetten yararlanma hakkına sahiptir. Yetkilinin konuşması bu müddet içinde değildir. Temsilciler sözlerinin uzunluğunu kendileri belirlerler. Sadece müddetleri biterse konuşma hakları sona erer. Bitmeden sözleri kesilemez. Her temsilci söz hakkını başka bir üyeye veya temsilciye kullandırabilir. Böylece herkes görüşünü beyan ettikten sonra yetkili kararını alır.

i. KARAR SÜKUNET İÇİNDE VE DIŞARIDAN ETKİ OLMAKSIZIN ALINIR

Karar, o anda temsilcilerin önünde ve onların konuşmaları akabinde kendi kendine düşünmeye daldığında içinde doğan görüştür. Bu görüş o topluluğun görüşlerinin muhassalası şeklinde ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla kollektif bir karardır. Yetkilinin meclisi terkettikten sonra aldığı kararlar kollektif kararlar değildir. Kesin olarak istişare ile karar arasında dışardan bir telkin gelmemelidir. Ve karar için sükut ettiği zaman herkes başını eğip önüne bakmalı, yetkili de aynı şekilde hareket etmelidir. Ne hareket ne de ses ile karar esnasında özel etki yapılmamalıdır. Böyle bir hareket istişareyi ifsat eder. Bu hareketi yapanlar meclisten çıkarılırlar. Yeniden herkes kısa da olsa görüşlerini beyan eder ve ondan sonra yeniden karar ittihaz edilir.

j. İSTİŞARİ KARARLAR YİNE ANCAK İSTİŞARE İLE DEĞİŞTİRİLEBİLİR

Yetkilinin istişareden sonra aldığı kararlar kollektiftir ve ancak yeniden istişare edilerek karar alınması suretiyle değiştirilebilir. İstişareden evvel her türlü fıkir ve görüşün ifadesi tamamen serbesttir ve matlup olan her türlü düşüncenin ortaya konulmasıdır. İstişare edilip karar verildikten sonra reylerine muhalif olanlar uygulamaya katılmayabilirler. İttifakla alınmamış kararların bir kısmına hemen katılma mecburiyeti olmayabilir.

Ancak sükut etmek zorundadırlar.

h. ZORUNLULUK GETİRİLEN KARARLARA UYMAYANLAR TOPLULUĞU TERKEDERLER

İstişareden sonra alınmış kararlara ancak uygulama yapıldıktan sonra muhalefet edilmesi caizdir. Uygulama esnasında muhalefet etmek caiz değildir ve üyelikten düşmesini gerektirebilir. Yetkiliye ittifakla verilmiş bir yetki sonun da alındığı için, eğer ortak hereket etmeyi gerektiriyorsa ona uymak zorunluluğu vardır. Sükut ile yapılan belli direnmeden sonra ya uyulur, ya da o topluluk terkedilir.

I. EHLİYET YETKİLİ TARAFINDAN VERİLİR, HİZMETLİYİ KİŞİ SEÇER

Bazı hallerde yetkiliyi başka bir yetkilinin seçmesine izin verilebilir. Ehliyetin tevcihi bir tür yetkili kılma anlamına gelmektedir. Ancak yetkili olmak için ehliyetin tevcihi yeterli olmayıp ayrıca atanma da gerekmektedir ve genellikle ehliyeti tevcih eden ile atama yapan ayrı ayrı kişilerdir. Görevliler emrinde çalışacak görevlileri ehliyetlilerden kendileri seçerler. Bu faizsiz sistemde temel kaidedir. Genel hizmetleri görecek kimseleri de ehliyetli olanlardan yine hizmet edilecek kimseler, yani üyeler seçerler. Böylece yetki dağılımı tamamlanmış olur. Kısaca özetleyecek olursak, temsilciliklerin ittifakla yetki tevcihi, yetkilinin yetkiliyi belirlemesi, üyelerin kendi hizmetlilerini belirlemeleri ile ehliyetin yine yetkililer tarafından tevcihidir.

m. İSTİŞARESİZ KARARLARDA VARDIR

Burada bir hususa önemle işaret etmek gerekir. Az da olsa istişare dışı bırakılmış kararlar da vardır. Gizlilik isteyen veya mahremiyeti gerektiren, arada kin ve buğzu doğuracak konularda istişare edilmez. Yetkili kimseye danışmadan ve gizli istihbaratta bulunmadan kararlarını alır. Özlük işleri ile ilgili kararlar böyle istişaresiz alınır.

n. İSTİŞARESİZ KARARLAR İSTİSNAİDİR

İstişaresiz alınan kararlarda büyük hatanın işlenmemesi için bu tür kararları istisnai kararlar olarak kabul etmek ve mümkün olduğu kadar azaltmak gerekir. Yetki tespitinde kararın istişaresiz alınacağı tasrih edilmelidir. Sarahatle ifade edilmemişse kararların istişare ile alınacağı anlamına gelir.

o. KİŞİ ANCAK ELLİ KİŞİ HAKKINDA DOĞRU KARAR VEREBİLİR

İstişaresiz kararlarda tamamen yerinde karar alma sistemi uygulanacaktır. Kişi çok iyi olarak ancak yüze yakın insanı tanıyabilir. Bunların içinden seçme yapacağı için de doğrudan doğruya görevli kılacağı kimselerin sayısı elliyi aşmamalıdır. Yoksa her tanıdığa görev verme gibi bir mecburiyet karşısında kalınır. İnsan bin kişiyi uzaktan tanımaktadır. Ancak çok yakından ilgilenip uzun zaman düşündükt.en sonra karar alabilir. Özlük işlerde istişare söz konusu olmadığından demek ki, bu kademe için görev verme imkânı söz konusu değildir. Yetkililer devraldıkları yetkiyi kendileri kendi tanıdıklarına devredecekler ve böylece yetki dağılışı meydana gelecektir.

III. İÇTİHATLAR

a. İSTİŞARÎ KARARLAR GEREKÇESİZDİR

İstişare ve yetkilinin kararlarında sadece hükümler beyan edilir. Kesinlikle

gerekçeler ortaya konulmaz ve karar muallel hale getirilmez. İslâm muhakeme sisteminde tanıklık böyle beyanlardan ibarettir. Tadil edilmiş tanıklar kendileri tahkikat yaparlar, soruşturma yaparlar, delilleri toplarlar ve aralarında tartışırlar. Başkaları ile tartışırlar. Gerekli görürlerse danışırlar. Bu hareketleri serbestçe kendi anlayışları ve görüşleri içinde yaparlar. Mahkemenin huzuruna çıktıkları zaman sadece vardıkları sonuçları birlikte ve aynı ifadelerle tekrar ederler. Gerekçeler gösterseler veya farklı ifadeler kullansalar şehadetleri geçerli olmaz.

b. TEREDDÜTLÜ KARARLAR GEÇERSİZDİR

Bu konu çok önemli olduğu için tarihi bir vaka ile açıklayalım. Bir halife zamanında bir vali zina etmekle itham olunmuş ve dört sahabi de şehadette bulunmuşlardır. Dört şahitten üçü zina etti demişler, dördüncüsü ise valiyi yatağında fulâne ile yatarken gördüm, birbirleri ile sarılmışlardı. Rüzgar perdeyi araladı ve göründüler demiştir. Halife bunun şehadetini yeterli saymamış ve diğer üçüne iftira cezasını uygulamıştır. Bu ceza seksen sopadır. Burada görülüyor ki, tanıkların gerekçeli izahları tanıklıklarını bozmaktadır. Yetki kararları bu tür kararlardandır. Gerekçesiz verilir ve tartışma yapılmaz. Tartışma sadece yetkilinin karar almasından evvel ve yetkiliye yol göstermek için yapılır.

c. İÇTİHATLAR İSE DELİLLERE DAYANIR

Bunun dışında yine İslâmiyet tarafından getirilip geliştirilen ikinci karar şekli vardır. Bu da delilleri ortaya koyup tartışılarak varılan karardır. Burada herkes delilleri kendi usulüne göre takdir edecektir ve usul farkından dolayı farklı sonuçlar elde edilecektir. Ancak tüm delil ve usul herkese ilan edilmiş olacak, delil ve usulüne ittifakla karşı çıkılmamış olacaktır. Hükümde tek başına kalınabilir. İşte buna içtihat denmektedir. Bu içtihadın önemli hükmü, kişinin bu içtihadı ile ilzam olunmasıdır. Artık o kimse için o kanun mesabesindedir. Bunun ikinci bir hükmü, içtihat edemiyecek durumda olanların içtihat edenlerden birisini taklit edebilmeleridir ve etmeye de mecbur olmalarıdır. Yani kişi ya kendisi araştırıp delillerini ortaya koyacak ve içtihadını yapacak, ya da böyle yapan birisine uyacaktır. Mezhepler böyle oluşmuştur.

d. İÇTİHAT İÇİN İLMİ EHLİYET ŞARTTIR

Burada önemli olan husus içtihat için iki şartın mevcut olmasıdır. Şunlardan biri, içtihat yapacak kimsenin ilmî bakımdan yeterli olmasıdır. İlmî ehliyeti olmayanlar içtihat edemezler.

e. DELİLSİZ İÇTİHATLAR TAKLİT EDİLEMEZ

Bir içtihadın taklid edilebilmesi için o içtihadı yapanın ehliyetli olması yeterli değildir. İçtihadı sonunda varmış olduğu sonuçları hangi delillere dayandırmış olduğunu da, takip ettiği usulü ile birlikte ortaya koyması gerekir. Yoksa müçtehidin mücerret kavline itibar olunmaz. Bu çok önemli farkın bilinmesi gerekir. Yetkililer kararları gerekçesiz verirler ve kararlar verilirken temsile istinat ederler. Yani ve kalet sistemi asıldır. Müçtehitler ise içtihatlarını yaparken gerekçeli olarak beyan etmek zorundadırlar ve başkaları tarafından bundan sonra taklit edilirler. Bunların sadece ehliyetli olmalan yeterli olup yetkili kılınmaları şart değildir. Genel olarak yetkiler başkanlar tarafından tevcih edilmekte,

ehliyetler ise topluluklar tarafından kollektif olarak verilmektedir.
İçtihatlar icraî kararlar mahiyetinde değildir. Bunlar kazaî hükümler gibidir. Geçmişte cereyan etmiş olayların veya düşüncelerin ne gibi sonuçları olduğunu ortaya koymaktan ibarettir. Kararlar ise ileride yapılacaklar hakkında görüşleri ortaya koymaktır. Biri gelecektir, diğeri mazinin sonucudur. Mukavele yapan iki kişi kararlar almaktadır. Ama sonra çıkan nizalarda hakemler içtihatlar yapmaktadır.

f. ÇELİŞKİLERİNİ GİDEREMEYEN MEZHEPLER DE TAKLİT EDİLEMEZ

İçtihatların sıhhati için şekli iki şarttan başka -ki bunlardan biri içtihat yapanın ehliyetli olması, diğeri içtihadın delilleri ile açıklanmasıdır- iki şartı daha vardır. Bunlardan biri içtihatların aralarında çelişki bulunmamasıdır. Yani bir müçtehit için görüşlerinin bir bütünlük arz etmesi, bir şeyin hem doğru hem yanlış gibi bir sonuca varılmamış olmasıdır. Böyle bir şey görüldüğünde karşı görüşte olanlar bunu beyan ederler. İçtihat eden bu çelişkileri giderirse taklit edilmesi caiz olur. Gideremezse caiz olmaz. Burada ölmüş bir kimsenin taklit edilip edilmeyeceği de çözülmüş oluyor. Öldükten sonra içtihatları arasındaki çelişkiyi gideremiyeceğinden, böyle bir çelişkiye rastlanıncaya kadar onun taklit edilmesi caizdir. Böyle bir çelişkiye rastlanırsa artık o taklit edilemez. Mezhepler böylece inkiraz etmişlerdir.

g. SONRADAN OLUŞAN İÇTİHATLARA MUHALİF İÇTİHATLAR DA TAKLİT EDİLEMEZ

İçtihadın sonraki ikinci şartı da, varılan sonuçların ittifaka (icmaa) muhalif olmamasıdır. Sonuçlar ittifaka muhalif ise o müçtehit taklit edilemez. Demek ki, kendi reyine muhalif bir icma hasıl olan bir müçtehidin taklidi caiz değildir. Ancak halef olarak müçtehidler mezhebi sürdürebilirler. Bu ikinci şart ölmüş olan insanların, hele uzun zaman sonra, taklit edilemiyeceği sonucuna bizi götürür. İslâm aleminin çöküşünde başlıca amil, içtihat kapısının kapatılarak bin sene önce yaşamış müçtehitlerin bin yıl sonra taklit edilmelerine devam edilmesidir. Hem de bunların içtihatları dahi delillendirilmemektedir.

IV. İCMALAR

a. İCMALAR KARARLARDAN OLUŞMAZ

İcmalar ittifakla alınmış kararlar değildir. Karar zaten yetkili tarafından alınır ve artık o mecliste veya dışarda diğerlerinin buna muhalefeti caiz değildir. Dolayısıyla her karar bir nevi ittifakla alınmış karardır. Kararlar taklit de edilemez. Sadece o olay için veya benzer olaylar için uygulanır. Yetkilinin yetkisi elinden alındıktan sonra kararın hükmü de biter. Yeni yetkili yeniden istişare ederek kararlar almak durumundadır. Sadece yeni kararlar alınıncaya kadar eskileri zımnen geçerli sayılır.

b. İCMA, İÇTİHATLARIN AYRI AYRI VARDIKLARI SONUÇ BİRLİĞİDİR

İcmalarda ise durum farklıdır. Kararlar, bir mecliste ve birbirleri ile danışarak alındığı halde; içtihatlar, kararlarda ki uygulamanın aksine herkes kendi başına karara varmak suretiyle yapılır. İçtihat yapmadan evvel deliller toplanır ve bu arada istişareler yapılır. Tartışmalar sürdürülür, ancak içtihat kendi başına ve kimsenin tesiri bulunmadığı zaman yapılır. Şimdi böylece birbirlerinden ayrı ve uzakta aynı meseleyi

benzer şekilde çözmüş olanlar içtihatta birleşmiş değildirler. Çünkü belki vardıkları sonuçlar aynıdır ama delilleri ve takip ettikleri usuller farklı olabilir. İçtihatta delil ve usul de sonuç kadar önemli olduğu için, aynı sonuca varmış olmaları içtihattaki birliği göstermez.

c. İCMADA KESİNLİK VARDIR

Bununla beraber, aynı konuyu inceleyen değişik kimseler, değişik yerlerde, değişik delilleri değerlendirerek, değişik usullerle yürüdükleri halde aynı sonuca varmışlarsa, bunun İslâm hukukunda önemli bir yeri vardır. Buna icma denilmektedir ve içtihatlar zanni hükümler olduğu halde icmalar kati hükümler kabul edilmiştir. İslâm âlemi bunu sadece fıkıhta geçerli bir metod kabul etmiştir. Ancak bize göre bu metodun bütün ilimlere teşmil edilmesi zarureti vardır. Çağımız Yunanlıların iddia ettikleri gibi değişmez, bedihi aksi yonların olmadığını ortaya koymuştur. Onun yerine ikame edecek hiçbir kriteri getirememiştir. Şimdi biz diyoruz ki, eğer bütün astronomlar dünya dönüyor diyorlarsa, bizim aksi iddialarla ortaya çıkmamız hiç bir şey ifade etmez.

Ama ihtilaf ettikleri noktalarda, meselâ kanserin kaynağı virüstür gibi iddialar ise, kesin bilgiler olmayıp herkes bu konularda kendi görüşüne göre amel edecektir. Bize göre faizsiz sistemi getirmek isteyenler, içtihat sistemlerini yeniden ele almaları gerektiği gibi icma müessesesini de yeniden düzenlemelidirler. İcma konusu tarihte ele alınmış ise de, uygulaması çok erken devirlerde terkedilmiştir. Çağımızın birçok yeni meseleleri çözülmek zorundadır. Bu problemleri çözecek müçtehitleri beklemektedir.

d. TARİHİ İHTİLAFLARI ÇAĞIMIZ ANLAYIŞANA GÖRE DEĞERLENDİRMELİYİZ

İcmanın çağımızda karşılaştığı en önemli meselesi, icma ünitelerinin tespitidir. İmam Malik'e göre Medinelilerin ittifakı icma için yeterlidir. Ebû Hanife'ye göre ise bütün İslâm ulemasının ittifakı şarttır. Kimine göre icmaa yalnız rusuh mertebesindeki alimler katılabilir. Kimine göre ise o konuda bilgisi olan herkesin reyi geçerlidir. Kimine göre sükûti icma sahihtir. Kimine göre ise değildir. Bu konular onların meselesidir. Bizim şimdi çözeceğimiz meseleler pek çoktur. Biz burada bir özet veriyoruz.

e. İLMİ EHLİYETLER ORTA, YÜKSEK VE ÜSTÜN OLMAK ÜZERE ÜÇ MERTEBEDİR

İlmî ehliyetleri üç mertebeye ayırıyoruz. Üstün ehliyetliler doktora yapmış olanlardır. Yüksek ehliyetliler üniversiteyi bitirenlerdir. Orta ehliyetliler ise orta (lise dahil) öğrenimi görınüş olanlardır. Ve şimdi biz icmaları aşağıdaki şekilde sınıflandınyoruz.

f. YERYÜZÜNDE BÜTÜN ÜSTÜN EHLİYETLİ İNSANLARIN İCMAINA BEŞERİ İCMA DİYORUZ. BU DEĞİŞMEZ

Uluslararası İcmalar: Yeryüzündeki bütün doktora yapmış kimselerin ittifak ettikleri hususlardır. Güneş dünyadan yüz sekiz defa büyüktür, ifadesi böyledir.

g. BİR ULUSUN ÜSTÜN EHLİYETLİLERİNCE YAPILAN İTTİFAKLAR MiLLİ İCMALARDIR. ZAMAN VE MEKANA GöRE AYNI USULLE DEĞİŞİR

Millî İcmalar: Bir devlet içinde doktora yapmış olanların ittifaklarıdır. O

topluluğun anayasası mahiyetindedir. Yukarıdaki ittifakta değişiklik beklenemez. Halbuki bu millî ittifaklarda, aksi ittifaklarla değişiklik yapılmış olur.

h. İL İTTİFAKLARI O İLİN YÜKSEK EHLİYETLİLERİNCE YAPILIR

İl İttifakları: Bir ilde yaşayan yüksek ehliyetlilerin ittifakıdır. Bugünkü il meclisi kararlarına benzer.

i. BUCAK İTTİFAKLARI BİR BUCAĞIN ORTA EHLİYETLİLERİNCE YAPILIR

Bucak Kararları: Bir bucaktaki orta ehliyetlilerin ittifakıdır.

Mahalle sakinlerinin ittifakı (icmaı): Bir mahallede oturan ve rüşde eren kimselerin ittifak ettikleri hususlardır.

j. TÜZEL KİŞİLERİN ÜYE VE TEMSİLCİLERİNCE İTTİFAKLA ALINAN KARARLAR ÖZEL İTTİFAKLARDIR

Özel İcmalar: Bir derneğin veya şirketin veya herhangi bir tüzel kişinin üyeleri veya temsilcileri tarafından ittifakla alınan kararlardır. Mukavele ve statülerde bu tür ittifaklarla değişiklik yapılabilir. Site, dernek ve şirket mukaveleleri önceden hazırlanır. Sonra buraya katılanlar veya belirli mahalle girenler bu statüleri benimsemiş olurlar. Bu da zımnen icma mahiyetindedir. Bankamızın ilgilendiği icmalar bu tür özel icmalardandır. Merkezde üstün ehliyetlilerin, merkez şubelerinde yüksek ehliyetlilerin, şubelerde ise orta ehliyetlilerin ittifakı ile kendileri ile ilgili icmalar oluşmuş olur. Yönetmelikler böyle meydana gelir. Site ve diğer senet mukaveleleri yapanlar ortaya arz ederler. Onu kabul edenler onun hak ve vecibelerini yüklenmiş olurlar. Böylece yine kendi aralarında özel ittifak doğmuş olur.

k. FAİZSİZ SİSTEM FAİZLİ SİSTEMDEN AYRI VE FARKLIDIR

Görülüyor ki, faizsiz sistem faizli sistemden farklı olarak bir çok müesseseleri birlikte getirmektedir ve faizli sistemle çelişki içinde değildir. Fonksiyonları farklıdır. Yani iki sistem de bir ülke içinde birlikte yaşayabilirler.

V. ADEDİ KARARLAR

a. FERDİ KARARLARIN BİRLEŞMESİ MAŞERİ KARARDIR

Kollektif kararların sonunda bir dimağdan çıkması gerektiği zarureti yukarıda anlatılmış ve kararın kollektif olması için temsil ve ittifak sistemleri getirilmişti. Bazı yerler de kararlar kollektif alınabilir. Bir pazar yeri kurulur ve herkes istediği fiyatla almaya ve satmaya serbest bırakılırsa, sonunda psikolojik tesirlerle kollektif bir karar oluşur ve o günün rayiç fiyatı ortaya çıkar. Bu psikolojik tesir, herkesin malını en pahalı satmak istemesi ve alacağını da en ucuza almaya çalışmasıdır. Sonunda ister istemez herkes bir yere gelmiş olur. Tam ma'şeri karar budur. Bunun dışında ilmin kati sonuçları vardır ki, kim o muhakemeyi yürütürse yürütsün veya hesaplarsa hesaplasın aynı sonuçlara varır. Bu da ma'şeri karardır. Birçok toplulukların örfleri ve adetleri o topluluklar için ilmî sonuçlar kadar kesindir. Böyle olunca da herkes kararlar alırken o örf ve adetlere kesinlikle uyacağı için sonunda yine ma'şeri kararlar oluşmuş olur.

b. EKSERİYET KARARLARI MA'ŞERİ KARAR DEĞİLDİR

Çağımızda ekseriyetin aldığı kararların ma'şerî kararlar olduğu kabul

edilmekte ise de, bu ekseriyetin temini belli etkilerle ma'şeri olmadan da sağlanabildiği için uygulamada gerçeklere uymamaktadır. Ekseriyet sistemi dengesizliklere yol açmaktadır. Biz bunun dışında bazı ma'şerî sistemleri getireceğiz. Bunlar daha çok sayılarla ilgili sistemlerdir.

c. STANDART SAYILAR KOLLEKTİF KARARLARIN DAYANAĞIDIR

Sayıların üzerinde biraz durmamız gerekir. Sayı bir ile iki arasında bile sonsuzdur. Bununla beraber biz bütün sayıları değil de belli sayıları kullanırız. Bunlara standart sayılar diyoruz. 1, 2, 3, 4....n ile gösterilen bütün sayılara tam sayılar denmektedir. l, 3, 5, ...2n-1 tek sayıları teşkil ederler. l, 2, 4, 6, 8....2n çift sayılan oluştururlar. l, 2, 4, 8, ... 2n katlamalı sayıları oluştururlar. Ayrıca l, 10, 1000, 1000 ....l0n onlu sayı sistemini meydana getirir. Bunlar bir tabanına göredir. Bunlan 3 veya 7 tabanına göre de tertip edebiliriz. Pozitif sayılar olduğu gibi negatif sayılar da vardır. Tersleri alınmak suretiyle kesirler bulunabilir. Bunların terkipleri ile değişik sayı sistemleri oluşturulabilir. Bunlara mümtaz sayılar veya standart sayılar denilmektedir.

d. KARARLARDA EN YAKIN STANDART RAKAM ALINIR

Kararlar alınırken veya hesaplar yapılırken bulunan rakamlar en yakın mümtaz sayıya götürülür. Böylece kararların vahdetine kollektif olarak gidilmiş olur. Meselâ birkaç
kişi değerlendirme yaptı ve bir ortalama değer bulduk, 9,5 çıktı; bunu 10 yapmak suretiyle kollektif karara yaklaşmış oluruz. Bu bir kabuldür.

VI. SIRALAMA

a. İNSAN NET KARŞILAŞTIRMA MELEKESİNE SAHİPTİR

İnsanın doğrudan doğruya büyüklükleri takdir etmesi çok zordur. Meselâ yüz kişiye şu adamın boyu kaç santimdir desek, isabetli rakamı bildirmeleri belki yüzde bir ile iki arasındadır. Ama iki kişiyi yanyana koyup hangisi daha uzun boyludur desek, yüzde doksan dokuzu doğru cevap verir. Topluluklar içinde de, bak bakalım bu kişinin bilgisi kaç derecedir desek, hemen hemen herkes başka bir cevap verir. Ama bakın bu iki kişiden hangisi bu konuda daha bilgilidir diye soracak olursanız, büyük takribiyetle benzer cevap alırsınız. İşte insanın bu takdir melekesinden yararlanarak değerleri sıralamak mümkündür.

b. VARLIKLARIN VASIFLARI NETE YAKIN SIRALANABİLİR

Bir apartmanın değişik daireleri olsa ve bu daireler arasındaki fiyat farklarının takdiri istense, isabetli takdirde bulunmak çok zor olur. Ancak bu daireleri değerleri ile sıralayın, en kıymetliyi birinci, sonrasını ikinci olarak devam edin ve bir sıra verin diyecek olursak, on kişiye bunu yaptırsak belki de dokuzu aynı sırayı vereceklerdir. İşte buna, yani istenen değeri ile varlıkları bir diziye dizmeye sıralama diyoruz.

c. SIRALAMA İKİŞER İKİŞER KARŞILAŞTIRILARAK YAPILIR

Sıralamanın sıhhatli yapılması için sıralanacaklar, önce gelişigüzel dizilir. Sonra sondan başlamak üzere ikisi karşılaştınlır. Sondan birincisi daha sonraya gelecek şekilde değerce az ise yerinde bırakılır. Değilse yerleri değiştirilir. Sonra sondan üçüncü ele alınıp sondan ikincisi ile karşılaştırılır, duruma göre yerinde bırakılır veya bir sona alınır. Yerinde bırakılmışsa işlem bir geriye intikal eder, bir sonraya alınmışsa ondan

sonrası ile karşılaştınlır. Böylece gerisin geriye gidilerek sonuna varıldığında yani birinci elemana gelindiğinde işlem biter ve sıralama tamamlanır.

d. DİZİ TARANARAK SONUCA VARILIR

Meselâ 2, 3, 1, 5, 7, 9, 8, 4, 6 gibi sayılar elimizde olsun ve bunları büyüklük sırasına göre sıralayalım. Önce 4 ile 6'yı karşılaştırır. 6, 4'ten büyük olduğu için yerinde bırakırız ve 8'e geçeriz. 8, 4'ten büyüktür, atlarız, altıdan da büyüktür, yine atlarız. 4, 6, 8 dizisini elde ederiz. Banzerini 9'da yaparız. 4, 6, 8, 9 dizisini elde ederiz. 7 için yaptığımızda 6'dan sonra dururuz. Ve 4, 6, 7, 8, 9 dizisini elde ederiz. 5 için bir atlarız ve 4, 5, 6 , 7, 8, 9, dizisini elde ederiz. 1,4'ten küçük olduğu için bırakınz. 3,1'den büyüktür, bir atlar dururuz ve l, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, dizisini elde ederiz. 2,1'den büyüktür. Değiştiririz, dururuz ve istediğimiz 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 dizisini elde etmiş oluruz. Bu usul ile yapılan sıralama sıhhatli sıralama olup, bu uygulama ile ma'şerî sıraya çok yaklaşılmış olur.

VII. DERECELEME

a. SIRALARIN TERSİ DERECELERİ VERİR

Sıralamada genel olarak kıymetliler birinci ve kıymetsizler sona doğru sıra alırlar. Halbuki onlara verdiğimiz sıranın rakamı gittikçe büyür. Sundan dolayıdır ki, bir sırada bulunanların derecelerini ifade edebilmemiz için sıra numaralarının terslerini almak gerekir. Yani meselâ onuncu sıranın derecesi onda birdir. Bu derecelemelerin faydası kollektif sıralamanın yapılmasını temindir. Sıralar toplanmaz ama dereceler toplanabilir. Farz edelim ki, bir çokluğu on kişi sıralamıştır. Bunlardan herbiri on kişiden birer sıra almıştır. Dolayısıyla on derecesi vardır. Dereceler toplanır sıralayanların sayısına bölünürse kollektif derece bulunmuş olur. Derecelerin küçüklüklerine göre sıralanması ile de kollektif sıra temin edilmiş olur.

b. KÜÇÜK TOPLULUKLARDA BAŞKANLIK SIRALAMA USULÜ İLE BELİRLENİR

Topluluklarda birçok yerde sıranın çok önemi vardır. Genel olarak insanlar bir arada bulunduklan zaman birinin yetkili olması gerekmektedir. Yani beraber yaşayabilmek için ortaklıkla ilgili konularda birinin diğerlerine başkanlık etmesi gerekecektir. Gerçi bu, demokratik sistemlerde halkın seçmesi ile gerçekleşmektedir. Ancak ekseriyet sistemi meseleyi çözmemektedir. İttifak da çok zor olmaktadır. Ara yol sıralama sistemidir. Herkes başkanlığa liyakati bakımından arkadaşlarını sıralar. Bir kimsenin aldığı sıraların tersleri bulunur ve toplanır. Sıralayanların sayısına bölünür ve dereceleri bulunur. En büyük derece alan başkan olur. Her hangi bir gaybubet sırasında kendisinden sonra gelen ona vekalet eder. Herhangi iki kişi aralarından ayrılıp bir yere gidecek olursa, derecesi yüksek olan başkanlık eder. Bu dereceleme kollektif olarak oluşturulduğu için demokratik sistem tamamen korunmuş olur.

c. SIRALAMA SEÇİM DÖNEMLERİNDE YAPILIR

Yeni katılanların veya kabiliyetlerini geliştirenlerin daha yüksek dereceyi alabilmelerini sağlamak için bu sıralamanın sonunda yenilenmesi gerekir.

Böylece gelecek sıralamalarda daha yüksek derece alabilmek için devamlı olarak arkadaşları ile iyi geçinmek ve başarılı olmak için gayret etmek durumunda olacaklardır. Bu da hayırda yarışmanın bir kaynağı olacaktır.

d. ÖDÜL SIRALAMA DERECELERİNE GÖRE DAĞITILIR

Başka bir misâl olarak da yarış ödüllerinin dağıtılmasını gösterebiliriz. İsteyenler yarışa katılırlar ve katılanlar yine kendilerini sıralarlar, elde ettikleri dereceler nispetinde konan ödülü aralarında paylaşırlar. Herkes ödülden pay alır, ancak başarı gösterenlerin payları daha yüksek olur.

VIII. İSABET DERECESİ

a. KOLLEKTİF KARARLARDA KASDİ OLMAYAN HATALAR AKSETMEZ

İnsanların ayrı ayrı yapmış oldukları takdirin isabetli olması için takdirin sıhhatli yapılmış olması ve takdir edenin bilgili ve kabiliyetli bulunması şarttır. Bununla beraber takdirler bir kişi tarafından değil de topluluk tarafından ayrı ayrı yapılıp ortalama alınmak suretiyle yapılırsa isabet ihtimali son derece artar. Çünkü birinin yaptığı hata, diğerinin yapacağı aksi hata ile düzeltilmiş olur. Böylece kabiliyetten doğan hatalar, diyebiliriz ki, kollektif kararlara aksetmez.

b. TOPLULUK TARAFSIZ OLAMIYOR VEYA ÖNEMSEMİYOR

Takdirlerin isabetli olması için takdir edenlerin tarafsız olmaları şarttır. Genellikle topluluk içinde bunu temin etmek zordur. Eğer kişilerin özel çıkarları varsa takdirleri hep kendi lehlerine yaparlar ve karar maşeri olmaktan uzak olur. Bu konuda asıl büyük sapma, çıkarı olmayan insanların karar verirken dikkatli olmayacaklarından, kendilerine bir zarar ve kâr gelmiyeceğinden, en küçük dış tesir ile isabetten uzak bir değerlendirmede bulunurlar. Genellikle bu bilindiği için propaganda denilen mekanizma harekete geçer ve topluluk küçük bir zümrenin çıkarlarına alet edilir. Bunun için bir tedbir alınması gerekir.

c. İSABET SIRASI SAPMA OLARAK HESAPLANIR

Takdir edenin isabetli karar almaya zorlanması için isabet nispetinde kendisine bir çıkar temin edilmelidir. Biz bunu ancak isabet derecesi ile bilebiliriz. Bunun için şöyle bir yola başvuruyoruz. Değerlendirmelerin sonucu bizi kollektif bir değere götürecektir. Bu değerin ne olacağı çeşitli istatistik ortalama değerleri ile ortaya konur. Bunlar daha sonra anlatılacaktır. Şimdi kollektif olarak bulunan değere yakınlık nispeti ile bir sıralama yapılabilir. Bu sıralamada eğer ikisi aynı derecede sapmışlarsa, ikisine iki sıra ayrılır. Fakat dereceleri eşit tutulur. Yani diyelim ki, ikisi beşinci sırayı tutacak şekilde isabet etmişlerdir. Bunlar için beş ve altı sıra ayrılır. 1/5 ve 1/6 dereceleri olur ve bu iki dereceyi ikisi eşit olarak paylaşırlar. İşte bu yanılma esasına göre yapı lan sıralama ile isabet sırası bulunur. Bu sıraların tersleri alınarak dereceler bulunur. Dereceler toplanır ve toplam derece bulunur. Konan takdir ücreti bu toplam derece miktarına bölünerek bir derecenin payı hesaplanır. Herkesin derecesi ile çarpılarak alacağı takdir ücreti bulunmuş olur. Böylece çıkar paralelliği sağlandığından kişi daha dikkatli olarak ve topluluğun çıkarına, fakat propagandanın tesiri altında kalmaksızın değerlendirmede bulunur. Eğer değerlendirilen birden fazla ise bütün değerler için dereceler bulunur ve

toplam derece ödülün paylaşılmasında esas alınır. Sıralama yapanlar için bu birkaç değerin değerlendirilmesi usulüne göre ücret belirlenir.

IX. ORTA DEĞER

a. ORTALAMA DEĞİL ORTA DEĞERLER ALINMALI

Topluluk tarafından kollektif olarak takdir edilecek tek değer için herkesin ayrı ayrı yaptıkları değerlendirmelerin bileşkesi bulunmak suretiyle ortaya konur. Bu birçok haller de topluluğun değişik değerleri için de başvurulan bir usul olmaktadır. Diyelim ki, bir kimsenin tarlası bankaya devredilecektir. Değerinin ne olduğunun takdir edilmesi gerekir. Bunun için takdir heyetleri vardır. On ile yirmi kişi arasında oluşan bu heyetten her biri ayrı ayrı kendi başlarına araziyi takdir ederler. Bu değerler büyüklüklerine göre sıralanır. Ortada bulunan değer o tarlanın değeri olarak kabul edilir. Yine bir topluluğun zenginliğini ölçmek için toplam serveti almak uygun ölçü değildir. Çünkü birinin zengin olması topluluğun zengin olması anlamına gelmez.

Ancak fertlerin servetlerine göre sıralanmasının yapılması ve sonunda ortada bulunan değerin bulunması ile hem o topluluktaki toplam servet hem de bu servetin halk içindeki dağılışını dikkate almış olduğumuzdan, topluluğa ait zenginlik ölçüsüne daha çok yaklaşmış oluruz.

b. ORTA DEĞERDE AŞIRI RAKAMLARIN ETKİSİ DİĞERLERİ KADARDIR

Ölçülen veya takdir edilen değerler büyüklüklerine göre sıralanır. Toplam sayının yarısı bulunur. Bu ortadaki değere orta değer denir. Bu değer istatistikte ve kollektif takdirlerde özel bir rol oynar. On kişinin bir öğrenciyi imtihan ettiğini kabul edelim. Bunların bir kısmı çocuğu geçirmek isteyebilir. Dolayısıyla çok büyük not verir. Diğeri de bırakmak isteyebilir. Çok düşük not verıniş olabilir. Böylece gerçek değeri saptırma imkânı ortaya çıkar. Halbuki orta değere başvurulduğu zaman, bunlar tarafsız not verecek kimseler olacağı için takdirleri en uygun takdirdir. Diğerlerinin not vermesi bu ortadaki insanın ortaya çıkması içindir. Takdir onun takdiridir.

c. ORTA DEĞER YERİNE ORTADA OLANLARIN ORTALAMASI DA ALINABİLİR

Orta değerin iki katından fazlâsı atılır, yarısından azı da atılırsa kalanların ortalama değerleri de orta değer kadar isabetli bir sonuç vermiş olabilir. İstenirse bu değer kollektif değer olarak alınabilir. Ortalama değer demek, toplayıp toplananların sayısına bölünmek suretiyle elde edilen değerdir. Aşırı sapmalar devre dışı bırakılmalıdır. İmtihan eden öğretmenlere isabet dereceleri nispetinde ücret verilirse, sapmanın daha az olacağı aşikârdır. Sosyal olaylarda her konuda mutlak çıkar paralelliği gözetilmelidir. Bu sağlanamadığı takdirde bilinçsiz de olsa dengenin kurulması imkânsız hale gelir.

X. BÖLÜŞME

a. PAY SENETLERİ KOLLEKTİF FİYATIN OLUŞMASINI SAĞLAR

Ortaklıklarda devamlı olarak karşılaşılan mesele ortak olarak elde edilmiş hasılanın paylaşılmasıdır. Misliyattan olan değerlerin paylaşılması kolaydır. Herkese kendi payı verilir. Bununla beraber ortak varlıkların çoğu satılıktır. Fert onu kendisi almak istemez. Bunun da satış değerinin kollektif olarak tespit edilmesi gerekir. Bunun takdirle tesbiti mümkün

değildir. Çünkü alıcısını bulmak söz konusudur. Bunun için senet sistemi kollektif kararların alınması için yardımcı olacaktır. Ortaklara mal vereceğimize kendilerine düşen paylar kadar mal senetlerini vereceğiz. Bunlar kendi mal senetlerini serbestçe borsada satacaklardır. Banka arz ve talep dengesi ile bu senetlerin fiyatlarını oluşturmaya hizmet edecektir. Böylece kollektif bir değerin ortaya çıkması sağlanacaktır.

b. MİSLİYATTAN OLMAYAN MALLAR SENETLE BÖLÜŞÜLEMİYEBİLİR

Misliyattan olmayan mallarda ise bölüşme çok daha zordur. Diyelim ki, üç kişi celeplik yapmaktadır, almış oldukları on hayvanı besiye çekmişler ve şimdi bölüşeceklerdir. Sığırlar et halinde değerlendirilmeyecekse bunlar için senet ihracı mümkün değildir. Bu celepler kendi aralarında bu sığırlan bölüşeceklerdir. İşte miras ve tasfiye gibi birçok hallerde bu tür meselelerle karşılaşılır.

c. ÖNCE SIRALAMA USULÜ İLE TOPLAM DEĞER BULUNUR

Bu tür meselelere çözüm bulmak için önce tüm değerler nakit ile veya o mala yakın senet ile değerlendirilir. Bunun için orta değere başvurulur. Değerlendirmeleri kendileri yapabilirler. Sıralanır, orta değer bulunur ve bu toplam malın değeri kabul edilir.

d. SONRA PAYLAR TESPİT EDİLİR. HERKES KENDİSİ PAYLARA DEĞER BİÇER. EN ÇOK DEĞER VERENE O PAY KALIR

Sonra değerlerin gruplandırılması gerekir. Diyelim ki on inek üç kişiye bölüştürülecektir. Dört küçük inek bir pay yapılıp diğer altı inek birbirine eşit olacak şekilde üçer üçer ayrılırlar. Bu işleme, paylara bölme diyoruz. Bu ilk bölme işini güçlü olan yapacaktır. Güçlü en çok pay sahibi olan yahut en çok bilen veya daha yaşlı olan kimsedir. Bu güçlünün bölmesini beğenmeyen olursa, kendisi bu işlemi yapma hakkına sahip olur. Ondan sonra herkes her paya ayrı ayrı değer biçer. Değerlerin toplamı, toplam değerden farklı ise yüzdelerle azaltılıp çoğaltılarak toplam değere uyacak şekle getirilir. Şimdi her parçaya en çok değer veren kim ise o parça ona kalmış olur. Eğer aynı parçaya aynı değer verilmişse, seçme işi baştan bölmeyi yapmayan kimselere aittir. Güçsüz önce seçer. Toplam değer yine farklı olacağı için nispî hesapla irca edilir. Aradaki farklar nakit olarak veya senet olarak borç haline geçer ve ona göre bölüşme işlemi bitmiş olur. Apartmanda daireler böyle bölüşülür.

XI. DAĞITMA

a. BİR DEĞER DEĞİŞİK KISIMLARA BÖLÜNECEKSE, DEĞERLENDİRİLİP TAKDİR YAPMAK SURETİYLE YİNE SIRALAMA YAPILIR

Bazan mevcut değerlerin toplamının mevcut müstehaklara dağıtılması söz konusu olur. Bütçedeki durum böyledir. Değişik kaynaklardan gelen gelirler, değişik yerlere bölüştürülecektir. Bunun için önce toplam gelir veya giderler için senetler çıkarılır. Bu senet miktan gelirlere bölüştürülür. Yani her mal fiyatlandırılır, miktarları ile çarpılır ve toplam değer bulunur. Toplam senede bölünmek suretiyle fiyatlar senet cinsiden saklanır. Aynı şekilde giderler de fiyatlandırılır. Toplanır ve toplam senetle karşılaştırılarak ücretler senet cinsinden bulunur. Bu fiyatların ve ücretlerin tespiti ise değerlendirme yolu ile takdir suretiyle bulunur.

b. BİR MALA RAĞBET FAZLA İSE PAY SENETLERİ İLE DENGELENİR

Şimdi herkes elindeki istihkak senedi ile mevcut olan mallardan belirtilen fiyatlarla, senet fiyatlarıyla, almaya başlar. Bir mala rağbet fazla olursa senet cinsinden fiyatı yüksektir. Rağbet az olursa senet cinsinden fiyatı düşürülür. Böylece bölüşmede kollektif bir fiyat ortaya çıkar. Bu fiyat tamamen müstehaklar arasında oluşmuş bir fiyattır. İç arz ve talebe dayanmaktadır ve ma'şerî değer taşır.

c. SENET MİKTARI İLE MAL MİKTARI EŞİT TUTULACAK ŞEKİLDE FİYATLARA YANSITILIR

Burada dikkat edilecek husus, bir malın fiyatı artarken diğer malın fiyatı ise azalmalıdır. Yani toplam malların değeri, müstehaklarda bulunan senetlerin değerine eşit olması gerekir. Bunun için de mal miktarları ile fiyatların çarpımı toplanır ve müstehakların elinde mevcut toplam senet sayısı ile karşılaştınlır. Senet fazla ise toplu fiyatlarda yükseltme yapılır. Senet az ise toplu fiyatlarda düşürme yapılır. İyi bir muhasebe için bu işlemin yapılmasında bir zorluk yoktur.

d. SENETLERDEKİ EKSİKLİK VEYA FAZLALIK ORTAKLIK SİSTEMİ İÇİNDE KAPATILIR

Bununla beraber devre sonunda senetler bitmiş ve mallarda bir fazlalık söz konusu olmuşsa, ilave senet çıkartılarak müstehaklara baştaki istihkakları nispetinde dağıtılmak suretiyle yeniden paylaştırma yapılabilir. Hatta gelecek devreye gelir olarak aktanlabilir. Devre sonunda mal miktarının az çıkması halinde senetler nakitle değerlendirilir ve ek sık miktar kadar kısım için müstehaklardan nakit talep edilerek elinde senetleri olanlara dağıtılır. Veya gelecek devrenin istihkaklarından kesilmiş olur. Faizsiz işletmelerde istihkaklar hasıladan pay alınmak şeklinde ortaya çıkacağından bu şekilde bir bölüşme sistemi sık sık rastlanan bir olaydır. Esasen bugünkü banknotlar böyle bir bölüşmenin zarureti sonunda doğmuş birer senetten ibarettir. Millî hasıladan herkesin payını belirlemektedir.

XII. ARTTIRMA VE EKSİLTME

a. AZAMÎ VE ASGARİ FİYATLAR KOLLEKTİF DEĞERLERDİR

Bazan bir değerin alınması veya satılması istenir. Alınırken en ucuz değer kollektif değer kabul edilir. Çünkü topluluk içersinde en ucuz olan malın önce harcanması topluluk çıkarınadır. Böylece en çok muhtaç olan kimsenin ihtiyacı önce giderilmiş olur. Ucuz satıyor demek paraya olan ihtiyacı en fazladır demektir. Diğer taraftan mal satılırken de malın en pahalı olarak satılması topluluk çıkarınadır. Burada da mala en çok muhtaç olan kimsenin ihtiyacı önce gideriliyor. Satılan veya alınan malın ferde veya topluluğa ait olması bu konuda tesir etmez. İşte satılan mala en fazla değer vereni bulmak, alınacak mala da en az değerle satıcıyı bulmak işi kollektif bir karar işidir.

b. ALINACAK MAL EN DÜŞÜK DEĞERLE ARZEDİLİR VE ZAMANLA FİYAT YÜKSELTİLİR. İLK ARZEDENDEN ALINIR

Satın alınacak mal için önce çok düşük bedel ilan edilir. Beklenir, bu bedelle satacak bulunursa ondan alınır. Bulunmazsa fiyat yükseltilir. Yine beklenir. Yine bulunmazsa tekrar yükseltilir. Böylece istenilen mal istenilen miktarda temin edilinceye kadar fiyat yükseltilmesine devam

edilir. Böylece kollektif bir bedel ortaya çıkar.

c. SATILACAK MAL İÇİN EN YÜKSEK FİYAT TAKDİR EDİLİR VE ZAMANLA DÜŞÜRÜLÜR. İLK TALİBE VERİLİR

Benzer işlem satılacak mal için yapılır. En yüksek fiyat ilan edilir. Yavaş yavaş düşürülür. Tamamı satılıncaya kadar bu düşürme işlemine devam edilir. Hatta düşürme ve yükseltme işlemleri bir müddete veya miktara bağlanarak alıcıların ve satıcıların önceden bilmeleri sağlanır. Kim önce davranırsa o akit yapmış olur. Burada teklif topluluğa yapılmış olmaktadır. İlk kabul eden topluluğun kabul ettiği değer sayılmaktadır.

d. YARIŞMALARDA DA EN BÜYÜK DEĞER KOLLEKTİF DEĞERDİR

Yarışmalarda da yarışı kazanan fert olduğu halde o topluluk kazanmış olmaktadır. Yani kollektif değerler bazan orta değerler olduğu halde, bazan da azami veya asgari değerler olmaktadır. Tek taraflı inhisar rejimlerinde kollektif fıyatlar, alıcısı çok olan piyasada en çok para verenin fiyatı kollektif fiyat olur. Satıcısı çok olan piyasalarda ise en ucuz satanın fiyatı kollektif fiyat olur.

e. KAMU İHALELERİ DE BÖYLE YAPILIR

Devlet ihaleleri de bu usul ile çıkarılır. İlk talipliye verilir, çıkmazsa bekletilir, daha yüksek bir fiyat ilan edilir. Bu sistem açık artırma ve eksiltme sistemlerinden farklıdır. Böylece ihaleye girenlerin gizli anlaşma yaparak kollektif değerin ortaya çıkmasına mani olmaları önlenmiş olur. Keza nakliye işleri de böyle eksiltme ihaleleri ile veya arttırma ihaleleri ile yapılır. Önceden ilan edilir. Müddet kısaldıkça nakliye bedeli arttırılır.

XIII. SENETLERİN KOLLEKTİF KARARLARA YARDIMI

a. SENEDİN TOPLULUKTA REVAÇ BULMASI KOLLEKTİF KARARDIR

Bankanın kuruluşunu izaha başladığımızdan beri ele aldığımız konu senet konusudur. Senetlerin bir kısmı nama yazılıdır. Bunların kollektif kararlar özerindeki etkileri cüzidir. Halbuki hamiline yazılmış senetler ise tamamen kollektif birer kararın sonucudur. Hamiline yazılmış senetlerin bir kısmı revaç bulmaz ve iki kişi arasında nama yazılmış gibi gerisin geriye döner. Bir kısmı ise revaç bulmaya başlar, elden ele dolaşır ve asıl onu çıkarana belki en sonunda ve çok uzun zaman sonra döner. İşte bir senedin topluluk içinde revaçta olması kollektif bir kararın sonucudur.

b. FERDİN ESERİ TOPLULUKÇA KABUL EDİLİNCE KOLLEKTİFLEŞİR

Senedin piyasada revaç bulması bir türkünün veya bir şiirin piyasada revaç bulmasına benzer. Bir şiiri bir kişi düzenler. Ama bu şiir sadece müellifini etkiliyorsa, onun duygularını ifade ediyorsa o orada kalır. Ama şairin dile getirdiği duygular kollektif ise o şiir dilden dile dolaşır, hafızalarda yer alır ve yıllar sonra, asırlar sonra yine topluluk tarafından diri tutulur. İşte senet de böyledir. Senedi tanzim eden sadece kendi ihtiyaçlarına cevap verecek bir senedi tanzim etmişse kendisinde kalır ve revaç bulmaz; ama fert topluluğun arzusunu keşfetmiş ve ona göre senet çıkarmışsa o senet piyasada tutulur ve değerini yükselterek korur. İşte böylece ferdin aldığı bir karar kollektif bir karar mahiyetini taşımış olur.

c. KRALLARIN KARARLARI TOPLULUKÇA KABUL EDİLİRSE KANUN OLUR

Hiç şüphesiz burada senet derken o senedin arkasında bulunan mukavele kastedilmektedir. Mukavele deyince standart mal demektir.

Eğer yapılan standartlar o topluluğun ma'şeri kararlarına uygun ise o mal hayatiyet bulur ve senedi ile birlikte ekonomide yerini alır. Kanunlar da böyledir. Kanunların çıkarılması onun hayatiyeti için yeterli değildir. Hayatiyeti için kanunların ma'şeri arzuya uygun olması gerekir. Eskiden kral tarafından çıkarılan kararnameler kanun mahiyetindeydi. Ancak kralın bunu kendi keyfine göre çıkardığn zannedilmemelidir. Kral topluluğu kendisine bağlayabilmek ve onlara komuta edebilmek için onların arzularına makes bulacak hükümleri keşfediyor ve onu göre emirler veriyordu. Bunu başarmış yani halkın arzusunu bulabilmiş hükümdarlar güçlü oluyor ve büyüyorlardı.

Aksine Osmanlı Devleti'nin son sultanları gibi millî arzuya uygun olmayan ve Batıyı taklit eden kararlar kanunname haline inkilâp ettirilince, gün geçtikçe devlet halk üzerindeki nüfuzunu kaybetmiş ve sonunda yıkılmışlardır. Halbuki İstiklâl Savaşı yöneticileri başlangıçta halkın arzusu ile bütünleşince, yıkılmış bir devleti yeniden kurabilmişlerdir.

d. FAİZLİ SİSTEM TÜRK MİLLETİNİN MA'ŞERİ VİCDANINDA YERİNİ BULAMAMIŞTIR

Türkiye'de sanayileşme ve çağdaşlaşma hareketleri Avrupa'nın hareketlenmeye başladığı asırların hemen arkasında başlamıştır. Japonların ve Rusların Batıdan haberdar olmaları bizden çok sonradır. Japonya ve Rusya bugün çağdaş sanayi ve teknoloji seviyesine ulaşmış olduğu halde, bizim bu seviyedeki yerimiz çok gerilerdedir. Bunun sebebi nedir? Bunun sebebi yöneticilerin halkın arzularına uygun bir ekonomik düzeni, yani bankacılığı getirememiş olmalandır. Faizli sistemi ülkemize yerleştirmeye çalışmaktadırlar. Halbuki bu sistem ulusumuzun ma'şeri kararına aykırıdır. Fonksiyonunu icra etmesi mümkün değildir. Çeşitli baskılarla meclisteki insanların oylarını temin etmek bu iş için yeterli değildir. Dört yüz kişi itaat eder ama bir ulus hiç bir zaman yöneticileri tarafından mağlup edilemez. Belki bütün bir ulus yöneticilerin bu tür hevesleri yüzünden mahvolabilir.

e. FAİZLİ SİSTEMİ TÜRK MİLLETİ SÖMÜRÜ ARACI OLDUĞU İÇİN REDDETMEKTEDİR

Türk ulusunun faizli sistemi benimsememiş olması iki ana sebepten kaynaklanmaktadır. Bunlardan biri, faizli sistemin kapitalistler tarafından bir sömürü aracı olarak kullanılmasıdır. Ma'şeri vicdanla faizli sistemin kendisini gelişmiş ülkelerin esiri yapacağını bilmektedir. Bunun için direnmekte, parasını evin bir köşesine saklayarak bankaya getirmemektedir. Kredi alarak bir iş yapmayı düşünmemektedir. Bu tür hareket eden kimselere yabancı gözü ile bakmaktadır.

f. SÖMÜRÜLMEYİ İSTEMEDİĞİ GİBİ SÖMÜRMEYİ DE İSTEMİYOR

Faizli sisteme karşı olmasının başka bir nedeni de, Türk halkının dindar olmasıdır. Vicdan sahibi olmasıdır. Merhametli olmasıdır. Kendisi dahi başkasını sömürmeyi istemeyecektir. Kapitalist olsa bile başkasının zararına kârını düşünmemektedir. O faiz yerine birlikte kazanç olan kârın paylaşılmasını tercih etmektedir. Türk ulusuna bu duygularını bin yıllık tarihi içinde İslâmiyet kazandırmıştır ve bütün çabalara rağmen Türk halkı İslâmiyet'ten uzaklaştınlamamıştır. Artık anayasamız laikliği dinsizlik

şeklinde anlamamaktadır. Dinî öğrenimin mecbur tutulması bunun açık delilidir. Bu şartlar altında ulusumuza ekonomik dinamizmi kazandırmanın tek yolu ma'şeri kararda makesini bulacak olan bir faizsiz sistemin ortaya konması ve Adil Düzen'in kurulmasıdır.

g. FAİZSİZ SİSTEM SÖMÜRÜYE SON VERECEKTİR

İşte bizim baştan beri anlatmak istediğimiz sistem hem Türkiyemizi çok kısa zamanda çağdaş medeniyetin üstüne çıkaracak, hem de tüm insanlığın başına bela olmuş olan sömürü canavarının geriye kalmış tek dişini söküp atacaktır.

Sadece Türkiye değil, bütün dünya ve insanlık kendisini içinde bulunduğu ekonomik problemlerden kurtaracak "Faizsiz Kredileşme Sistemi"ni beklemektedir. Komünizm çöktü. Kapitalizm de çöküyor. Dünya alternatif bir düzen bekliyor ki; o da "Adil Düzen"dir. Adil Düzen de ancak Faizsiz Kredileşme Sistemi ile kurulabilir. Böylece sömüren ve sömürülenlerin olmadığı, adil bir paylaşma sistemi gerçekleştirilir. Emperyalizm ve sömürü son bulur. İnsanlık kurtulur.

ALTERNATİF FAİZSİZ BANKA

Uygarlıklar ve uygarlıkların dayandığı sistemler iki dünya görüşüne göre oluşur:
1. Hakkı Üstün Tutan Dünya Görüşü,
2. Kuvveti Üstün Tutan Dünya Görüşü.
İktisadî sistemlerin temelini teşkil eden "faiz ve kâr (piyasa)" ele alındığında; faizin ve kârın serbest olması kapitalist sistemi, faiz ve kârın yasak olması sosyalist sistemi oluşturur. Bunların her ikisi de "Kuvveti Üstün Tutan Dünya Görüşü"nün iktisadî sistemleridir.
Faizin yasak, kâr(piyasa)'ın serbest olması düşüncesi de bir iktisadî sistemdir. Son örneği İslâm Uygarlığı ile verilen bu sistem, "Hakkı Üstün Tutan Dünya Görüşü"ne dayanır.
Kuvveti Üstün Tutan Dünya Görüşü ile şekillenen Batı Uygarlığı'nın dayandığı kapitalizm ve sosyalizme karşı, Hakkı Üstün Tutan Dünya Görüşü'ne dayanan iktisadî sistemlerin düşünülmesi ve alternatif olarak günümüz dünya şartlarına göre yeniden ileri sürülmesi gerekir.
Bu kitap, bu konuda atılmış ciddî bir adım olarak değerlendirilmelidir.

ISBN 975-355-059-6